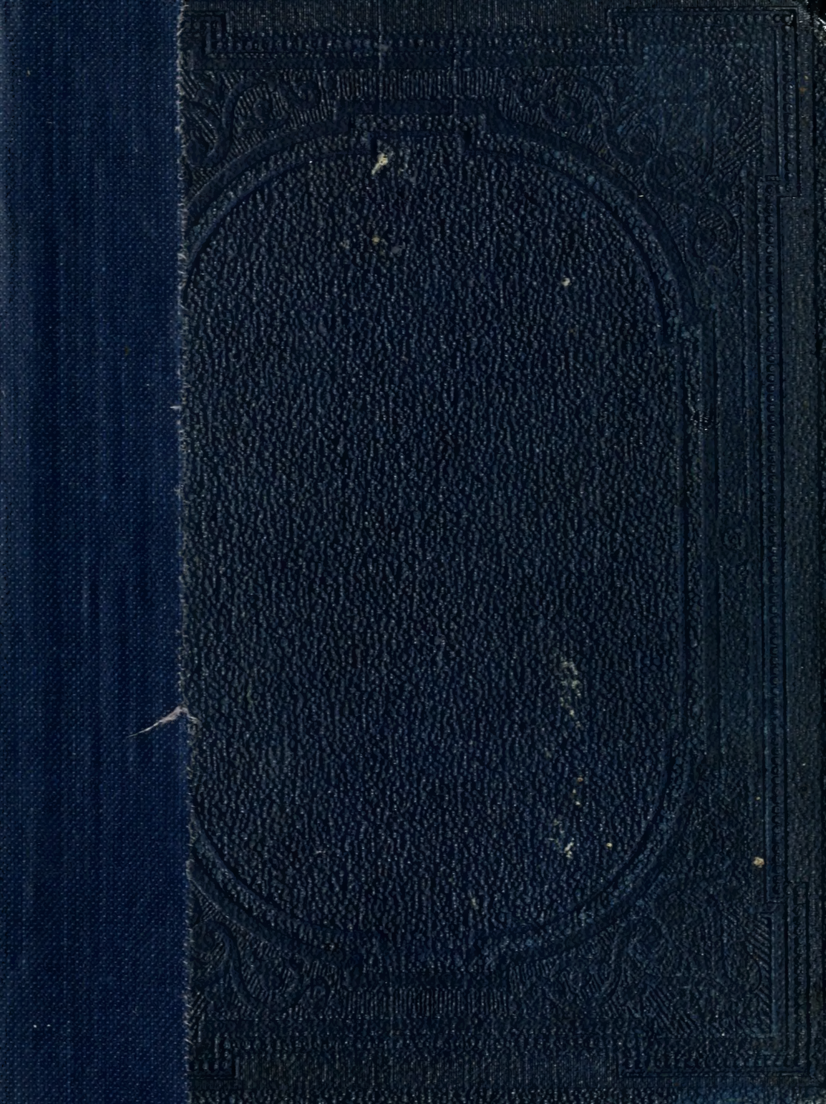

60

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

REDAKTOR: **FRANTIŠEK ZÁKREJS.**

DÍL ČTYŘICÁTÝDRUHÝ.

SPISY JANA Z HVĚZDY.

SVAZEK TŘETÍ.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1876.

JANA Z HVĚZDY

SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK TŘETÍ.

Jarohněv z Hrádku. — Konvalinky.

(S životopisem a fotografickou podobiznou spisovatelovou.)

V PRAZE.

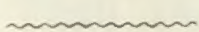
NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1876.

Národní knihtiskárna: I. L. Kober v Praze.

JAROHNĚV Z HRÁDKU.

Novela z časů Jiřího Poděbradského.

Kapitola první.

V těch dnech nebylo krále v Israeli: ale jedenkaždý, co se mu za dobré vidělo, to činil.

Kniha Soudců 21. 24.

Dne 22. června léta Páně 1448 bylo v staroslavném městě Kutné Hoře nad obyčej živo a hlučno. Prostranné náměstí jen se hemžilo davem lidu zvědavého. Tu stáli horníci v kápích, tam vesničané v halenách; onde zase skotačiví kluci, prohánějíce se mezi kupami diváků ukracovali sobě dlouhou chvíli rozličným čtveráctvím a popouzeli na sebe hněv lidí pokojných a mírných. Všecka okna velikého náměstí i vedlejších ulic vypadala, jakoby je byl květinami nejrozmanitějšími posil, neboť byla obstoupená pletí sličnou, mladýmito hezkými měšťkami a ještě mladšími a hezčími dceruškami jejich. Všecko se skvělo ve svátečním obleku, a řekl bys že celé náměstí obtočeno jediným mnohobarevným kvítencem. Krásenky v oknech nebyly bez zaměstnání, ačkoli dole kromě pestrého davu lidu městského a venkovského posaváde ničeho viděti nebylo; neboť dle starodávního zvyku žen-

ského přetřepávaly švitorným jazýčkem oděv, chůzi i způsoby těch, jimž se na neštěstí v okresu jejich zraků státi neb jíti událo.

Před *vlaským dvorem*, velikým to a nádherným domem, stáli představení obce, šepmistři, urbuři a jiní ouředníci horští, pánové vážní s dlouhými, až po prsa sahajícími vousy, v krátkých, vzácnými kožešinami vykládaných čubách; v jich čele pak bylo viděti pana mincmistra, nejvznešenějšího to muže v bohaté Hoře. Řetěz zlatý, dvakráte o hrdlo otočený, lesknul se mu na mohutných prsech; hlava šedinami prokvítající přikryta birýtem, na němžto se houpalo péro pštrosí, utuženo rubínem ceny velké; dlouhý meč jeho vězel v pošvě stříbrné, stříbrem obložen i bohatý pás, a těžké stříbrné ostruhy drnčely na zvířecích botách.

Podle něho stál sluha vyšňořený s bujným ořem, jehož udidla i třemeny zvonily jasným stříbrem. I byloť zdaleka znáti, že pán ten nad doly *stříbrnými* vládne. Jedenkaždý, kdo by v tuto dobu byl pohlédl na ty pány, na ten lid zvědavý i na skvostné koberce z oken visící, byl by bez obtíže uhodl, že čekají do slavné Hory znamenité hosty. A takž bylo i v skutku; neboť nazejtří měl se tady držeti *sněm* valný všech stavů království českého.

U jednoho domu nárožního, kudy očekávaní hosté přijeti měli, stáli dva diváci, jenžto se oděvem svým od ostatních patrně lišili: stařec šedivý a jinoch sotva z let pacholetských vyrostlý.

Stařec, postavy malé, téměř titěrné, hlásil se bezpochyby k stavu šlechtickému; neboť na sukni bylo znáti, že druhdy zlatem byla vyšívaná, ačkoli zlato postupem času valně vybledlo a hedvábí tolikéž se otřepilo. Ale

na první pohled mohl též každý poznati, že sukně tato na osobu jeho šita nebyla, jelikož každou chvíli dlouhé rukávy povyhrnoval, což jaksi směšně vypadalo. Zpod hustého, překlopeného obočí zářilo dvé živých, pohyblivých očí; smědý, zvráskovatělý obličej zastiňoval široký plstěný klobouk, ozdobený pérem volavčím. Stehna i lýtka pokryta byla jelenicemi a na patách blyštěly se veliké, místem již ovšem zrezovatělé ostruhy. Aniž chyběl po boku meč rytířský, starý sice, ale jak se zdálo, zhusta a chvalně potřebovaný.

Sprostěji sice a však mnohem oubledněji oděn byl mladičký druh jeho. Světlozelená, těsně na tělo přiléhající suknice kryla mladistvé, dobře urostlé oudy. Co starému na rukávech zbývalo, tohoť se mladému nedostávalo, neboť byl v tom věku, kde člověk kabátu za jediný rok uroste, a těsný kabátek jeho byl nejméně rok starý. — Okolo pásu měl tenkou hedvábnou šňůru několikrát obtočenu, což zase na stav lovecký vykládati se mohlo.

Mladík ten byl bezpochyby ponejprv ve větším městě, jelikož starce ustavičně pošťuchoval, brzy na některou věž kostelní, brzy na jiné vyšší stavení prstem ukazuje a na jich jména a určení se vyptávaje; ale starec hledě okem pátravým v tu stranu, zkad hosté očekávaní přijeti měli, na otázky jeho krátce a nevrle odpovídal.

Konečně zkřikl kdos, jenž nejblíže brány stál: „Již jedou!“ A ode rtů ke rtům šla ta novina radostná a všecko se tlačilo ke bráně, aby vzácné příchozí tím dříve uhlédalo. I mladíkem to rychle trhlo. Potáhnuv starce za sukni, zvolal: „Neslyšel jste, dědečku? Již jedou! — Což my jim nepůjdem vstříc?“

„Nikoli, synku!“ odmluvil stařec. „My je odtad, kde stojíme, pohodlněji uvidíme, než abychom vmísivše

se mezi lůzu obecní, jim v oustrety běželi a snad od bujných ořů jejich pošlapáni byli."

„Aj, kdož by se jim dal pošlapati?" pravil jinoch hrdě. „A co by to také bylo za jezdce, kteří by koní svých jinak říditi neuměli, než aby šlapali po nohách lidských?"

„Ještės mlad, hochu, a zkušenosti není v tobě. Mně věř, — přes šedivou hlavu mou přeletělo již více než sedmdesát roků!"

Mezi tím, co se ti dva takto hádali, přiblížili se očekávaní jezdcové.

V čele zboru jízdného bylo viděti starého pána, jehožto ctihodné šediny v řídkých pramýnkách vykrádaly se zpod černého, zlatým řetėzem obtočeného birýtu. Jabkovitá brůna jeho nebyla nikoli tak bujná, aby dle předpovídání starcova po lidech byla šlapala, leč v měrném kroku postupovala, klenouc šíji v oblouk a jaksi po pansku ulicí staroslavného města horního sobě vykračujíc. — Za ním jelo několik rytířů, panošů a zbrojnošů v uctivé vzdálenosti.

„Kdo je ten starý pán, jenž tak vlídně birýtem pozdravuje?" tázal se mladík zvėdavý.

„Aj toť pan Aleš Holický, starý dlužník," odpověděl starec ousměšně. — „Kdyby tak často po sněmích zbytečně nejezdíval, mohl by něco svých dluhův uplatit."

„A kdož jsou ti druzí, jenž jedou v průvodu jeho?"

„Toť dílem jednotníci a sluhové jeho, dílem pak zbrojnošové jiných pánů. — Nemámeť krále v zemi, jak víš, a pánům se zdá nebezpečno, bez dostatečného průvodu na sněmy jezditi; protož dávají se jedni od druhých provoditi, aneb jak říkáme, gleitovati."

„Aha!“ — pravil mládec, „již vím. Jede-li kdo pod gleitem, nesmí nikdo na něho sáhnouti. Není-liž pravda?“

„Takť jest,“ odpověděl starec usmívaje se, „neb aspoň *má* tak býti.“

Nedlouho na to objevil se očím zvědavých diváků jiný pluk jezdců. Zpředu jel muž mladý, spanilý, as šestmecítmaletý, spíše jinochu než muži podobný. Jasný ocelový, hřebíčky zlatými hojně posetý krunýř kryl prsa jeho mohútná; na hlavě skvěla se lebka šišatá mistrné práce, na níž zatknuta péra dlouhá, jedno bílé a druhé červené — známé to barvy království českého. Byloť patrno, že rytíř ten odění nenosí vlastně pro obranu svou, nýbrž co oděv bojovníku příslušný. Pravý to byl obraz českého reka. Oř jeho bílý postýlal zemi ocasem, přikryt jsa červenou, zlatem lemovanou pokryvkou dosahující téměř k samé zemi. Kůň tento švarný, jakoby lidu nezvyklý, anebo spíše z přirozené bujarosti nekráčel přímo před sebe, leč svévolně na příč se stavěl a divné prováděl skoky, odtiskuje tělem svým blížící se diváky a průchod volný po vůli sobě zjednávaje.

Při pohledu na statného rytíře zaplésal mládec radostí: „Kdo jest ten bohatýr na hrdém koni, dědečku?“

„Ani se neptej!“ odpověděl starec nevrle. — „Toť urputný protivník řádů křesťanských, zarytý kališník, ač na oko se svatou římskou církví ba i s táborskou zběří dobře se snáší. Říkajíť mu Jiřík z Kunštatu a po sídle Poděbradský. — Ač sám jest hrdší koně svého, znáť nicméně pýchu svou pod plášť lichometné vlídnosti ukrývati. Jestiť zetěm onoho starého Alše Holického, jehožto synovkyni má za manželku. — A jen pohleď, jaké to množství má za sebou posobníků! V patách za ním jede

Zdeněk z Konopiště, ten dlouhý, hubený muž, co nohy takměř po zemi vláčí. A ostatní všickni, co za ním jedou, jsou staří, vousatí, ve válkách zběhlí mužové, — a hanba! — tomu mladíkovi na paty se věší, jakoby od něho očekávali spásu vlasti a vykoupení Izraele!“

„Aj, toť tedy musí býti mocný, moudrý, hrdinský pán!“ zvolal mladík, řady bojovníků bystrým okem prohlížeje.

„Soudíš na pohled!“ zavrtěl hlavou starec. „Jiří není ani tak mocný, jako ctižádostivý; — moudrýť jest, ano, jako jsou hadi moudří; o hrdinství jeho ale posud nikdo neví. Nikdo ho nevídal v bitvách, ba snad ani na turnaji!“

„Ale pohleďte jen, dědečku, jak se ten bujný broň pod ním spíná a jak uměle a mocně jej statný jezdec pokořuje!“

„Holá to pýcha a nádhera světská, vnuku můj! — Té spíše jest se vystříhati, než v ní hříšné zalíbení míti. — Leč vizme, kdo tu ještě přijíždí? — Známť je, znám! toť hejtmané jsou některých krajů: Hertvík z Rousinova, Jetřich z Miletínka, Kostka z Postupic, a hle! i bohatý Trčka s nimi, ba i slavný v bojích Purkart Kamarýt!“

„A co ti páni všickni tady chtějí?“ tázal se po chvíli mládec.

„Toť Bohu povědomo!“ zněla odpověd; „ale my to s pomocí jeho také vypátráme. — Jdeť hlas, že se sjíždějí sem na sněm, aby, jak oni sami praví, o dobré obecné země české vespolek se poradili; leč každé děcko ví, že to pouhá zástěra, pod kterou své soběcké, vlasti nebezpečné záměry ukrývají. — Na nás tedy jest,

bychom vkročivše jim záhy v cestu, úmysly jejich překazili a záměry zvrátili."

„Na nás, — pravíte dědečku?" zvolal s podivením jinoch, „toť zajisté jen žertem pravíte; neb jakž bychom *my* mohli těm mocným pánům v cestu vkročiti?"

„Mluvíš, jak rozumíš!" utrhl se naň starec. „My *sami* ovšem ne; — ale pomni, že spojeni jsme s mnoha jinými pány, kteří jsou ještě mocnější, aspoň pravověrnější, nežli všickni ti, kterés právě do Hory vjížděti viděl. — Naše věc je pravá, svatá, jestiť to věc církve katolické; — ale tito všickni jsou protivníci řádů křesťanských."

„Aj, vyť pak každého hned kacéřujete! I našeho pana Oldřicha jste již nejednou nazval adversářem."

„To v rozhorlení pro věc dobrou stalo se. — Pan Oldřich z Hradce je v srdci svém dobrý, nepodezřelý katolík, ač někdy užívá opatrnosti synů tohoto světa; onť maje cíl velký před očima nerozmejšlí se dlouho o prostředcích, vedou-li jen k cíli dobrému, a tudíž neváhal by ani okamžení, spolčiti se s ouhlavním nepřítelem svým, kdyby pomocí jeho nepřátely vlasti a církve mohl potříti."

„Já bych ale předce jen soudil," prohodil mládec čiperný, „že onen pán v ocelovém brnění, jehož, jak díte, panem Jiřím nazývají, ani nemůže býti kacířem! Vždyť tak vlídně nás všecky pozdravoval, tak jasně a vesele všemu lidu do očí se díval! A vy, dědečku, mnohdykráte jste mi povídával, že kacíři jsou lidé potměšilí, krvežízniví, zkázy chtiví, protivníci všeho řádu!"

„Nedejž se klamati zevnitřností, hochu!" horlil starec. „Ďábel, hledí-li duši lidskou v tenata svá polapiti, obláčívá se obyčejně v roucho skvělé, vábivé, a jen málo

kdy obchází, jak dí písmo, jako lev řvoucí, hledaje, koho by sežral. — Ale doba za řečí míjí, a jest čas, abychom šli."

„A kam to?" tázal se mládec jako ze sna.

„Každý jinou stranou," odpověděl starec určitě. „Což jsi již zapomněl, že úkol náš jest zvídati, co se tady od strany protivné kuje, bychom pana Oldřicha Hradeckého a přátely jeho o všem věrně zpraviti mohli? — Ty tedy vmísíš se mezi zbrojnoše a pacholata, co dnes s pány přijeli. Pamatuj si každé od nich prohozené slovo; takové podrobné, na pohled nepatrné zprávy vedou konečně k domakání se velkých, důležitých věcí. Otáže-li se tě kdo na jméno tvé, odpovíš směle a bez rozpaků, že se jmenuješ Kuneš, Hyneš, nebo třebas i Jarohněv, a žes přijel na sněm s rytířem svým. — Já půjdu mezi své známé."

„Ale pro Bůh! co to na mně žádáte, dědečku? — Já v tom velkém městě nevím ani z místa, a — zabloudím-li, jak vás najdu, ant jak pravíte, jinou cestou se dáti hodláte?"

„Nebudiž pak děckem!" chlácholil starec. „Pomni, že ti z jara šestnáct let minulo! — Snad se neobáváš, že bys se tady ztratiti mohl jako malé dítě o výročním trhu? — Když vše vykonáš, přijď tam k chrámu sv. Jakuba. Vidíš v pravo tu vysokou věž? — Tak, a nyní již jdi, jdi!" A řka to odešel.

Povolání vyzvědače ovšem se jinochu přímému nanejvýš příčilo. a však byv vychován ve slepé poslušnosti šel předce, ač dost nerad, na místo vykázané; ant zatím mentor jeho poboční ulicí za úmyslem svým dále se ubíral.

Chůze jeho byla na tak vysoké stáří ještě dosti rychlá. Konečně zastavil starec kvapné kroky své u velkého, prostranného, štíty rytírskými hojně ozdobeného stavení, kterémuž *„vlaský dvůr“* říkali.

Vkročiv do brány, šel průjezdem do zadu až k nízkým, železem pobitým dveřím, kteréžto zticha otevřev, vstoupil do skrovné světničky, jejížto obyvatel, muž starý, souchotivý, právě háv kožený se sebe svlíkal k odpočinutí večernímu se chystaje a pohodlně zívaje. Spatřiv příchozího, jenž tak beze všech okolků do příbytku jeho vešel, vyvalil naň s podivením oči. Brzy na to ale přejev rukou čelo, zpamatoval se a nutě tvář svou k významu přívětivosti, řekl nesměle: „I vítejtež, pane *Přechu!* ač dobře-li vidím. — Odpusťte! mne zrak již jaksi opouští. — Ale vždyť jste vy *Přech z Hrádku?*“ —

„Ovšem že, starý šašku!“ odpověděl příchozí směle, „a to s tělem i duší. — Tomu-liž se divíš, že já přijda po mnoha letech zase jednou do vaší Hory, *tebe* přede všemi jinými návštěvou potěšuji?“

„O můj drahý Spasiteli!“ vzdychl vrátný dvora vlaského, „ovšem mi to divno, ant jsem vás již plných patnáct a snad více let ani okem nespatřil! Já bláhový myslil, že již někde pod drnem spíte sen věčný.“

„Na to také někdy dojde,“ odpověděl starec usmívaje se, „až hodina má vyprší. Tohoť se oba dočkáme, já i ty Jakube; neboť dí písmo: Všem lidem uloženo jedenkráte umříti. — Dokud nás ale ten Svrchovaný zde v oudolí slzavém nechává, bděmež a pracujmež, aby nás Pán, když přijde, co dobré a věrné služebníky shledal.“

„Dejž to nebeský Pánbůh!“ vzdychl Jakub pobožně.

„Víš, proč přicházím?“ řekl cizinec, očima ostře ho měře, jakoby chtěl vniknouti na nejspodnější hlubinu vnitřností jeho.

„I jakž bych mohl?“ odpověděl zaražený vrátný vyhýbavě. „Za posledních let přicházejí sem i odcházejí lidé všelijací, že člověku ani nenapadne, zeptati se jich, co tu chtěli. — A nemějtež mi za zlé, — někdy by to ani radno nebylo,“ doložil ostýchavě.

„Ty se bojíš, Jakube? — Leč co dí Pán? — Nebojtež se těch, jenž zabíjejí tělo, duše pak zabíti nemohou; ale toho se bojte, jenž tělo i duši může zatratiti do ohně pekelného!“

Jakub sklopil oči. Bylóť viděti, že ho výhrůžka tato tak dojala, jakoby ji byl z úst zpovědníka svého slyšel: ale přirozená bázlivost jeho uvedla ho na rozpaky, on váhal mezi povinností k Bohu, jejž, jak se sám domníval, nezištně miloval, a k lidem, jimž za mzdu sloužiti přísahou se byl zavázal.

I vida Přech, co se v srdci vrátného děje, ohněm výmluvnosti počal rozhřívati srdce jeho, an zatím Jakub co sloup nemluvný ale viklavý neodhodlaně ku dveřím hleděl.

„Jednáť se o věc důležitou,“ pokračoval Přech v řeči své k vrátnému jaksi důvěrně. „Budeš míti příležitost dokázati pravost smejšlení svého a získati sobě záslahy nemalé o církev i vlast, — ač je-li nejapná hlava tvá toho všeho skutečně schopna! Protož slyš!“ — Hlas jeho zklesl v tichý šepot. —

„Páni strany odporné, jako víš, budou zítra v domě tomto sněmovati. *Nám* — ty víš nepochybně koho míním — velice na tom záleží zvěděti, na čem konečně se usnesou. Protož napni uši, abys mi o všem, co se tady díti

bude, mohl pravdivou a dokonalou zprávu dáti. — Budou-li tajiti úmysl svůj, tím hůře! — patrným to bude znamením, že obmejšlejí konečnou zkázu vlasti i církve, — tím větší tedy snahy bude třeba, vyskoumati záměry jejich. A slyš! — vyskoumati je *musíme*, stůj co stůj!"

„I já uznávám, že toho třeba," odslovil vrátný malomyslně, „jen že nevím, *jak* by se to dalo vlastně vyvesti bez nebezpečí, zvláště budou-li, jak lze předzvídati, rokovati při zavřených dveřích."

„Dlouhé máš vousy, Jakube, ale krátký rozum!" zamumlal starec mrzutě. — „Tyť těžko pochopuješ. — Jak medle vyhlíží síň, k rokování ustanovená — totiž sněmovna? — Kam jdou okna? — Je-li v ní vlaský komín, aneb nějaký jiný úkryt?"

„Jest tam ovšem komín," odpověděl Jakub zdráhavě, „kterýž v létě, když se netopívá, uzavřen bývá železnýma dvírcema."

„Dost!" zakřikl ho Přech, práskna se v čelo. — „Z toho komína tuším dá se jejich bezbožné rokování nejlépe vyslechnouti; neboť bez křiku to nepůjde!"

„Ale považte," prosil Jakub, „co by z toho pošlo, kdyby se to na nás vyzradilo? — A kdož má medle ten úkol nebezpečný na sebe vzíti? — Snad-liž já sám?"

„Ty ne!" upokojil ho Přech. „Tys vrátný; na tebe by každou chvilku někdo mohl se ptáti, a nepřítomnost tvá byla by nejvejš podezřelá. Ale ani *já* ne! — Osobu mou poznali by i v nejvymyšlenějším zakuklení. — Kdokoli úkol ten nesnadný podnikne, musí býti cizí, nepodezřelý, a o toho nech *mne* se starati. Ještě dnes přivedu ti jinocha, jenž, bude-li toho třeba, na místě vykázaném noc dnešní přespati může."

„Ale pro živý Bůh! pane Přechu!“ koktal Jakub bojácně.

„Posilniž se a budiž zmužilý,“ napomínal Přech, ruku na rozloučenou mu ztisknuv. — „Nevycházej za mnou, alebrž soumrakem nočním mne zas očekávej.“

A řka to spěchal z temné světničky krokem rychlým, chvilkami se ohlížeje, nikdo-li jej nepozoruje a nestíhá, konečně ale spokojen s pořízením svým, mnul sobě vesele ruce a brzy na to zmizel mezi hromadou domů v soumraku nočním.

U chrámu svato-Jakubského sešel se z vnukem svým, jenž stoje před budovou tou starodávní, s patrným potěšením patřením na ni prodlíval.

„Hle tu jsem,“ pravil Přech udychtěný, mládce za ruku pojav. „Nuže, cos vypátral?“

„Ach nic, dědečku, co by za řeč stálo. Pacholata obstarávají koně, zbrojnoši hledají hospody, naříkají na prach, jejž po cestě do sebe nalykali a pivem horským spláknouti míní; opět jiní —“

„Aj dost těch tretek!“ zarazil ho Přech. „Doufám, že v brzce důležitějších zpráv uslyším s úst tvých, neboť hodlám tě posaditi k pramenu samému, aby nám nebylo třeba lokati jednotlivé kapky po děravých rourách.“

I šli. — Opět zaklepal starý Přech na nízké dvéře vrátného ve vlaském dvoře, an tento právě nahlas se domodlíval: „A neuvoď nás v pokušení.“

„Otevři, Jakube,“ šeptal Přech u dveří, „již jsme tady.“ Ale Jakub dokonav modlitbu večerní, neodpovídal. Nastalo ticho, jakoby ve světničce nebylo živého ducha. Ještě dvakráte musil starec opakovati klepání své, než vrátný se odhodlal návštěvu nemilou přijmouti.

„Tys nás dlouho nechal čekati, Jakube,“ řekl Přech, vkročiv s jinochem do světničky. — „Proto však předce ani na mysl mi nejde, že bys se mohl zpronevěřiti věci naší. — Hle, zde jinoch, o kterém jsem s tebou mluvil.“ —

Mlčky přijal je váhavý vrátný. — Konečně rozvázal se svazek jazyka jeho. „Kdybych vám tak velmi zavázán nebyl, pane Přechu, věru! ani za rytířský statek neododvážil bych se v to nebezpečenství, v kteréž mne uvádíte. — Ale, vy chcete, — a já uvykl poslouchati vás od pacholetství svého.“

„Neníť k tomu čas,“ pravil starec, poněkud zaražen, „abychom se o věci matné a vedlejší hádali. — Mějž na péči Jarohněva a jsi-li mi něčím zavázán, jak pravíš, měj se k vnuku mému vlídně.“ A obrátiv se k jinochovi zpitomělému, řekl přísně i srdečně: „Dnes, milý hochu, budeš spáti pod ochranou Boží u tohoto muže poctivého! — Kterékoli místo ti k spaní vykáže a cokoli ve jménu mém poveli, budiž ti tak svato, jako bych já sám ti to byl poručil. — A nyní přeji vám oběma dobrou noc!“

Řka to ubíral se ze dveří, a vrátný následoval jej s velkým svazkem klíčů, by za ním hlavní vrata uzavřel; neb se přiblížila hodina, kteroužto se dvůr dle starého obyčeje uzavíral.

Jakub pak vykonav povinnost svou, vrátil se do světničky, aby pohleděl na nového hosta svého, jejž mu starý Přech jako v zástavu zůstavil. I viděl, že sedí na nízké stoličce, maje ruce o kolena opřeny a dlaněmi tvář svou zakrývaje, jakoby v hluboké se pohroužel přemyšlování.

Jakub se postavil před něj s hořícím kahancem. A stoje tak chvilku, zvolal konečně s vlídnou outrpností: „Ubohý sirotku!"

„Což jest, že mne litujete?" otázal se jinoch, pozdvihna k němu očí svých jasných.

„Tak mladá krev! a má v osidlech těchto chytře nastrojených zahynouti!" mluvil vrátný dále jako pro sebe.

Jinoch se vztýčil. Byloť mu protivno, že nevěda proč, má býti předmětem outrpnosti člověka cizího, a ještě více rozmrzel se, že je takořka míčem, jejž si hrající vespolek dohazují; neb potud nebylo mu jasně vědomo, proč právě zde má noclehovati a jaký prospěch z toho vlasti a církvi má vyplývati.

„Vy jste tedy mladý pán *z Hrádku?*" promluvil vrátný po krátkém pomlčení.

„Mně říkají *Jarohněv*," odtušil mládec zkrátka, nechtěje se znáti k názvu, kterýmž ho dosaváde nikdo byl nepoctil.

„Nu ano — *Jarohněv!* jižť se pamatuji," opravil řeč svou Jakub. — „Dokavád jsem ještě býval hlásným na Hrádku, často jsem vás po hradbách na rukou nosíval, neb tehdáž jsem mimo ouřad hlásného i ouřad chůvy zastával."

„Ty žes býval na *Hrádku?* — na tom hrádku, kde já se zrodil?" tázal se mládec v podivu.

„Ba arci! — Sloužilť jsem tam za starého pana Přecha i za mladého; ač tehdáž již valně klesala sláva rodu vašeho. Starý pán prý za předešlých let ještě sedával s pány v lavicech na soudu zemském; ale časy nepokojné a války husitské tak ztenčily majetnost jeho, že mu z rozsáhlých statků někdejších nepozůstal než je-

diný Hrádek s dvorem a poplužím — a tuť již nemoha se mocnějším vyrovnati a obrániti, sám práva svého panského mlčky se odřekl a poznenáhla v zapomenutí zklesnul, maje dosti na tom, že mu bylo popřáno o samotě a v tichosti sloužiti Bohu dle starého řádu, dle obyčeje nábožných předků svých, an zatím země veškera, vyjmouce několik sídel panských, přidržela se učení nového, kteréž na zkázu země této bohumilé zarazil mistr Jan Hus, neblahé paměti.“

„A otec můj?“ — zvolal jinoch rozčilený. „O muži dobrý, vypravuj mi o otci mém. Já neznal ani tvář jeho ani podobu matky své, a děd Přech je tak divný, tak málo kdy o nich povídává, a ptám-li se ho, otázky mé nevrle zastavuje.“

„Otec váš,“ počal vypravovati Jakub, „byl pán velmi sličný a při tom nad míru dobrotivý; ale příliš horké krve, kteráž mu také před časem do hrobu pomohla. — Dejž mu Bůh lehkého odpočinutí!“

„On skonal, jak mi praveno, na loži čestném, v boji proti kacířům?“

„Takť jest!“ vzdychl Jakub. — „Já sice nebyl očitým svědkem skonání jeho; neboť již dříve propuštěn byv ze služby na Hrádku, zde u pánů Horníků na novo jsem se zjednal a uvázal; ale pověst o udatném hájení kostela malovického, v kterém se po ztečení Hrádku staří i mladí z celého okolí, muži, ženy a děti před nepřítelem víry samospasitelné uzavřeli, dostala se dosti záhy i k uším mým. Tam v boji nestejném padlť otec váš co hrdina křesťanský. — Bůhť ho náhle povolal ze světa, a protož já ze skrovných prostředků svých dal zde u sv. Jakuba za duši jeho sloužiti několik mší svatých.“

Jarohněv stiskl vrátnému vděčně ruku a zavzdychnul sobě: „Od té doby přežalostné, v kteréž otce i matku najednou ztrativ, stal jsem se bídným sirotkem! — I matka má prý nalezla v té šrůtce vražedné hrob svůj, byvši od surových Husitův usmrcena?“

„Dovoltež, mladý pane,“ zavrtěl hospodář hlavou — „to není věc dokázaná. — Někteří ovšem jistili, že po vypálení kostela nalezli mrtvolu polospálenou blízko hlavních dveří; jiní ale tvrdí až dosavád, že viděli osobu ženskou na koni v houfu vítězných nepřátel, kostel pobořený s kořistí ostavujících, — a že osoba ta byla Eliška Hradecká — máť vaše.“

„Podivno!“ zvolal jinoch, dychtivě poslouchající. „Mne ujišťoval děd, že zároveň s ostatním lidem tam smrt mučednickou podstoupila.“

„Kdo může pověděti, na čí straně je pravda?“ vzdychl Jakub; „suď to sám Bůh! — A však nechť tomu již tak neb jinak, já alespoň, ač jsem člověk sprostý, — nemějtež mi za zlé, mladý pane! — já bych myslil, — že to předce jen nehodno syna *takového* otce, jakéhož vy jste měl, oddati se k vůli jiným na zvědy a špehy. — Váš dědeček, pan Přech jest jistě dobrý, bohabojný a pravověrný pán, jen že — nemějtež za zlé — rád potají kuje všelijaké pikle a nepřátelům svým nikdy čelem se neopře, což ovšem moudré a prozřetelné; neboť způsobem tímto mnohem více jim škodí, než kdyby s několika houfy jízdných a pěších na ně se obořil. Leč já, — kdybych byl *ve vašich letech*, já bych — upřímně dím — raději *mečem* se potýkal, než do komínu pro zvědy zalízal.“

„Co tím chceš říci?“ tázal se jinoch kvapně a oči černé zahořely mu v hlavě jako dvé pochodní.

Jakub pokrčil ramenama: „Smysl mých slov nemůže vás býti tajný. — Vždyť víte, proč vám pan Přech nocleh u mne vykázal?“

„Upřímně ti pravím,“ odslovil jinoch, „že nevím. — Děd můj uvykl mne pozorovati za stroj, jejž dle libosti lze natáhnouti i zastaviti.“

„Rád věřím,“ posvědčil Jakub, „a poněvadž to nevíte, tedy vězte: úloha vaše jest, skrčiti se do vlaského komínu v sněmovní síni a pamatovati sobě každé slovíčko, kteréžkoli páni shromáždění z úst vypustí, abyste je napotom panu Přechovi věrně pověděti mohl; ten zas poví je panu *Oldřichovi z Hradce* a ten opět panu *z Rožmberka* a tak dále; — pak počne strana straně strojiti ouklady, a válka nastane co nevidět pro nic za nic, a ubohý lid musí sobě dát pošlapat osení a odehnati skot a polámati hlavy! — Bůh to napraviž! — Bodejž bychom již jednou měli krále v zemi, aby to zlé jím stanoveno a přetrženo bylo!“

Jinoch se zapýřil po uši, uslyšev jaká mu úloha přiřknuta; nechtěje však před vrátným prozraditi city své, odmlčel se.

„Dokud jsem býval v mladších letech,“ pokračoval Jakub v řeči své, „také jsem rád se otáčíval v bojích, když vojska stála proti sobě jako dvě mračna a vůdce spořádav šiky a rozeslav rozkazy na vše strany, počal sám první hlasem vysokým zpívati: „Svatý Václave, vévodo české země!“ I zarachotily bubny a pokřik válečný co vichr rozletěl se po houfech; palcáty a řemdihy, sudlice a kopí zablyštěly se nad hlavami, korouhve vlály, a koně v předtuchu brzkého utkání ržáli, trouby polní zahřímaly známým, povzbuzujícím zvukem a nastal veselý tanec válečný.“ —

S rozkoší poslouchal Jarohněv. Oči jeho se jiskřily, prsa dmula a ruka se vznesla nad hlavu, jakoby mečem měla máchnouti.

Hnutí toto neušlo vrátnému: „Pozoruji, mladý pane, že jste vycvičen v dobré škole a že kdyby někdy k tomu přišlo, dobře byste dovedl mečem neb kopím vládnouti. — Pan Oldřich Hradecký bezpochyby tak dobře a často cvičívá lidi své ve zbrani, jako to již slavný otec jeho *Menhart* za předešlých let činíval, dokud ještě války husitské v zemi zuřily?“

„A předce bys se hrubě mýlil,“ pravil jinoch, „kdybys se domníval, že já na Hradci ve zbrani se cvičíval. — Já, ačkoliv z krve urozené pocházím, býval jsem tam jenom pomocníkem sokolníkovým, krmívaje s ním jestřáby a krahujce; když pak se zachtělo slečně *Bertě* v polích, lesích a stráních loviti, nosíval jsem sokoly její a vypouštěl z kápí, kořist pak ulovenou do lůna jejího jsem snášel.“

„*Berta*, pravíte?“ přejal mu řeč starý vrátný. „Což má již pan Oldřich dceru tak velkou, že může sokola na pěsti udržeti?“

„Nikoli! — Slečna Berta, o které řeč jest, dcera je páně Menhartova a sestra Oldřichova.“

Mezi tím, co Jarohněv a vrátný horlivě rozmlouvali, zazněly struny varyta na blízku a po malé předhrávce donesla se k uším jinochovým

píseň:

Hvězdy tiché, družky krásné,
S vámi vždy se potěším,
Kdykoli za noci jasné
Druha svého pohřeším.

Ale ach, to potěšení
Sotva noc mi odhalí,
Již i v chmúru se promění
A blaho mé zakalí.

Hvězdy na nebeské pouti,
Ach, což jste tak vysoko!
Komuž mám si posesknouti?
Můj milý jest — daleko! —

Jako u vytržení poslouchal Jarohněv zpěv tento z krajin neviditelných k němu na křídlech sladké harmonie přilétající a dlouho ještě napínal sluch, když již zvuky strun v posledních, chvějících se akkordech dávno byly zemřely; ale mrzutě ozval se starý Jakub: „To děvče posaváde nespí! — Toť také jeden a nikoli nejmenší křížek, jímž mne Bůh navštíviti ráčil. — Ubohá trpí na rozumu, a není, kdo by pomohl. Jediná hudba a zpěv ji těší; ale když se do toho dá, zpívá a zpívá bez přestání.“

Řka to, vstal a přiblíživ se k úzkým, železem pobitým dveřím na pravém rohu světničky, zaklepal a zvolal: „Liduško, *devátá* odbila!“

Na chvilku odmlčela se pěvkyně; ale brzy na to probírala znova struny nástroje svého a hlasem smutným, temným zapěla opět:

Nevěř hvězdám, hvězdy klamou,
Věř své milé jediné;
Ji miluj, jí služ, ji samou
Chovej v srdce hlubině.

Přijdou časy, smutné časy,
Že tvá růže odkvete,
A s nebes se ozvou hlasy:
Škoda věčná děvčete! —

Pozorně naslouchal jinoch: „Věru," zvolal, „škoda děvčete! škoda hlásku toho líbezného, že ho, jak pravíte, šílenství ochmuřuje. — Co asi zavdalo příčinu k neštěstí tomuto?" tázal se outrpně.

„Ba ovšemť to neštětí!" zavzdychl Jakub. „*Nešťastná láska* připravila ji o rozum. — Asi před rokem zdržoval se zde v Hoře mladík hladkých lící a hebkých rukou, jak je žáci vesměs mívají. Pravil se býti žákem mistra Křišťana pražského, téhož, co nám každoročně v kalendáři tak podivné věci o planetách, kometách a jiných tělesech nebeských vypravuje. *Milota*, tak se jmenoval onen žák, byl vzdálený příbuzný mincmistra *Čabelického*, věděl téměř tolik, co sám Křišťan, znal na obloze nebeské každou větší i menší hvězdu, vůz, kuřátka, večernici i jiné, jen že to vše jaksi podivně, řecky nebo latinsky jmenovával. Nad to hrával na loutnu a uměl do sta písní nazpamět, ba některé, jak Liduška svědčí, sám skládal. Dcera má se do žáka zamilovala, a to bylo první neštěstí. Mne to ovšem nebylo tajno, neboť jsem je vídal sedávati pod večer v zahradě a dívati se na večernici. I měl jsem ovšem jako otec tomu brániti; — ale Liduška jest mé jediné dítě — a já byl tak slabý, že jsem oči zamhouřil, domnívaje se, že jen co bude Milota jednou v Hoře školním mistrem, k čemuž arci byla neskrovná naděje, stane se také zetěm mým a Liduška bude zaopatřena. — Jinak — bohužel! osud rozhodl. — Učedník mistra Křišťana nadělav v Hoře dluhů, zmizel — a když jsme se po něm později dali ptáti v pražském Karolíně, nechtěli o něm ani mistři ani žáci věděti."

„A dcera tvá miluje ho posaváde?"

„Ona sní o něm ve dne i v noci. — Dnes právě jest v dobré míře; neb kdykoli zpívá, bývá jí vždy volno, a protož, dovolíte-li, zavolám ji, aby nám sprostou večeři připravila a trochu bílého piva pro spláknutí nalila.“

S radostí svolil jinoch.

Starec vezma kahanec se stolu, přiblížil se ke kamenným schůdkám, vedoucím k arkéři, v němž choromyslná dcera jeho obydlí měla; i pravil chlácholivě: „Liduško, ty dobré dítě, sstup dolů!“ A sotva dořekl, objevila se na ouzkém prahu postava štíhlá v bílém, dlouhém oděvu se snivěmodrýma očima, upřeně hledíc na jinocha, jenž seděl na nízké stoličce s rukama založenýma, přemýšleje o příhodách dnešního dne.

„Miloto!“ zvolala děva šílená ještě na prahu a rozprostrouc ruce, chtěla mu letěti v náručí.

„Běda!“ řekl starec, „nyní s ní již zas nic nebude. — Domníváť se, že vidí svého milence, a tehdáž bývá pro vše jiné slepá a nevidí ničeho, leda předmět obrazotvornosti své. Tentokrát vidí ho v osobě vaší.“

„Snad abych se odstranil?“ tázal se jinoch šeptem.

„Nikoli!“ odpověděl vrátný. „Snad právě přítomnost vaše dobře bude působiti na smysly její.“

„Dejž Bůh!“ řekl jinoch srdečně.

A panna sešedši zvolna po schůdkách, přikročila k jinochovi a hledíc mu upřeně do očí, pravila hlasem věštím: „Tys ten, jehož jsem vídala ve snách! Neboj se, aniž se strachuj! Zrozen sice jsi na smrtonoši; ale planeta jiná, mocnější vládnouti bude osudem tvým — a dříve než mine jedno desítiletí, octneš se v lůně štěstí a lásky.“ — A pomlčevši trochu, doložila s pozdviženým prstem: „Ale nevěř — hvězdy klamou!“

Chlácholivě promluvil k ní starec: „Nech těch řečí nyní, Liduško, a jsi-li s to, přines nám večeři, mně a tomuto milému hosti mému.“

Mlčky odebrala se panna ze světnice beze světla, a brzy na to postavila na dubový stůl uzenou kýtu, mísu koblih a dvě láhve českého vína, až se sám Jakub tak hojné večeře zhrozil. „Což se divíte, tatínku?“ pravila šílená, usmívajíc se; „vždyť dnes strojíme námluvy, a tuť nesmíme se dáti zahanbit. Já dávno před tím viděla jsem den tento v duchu, a protož i všecko k hodnému přijetí ženicha uchystala.“

„Sedněmež tedy a požívejmež,“ řekl Jakub se smíchem, „a nevěsta nechať obsluhuje a nalívá!“

Nikoli bez ostýchání přisedl jinoch ke stolu, ačkoli byl lačen; neboť pohled na děvu šílenou zbudil v něm myšlénky podivné, i byloť mu, jakoby cos naň sahalo. — Liduška hladila mu rusé kadeře a hrála si co dítě s třapcema hedbávné šňůry jeho.

„Můj milý jest lovec,“ mluvila dívka v šílení, „a chytá do ok křepelky; bodejž by sám nespadl do vlčí jámy!“

„Slova té bláznivé dívky,“ pravil Jakub, „mívají někdy tajný smysl, a kdo zná se v podobenstvích, může si z nich leckdys i výstrahu vzíti.“

Nedověrně pohleděl jinoch na mluvícího i na děvu. Ačkoliv byl mlad a nezkušený, předce nacházel ve slovech Jakubových cosi podezřelého, a nevěda, zdali klam či pravda skrývá se ve slovech těchto výstražných, hleděl rozpačitě z jednoho na druhého.

Na pokynutí otcovo ustlala dívka hostu lože z rohoží, sama pak odešla po schůdkách do komnaty své jako

duch, jenž potoulav se na světě pozemském, vrací se tiše do hrobu, ant vypršela hodina jeho.

Jinoch ještě kleče odbýval modlitbu svou večerní, ant Jakub již dávno chrápal. Posléz i jej zvuky strun z arkéře sem zaznívající ukolíbaly ve zdravé a pevné spaní.

Kapitola druhá.

Syn. Ty mně nerozumíš, a snad na věky! —
O by cítil citu mého podobu! . . .
Vůli tvé se protivuji bezděky.
Doplň otče míru štěstí mého,
Nechtěj v činu vážném brániti,
Uděl synu požehnání svého,
Jenž se musí s tebou loučiti.

Otec. Co se dělo s tebou? jazyk pomatené
Tká řeči — rozum tvůj závratí;
Pojď a sprosť se nešťastného bludu.

Čelakovského Zasvěcenec.

Sotva byl Jarohněv několik hodin pospal, zburcoval ho starý Jakub z líbezného spaní: „Nu, vstávejtež, mladý pane," pravil, „libo-li vám zalezti do komína dříve, než se páni na sněm sejdou."

Jinoch se zapýřil po uši, uražen tím, že ho někdo směl míti za schopného k podlému špehýřství: „A nechť bych zločinem mohl vlasti své nevím jak velkou službu prokázati, neučinil bych toho!"

„Nemysletež, mladý pane, že snad vám návrh páně Přechův stran toho komínu schvaluji — uchovejž Bůh! — Já jsem dědovi vašemu toliko slíbil, že k tomu dopo-

mohu, bude-li se to moci státi bez nebezpečenství. — Bohužel, nemohu jemu ničeho odepříti, pohrozí-li mi ztrátou duše. To je má nejslabší strana. Ale i jinak nerad komu odporuji, stojí-li svéhlavě na svém, ač to, jak vím, skoro vždy vede k holému neštěstí. — Abych alespoň jediný příklad uvedl, k potvrzení průpovědi své řku toliko, že jsem jako slabý otec nemohl ani vlastní dceři své přítrž učiniti v jejím neblahém milkování s poběhlým žákem, a vizme! — hnedle tu bylo nadělení! — žák se pustil do širého světa, a — Liduška minula se s rozumem!"

„Ubohá dívka!" zvolal jinoch outrpně.

„Ach právě ubohá! — Škoda nastokrát její krásy tělesné a mnohem větší škoda výtečných darů ducha jejího! — Kdybyste ji viděl, když s věncem bílým na hlavě, loutnu v ruce, oko v dálku napnuté bloudí mezi kvítím po zahradě, podobná nadchnuté věštkyni dávných věků, — srdce by vám pukalo žalostí nad tím krásným, světla rozumu zbaveným tvorem."

Mezi touto rozmluvou objevila se v koutě světničky na vysokém prahu dívka, o nížto řeč byla, jako socha bezživotná, vytesaná z bílého mramoru. Stojíc nepohnutě, hleděla očima vytřeštěnýma mlčky na rozmlouvající. — Jinoch zpozorovav ji dříve, dal hospodáři tajné znamení, že poslouchá; ale to na oko nepatrné hnutí ruky neušlo předce dívce šílené.

„Ha, zrada!" zkřikla hlasem tak pronikavým, že jinoch i starec ztrnuli.

Starostlivě přiblížil se k ní otec: „Upokoj se, dítě, a raději Boha vzývej!"

„Nic, nic!" křičela dívka. „Vy kujete zradu o milenci mém. — O, mne nikdo nezmýlí! — Oko, jenž uvyklo

dívati se hvězdám nebeským v tvář, snadno pronikne i nejtmavější skrejš myšlének lidských! — Ne, ne, mě nikdo nezmýlí!"

„Nepůjdeš do zahrady, dítě mé?" chlácholil starec. „Hle, slunko již ukázalo se na obloze a květinky tvé pnou jemu hlavinky vstříc! — Jdi, jdi, dceruško má! Vímť, že hvězdy a kvítky nejdříve tě potěší, — snad že paprsky slunce nebeského zaplaší tu mrákotu, jenž smysly tvé poutá."

„Já nechci, nechci do zahrady!" odpověděla šílená hlasem dítěte rozmazleného, „nechci tam, leč po boku sličného, kadeřavého mládence!"

„Koho to míníš, dcero má?" tázal se otec ve všem povolný.

„Kohož jiného, než myslivečka v kamizolce zelené, se žlutou šňůrou okolo pásu? — Já ho viděla ve snách, jak se procházel s pannou po zahradě."

„Onať míní vás!" šeptal Jakub jinochovi. „Jestliže v pravdě zavrhl jste onen neblahý záměr Přechův, jdětež s ní. — Jděte s ní směle; onať nikomu neublíží."

S podivením hleděl Jarohněv na vrátného, neboť navržení to nebylo mu docela po mysli. Býti s šílenou o samotě, byla pro mládence ostýchavého, mezi lidmi nebývalého úloha, kterou by byl od srdce rád na někoho jiného vznesl. An ještě váhal, seběhla šílená se schůdků a nežli se nadál, cítil již ruku svou v ruce její.

„Ha, mám tě, holoubku?" zvolala a oči se jí radostí zajiskřily. „Tebe nepustím více! Ty bys mi třeba také uletěl! Uletěl

„do pole šírého
na zelený doubek,"

doložila hlasem zpěvavým.

Jinochovi bylo jaksi ouzko okolo srdce. I hleděl ruku svou z ruky její vymknouti; ale bez násilí nebylo to ani možné.

Jakub dodával mu srdce: „Snad se nebudete toho děvčete nevinného báti? — Pravímť vám, že bývala vždy dobrým, tichým děvčetem, a tím jest jednak, vyjmu-li pomatenost mysli, až dosavád. Malá procházka v zahradě za domem nemůže vám žádného většího neštěstí způsobiti, než že jelení botky své v ranní rose trochu umáčíte.“

Jinoch nechtěl pro celý svět, aby někdo, a třeba jen vrátný, směl o něm smejšleti, že se bojí. Onť od dětinství svého jevíval vždy jakousi odvážlivost a smělé s nebezpečenstvím pohrdání. Pro hnízdo jestřábí odvažíval se nezřídka na nejvyšší dub a nejkolmější skálu, ba nejednou již potkal se v lesích hradeckých s divokou šelmou, aniž se před ní ukryl za strom. Proč by tedy nyní byl měl jeviti bázeň před útlým, plachým děvčetem? — Nad to slýchával začasté, že povinnost rytířů jest, hájiti pohlaví slabší hrdinskou udatností a smělou odvahou, a — rytírské ostruhy chtěl i on někdy vysloužiti sobě, pročež pustiv mimo sebe všecko, co jej dříve od dívky šílené pudilo, byl hotov s ní jíti.

Rád to viděl vrátný. „Pojďte, dítky!“ pravil, sundav s hřebu svazek klíčů. „Na mne čeká povinnost.“

I vedl je průjezdem a otevřev klíčem nízkou, železnými hřeby hustě pobitou branku, vpustil svěřence své do zahrady, zdí vysokou ohražené a košatými vlaskými ořechy zde onde osázené. A však největší okrasou zahrady byla místa travnatá, olemovaná pestrým kvítím, kteréž tu bezpochyby outlá ruka dívky šílené byla vysázela. Zápach kvítků vanul příchozím vstříc. Dlouho

kráčeli mlčky vedle sebe, až konečně dívka přetrhla mlčení:

„Jesti to předce jen podivno, že ty kvítky žijí, stůňou a umírají jako každý jiný živoucí tvor! Ubližte některé květince jakýmkoli způsobem, a budeť prolévati slze, bude krváceti a chřadnouti, až posléz vší síly zbavená klesne v lůno matky země, v chladný, zapomenutý hrob!"

Jarohněv se podivil soudné a spořádané řeči děvy šílené; a ona nalezši posluchače ničehož jí nevyvracujího, pokračovala neostýchavě, ba horlivě dále: „Co soudíte o hvězdách? — I ty živou jako my. Neviděl jste nikdy hvězdu padati s nebe? — Život její se skončil, ona zklesla, vysílajíc záři poslední třepetavým pádem — ve svůj hrob."

Tato obrazná řeč tak dojala jinocha, až na chvilku zapomněl, že mluví *se šílenou*. „Slýchávalť jsem," promluvil, aby jen něco řekl, „že se tímto způsobem hvězdičky *čistí*?"

„Báchory!" odpověděla dívka rychle. „Ten úkaz mohu já vám důkladně vysvětliti, neboť můj milenec —" šeptala mu do ucha tak tiše, že to stěží doslechl, „— můj milenec byl učený, slovutný hvězdář; on věděl — vámť to mohu říci — on věděl, co si hvězdy za jasné noci šeptají."

Bezděky usmál se jinoch, a nedůvěrně pohledla naň dívka. — I táhla ho za sebou až pod košatý ořech, kolem jehožto mohutného kmene upevněno bylo sedátko z drnu svížího, jak po bujnosti a zelenosti jeho znáti, pečlivě zalívaného. „Zde," pravila Liduška, „zde sedával ženich můj." Posadivši se přivinula jinocha k sobě. Outlými prsty pohrávajíc s jeho kadeřemi, hovořila dále: „Právě

takové měl vlasy, tak hebké; — ale ne, ne! mnohem hebčí a světlejší. — Zde jsme sedávali spolu, dívajíce se na nebeské báni za jasným Aldebaranem, krásným Orionem, zlatoskvoucím Siriusem a třpytivou lyrou Orfeovou."

A však Jarohněv málo dbal na matnou řeč dívčinu; oči jeho měřily ohromné stavení protější, nazvané „vlaský dvůr". — Přeběhna okem dlouhou řadu oken vysokých, zastavil bezděky zrak u velké síně, v kteréž o dobro vlasti rokovati měli ti, jenžto od prozřetelnosti Boží k tomu byli povoláni. Z pudu šlechetného a nikoli z marné zvědavosti přál si jinoch býti svědkem jejich věhlasného rokování.

Na oknech bylo znáti, že hosté hlučně se scházejí; někteří přistupovali k oknům, aby pohleděli do zahrady kvetoucí, jiní otvírali je, aby se napili líbého zápachu, jejž k nim lehký větýrek na rychlých křídlech zanášel.

Nyní ale mimo nadání přibyl do zahrady kdosi třetí. Bylť to muž mladý, dobře zrostlý, širokoprsý, háv na něm z červeného portele, zlatem skvostně vyšívaný, rukávy prolamované bílými atlasovými prouhami; lehký, krátký pláštík přes levé rameno nedbale přehozený nezakrýval výborný zrůst těla jeho; na hlavě birýt s houpavým bílým pérem, na patách zlaté ostruhy. Tak oděn byl muž, jenž čerstvým krokem kráčel po travnaté stezce mezi stromy, jako pohřížen v hluboké přemýšlení. Konečně zastavil se blízko loubí, v kterém Jarohněv a Liduška tiše seděli. I rozkládal rukama, jakoby s někým rozprávěl, a brzy na to zapůjčil myšlénkám svým i slova:

„Zde tedy, zde má se rozhodnouti osud tvůj, vlasti má? — O by k dobrému naklonila se váha, kterouž ochranci tvoji budou měřiti budoucnost tvou! — Bloudímeť jako stádo bez pastýře. Vlk lapá, trhá a dáví

ovce — a není, kdo by jich chránil. Krále není v zemi, a ten, jenž děditi má žezlo, jest — děcko. A ani toho děcka nelze nám se dovolati, aby aspoň záře koruny jeho osvěcovala temné cesty naše! — Země naše, od Boha požehnaná požitky hojnými — v jakém jest snížení! jak pohaněna, jak rozervána! — Pověst o naší síle a udatnosti ovšem proletěla všecky sousední krajiny, národové se třesou před pouhým jménem Čechů; ale dlouho-liž může tato surovým hrdinstvím vynucená bázeň trvati? — Úrodné krajiny naše hynou, ant rolník pokojný zahodiv rádlo, uchopil se meče, žádostiv kořisti a lupu. — Knížata i národové okolní chystají se a strojí jen na nás! — A nad to nade všecko k doplnění zmatků ta neblahá roztržka u víře? — kdož upokojí ty kněze hrdohněvné, jenž horlíce o čest Boží sebe vespolek kacéřují? — kdo tu láj, jenž po nich houká a třeští, a naplnění zákona hledá v prolívání krve lidské? Kdo smíří nás se stolicí římskou, aby nás měla za oudy církve, za dítky své, — aby služby Boží opět se děly dle řádu dávního, a Čech nebyl národům sousedním za pořekadlo a přísloví hanebné? Kdo to zmůže, aby chlap navrátil se opět k pluhu svému a ctil Boha i církev jako jindy a byl poslušen vrchnosti své?“

I zamlčel se, jakoby dále přemýšlel, kráčel rychleji a opět zastavil se: „— Krále musíme míti,“ mluvil pro sebe, „děj se co děj! Jedna hlava musí říditi všeliké oudy, toť staré pravidlo. — Již dlouho dosti panovala v zemi lůza stohlavá, rozsívajíc zuby dračí, símě různic, strachu a zmatku na nivy blahoplodné. — *Hlavu*, hlavu musíme míti, jinak jsme tělo morem poražené, vydychující sílu poslední v křečovitém neplatném namáhání. — Běda národu, jenž útrobu vlastní drápem krvavým nemilosrdně

rozrývá! — To jim budu mluviti, a dejž Svrchovaný, abych nehlásal uším hluchým! — Kdyby pak předce, Jiříku? — Což kdyby nešlo po tvé? kdyby Fridrich, ten zištný císař, nechtěl vydati svěřence svého — aby sám mohl poslední šťávu země této hladovým pyskem vyssáti? — Kdyby zavřel uší svých k prosbám našim? — A jděme dále, kdyby se některým z nás znelíbilo podrobiti tvrdou šíji svou pode jho rozumné, zákonné vlády? — Což pak? — Nic to! — Vůle pevná překoná všeliké překážky! Hlavu, hlavu musíme míti, hlavu korunovanou, ať již hlava Ladislavova neb kohosi jiného!“ — Těmi slovy skončiv samomluvu svou, chtěl právě odkvapiti, anť šílená Liduška v loubí zkřikla, jakoby jí byl někdo k hrdlu sahal: „Jestřáb! Jestřáb! — Ukrej se, holoubku můj!“

Rytíř se zarazil. S podivením přistoupil k místu, odkud hlas dívčí byl zaslechl, a založiv ruce křížem, stál před polekaným párkem.

„Pro své hrdličí cukrování mohli jste sobě jiné místo obrati,“ pravil mrzutě a důtklivě. „Kdo jste?“

Jinoch vstal uctivě. „S dovolením vaším!“ jal se mluviti, „děva tato, světla rozumu zbavená, je dcera zdejšího vrátného.“

Rytíř se podíval děvě tak přísně do očí, že ona nemohouc střelám zraku jeho jinak se uhnouti, tvář svou jako poděšená laň v lůno jinochovo ukryla. — „A ty mladíku, kdos *ty* a jak sem přicházíš?“

„Já,“ počal zajíkati se mládec, „já —“

„Nu ven s řečí!“ velel rytíř.

Jarohněv byl na rozpacích. Lháti nechtěl, neboť byl uvykl lež považovati za podlý, ošemetný ouskok; pravdu pak zjeviti, říci, že jest sluhou Oldřicha Hradeckého,

ouhlavního nepřítele jednoty Poděbradské, bylo nejvejš nebezpečno. I ozvala se v něm nepředložená, mládenecká pýcha: „Já," pravil odhodlaně, „neodpovídám nikdy na otázky, leč vím, že ten, kdo mi je předkládá, má k tomu ouplné právo. Čili jsem náchlebník váš, že mi odpovídati přikazujete?"

„Bohpomozi!" pravil rytíř pro sebe. „Hrdá to odpověd! hrdá a smělá na ptáka nevyspělých brků! — Ale což divu, když nikoho není v zemi, jenž by takové čeládce prostořekost stavěl? Ha, daleko to přišlo s námi! — Mladíci sotva metle odrostlí odmlouvají mužům dobrým! — Styď se v hrdlo, chlapče! Což neznáš vyšší úlohy, než mazliti se s děvami?" —

Jinoch zahořel v tváři studem i hrdostí. Od pana Oldřicha snesl arci druhdy mnohé, snad ještě tvrdší slovo; ale nyní potupen byl od muže, jejžto včera ponejprv spatřil a o kterém děd jistil, že je ouhlavní protivník vlasti a církve! A tento muž pohleděv naň ještě jednou opovržlivě a nečekaje na ospravedlnění jakékoliv, spěchal ze zahrady.

To jinocha hluboce bodlo. On byl poslední rodu šlechetného, vysoce urozeného, jediná pozůstalá ratolest kmene osekaného. Šestnácte let mu již dávno minulo, a předce ještě všickni nazývali ho chlapcem. — I proč pak ne? Což medle vykonal po dnešní den, co by mu jména čestnějšího bylo získati mohlo? Pomáhalť slečně Bertě Hradecké loviti ptáky, krmil a cvičil její sokoly, a ona mu za to platila vtipy a úsměšky! Arciť bylo to více nevinné škádlení než oumyslná urážka; ale krev mladá předce pokaždé v něm zakypěla, kdykoli zpomínal, že jest jí rodem rovný, kdežto ona u vědomí převahy své považovala jej toliko za sluhu přízní hojnější obmyšle-

ného, a přízeň způsobem tímto projevená bolela ho více, než kdyby mu byla dala cítit moc přednosti své. Dosaváde trávil život svůj v nečinnosti, aniž to zpozoroval; ale nyní při spatření světa, jemu neznámého, probudila se v něm touha po činnosti, kteroužto posud dřímající, trpká výčitka onoho bohatýra, jehož obraz utkvěl v duši jeho, mocně z malátného snění vyburcovala. I umínil sobě pevně, zprostiti se pout, v kterýchžto jej vláda dědova co pavouk mouchu zapředenou násilně držela; pudilof ho to, získati slávu, kterou šlechetní předkové jeho slynuli; — ale co měl počíti, jak nastoupiti dráhu novou, kam se uchýliti? — Nebylof peněz, nebylo přátel kromě děda přepiatého, blouznivého, a ten sám živ byl z pouhé milosti pana Menharta z Hradce, ku kterémuž v chudobě své se byl uchýlil jako katolík ku katolíkovi, jako daleký, potřebný příbuzný k ochranci mocnému a bohatému. —

Takové as byly myšlénky, jenž v hlavě Jarohněvově v tu dobu se křížily. I zklesl zpět na drnové sedadlo a pohřížil se v moře myslének o budoucnosti. Zatím Láduška tékajíc po zahradě, natrhala bílých růží a upletši z nich věnec, ovinula jím skráně jinochovy. Bezpochyby že věnec na hlavu jeho trochu tužeji přitiskla, nebof jinoch probuzen z přemyšlování svého, náhle vykřiknul.

Divoce zasmála se děva: „Ha ha ha, koruna trnová! — — zevnitř leskne se krása květu, a vnitř bodá hrot ostrý a pije — krev! Kdo chce míti korunu, musí za ni dáti *krev*. — Chápeš to, holoubku můj?“

Jinoch nebyl v té míře, aby ho společnost děvy trhlé déle byla baviti mohla, a protož sundav věnec, hleděl se jí násilím zprostit, ant tu starý Jakub před nima objevil se, dceru svou hlasem co možná nejlichotivějším

volaje: „Pojď, Liduško, snídaní jest hotovo! — A vy, mladý pane, chcete-li s námi příjmouti zavděk, jste nám milým a vítaným hostem.“

Jarohněv byl arci lačen; ale obcování s děvou šílenou a dětinským otcem jejím, jenžto z lásky k dceři stal se takořka druhým bláznem, znechutilo se mu valně, a protož poděkovav se z přátelského pozvání, stisknul hospodáři ruku a chystal se k odchodu. — Jakub z příčin jemu samému povědomých neodpíral, a Liduška zašeptala mu na rozloučenou do ucha: „Pamatuj na korunu! — Budeš-li vůle pevné, dosáhneš jí, a byť na obloze ukována byla pouty démantovými!“

Slabá to byla útěcha pro jinocha, jenž nevykonav vůli dědovu, opouštěl vlaský dvůr, nevěda, kam se obrátit. — Vyšel z vrat. Nikdo si ho nepovšimnul, ačkoli v průjezdu několik zevlovalo pacholků, jenžto opřeni o dlouhé dřevce a lelky chytajíce, ospalý mezi sebou hovor vedli. Za rohem ulice potkal se Jarohnev s dědem svým, jenžto jej s vyvalenyma očima přivítal: „Kde se potuluješ? Co to má znamenati? — Zrušil Jakub slovo, neboli *tys* vyznav se s poslušnosti, úkolu svému nedostál?“ — Otázky tyto následovaly tak rychle za sebou, že jinoch neměl kdy, ani jedinou zodpovídati.

„Mluv, nešťastníče!“ dorážel naň starec, „a nepopouzej trpělivost mou, sice bych snadno mohl zapomenouti, žes dítě syna mého!“

„Co se horšíte, dědečku, bez příčiny?“ promluvil Jarohněv, uctivě sice, ale i pevně a odhodlané. — „Povímť vám všecko. Já se protivil vůli vaší, poněvadž uznávám, že nehodno jest a nechvalno, strojiti pikle a ouklady jiným lidem, byť byli odpovědní nepřátelé naši. — Dejtež mi meč a uhlídáte, jak se postavím proti nim

čelem proti čelu, ctně a zjevně, jak se sluší na člověka dobrého; nechtějtež však, abych co had plazil se v trávě, bledě nepřítele tajně v patu uštknouti."

„Pane na výsostech! — Co to mluví ten hoch? — Ký běs posedl ho, že pomatené řeči tká a jako ze sna mluví o věcech nad rozum jeho sahajících? — Kdo ti to všecko napískal? — Zdaliž jsi zapomněl, že stojí psáno: Ctíti budeš starého a jako pánům sloužiti budeš těm, jenž tě zplodili? — Anebo myslíš, že bych ti mohl veleti něco, co bych před svědomím svým zodpovídati nemohl?"

„Zdaliž byste to ale také zodpovídal před soudnou stolicí *cti*? před soudem dobrých šlechetných lidí?" prohodil mládec neohrožený.

„Z tebe mluví jed pýchy!" vzkřikl Přech, odporem mládcovým popuzen, „a zdali nevíš, že pýcha první krok ku zkáze časné i věčné? — Není-liž psáno, že Bůh pyšným se protiví, ale pokorným dává milost svou?" —

„Chcete mne slovy písma zmásti a postrašiti, jako starého slabého Jakuba? — Mne se střela vaše chybí, ne snad proto, že bych si nevážil slov věčněsvatých, ale že v ústech vašich nabývají smyslu docela jiného! — Dědečku, já nejsem pyšný, — vy to dobře víte, — a jakž by také mohl pýchu přechovávati v sobě nepatrný sokolník, sloužící ze ztravy a za lecjakous kamizolu!" doložil trpce.

„Pýcha," počal Přech, rozpřahaje se k řeči dlouhé — „pýcha, věř mi, synku, jevívá se v rozličných tvarech a způsobech. Slýchávalť jsem od našeho plebána, jemuž Bůh dej lehkého odpočinutí, žeť hlavně dvojí: světská a duchovní. Světská zajisté opět na čtvero hlavních rozdílů rozpadá se, a . . ." I byl by snad vnuka svého celým

traktátem o rozdílech pýchy nemilosrdně mořil, kdyby tento, netrpělivost svou patrně na jevo dávaje, proud řeči jeho náhle nebyl zastavil: „Zdaliž i to nazvete pýchou, když se někdo snaží nezatemňovati slávu předků svých skutky podlými? zdaliž i to, když se někdo vší silou o to zasadí, aby vlast svou vychvátil z propasti záhuby a zkázy? Smíte-liž i takové čestné, šlechetné snažení nazvati pýchou?“ — Tvář jeho hořela, když takto mluvě, meze navyklé podrobenosti směle překračoval, an zatím mentor jeho, nad nenadálou změnou v povaze jinochově hlavou kroutě, hluboce povzdychával. Darmo se snažil zvrátiti vnuka s cesty nastoupené; výmluvnost jeho se všemi citáty učenými rozrazila se o skálu, kterouž jinoch ohradil srdce své.

Za hádkou přešel den; slunce zapadlo, noc rozestřela perutě černé nad městem, a naši pocestníci posud bloudili po ulicech v nesvorném hovoru. Konečně potřeba donutila je, hledati hospodu, kdež by noc krátkou přespali. Ukázáno jim na staré, černé stavení, odkudž hovor mnohohlasný zdaleka se ozýval.

Prošedše tmavý průjezd, domakali se ku dveřím hostinské světnice. Přech zůstav na prahu státi, měl chuť zpátky se obrátit, neboť jizba prostranná přeplněna byla hostmi; ale žádost, dověděti se novin o sněmu držaném, přemohla všecku nechuť, i vkročil s Jarohněvem do prostranné světnice. Tam to vypadalo podivně. Zbrojnoši v pancířích a prošívanicech seděli za dlouhými stoly v živém, horlivém hovoru. V koutech stály oštěpy a hrále po pěti, po desíti; ve výklenkách oken podlouhlých ležely těžké železné přilbice, a zde onde mezi nimi pohozena lehká točenice s houpavým pérem.

Veliké černé žbány s bílým pivem horským šly vesele kolem; smích i klení střídalo se jako jasno s chumelicí na začátku jara. Veškerou prostoru světnice osvécovala jediná, v štěrbině zatknutá dračka, jejížto hrubé světlo jaksi nejistě ozařovalo smíšenou, pustoveselou společnost, do kteréžto nyní dva noví hosté přibyli. Ale než ještě vkročili, odbýval je hospodář na samém prahu: „Již tu ani koutka není pro vás! Ohlídněte se po noclehu někde jinde. Každý Horník, ač nemá-li tolik hostí co já, rád vás pod střechu přijme, ale tady u mne, jak na své vlastní oči vidíte, nelze ani se žbánkem projíti.“

Přech ač starý nedal se tak zhola odbýti, ba on v čas potřeby znal pohledem i pokynutím zjednati osobě své jakousi vážnost, kteráž se netýkala ctihodných šedin jeho. „Z cesty!“ zkřikl směle. „Hospoda je pro každého, kdo chce a může hotovými platit, a protož ustup, jak pravím, brachu, jsou-li ti kosti v těle milé, a o místo nech mne samého se postarati.“ Odstrčiv udiveného hospodáře stranou, bral se k předu, vnuka svého za sebou táhna.

Příchod hostí nových, cestu s povykem sobě klestících, zbudil nejprvé pozornost těch, jenžto blíže dveří seděli. Jeden neb druhý z dobromyslnějších ujali se příchozích, druzí zas hospodáře, i bylo se co báti, aby nepovstala váda všeobecná.

„Starec má dobře!“ ozval se jeden ze zbrojnošů. „Na mou milou víru! on mluví rozumně. Kde se pivo za peníze nalívá, tamť nechť směle každý vejde a poveli! — A protož, druhové, sesedněm se! Pro takového hubence dojista ještě místečko na lavici zbude, a co se tkne chlapce jeho, ten nechť zatím postojí, nebo někde v koutku zavděk přijme.“

Při těchto slovech vstoupila Jarohněvovi krev do tváře, a pěstě jeho křečovitě se zaťaly.

„Hoho!“ zvolal host vedlejší, „to děcko se kaboní! Nu počkej, až ti hřebínek doroste, pak se ti může tolik štulců dostati, že nad nimi hořce zpláčeš!“

Snad by se byla hádka prodloužila, kdyby ji zkušený Přech nebyl přetrhl, řka ke zbrojnoši prvnímu: „Učiň, příteli, jaks pověděl, poposedni výše a to bude nejmoudřejší ze všeho, cokoli se kdy v hlavě tvé vylíhlo.“ A přisedna bez okolků k stolu, ukázal Jarohněvovi na špalek vedle dveří stojící a nepochybně k sekání masa určený, jejž také jinoch bez dalšího odporu opanoval.

Dobromyslný soused Přechův postrčil žbánek před hosta nového, vyzývaje jej, aby sobě připil. Tímto důkazem dobré vůle rozesmělen jal se Přech tázati: „Čí jste, švární jonáci? Vypadáteť jako ptáci z jednoho hnízda!“

„My jsme páně!“ odpověděl tázaný, netoliko nahlas, ale i jaksi z vysoka.

„Páně!“ opakoval po něm zbrojnoš u protějšího stolu, uraženým se stavě. „Jakoby nebylo žádného jiného pána v Čechách, kromě pana Jiříka!“

„Drž hubu!“ ozval se na to jiný, „a nech mi pana Jiříka a lidi jeho na pokoji! Jiří Poděbradský nazývá se pánem vším právem, a kdo ví, neudělá-li se z něho v krátce pán ještě větší? — Je-li kdo, on zajisté jest horlivý milovník zákona Božího a řádů křesťanských, muž podle srdce Božího, jenž umí vládnouti mečem i slovem.“

„Kdo tu co mluvil o zákonu Božím?“ zvolal muž u dračky o samotě sedící, jako ze spaní. Bylot těžko rozeznati, opilý-li, či toliko rozespalý. Husté dlouhé šedivé obočí klopilo se mu přes malé, vpadlé, krví zateklé oči.

Oděv jeho byl šerý, zedraný, tvář sluncem i větrem opálená, prsa široká, ruce svalovité; mezi nohama držel místo meče těžkou, železnými hroty pobitou palici: veškerá postava jeho tak byla odporná a strašlivá, že oko s hrůzou od ní se odvracelo. Takovýť byl muž, jenž opětně zvolal hlasem vysokým: „Co žvatláte vy o zákonu Božím? Pravímť vám, že vy vesměs všickni jste protivníci Boží!“ A řka to doprovodil řeč svou rázným udeřením své železné palice o dlažbu kamennou.

Oči všech obrátily se na smělého řečníka.

„Toť ještě nějaký výškrabek ze starého kvasu táborského!“ zvolali hosté u prvního stolu. „Podejte nám ho sem, ať ho naučíme věřiti právě!“

„Ticho, vy holobrádkové!“ ozval se ten, jehož se řeč týkala, beze strachu. „Ticho! pravím, když mluví stará, zkušená hlava. Býválť jsem já v bitvách krvavých, kde smrt z každého oštěpu ušklíbala se na mne, a srdce mé netlouklo čerstvěji, než nyní. — Já byl při dobytí Vyšehradu, Karlštýnu a mnoha jiných hradů a měst, kteréž ani jmenovati neumím. Já bojoval pod praporcem kněze Bedřicha Strážnického, co nyní v pokoji sedí na Kolíně. — Bůh ho zatr . . .! — Já již co malý kluk s vlčí rotou pomáhal upalovati mnichy a jeptišky, já vrhal smolné věnce na kláštery a chrámy! A slyšte, toť můj nejlepší kousek (při tom se divoce zachechtal): já vyslídil při onom nemoudrém a nepodařeném vskočení do Prahy Hynka z Valdštýna, jenž vida se v těsnu skočil s koně, a nevěda kudy kam, bláhový v domě „u slona“ na dvoře v hromadě slámy se schoval. Ten blázen! — Mělť míti delší rozum a kratší ostruhy, aby mu nebyly ze slámy vyčuhovaly. Já ho za ně vytáhl a dav mu palicí, vlekl jsem ho na náměstí až pod samý pranéř! — Kdo z vás

může se tak veselým kouskem vykázati?“ — A řka to, udeřil opět palicí o dlažbu.

Hrůza pojala všecky a bezděčné ticho nastalo ve světnici, pokud mluvil; pak vypuklo všeobecné rozhoršení. „Ten chlap,“ pravil kdosi, „honosí se skutky takovými, za něž by se sám ďábel styděl. — Slýchal jsem o tom pražském příběhu a praveno mi, že týž chlap, jenž nebožce Valdštýna mrtvého pod pranýř vlekl, tomu pánu svůj život děkoval, jelikož jej kdys již pod šibenicí stojícího na Pražanech vyprosil.“

„Toť se mu po ďábelsku odsloužil!“ odtušil jiný.

„Ven s tím vrahem krvolačným!“ volali někteří, chápajíce se zbraně, „ať neprzní déle společnost naši prokletou přítomností svou!“

Uslyšev starý Tábor tuto pohrůžku, vztýčil se ve svém koutě a zatočil palicí několikráte nad hlavou s takovou mrštností, že jako proutek zafičela. „Tedy pojďte!“ volal řvaje: „Hus“ — tele na vlka! jak náš vůdce *Prokop* říkával. — Znali jste Prokopa? — Prokopa Velkého, jemuž i Holý přezdívali? — Sotva; ale slyšeti jste o něm museli. — Nu, pod tím konal jsem první jízdu, a on zajisté znal se ve zbrani tak dobře, jako v zákoně Božím!“

„Zmínka o zákoně Božím jest v ústech tohoto padoucha pravé rouhání,“ prohodil hospodář, křížem se žehnaje, „a však nicméně, panošové, jest člověk ten jedenkráte pod střechou mou a tudíž také pod mou ochranou, a dokud pod ní bude, nemá se jemu, aspoň s vůlí mou, ani vlasem hnouti. Pročež prosím a žádám, panošové milí, odložte zbraň a pomněte, že jste v domě počestného Horníka, jenž co na něm jest, netrpí žádných rvaček. A ty příteli — (obrátiv se k Táborovi) ukrej palici svou, sice

by ti někdo mohl ní roztřepiti tvrdou mozkovici, která, mimochodem řečeno, tomu beztoho časem svým neujde; ale jak pravím, v domě *mém* se to nemá státi!“

Rozjitření hosté nedali se slovy těmi ukrotit, a i rozkvašený Tábor neukazoval mírnější tvář. Hospodář byl načitě v nesnázi.

Mezi povstalým povykem bylo slyšet starého Přecha: „Ven s tou šelmou, s tím vlkem krvolačným, s tím rysem jedovatým!“

„A já pravím,“ řičel Tábor, švihaje palicí, „pryč s papeženci! Na ně! — bíte, zabíte, žádného nežívte! Tak zní slavná píseň bojovníků Božích!“

Zbrojnoši vstávali od stolů, chápajíce se zbraně odložené, zmatek nastával, hluk se množil; ale chytrý a ve věcech podobných zkušený hospodář, předzvídaje krvavou šrůtku, srazil dračku se stěny a plamen její na zemi ušlapal. „Tak!“ pravil, „a nyní se rvete do vůle, když již bez toho nechcete býti.“ A řka to vyskočil ze dveří. „Kunštat, hr, Kunštat!“ — rozléhalo se mezi třeskem zbraně a lomozem převrhaných stolů a lavic. Maní padaly rány na hlavy jako kroupy; někteří vyhrnuli se na dvůr, jiní prali se v tmavé jizbě; i trvaloť to hodnou chvíli, než zmatek svůj poznali. Když konečně opět světlo do světnice přineseno, bylo viděti mnoho zkrvácených hlav; ale původce té šrůtky, krvavého Tábora, nebylo tuto, ba ani posledního příchozího, hovorného starce a hocha jeho zpanštilého. Nepochybně že v zmatku obecném s Vaňkem se poradivše, zdrávi vyvázli.

Kapitola třetí.

— Tře v vypáleném se snidechu kostele,
Tábor s palicí stoje velmi křiče,
Maje na sobě potvorné a zbledělé lice:
Ty *Václave*, vždy jsi protivník Boží!

Václav, Havel a Tábor. (Star. skládanie.)

Nazejtří po noční příhodě, kterou jsme v předešlé kapitole popsali, ubírali se dva poutníci z Hory Kutné, an již den k večeru se schyloval. Poutníci ti byli Přech a Jarohněv. Oba kráčeli mlčky vedle sebe; neboť Přech se mrzel, že se mu nepodařilo vyskoumati, na čem se pánové tam usnesli. Čeho se s velikým vynasnažením domakal, bylo toliko, že *Jiří Poděbradský* jednohlasně zvolen za zprávce království českého, dokudž by mladistvý král Ladislav sám nemohl vládu v zemi nastoupiti. Vše ostatní zůstalo ho tajno a teprv potom přišlo na jevo, kdy již straně odporné nemožno bylo, proti tomu s prospěchem se opříti. Den byl neobyčejně parný a slavné ticho v přírodě oznamovalo blízkou bouři. Od západu vyvstávaly mraky temnomodré, ježto srážejíce se zrůstaly jako hory ohromné. Pocestní naši kráčeli rychleji, aby ještě před vypuknutím bouře nějakou vesnici dostihli. Ale obloha zatmívala se vždy víc a více, a již počali prolétati tmu hustou jednotlivé blesky.

„Pán Bůh s námi!“ přetrhl Přech mlčení s tesklivým pohledem na zamračenou oblohu. „Mračna jsou nám v patách a my již sotva kam pod střechu se dostanem. Ale tu na blízku musí státi kostel, v němž i já před časy sloužíval Bohu svému řádem pravověrným, než ho

kacířové krvožízniví vypálili. Snad zneuctěné rumy jeho poskytnou zemdleným poutníkům ochrany před bouří. — Pohlédni tam k pokraji lesa!" promluvil k mladému společníku. „Ty máš mladší oči. Vidíš-li odtud bývalou věž, jenž teď dutýma příšernýma očima se dívá do vůkolí, jakoby povídati chtěla mimojdoucím smutný příběh snížení svého?"

„Tam v pravo se cos bělá," odtušil jinoch, „jako velký o samotě stojící komín."

„Ach ty smutné, smutné rumy!" hořekoval starec. „Kdož by, vídav za lepších dnů krásu budovy této, byl se tomu nadál, že ona stane se bojištěm pro bratry, pošlé z jedné krve! že dlažba jeho, místo ysopu posvátného, zkropena bude vřelou krví věrných křesťanů! že ohořelé trámy jeho střechy sesují se na hlavy těch, jenžto v největší ouzkosti své poslední outočiště vzali k stánku Božímu! Ach Hospodine, jak těžce navštívils lid svůj!" I zamyslil se do časů minulých a slzy velké co hrách kanuly mu přes zvráskalé líce.

I nemohlť jinoch bez vřelé oučastnosti pohlédnouti na zarmoucenou tvář děda svého, jediného to příbuzného, jenž byl pozůstal nebohému sirotkovi. Mezi řečí došli ke zříceninám kostela. Ještě nebylo se tak setmělo, aby Jarohněv nebyl mohl ohlédati někdejší nákladný chrám s ohraženým hřbitovem. Kolem hřbitova táhly se valy, napolo zasypané, trním a hložím zarostlé. Bylo znáti, že kostel sloužíval spolu za pevnůstku, do které v čas potřeby mohli osadníci před outokem nepřátel se utéci. Ouzká, podlouhlá okna vyvýšena byla od země téměř pod samý krov. Jiná menší, okrouhlá byla ve věži, vejš, níž i při zemi, na všech stranách. Na první pohled dalo se souditi, že z těch otvorů mohlo se střileti na

nepřátely z venku dorážející. Zkrátka: stavení to byla pevnůstka neb *castellum*, a od toho slova tuším naše kostely jméno své obdržely, poněvadž za dávných časů k naznačeným oučelům sloužívaly.

Přes zbořenou zeď hřbitovní dostali se naši pocestní do vnitřku bývalého chrámu, kde zpousta ještě větší naskytla se očím jejich. Loď chrámu byla zbavena střechy; na kamenné podlaze ležely mezi rumem a pískem ohořelé kusy trámů a jiné oharky, jen nad velkým oltářem a někdejším presbyterium zůstalo ještě kus stropu státi; a toto místo obral sobě Přech, by odpočinul na stupních mramorových, na kterých druhdy kolena svá skláníval před stánkem Nejvyššího.

Pokynuv Jarohněvovi, by se posadil vedle něho, počal mluviti temným hlasem, jakoby se ostýchal mluviti nahlas v bývalé svatyni Boží:

„Zde jest to místo, kde, dle slov prorockých, stála ohavnost na místě svatém. Zde skloň, dítě, kolena svá a zlíbej prach země; nebo prach ten zbrocen jest krví otce tvého a slzami mateře tvé!“

Jinoch se zachvěl; duše jeho trnula. „Jak?“ promluvil třesoucím se hlasem: „To tedy ten kostel, ve kterém dobrý otec můj zavražděn od rozsápaných Husitů? Zde, pravíte, skonala máti má —?“

Oči jeho zalily se slzami; padna na stupně kamenné plakal usedavě. Mlčky pozoroval ho starec, a teprv když jinoch poněkud se byl utišil, jal se mluviti dále: „Slýchals zajisté, jak před lety Husité v zaslepenosti své zuřili proti věrným synům církve katolické, jak se sápali na každého, kdo nechtěl a nemohl jako oni věřiti. Zloupivše kláštery a pobořivše chrámy Boží, počali nabíhati i na tvrze pánů, kteřížto nechtíce plouti s prou-

dem kalným, srdnatě stáli při svatém řádu římském. — Já i otec tvůj, jemuž Pán dal korunu mučednickou, byli jsme již dávno zběři této trnem v oku. I popalili naše vesnice, zadupali naše osení, posekali naše révy a štěpy, odehnali naše stáda. Poddaní naši rozutíkali se před nimi do lesů, čeleď naše z bázně před mukami a smrtí přeběhla ke krvavým praporcům jejich. Málo věrných vytrvalo při nás na Hrádku do poslední osudné chvíle. Jednoho dne zavzněla v oudolí pod hradem naším známá strašlivá píseň: „Kdož jste Boží bojovníci,“ ohlašujíc zbor Husitů. Před nimi vlál ve větru praporec bílý s kalichem červeným co krev. Vyslavše od sebe hlasatele, žádali za vzdání hradu. Netřeba ti dokládati, že to zpupné vyzvání dle zásluhy s úsměchem a potupou zavrženo. Tím vzrostl vztek jejich. Vědělť, že na hradě málo lidu branného, a protož bez prodlení chystali se k outoku.

„Rozbítež sobě tedy tvrdé lebky o tyto zdě!“ volal hrdinný otec tvůj s hradby dolů, nikoli v naději, že bude možná jim odolati, leč v zoufalém oumyslu, brániti tu hromadu kamení, na kteréž stál, do poslední krůpěje krve. A rozstaviv hrstku svých věrných po hradbách, podněcoval mysl jejich k odporu udatnému, řka: „Vytrvejmež co mužové do dechu posledního, ať aspoň první outok odrazíme! Bůh pomůže!“

On i bojovníci jeho konali divy udatnosti; — Husité vrátili se s krvavými lebkami do ležení; ale na tvářích jejich bylo čísti, že je úpad tento neodstrašil, neboť hned na to sestoupivše se, radili se vespolek. Téhož dne však nepodnikli ničeho více, odloživše outok druhý na příští noc. A tomu jsme my obležení byli nemálo povděčni, neboť jedině noc mohla nás spasiti.“

„A kterakž od noci mohli jste vysvobození doufati?“ tázal se Jarohněv, vypravování dědovo pozorně poslouchaje.

„Rozumějž! — Noc byla tmavá — a pod pláštěm jejím bylo možno vyvesti, k čemu obležení, nemohou-li déle se udržeti, obyčejně outočiště brávají, — my se nočně z hradeb zkrádli.“

„Zkrádli?“ divil se jinoch.

„Ano, zkrádli, nebo vytratili. Nám nebylo jiného prostředku, životy zachrániti. Když v ležení husitském poslední hlas utichnul, přikročili jsme k vyvedení skutku, od něhož jsme vysvobození doufali. Já první, poněvadž otec tvůj tak tomu chtěl, spustil jsem se po provaze dolů, mne následovala matka tvá, nesouc v náručí nemluvňátko, jež pro celý svět nechtěla nikomu svěřiti, a poslední byl otec tvůj. Šťastně všickni jsme se na zem dostali. Blízký les poskytl nám bezpečí, — ale jen na chvíli. Sotva jsme v lese vyhledali hlubokou rokli, kdež bychom se ukryli, již i zaslechli jsme z té strany, kde hrad náš stál, divoký křik a brzy na to spatřili jsme zář ohnivou, jenž zmáhajíc se vůčihledě rychle vyrostla ve vysoký ohnivý sloup. — Hrad byl ztečen; zuřivci vmétali ohnivé šípy na střechy jeho, a kde druhdy stával, tam nyní jen pobořené očmuzené zdě čnějí smutně v oblaky, ohlašujíce světu marnost díla rukou lidských. — Tak se mstili na nás Husité.“

„O hrozno, strašlivo!“ bědoval jinoch.

Hořké usmání přelítlo rty starcovy. „Uspoř si těchto výrazů k výjevům mnohem hroznějším. Vypravování mé není ještě u konce.“

„Ach — o jakých hrůzách mám ještě slyšeti?“ vzdychl Jarohněv, zakrývaje oběma rukama tvář svou.

„Máť tvá," pokračoval Přech, „třásla se zimou i ouzkostí; nemluvně její — tys to byl — plakalo. Křik tvůj mohl úkryt náš stihatelům prozraditi. Byli bychom arci rádi hloub do lesa utekli; ale matka tvá nemohla slabostí z místa a mimo to obávali jsme se, že jsouc outlého těla, nám snad tu v rokli zahyne. Nevědouce sobě rady, konečně na tom jsme se ustanovili, abych já s nemluvnětem a dvěma sluhama pokusil se vyhledat v nejbližší vesnici příbytek, kdež bychom ulekanou paní ukryli; otec tvůj měl zatím při ní ostati a ji opatrovati. S těží přivedli jsme ji k tomu, že nám své dítě svěřila. Pracně dostihli jsme při tmě vesnici za lesem ležící. Obyvatelé její, poznavše nás, zalomili rukama nad neštěstím našim. Byliť to naši poddaní. I chystali ochotně čistou komůrku pro milovanou velitelku, zahřívali nemluvně a činili pro nás, co mohli. Někteří vzavše peřiny a nosidla, vydali se v průvodu sluhy našeho do lesa pro ubohou paní. Netrpělivě očekával jsem návrat jejich, jakési smutné tušení prochvívalo duší mou. Hodina míjela za hodinou — nikdo nepřicházel. — Tys spal pokojně. — Najednou ztrhl se křik na návsi. Já vyběhl z chýše, domnívaje se, že lidé moji to přicházejí, i ptám se na příčinu povyku, a lidé zděšení ukazovali k lesu, odkud několik hořících smolnic upřímo k vesnici se blížilo. V dálí bylo slyšeti píseň: „Kdož jste Boží bojovníci..." „Husité, Husité!" křičeli vesničané postrašeni a ve zmatku utíkali, nevědouce kam. Jedni vyváděli dobytek z chlívů, chtíce jej před nepřátely odehnati, druzí burcovali děti ze spaní, berouce je v klín, a opět jiní vynášeli, jak se to při ohni ve zmatku stává, z chatrčí svých všelijaký chatrný a bezcenný nábytek. Já vskočil do chalupy, kdes ty ležel v pokojném spaní, a vzav tě do náruče, spě-

chal jsem, co nohy stačily, pryč z místa toho nešťastného. Jak a kde jsem ostatek noci ztrávil, toť Bohu samému povědomo, — já ztratil pamět a teprv ráno jsem se zpamatoval, když již slunce vysoko na nebi stálo. Snad jsem z umdlení usnul. Když jsem procitnul z mdloby nebo ze spaní, pral křik hladového dítěte o uši mé. Pohlednuv se shledal jsem, že s plačícím nemluvňátkem samojediný se nacházím v březovém háji. Příhody včerejší toliko nejasně a zmateně vstupovaly před mysl mou. I zbíral jsem smysly své po jednom, bych poznal, v kterou to asi stranu mne zanesly nohy mé. — Nebylo možná! — Co se stalo z mých dětí? — Padli-liž jsme ukrutníkům do rukou? Jaký jest osud jejich? — Tyto a podobné myšlénky, probíhajíce se v hlavě mé, hrozily mne o rozum připraviti. — V tom stavu nalezla mne stará žena, v lese po houbách chodící, kterouž přivolal pronikavý křik tvůj. S podivením hleděla na mne, s úžasem vyslechla mé vypravování, pak zamyslivši se na chvíli, řekla krátce: „Pojď a následuj mne!“ Já šel bez rozmýšlení. Po čtvrt hodině přišli jsme k osamělé chýži, kdež nasytivši nás oba chlebem a mlékem, i lože pohodlné nám ustlala; — a žena ta byla, jak jsem z řeči její k své hrůze poznal — Husitka.“

„*Husitka?*“ vzkřikl Jarohněv s podivem.

„Ano, Husitka — bludná, zavedená ovce; ale srdce její nebylo naskrz zatvrzené, neboť nade mnou i tebou učinila, co onen kacíř Samaritán nad pravověrným Izraelitou na cestě u Jericha. Ona nás ukryla i před mužem svým, jenž mimo nadání, z válečné výpravy Husitů na Hrádek, domů se navrátil.

Vidouc, že nám nemůže dalšího bezpečí v příbytku svém poskytnouti, vyptala se mne, kam as mínim se

obrátit, a když jsem jmenoval *Hradec páně Menhartův*, s kterýmžto rod náš spřízněn, vyvedla mne tajně z chýže i lesa a zaopatřivši nás potravou na cestu, ukázala, kady se mám dáti, — a jí toliko mám co děkovati, že jsem se s tebou bez dalších nehod šťastně na Hradec dostal."

„A to učinila žena kacířská?" tázal se mládec udivený.

„Jak jsem pravil," odpověděl starec po kratičkém pomlčení. „Ona dobrý skutek učinila nade mnou: — leč což jest tento jednotlivý úkaz srdce milosrdného proti onomu nesmírnému množství loupeží, vražd, svatokrádeží a jiných ohavností, kteréž napáchali ti, jenž byli víry její! — Ale nechať dokončím. — Co nyní vypravovati budu, neviděly sice oči moje, ale mám to z úst svědků očitých, hodnověrných, ješto z rukou krvežížnivců takořka zázračně vyvázli, aby svědectví vydali o mučednické smrti bratří svých."

Povzdechnuv sobě hluboce, pokračoval Přech obrácen k Jarohněvovi takto: „Roditelové tvoji nevědouce jiného útočiště, zavřeli se s jinými vesničany před zuřivostí husitskou do kostela tohoto, umluvivše se dříve rukou dáním, že budou životy svých žen a dětí hájiti do poslední krůpěje krve. Rozsápaní Husité zvěděvše o nich, neostýchali se pokrvených rukou svých vztáhnouti na svatyni Páně. Nemohouce se pro udatný odpor zavřených vedrati do vnitřku, vmetali hlavně na střechu chrámovou. Oheň ztráviv krov, proklestil si cestu do vnitř. Ubozí obležení byli v nebezpečí, horkem a kouřem se zalknouti. Nezbývalo nežli dveří zatarasených odemknouti a pokusiti se o to, zdali by bylo možná, mečem v ruce se prosekati. Ukrutníci hnali je zpátky do ohně. „Ušetřte aspoň žen a dětí na-

šich!" volali mužové v zoufání; ale divý rozpustilý chechtot zvěstoval nešťastným osud jejich."

„Zde, ubohý sirotku," doložil starec důrazně — „zde klesl otec tvůj s mečem v ruce pod ranami husitských cepníků, co šelma dravá pod oštěpy lovců; — zde uhořela i máti tvá; neboť po odchodu zběře kacírské nalezli mezi rumem a oharkami zohavenou ohořelou mrtvolu ženskou, o které sice nevědělo se jistě, kdo by byla; poněvadž ale od té doby po nešťastné matce tvé nebylo ani nejmenší památky, nelze pochybovati, že to byly kosti její. — A nyní —" mluvil starec hlasem pozdviženým dále, a slova jeho doprovázelo hučení hromu v dálí — „nyní přisahej zde před Bohem živým, že nikdy se nespřízníš s těmi syny Belial, s prokletými kacíři, — přisahej, že nikdy neodstoupíš od samospasitelné víry otců svých, — přisahej, že budeš pomstu bráti nad vrahy rodičů svých, dokud pravice tvá bude s to vládnouti mečem a dýkou!"

Mládec zmámený právě zvedal ruku k přísaze, an jasný blesk co střela ohnivá osvítil porouchanou řezbu velkého oltáře, a v tom samém okamžení cítil, že ruku k přísaze pozdviženou někdo násilně mu srazil. Ještě jednou osvítil blesk svatyni pustou a před očima mládcovýma objevila se postava příšerná onoho Tábora, jenž v Hoře nevážnou řečí svou celou hospodu na sebe byl popudil a směle vyzval. Jedno oko měl zavázané, bezpochyby pro některou ránu, kterou sobě tam byl utržil; ale z oka druhého sršel divý, nepřirozený oheň.

„Ha, ty starý protivníče Boží!" rozkřikl se na Přecha a ryk, jejž ze sebe vydával, podobal se řvání lvovu. „Dlouho-liž ještě odporovati budeš zákonu Páně? Což dosavád ještě nezměkla šíje tvá, že ji hrdě vypínáš nad pravé křesťany, a k tomu ještě nedospělého hocha toho

slovy klamnými k pomstě navádíš a odvozuješ od pravdy Boží?"

Starec řečí touto nezaleknutý chystal se k polemické odpovědi, jelikož jsa v písmě dobře zběhlý, hotov byl každé chvíle vydati počet z víry své. „To-liž, ty vlku příšerný, nazýváš pravdou Boží, když rota vaše bořic chrámy, mnichy a jeptišky vraždí a v krvi lidské po kolena se brodí?"

„Z tebe mluví nenávist kněží vašich," odpověděl Tábor s divokým smíchem. — „My zajisté známe zákon; neboť vylil Bůh ducha svého na jednoho každého z nás, bychom poznavše světle vůli jeho, chodili před ním v upřímnosti srdce. My pro jméno jeho opustili domy, statky, živnosti a pole, a za to máme víru přesnou, příměsky lidskými neporušenou. A věz, by Bohu se nelíbilo, co konáme, již dávno by to sám byl stavil; ale že posiluje ramena naše a vítězství nám popřívá, snadnoť poznáš že zalíbení musí míti ve všelikém podnikání našem. Vás potřel on rukou naší a dal národům v pohanění."

„O že neuvázne každé to slovo co hrot ostrý v hrdle tvém, bohaprázdný rouhači!" zvolal Přech rozhorlený. „Když sepsán byl zákon vnuknutím ducha svatého — zdali bylo čtyr kusů pražských, toho vašeho evangelium, kteréž jste na sloupech církve sudlicemi vystrašili?"

„Aj! což já se ptám po čtyrech kusech neb artikulech, jak vy je nazýváte!" zachechtal se Tábor. „Kompaktáta basilejská nejsou nic lepšího než starý papežský kvas, jejž my s pomocí Boží dokonce vyčistíme."

„Abyste z ovčince udělali chlév pro vepře!" doložil Přech trpce.

Opět zasvítil blesk pustým kostelem a nyní osvítil

jasně tvář Přechovu, jenž poznamenav se křížem, zašeptal pobožně: „Pán Bůh s námi!“

Při záři blesku poznav Tábor tvář jeho, vzkřikl divoce: „Ha, díky tobě, Pane, žes dal protivníka zákona tvého v ruce mé!“ A než to dopověděl, zafičela palice jeho nad hlavou Přechovou a dopadla rázně. Na blesk jasný následovala tma čirá, nevědělo se, zdali palice Táborova zasáhla hlavu starcovu, čili blesk Boží zachvátil jej, toliko temné buchnutí oznamovalo, že padlo tělo bez vlády na dlažbu kamennou. Jarohněv bezbranný zkřikna ouzkostí, vrhl se na Tábora se silou mládeneckou. — Ještě zápasili — an tu z bývalé sakristie slyšeti kroky; pochodně hořící objevily se a v průvodu několika panošů vstoupil na bojiště noční bohatýr mladý v červeném pláštci s bílým pérem na birýtu, v němž Jarohněv posud s Táborem zápasící poznal k radosti své hlavu sněmovníků kutnohorských, pana Jiřího Poděbradského. Upustiv od Tábora vrhl se k nohoum pána příchozího, jako dítě skrývající se před přístrachem nočním v lůno matčino.

„Co se dělo zde?“ — otázal se přišlý bohatýr vážně; ale Jarohnév jednak umdlen zápasem, jednak v ouzkosti o děda svého, nemohl ani jediného slova ze sebe vypraviti. — Jiří kráčeje k předu, klopýtl přes tělo Přechovo.

„Pro živý Bůh!“ zvolal. „Posvěťte sem! — Zde leží mrtvola.“

Jeden z panošů, nahnuv se k hlavě Přechově, pravil: „Ještěť dýchá!“

„Tedy rychle mějte o něj péči! Život člověka je zboží předrahé a nikoli smetí k odkopnutí. — Rychle!“

„O díky, díky!“ zajíkal se Jarohněv. „O já jsem se toho nadál, já to očekával od velkomyslnosti vaší!“ A přiskočiv líbal vřele ruku bohatýrovu.

„Herež!“ zvolal jeden z panošů. „Tuť ještě někdo za sloup zalízá; ten jistě potichu míní uklouznouti!“

„Na světlo s ním!“ velel Jiří.

Tří panoši měli co dělati, aby Tábora, silou neobyčejnou obdařeného a na rvačky podobné uvyklého, svázali; neboť vzdor stáří svému zápasil s nimi předce, as jako divoký kanec, jenž pronásledován od lovců, psy poštvané co hniličky se sebe setřásá. Vida však, že se neubrání, upustil od zápasu a odstrčiv od sebe dotírající panoše, postavil se před Jiřího Poděbradského.

„Ať mne na tom místě výr zobne,“ zvolal jeden z přístojících, „není-li to starý vrah *Makovec!*“

„Makovec!“ opakovali ostatní s hrůzou.

„Ano, Makovec! — Nechť mne hus kopne!“ dokládal panoš prvé mluvivší. „Játť ho znám, on slouží lotru kolínskému, jehož nyní ze zdvořilosti *Bedřichem ze Strážnice* nazývají!“

„Tedy to kvítek z pekelné zahrádky!“ zvolal Jiří Poděbradský trpce.

„Na to může Milost vaše přísahu tělesnou v kapli všech Svatých složiti,“ odtušil panoš prostořece. „Tenť více zpáchal vražd, než já kdy klateb z úst svých hříšných vypustil.“

„Věřím ti, Beneši,“ řekl Jiří, usmívaje se, „byť se mi na to ani nezaklel!“

„Ať mne tele trkne!“ řekl panoš dále. „Já, Milosti! věru nerad kleji — to ví každý; ale kdož by se zdržel, maje na očích toho lotra krvavého, jejž jsem viděl nosit nemluvně na oštěpu, až konečně přiskočiv pán jeho, *Bedřich Strážnický*, vypeskoval ho a dítě sňav s hrotu, do příkopu zahodil.“

„Kýž bych nemusel slyšeti déle o takových ukrutnostech, zpáchaných ve vlasti mé!“ vzdychl Jiří. — „Kdy asi zasvitne hvězda míru nad touto nešťastnou, těžce zkoušenou zemí? kdy přestanou bratří broditi se v krvi vlastní?“ A pomračiv čelo, zvolal přísně: „Spoutejte tu šelmu dravou a ostříhejte pilně; jáť se jí bohdá o pevnou klec postarám.“

An zbrojnošové rozkaz sobě daný vyplnit se chystali, obrátil se bohatýr k mládci, jenž pomáhaje děda tříti a k životu křísiti, ničeho jiného, co se vůkol něho dělo, sobě nevšímal. „Tuším, že tě nevidím dnes ponejprv?“

„V zahradě vlaského dvora, v Hoře Kutné,“ odpověděl mládec mnohem pokorněji než tehdáž, „měl jsem čest mluviti s Milostí vaší.“

„Ah, pamatuji se! Ale nyní pověz, kdo jsi, a v jakém spojení se starcem tímto?“

„Jsemť sirotek,“ řekl mládec upřímně, „nemám na světě žádného kromě děda starého, jejž vzteklý Tábor tuto před oltářem Božím zahubil. — Nyní teprv jsem sirotek pravý!“

„Cos dělal v Hoře?“ tázal se Jiří dále.

Jinoch, zamlčev moudře, co by mu bylo škoditi mohlo, jal se vypravovati, kterak ne tak za vůlí svou jako za vůlí dědovou dostal se do města nikdy před tím nevídaného; jak spolu dívali se na přijíždějící rytíře, i kterak pohled ten vzňal v útrobě jeho lásku k životu vojenskému a jak sám rád by vlasti své službu ve zbrani obětoval.

„Té zásluhy můžeš dojíti!“ řekl Jiří vlídně, vyslechnuv jej. „Myť potřebujeme mnoho ramen k dílu velkému. — I já sloužím vlasti své mečem, a chceš-li vstoupiti do

služby mé, snad dosti brzy nahodí se tobě příležitost, vyměniti slovo své za skutek platný."

„O rád!" odvece mládec; „ale rcete, kterakž opustím děda, jemuž děkuji vychování své, kterakž jej opustím *nyní*, raněného a snad k smrti pracujícího?" —

„O toho nech *mne* se postarati," těšil Jiří. „Nebudeš od něho odloučen, pokudž aneb se neuzdraví, aneb smrtí dluh obecný nevyplatí;" pak obrátiv se k nohsledům řekl: „Bouře, co nás v to místo neveselé zahnala, tuším již přešla; vyveďtež koně, nechť dále konáme cestu svou! — Přišel již starec k sobě?"

„Ano," zněla odpověď, „leč slab jest velmi a posud nerozeznává předměty vůkol sebe."

„Zacházejte s ním pozorně, — vložte jej na některého soumara. — Ty, Beneši, vezmeš pachole za sebe na koně!"

„Dobře, pane!" ozval se ten, jemuž rozkaz dán; „ale ať mne bludičky zdupají, snese-li ta stará herka dva; onať se mnou samojediným dvakrát za ten čas, co jsme z Hory vyjeli, klopýtla."

„Dejte znamení na roh!" velel bohatýr, vsedaje před kostelem na koně, „a držte se pohromadě!"

Čeládka četná brzy se octnula v sedlech.

Obloha vyjasnila se a hvězdičky spojivše záři svou se světlem měsíce právě vycházejícího, svítily vesele na cestu družině Jiřího Poděbradského, jenžto za vůdcem svým cválem mírným ubírala se dále.

— — — —

Kapitola čtvrtá.

Klamná-té čáka tvoje, nešťastný mladíku!
Národ hyne jak člověk, z hrobu není zniku;
I Řím-té býval mocný, mocní páni jeho,
Jenž v pouta upínali rod světa celého —
A rozsypal se v rumy; čas nade vším vládne,
Kvete vše jak ovoce — tíží, a — upadne.

Kaz. Brodzinski.

Jarohněv seděl za panošem Jiříkovým, což za věku tehdejšího nebývalo nic neobyčejného, anať i někdejší strážcové hrobu Božího, bojovní templáři nezřídka jezdívali po dvou na jednom koni, jakž to i na znaku a pečeti jejich vyobrazeno vídáváme.

Panoš Beneš zajisté bez příčiny zlehčoval koně svého, jelikož vzdor tíži dvojnásobné zároveň s ostatními klusaje, cestou vesele si odfrkoval.

„Ta stará herka by snad Satanáše — odpusť Pán Bůh hříchy! — unesla, kdyby ho někdo na ni vysadil.“ Tať byla první slova, jimiž panoš, nad obtížením klisny své nevrlý, sobě odlehčil.

„Příteli,“ pravil mládec vzadu sedící, „lépe bys mi posloužil, kdybys místo marného stejskání raději mi pověděl, kam jde cesta naše?“

„Kam jde cesta naše?“ opakoval panoš po něm s podivem. „Kdo kdy u nás slýchal podobnou otázku? — Vím to já? ví to vůbec někdo z nás? — To, milý hochu, pán nikomu nezjeví. Řekneť pouze: „Sedlejte! — Ven koně! — Za mnou!“ a pak ať koně oves sežrali anebo ne, toť jedno. — „Do pole!“ velí pán, — a tu hleď, jak cestou nakrmíš! — Divno věru, jak to ta hovádka

jen vydrží? — S člověkem to něco jiného! Nese-li ho herka ledajakás na hřbetě svém, můžeť on ovšem v čas potřeby dva i tři dny bez potravy vydržeti; ale zvíře, rozumu nemající — to chce všecko míti v čas svůj — obrok, čistění i podestlání, a nezachází-li se s ním po křesťansku, — nu ať mne hříbě kousne, neobrátí-li se, než se tomu naděješ, břichem vzhůru! Ját se znám, buď Bohu chvála! ve věcech těchto, ač někteří nemoudří — Bůh je naprav! — neostýchají se mluviti, že prý duše má srostla s duší koně mého."

„Toť ovšem řeč rouhavá," odpověděl Jarohněv; „leč kdo povážlivý mohl by hanět lásku k zvířeti, kteréž věrnou službou získalo si zásluhu o osobu pána svého?"

„To pravíš *ty;* ale jiní jinak smýšlejí, ba mistři v kolleji praví dokonce, že láska k tváři němé je hříšná."

„Ját arci," omlouval se na to jinoch, „neosměluji se řečené mistry v kolleji kárati ze lži; ale dle zdání mého nemůže to býti nic hříšného, prokazujem-li lásku zvířatům, zvláště těm, jenž k našemu užitku, pohodlí neb zábavě slouží; já aspoň krmíval jsem sokoly své na *Hradci* s takovou pečlivostí, jakovou ty výborného koně svého, jejž *herkou* nazýváš "

„Tys býval v *Hradci?"* tázal se panoš s úžasem — „Labském či v Jindřichovu?"

„V Jindřichovu," odpověděl Jarohněv.

„V *Jindřichovu!"* opakoval panoš; „a to smíš tak hlasitě a bez okolků říci? Radil bych, abys nemluvil mnoho o místech a osobách, kterýchž u nás jmenovati neradno za časů těchto."

„To naučení" řekl jinoch, „mohlo by snad dobré býti pro lidi obojetné; ja však neznaje nižádných spolků a piklů, uvykl jsem mluviti zpříma a bez roušky."

„To ti sice dělá čest," ozval se opět panoš; „ale jest otázka, co by tomu řekl *pan Jiří*, kdyby se mu doneslo, že z Hradce Jindřichova pocházíš?"

„Odpověd: Pan Jiří zdá se mi býti milovník pravdy, jemužto řeč přímá zajisté bude milejší, než lichometná přetvářka."

„Zajisté!" ozval se kdosi za nima. „Dejž Bůh, aby se nikdo nikdy ve mně nezmýlil!"

Beneš tiskl ruku jinochovu k pásu, nic neříkaje, jakoby mu tím tajné jákési dával znamení.

Jezdec nenadále se ozvavší poskočil v před a druhové naši zůstali opět samotni.

„Byl to Jiří?" — tázal se Jarohněv panoše.

„Toť by člověk musil slepým i spolu hluchým býti, kdyby *toho* mezi tisícemi nepoznal! — Neslyšels, jak řekl: „Zajisté"? — To byl hlas jeho! — O já vstávaje léhaje děkuji Bohu, že jsem se dostal do rukou pána křesťanského, kterýž nemaje podílu se zlomyslnými nepřátely vlasti, srdnatě kráčí cestou svou a hájí netoliko práva koruny, leč i poklad od předků zděděný — kalich Páně!"

Co mládcové takto rozprávěli, ozval se vzadu dusot konský.

Jezdcové páně Jiřího zastavivše se napřáhli oštěpy. Jednotlivý jezdec přijížděl. „Tažte se na heslo!" ozval se hlas velitelův.

„*Kunštat!*" zkřikl jezdec, a družina Poděbradská sklonila oštěpy.

„Kde jest pan Jiří?" tázal se jezdec kvapně.

„Co jest, Soběslave," ozval se vůdce, „že udychtěn za námi pospícháš? — stalo se něco?"

„Pane,“ vypravoval jezdec, udusiv hlas svůj, že Jarohněv jen z části mohl rozmluvu jejich vyslechnouti. „Hra naše jest na vahách, — snad všecko zmařeno; — záměr náš vyzrazen. Než zítra zoře nad Horou vzejde, zvědí již Pražané o úmyslu našem. — Kdosi za tepla tajné usnešení sněmovní v Hoře vyzvonil. — Já slyšel na vlastní uši, jak sobě lidé povídali, že jsme se na tom shodli, zmocniti se Prahy, a zbírání pole na Fridricha markraběte Mišenského že pouhá toliko zástěra, pod kterou záměr svůj tajíme. Tudíž pustil jsem se v bouři a dešti za tebou, bych tě o všem náležitě zpravil.“ —

„Tedy si musíme přispíšiti,“ odtušil Jiří krátce, a oba pobodnuvše koně, jeli v čelo bojovné čeládky. Cesta vedla nyní oužlabím lesním s vrchu. Jezdcové ssedavše s koní, vedli je za sebou. Na blízku bylo slyšeti hrčení potoka, mezi skalím cestu s povykem sobě dlabajícího, a opodál jednozvučné klepání osamělého mlejnce. Nyní octla se družina v obmezeném oudolí, z něhož vystupovaly husté páry po dešti. Jako z ohromného zeleného kotle čněl holý, šedý kopec vzhůru a na temeně jeho pnul se do výše šerý hrad rytírský, s mnohými baštami a vysokou kulatou věží. U paty hradu čekali všickni, až poslední jezdec se dostavil. Pak dáno znamení na roh, a hned bylo spatřit více světel v oknech; důkaz, že pán hradu hosti očekával. Ouzkou, vzhůru se vinoucí cestou dojeli k hradbě první, a po zpuštěném mostě minouce ještě jednu hradbu, dostali se konečně na nádvoří, kdež lidem i koním místa vykázána. Tuť i hned Jarohněv počal se ohlížeti po dědu svém, a brzy také nalezl ho a sice mimo nadání při paměti a síle. Palice Táborova, která kdyby hlavu jeho byla zasáhla, jistě by i konec životu jeho byla učinila, svezši se toliko po šíji

a hřbetě, stala se téměř neškodnou, an starec více leknutím než silou rány vedené na zem padnuv, byl omdlel. S radostí srdečnou tisknul jinochovi ruku, řka: „Mne zachovala moc vyšší k další službě své; leč — o tebe se strachuji!“

„A proč medle, dědečku?“ tázal se jinoch zvědavě.

A starec nachýliv ústa svá k hlavě jeho, šeptal: „Já vyslechl rozmluvu tvou s oním zlomyslným Moabitem, kterak tě loudil do sítě své pekelné, a vidím, že máš chuť zůstati u něho.“

Jarohněv sháněl se po slovech, kterými by počínání své omluvil a ospravedlnil; ale starec zavrtěl hlavou, řka: „Nu, an již nelze jinak, i *tak* jesti dobře. Vždyť se vše děje vůlí Boží a bez jeho vědomí ani jediný vlas s hlavy člověka nesejde! — Zůstaň tedy, — já ti nebudu v cestě státi; neboť na to jsem pomyslil, že i ty zůstana u Jiřího, budeš moci nám mnohou platnou službu prokázati.“

„Míníte-li tím opět zvědy a špehy,“ pravil jinoch, zapýřiv se ve tváři, „věztež napřed, že k tomu docela se nehodím, an to pokládám za zradu ohavnou, kteréžto mne Bůh račiž uchovati!“

„Amen!“ doložil Beneš, přistoupiv k nim se žbánem bílého piva, kteréž byl z jedné na dvůr vyvalené láky natočil. „Já jsem rád při pobožném rozmlouvání, neboť z diskursu duchovního může člověk hříšný, jako já, ledacos sobě k napravení a vzdělání za ucho zapsati. — Dokud jsem ještě býval v *Hradci na Labi*, míval jsem častá rozmlouvání s mužem podle srdce Božího, slovútným mistrem *Rokycanou*, — a hle! on mne, abych toliko jednoho podotknul, šťastně odnaučil bohaprázdnému klení, jemuž jsem druhdy silně byl navykl.“

Pravověrný Přech nemohl se zdržeti trpkého úsměchu, když slyšel Rokycanu, muže sobě nejvejš protivného, jmenovati. „Nechte jich,“ mluvil jako pro sebe, „slepíť jsou a vůdcové slepých!“

Hovorný panoš nezpozorovav, kam Přech tímto textem míří, vypravoval dále: „Muž tento na slovo vzatý zajisté povolán k činům velkým; neboť jestliže kdo, tedy on bude s to říditi lodičku církve české, bouří morskou sem a tam zmítanou. — Až bohdá budem míti v zemi krále, budem také míti vrchního pastýře — arcibiskupa.“

„A tím bude nepochybně ten váš vychválený *Jan z Rokycan?*“ tázal se Přech ousměšně.

„Ať mne ten neb onen!“ začal se Beneš dle obyčeje svého zaříkati. „O tom arci není té nejmenší pochybnosti. Nač by byli pánové o to tak silně stáli na sněmích v Melníce, Českém Brodě, Pelhřimově, Praze a jinde? Vím zajisté, že mladistvému králi Ladislavovi jen pod tou výminkou koruna česká obětována, aby mistra Jana Rokycanu měl a držel za arcibiskupa.“

Přech se rozhorlil. „A byť i Ladislav, jsa dítě nerozumné, k té pošetilé žádosti byl přivolil, co tomu řekne stolice papežská? Zdaliž nevypsali berni po všech krajích na výpravu poslů k otci svatému do Říma o potvrzení tohoto Rokycany? Co pořídili? — Nic! Otce svatého není tajno, jaká různice u víře panuje v zemi naší, a není slepý, aby nerozeznal vlka od pastýře.“

„Pro svatou krev Páně!“ zvolal panoš, „kdybych nebyl člověk mírný a snášelivý, to slovo by tě mohlo hrdlo státi, aniž by tě obhájily šediny tvé!“

A starec pozdvihna ruku k hlavě, řekl: „Nad touto starou hlavou již nejednou snášel se meč — a neuškodil jí ani za vlas. Čeho mám *já* se báti? Statků světa tohoto

nemám, aby mi je protivníci mohli pobrati. — a nad šedivou lebkou touto bdí věčná prozřetelnost Boží! Zdaliž není psáno: Když se tyto věci počnou díti, tehdáž vy pozdvihněte hlav svých?“

„Snad nám tedy prorokuješ brzkou zkázu, jako Pán hříšnému Izraeli? My naopak doufáme, že toto království naše v brzce opět přijde k předešlé slávě své — jen co budeme míti krále a arcibiskupa.“

„Království toto,“ pravil Přech vzdychaje a hlavou vrtě, „kloní se k pádu a žádná ruka lidská, tím méně ruka zlomyslného kacíře nezadrží je. *Slavným* bývalo ovšem před sto lety, dokud ještě otec vlasti, *Karel* slavné paměti, seděl na trůnu, — a proč? Protože on sám, jsa nad jiné nábožný, řádů křesťanských milovný, bdělý a spravedlivý, nedal vzniknouti v zemi bludům; neboť sám znal se výborně ve článcích víry svaté i v učení písma. Tudy panoval v zemi mír a řád, umění kvetlo, mohovitost se zmáhala, a cizincové hleděli s úžasem závistivým na Čechy a jich slavného krále. Tehdáž se šířila z Čech osvěta do zemí okolních; nyní pak vládne tu mrákota hustá, a není, kdo by ji rozptýlil.“

„A což již po vší naději?“ vmísil se do rozmluvy Jarohněv. „Což nemohou opět k nám se vrátit Karlovy časy?“

„Nikoli, synu!“ odpověděl Přech smutně; „tomu ty nerozumíš. Každá říše má své osudy; *naše* vystoupila za Karla na stupeň slávy nejvyšší, a co začal vládnouti nehodný syn jeho, klesala vždy hloub a hloub; nyní pak již chýlí se k hrobu svému.“

„S prorokem do louže!“ ozval se hlas na blízku. „Já mám také ducha věštího, a ten ze mne jinak mluví, nežli z úst tohoto starce vrtohlavého.“

Všickni rázem se ohlídli po neznámém řečníku a před zrakoma jich objevil se pán hradu, jenž obcházeje nádvoří a osobně přihlížeje, zdali čeleď páně Jiříkova vším dostatečně zaopatřena, u příležitosti této rozmluvu jich z části vyslechl. Pozastaviv se u nich, řekl napolo žertem: „Chcete i mé proroctví poslechnouti?“ A když nikdo neosmělil se odpověditi, mluvil pán hradu, rytíř Malovec dále: „Ještě mnoho krve bude prolito, mnoho nastane půtek, mnoho bojů a žárů; ale konečně z popele a rumu povstane vlast česká opět znovu vzkříšená jako samolet, o němžto se bájí, že sestárnuv sám do ohně se uvrhne, aby z popele vylítnul znovu zrozen v nové, zotavené kráse. — Kdybyste byli latináři, doložil bych: *Haec fabula docet* . . .“

„Aj vždyť víme,“ vskočil mu Beneš do řeči, „že Milost vaše dosáhla na vysokých školách Karlových hodnost *baccalaurei formati*.“

„*Et rite quidem* — to jest řádně, bez úplatků a přímluv, jako kterýkoli jiný žák, jenž v kukli a s mošnou chodívaje po vesnicích, snáší mistrům do kolleje kury a vejce.“

„A však Milost vaše“ odtušil Beneš, „zná mečem oháněti se tak dobře jako latinou!“

„Ano, já odhodil na čas knihu, abych se uchopil meče, ne však dříve, nežli když jsem *summo cum applausu* dal škole *vale*. *Theses*, které jsem v kolleji Rejčkově zastával, jsou, jak mi řečeno, dosavád v živé paměti u všech, jenžto tehdáž přítomni byli u veliké síni, a udělaly ve světě učeném povyk snad málo menší, než ona pověstná mistra Jana: *Utrum licet et expedit* . . .“

„Bohpomozi!“ pravil Beneš šeptem k společníkům svým, „teně nás, dá-li se do toho, svou latinou umoří, ačkoli kdybych jen chtěl, ničehož bych mu dlužen neostal.“

Ale rytíř Malovec měl více na péči, než aby byl chasu latinou mořil, a protož přetrhnuv rozmluvu a vykázav hostům v ratejně místo k odpočinutí, odešel, řka ještě významně ku Přechovi: „O tvém *vaticinium* neboli věštbě promluvíme zítra šíře."

Když byl odešel, pravil Beneš, odpínaje brnění: „Dobrý to pán, z míry hodný, jen že mu člověk sprostý pro samou latinu nic nerozumí. Rodičové jeho měli ho k tomu, aby byl knězem, a on jakožto syn dobrý neprotivil se vůli jejich; leč v nastalé bouři husitské nebylo v zemi nikoho, kdo by žáky světil; do Vlach, kdež je světili, nechtělo se jemu, a mimo to dostaly se statky duchovní nejvíce do rukou světských bez naděje, že by kdy mohly navráceny býti: tedy vyměnil pan Jan Malovec, jak sám dí, meč za knihu. Ale na neštěstí uvázla mu latina v hrdle, s kterouž teď lidi dle libosti své nemilosrdně mořívá. — Ale což? Tak se dělo i jiným dobrým lidem; já sám vím o jednom, jenž maje cestu k hodnostem duchovním otevřenou, z učení zběhnuv, pod praporec Marsův se postavil; o tom však bylo by dlouho povídati, a jest čas, abychom oudům ztrmáceným popřáli odpočinutí." — Zazívnuv celým akkordem, vrhl sebou na slámu a brzy na to usnul, an zatím Přech a Jarohněv modlitbu svou večerní vykonávali.

Hovorný panoš již dávno chrápal, když oni ještě na modlitbách trvali. Tím volněji mohl starý Přech se svěřencem svým promluviti, což také učinil. „Hodina se blíží," pravil vážně, „kdež nám souzeno rozejíti se. — Aj zůstavujiť tebe straně odporné, poněvadž to vůle tvá, slávou světskou nakvašená. Bůh můj svědek, že nerad tě nechávám u kacířů těchto, a však tím se těším, že to vůle Boží! Pán co činí, vše dobře činí. — Nedej však

se svésti slovy jejich — nebudiž třtinou, větrem se klátící, a jakož méně moudrý dokládám, budiž pamětliv slavných předků svých, jenžto životy své nasadili pro obhájení víry samospasitelné. Neodchyluj se od cest jejich! Vím, že budou tobě osidla klásti, a však věz, že jen hloupí ptáci sedají na vějičky. Snad již zjitra se rozžehnáme, snad tebe neuvidím více, neboť dnů mých jest již na mále; nicméně doufám, že, ačkoli sloužiti budeš u *Moabitů*, zůstaneš předce vždy věrným *růži*, z kteréž vykvetlo tolik znamenitých rodů, jakož jest rod pánů Rožmberských, Hradeckých, Berků — a i rod tvůj."

Jarohněv ztiskl dědovi ruku na znamení, že slova jeho slyší a dle nich se zachovati slibuje; ale brzy na to přemohlo jej spaní, a starý Přech ještě dlouho do noci kázal — hluchým uším. Snad by byl kázal do jitra, kdyby příroda i od něho nebyla požádala dlužnou daň.

Již se svítalo a pocestní naši spali ještě tvrdě, an tu do ratejny vkročil pán hradu.

„Vzhůru, jinoši!" volal na spící čeleď, a obrátiv se k Přechovi, řekl: „*Vade in pace!* — to jest, odejdiž v pokoji! Můj vzácný host, pan Jiří Poděbradský, tebe zná, on ví, žes ze strany Menhartovy, *quem Deus corripiat;* ale lev nemstí se na brouku. Také Tábora kázal propustiti. — Kde jest?"

Ale o Táboru nechtěl nikdo věděti. Buďže neopatrností strážců již na cestě uprchl, aneb mezi čeledí přátely našel, kteří jemu outěk usnadnili; zkrátka, nevědělo se ani, komu pod opatrování dán byl. Malovec se dále neptal. Zbrojnoši vstávali se slámy, jedni čistili zbraň, druzí hleděli ke koním, a starý Přech nepoděkovav se ani slovem, odebral se z hradu tak tiše, jakoby ho tu nikdy bylo nebývalo.

Kapitola pátá.

Ticho na horách, ticho na lukách,
Temný jen šumot řeky chvěl;
Po nebi černé chmury se valí,
Blesky prorážejí oblohy lem;
Na zemi černé pluky se hemží,
Ve strašném tichu klusají sem.
J. E. Vocela Přemyslovci.

U Kutné Hory na Kačíně stahovalo se četné vojsko jednotníků Poděbradských. Leželoť tu polem 9000 mužů bojovných, a vůdcem jich byl muž snad ze všech nejmladší, *Jiří z Poděbrad a Kunštatu.* Ku konci měsíce srpna trhl Jiří s tímto vybraným vojskem ku Praze a rozložil se u Běchovic a Počernic. Jan Malovec s některými jinými poslán ku pánům pražským se vzkázáním, aby vojsku otevřeli brány, an táhne proti markraběti Mišenskému. Poslán-tě pak Malovec do Prahy hlavně proto, aby vyskoumav, jak tam lid obecný o panu Jiřím smejšlí, jej k straně jeho nakloniti hleděl.

Navrátiv se dal zprávu o vykonaném poselství v řeči dlouhé, latinou hustě protkané, z kteréžto Jiří nuzně vyrozuměl, že konšelé hrubě jemu nevěříce, chtějí se s ním dáti v dopisování, aby tím času k obraně města získali; lid obecný však a řemesla že jsouce jemu nakloněna, příchod jeho radostně očekávají.

„Dobře, milý Malovče!“ přetrhl mu řeč pan Jiří. „Mně a nám všem zhnusilo se již to nekonečné sněmování, rokování a dopisování; protož staň se, co státi se má! Nechtí-li oni nám po dobrém otevříti bran svých,

zotvíráme si je sami *mečem!* Než podruhé nad Prahou se rozední, musí již všecka tři města býti v moci naší!"

„Dovol pane," pravil Malovec uctivě, „bych Milosti tvé něco krátce připomenul. Dodán-li již Pražanům list odpovědný? neboť nechvalno bylo by nám, bychom se měli Prahy zmocniti jako škůdcové zemští, a oni měli by pak rozhlašovati, že neměli péči na nás."

„Uchovejž Bůh!" zvolal Jiří kvapně. „Tys zběhlý v péře; napiš tedy list a pošli jim ho po komkoliv."

„Ale co a jak mám psáti?" tázal se váhavý Malovec.

„Piš krátce," odpověděl vůdce, „na formě nezáleží; já jdu, bych dal zatroubit k pochodu."

Hned na to hnulo se vojsko, a ještě téhož dne položilo se u Vršovic před Prahou. List odpovědný, učeným Malovcem vyhotovený a podpisy nejčelnějších pánů korouhevních z vojska Jiřího opatřený, nakvap odeslán do Prahy. Poněvadž ale brány městské za časů nepokojných již před soumrakem zavírány bývaly, nemohl *Beneš*, s poselstvím pozdě vyslaný, nikoho více se dovolati, i upevnil tedy list na střelu a napnuv luk, poslal jej i se střelou přes hradby městské. Vykonav poselství dle zdání svého výborně, navrátil se s veselým zpěvem do táboru.

Hustá tma rozestřela černá křídla svá nad krajinou, vše vůkol odpočívalo již v tuhém spaní; jenom bojovníci Jiříkovi stáli dosavád ve zbrani, jsouce hotovi na první rozkaz z místa se hnouti. Okolo půlnoci dávali vůdcové zticha rozkazy. Beze hřmotu a hluku, v nejlepším pořádku blížili se jednotliví houfové k hradbám pražským. Chvílemi zastavovali se, pátrajíce do dálky, zdali as Pražané vystavili stráže, ježto by blížící-se nebezpečenství pokřikem vyzradily; ale v Praze spalo všecko tiše a bez-

pečně, jen někdy ozýval se štěkot ostražitých psů v Podolí a podál hučely proudy Vltaviny.

„Ať mne bludičky pošlapou," šeptal Beneš druhu svému Jarohněvovi, který již nyní na vlastním koni vedle něho klusal „Ať mne, jak pravím, bludičky pošlapou, uzdá-li se pánům Pražanům ve snách, že budou musit dnes tak časně z prachových peřin vstávati!"

„Aj," odtušil tento, „nebudouť oni tak zpozdilí, by po obdržení listu odpovědného na statečný odpor nepomyslili."

„Ano, jestliže list jen obdrželi! Snad jsem ti již vypravoval, že jsem jim ho zaslal způsobem kromobyčejným. Kdož ví, komu se dostal do rukou? — Zdvihl-li ho některý krejčí, vsadil bych se o nevím co, že ho rozstříhal na míry; neb tito nůžkoví hrdinové jsou na kus papíru tak hladoví jako čert na duši. — Odpusť Pán Bůh hříchy! Teď jsem skutečně zaklel, a to se mi již celého čtvrt léta nepřihodilo!"

Jarohněv to zamluvil: „Mnoho-li as vojska může Praha postaviti proti nám?"

„Ha ha ha," zasmál se Beneš srdečně. „Vojska, pravíš? O vojsku nemůže býti ani řeči. Je tam snad něco čeledi starého purkrabího Menharta z Hradce, několik drábů pana Hanuše z Kolovrat, a to je všecko!"

„A lid branný Pražanů?"

„Přidá se k nám, jen co zdi slezeme. To rytíř Malovec již s nimi vyjednal, a protož není se co těšiti na hodný kus práce."

Jarohněv se zarmoutil. On očekával, že se potká s nepřátely v poli, snad s Mišenskými, proti nimž by rád byl dal na jevo důkaz udatnosti své; ve válce Mišenské obmýšlel pozornost vůdcovu na sebe obrátiti,

jméno slavné sobě získati a ostruhy rytírské vysloužiti; — místo toho všeho musel nyní k zármutku svému slyšeti, že má tasiti meč na krajany své, a což ho nejvíce trápilo, snad i na lidi páně Menhartovy, mezi kterými vyrostl, ba snad na něj samého, jejž dobrodincem svým nazývati uvykl. Citové odporní zmáhali se v něm, když starožitné zdi vyšehradské v šerém světle nočním pojevily se zraku jeho. Tu strměl do výše ten kamenný velikán, kolébka knížat a králů českých se svými baštami, věžemi, paláci, chrámy, opěvaný v písních co svaté palladium vlasti.

Jezdectvo slezlo s koní a houfové pěší rozdělili se na dví. Jedněm rozkázáno hnáti útokem k *Vyšehradu*, an druzí *Karlov* na Novém městě měli obsaditi. — Již prolámán velký kus zdi městské, již i mnoho žebříků snešeno a postaveno — — div! ještě ani jediného bojovníka nebylo spatřiti na zdech! Tiše vstupovali outočníci po řebříkách na hradby, a nebylo tu nikoho, kdo by kroky jich byl stavil. Tak nepečliví byli Pražané! Všecko ticho, jakoby celé město pohříženo v smrtelné spaní.

Konečně předce volal jeden ospalý strážník dolů: „Kdo jest?“ A ten, co lezl po žebříce, odpověděl směle: „Já jsem!“ Leč odpověď tato nezdála se býti dostatečnou, an ho v brzce bylo slyšet podruhé volati: „Čí jsi?“ — „Svoji jsme!“ ozvalo se na to několik hlasů najednou, a v tom také zatroubili bojovníci Jiříkovi vesele na hradbě, na znamení, že se jim poštěstilo hradeb se zmocniti.

„*Victoria!*“ zvolal rytíř Malovec zdola. „*Audaces fortuna juvat!* Teď honem průlomem za nimi! — U sv. Štěpána již klinkají na zvony! Toť pozdě, braši Pražané, pozdě! Měli jste dříve šturmovati!“

V tom také z dáli od Karlova slyšán křik vítězný.

„Na koně!“ velel nyní pan Jiří. „Brána vyšehradská pokořila se již před námi.“ A jako střela letěl v před a jezdcové jeho za ním na perutích větru. Vyšehrad obsazen; dál a dále valil se do Prahy pluk za plukem. Již i řinkotem spadl most přes potok Botíč vedoucí a na silných řetězích visící, an ruka obrovská jedním rázem přerazila skobu jeho železnou. I chrupal pod tíží koní a vozů, na překot přes něj letících. Darmo volal Jiří hlasem silným, napomínaje zadních k pořádku. Nic platno! Jakoby to šlo k plesu nejveselejšímu, přejížděli se jezdcové. Ze všech stran voláno umluvené heslo: „Kunštat — Kunštat!“ a Pražané pádili jako zplašení před oděnci Jiříkovými ve zmatku směšném, an zatím jiní, jemu náchylní, běžíce vojsku vstříc, radostí vyhazovali čepice vzhůru a vítali do měst pana Jiřího, co dávno očekávaného osvoboditele svého.

Již i s ostatních věží rozléhalo se zvonění; nebylo to však ouzkostné o pomoc klinkání v jednu stranu, nýbrž slavný sváteční souzvuk všech zvonů ke cti nového pána. Veškera Praha přijala Jiřího s radostí netajenou, tak že i rytíř Malovec, jeda v průvodu jeho, zároveň s obyvateli pokřikujícími pozdvihna hlasu svého, zazpíval slavně: „*Benedictus, qui venit* . . .“

„Zmírněte ples svůj!“ hlasal Jiří vojínům s vysokého koně: „Nikdo neubližuj měšťanům, nikdo neopovažuj se vztáhnouti ruce na jejich statky. Kdo by vzal, co by stálo za bílý groš, toho dám pověsiti na makovici věže této.“ Ukazovalť prstem na věž radnice novoměstské, ku kteréž právě dojížděli.

A nakloniv se k Benešovi, podle něho jedoucímu, pošeptal mu něco do ucha. Ten ukloniv se na znamení,

že hotov jest rozkaz vyplniti, odejel stranou, aby vybral sobě několik druhův odvážlivých na pomoc. Mezi těmi byl také Jarohněv. „Za mnou, hoši!“ volal, oštípem do kola švihaje. Houfec jeho dal se postranní ulicí.

Před domem, nad nímžto v slabém svitu zoře jitřní leskla se veliká, stříbrná hvězda, stanuli. Beneš skočiv s koně, vrazil dřevcem do vrat: „Hoši,“ pravil, „toť dům purkmistrův, jehož mám živého odevzdati do rukou páně. Dejtež mládenci tomuto (ukazoval na Jarohněva) podržeti koně a pojďte za mnou!“

A řka to hodil Jarohněvovi uzdu do ruky. Příkladu jeho následovali ostatní, tak že nováček za okamžik měl patero řemenů v ruce, sedě na koni venku, před domem, an zatím druhové jeho uvnitř ohledávali komnaty a síně.

Po nějaké chvíli vrátil se Beneš s dlouhým obličejem. „Hrom a peklo!“ zvolal mimo svůj obyčej. „Klec je prázdná — pták ulítnul! — Jak mne as pan Jiří s touto zprávou přivítá?“

Když odjížděl s družinou svou, postavil se mu náhle do cesty muž vyzáblý, zrzavý a krhavý, sahaje po udidle. Beneš ho musil znáti, neboť spatřiv jej, nevrle zkřikl: „Stranou, *Klamperno*, nechceš-li na noze míti o jedno kuří oko více!“

„Aj, pane Beneši!“ usmál se muž tento způsobem protivným; „byste věděl, co vám zjeviti mohu a mínim, nechal byste těch ouštipků pro sebe!“

„Hoho?“ pravil panoš — „tedy ven s tím! Jak vidíš, mám na pilno a není mi ani po chuti ani po chvíli, smlouvati se s tebou na veřejné ulici.“

Ryšavý se usmál ještě protivněji. „Panu Benešovi narostl hřebínek o dobrý coul výše od té doby, co

jsme sobě naposledy ve Šmerhově v pivě staroměstském na bratrstvo připíjeli.“

Pohněvaný Beneš zakabonil se co kohout rozdrážděný; chtěje však po dobrém sprostiti se muže, na jehožto bližší známost nikoli s chloubou nemohl se odvolati, potrhl násilně a hněvivě uzdou koně svého; ale obratný Klamperna měl již, nežli se panoš tomu nadál, jednu nohu ve třmeně a narovnav se tak, že ústa jeho dosahovaly k uším Benešovým, zašeptal: „Já vím, kde se skrývá onen, na němž panu Kunštatu více záleží, než na mizerném purkmistru Peškovi od stříbrné hvězdy. Já vím o nejvyšším purkrabím *Menhartovi!*“

Zasmušené čelo Benešovo se při posledních slovech Klampernových vyjasnilo. Pohleděv na ryšavého mnohem vlídněji než prvé, řekl krátce: „Rozumímť. Oči tvé mluví: Co mi chcete dáti a já vám ho zradím? — Uhodl-li jsem?“

„Ani kuře darmo nehrabe!“ odpověděl tázaný, slovy pokorně, očma drze.

„Nu, toť Boží pravda!“ odtušil panoš pánovitě. „Odměna zasloužená tě nemine. Za to ti ručím já. — Či mi nevěříš?“ pravil prchle, stáhnuv obočí k pohledu hněvivému.

„O, jakž bych směl pochybovati? Nikoli! Jeďte s Bohem! Hned v druhém domě za rohem naleznete, koho hledáte. Před půl hodinou viděl jsem jej v plášti zaobaleného vjíti tam s paní jakousi mladou, závojem pečlivě zakrytou.“

„Dost!“ ukončil rozmluvu panoš a spěchal s houfcem svým na vykázané místo.

Jarohněv vyrozuměl z rozmluvy, že se tu jedná o zatknutí pana Menharta, dobrodince jeho, a tudíž při-

družil se blíže k vůdci roty Benešovi, aby, jinak-li by lze nebylo, jej aspoň k mírnosti a šetrnému s vězněm nakládání naklonil.

Stanuvše před domem neouhledným, spěchali po schodech nahoru. Hřmotem kroků a břinkotem ostruh jejich poděšeni uzamykali se obyvatelé domu do komnat; jenom dívka jedna v šatech sprostých vyběhla jim vstříc, bledá, polekaná, v kteréžto Jarohněv navzdor převlečení poznal slečnu *Bertu*, dceru téhož pana Menharta, po kterém se slídilo. Krásné její vlasy rozpuštěné z petlic hedbávných vlály po šíji bělostné a ramenách skvělých co alabastr; tmavé oči hořely zápalem zimničním. Byloť znamenati, že násilí sobě činí, aby se pokojnou zdála, což se jí přetvářce neuvyklé ovšem špatně dařilo. S třesavým hlasem tázala se příchozích po příčině návštěvy.

Beneš nebyl surový a hezké dívky povždy působívaly naň jakýmsi kouzelným dojemem, kterémuž, čiň co čiň, odolati nemohl. Posmeknuv birýt, uklonil se dvorně, řka: „S vámi, slečno spanilá, nic nemám činiti; ačkoli bych, Bůh mne pomiluj! sobě přál, abych hodně dlouho směl baviti se v přítomnosti vaší: ale my jsme tu — abych bez okolků pověděl, — proto, abychom pana Menharta z Hradce, jenž býval purkrabím pražským, dostavili před pana Jiřího z Poděbrad, jenž od nynčka sluje zprávcem a pánem království českého — anebo jím aspoň co nevidět slouti bude.“

Lehounký ruměnec přeběhl tváře slečniny, anať se vyzrazenou viděla; ale sebravši všecku odhodlanost uražené panny, otázala se důstojně: „Co provinil otec můj, že jej stíháte jako nějakého zločince?“

„To, slečno spanilá, nevím, aniž mi na tom záleží,

bych se po vině jeho doptával. Dovoltež, abych vykonal, co mi nařízeno.“

Jarohněv nemoha déle dívati se na ouzkost Berty, družky mladosti své, vystoupil nyní kvapně ze zástupu, řka: „Víš-li pak ale, Beneši, jistotně, že nepřekračuješ meze rozkazu sobě daného?“

Beneš přeměřiv ostrým okem mladíka smělého, zamumlal mezi zuby: „Ať mne ten neb onen — ! (ostatní zpolknul). Před krásnou pletí beztoho zaklíti neslušno! — Ejhle nováčka! Kdo medle tázal se tebe na mínění tvé?“

Slečna uslyševši hlas povědomý, zarazila se. Nejkrásnější barva nachová oblítla co růžový obláček ubledlé líce její. „Jarohněve!“ vyskočilo jí z třesoucích se úst.

„Berto!“ zvolal mládec, opojen radostí, že ho slečna po hlase poznala a oslovila.

V dobách rozhodných zapomínává člověk na pouta slušnosti; jediný cit opanuje celou duši, svět okolní zmizí před očima v pouhé nic. Tak dělo se i slečně Bertě. S neobyčejnou živostí pojala Jarohněva za ruku: „Cítil-lis kdy přátelství ke mně —“ a jakoby se byla slova toho ulekla, i hned opravila: „přátelství nebo vděčnost k rodině naší — spasiž, spasiž otce mého!“

„Je otec váš skutečně v nějakém nebezpečenství?“ tázal se jinoch — „a v jakém? — Bojíte-li se o život jeho, vězte, že cesta k němu vede jen přes mrtvolu mou!“

„Což nevidíš,“ lkala Berta, rukama lomíc, „že přišli jako lační krkavci, aby padli na tělo jeho? O spasiž jej!“

„Nezdržujte nás, slečno!“ vskočil do řeči Beneš. „Co se tak bojíte o otce svého, jakobychom jej odtud přímo na popraviště odváděli? Pan Jiří chce mu několik otázek stran některých mně neznámých věcí předložiti —

a to je všecko! Protož povězte raději, kde se skrývá, bychom vám uspořili nemilý pohled na rozbité dvéře a jiné s násilím spojené ohavnosti."

Berta stála u prostřed vojínů nerozhodnuta, neschopna jaké odpovědi, třesouc se co osyka na celém těle; v tom otevřely se dvéře postranní a starec vážný ve prostém oděvu selském objevil se na prahu.

„Otče, drahý otče!" zvolala slečna, letíc mu v náručí.

Bojovníci chystali se je od sebe odtrhnouti; ale Jarohněv s tváří plamennou a mečem vytaseným rychle postavil se před ně co anjel strážný, volaje odhodlaně: „Zpátky, komu život milý!"

S úžasem hleděli naň bojovníci; ale Beneš velel prudce: „Odhoďte toho bláznivého chlapce stranou!" To však nebylo tak lehké, an mládec opravdu co lev se bráně, již dva z druhů naň dotírajících těžce poranil.

„Ať mi klobouk ošediví!" zvolal Beneš ve zlosti. „Již vidím, že budu musit hochu tomu nerozumnému hlavu mečem otevříti, aby mu trochu světla do ní padlo, ačkoli mi té mladé krve upřímně líto!" A řka to, počal zároveň s ostatními na Jarohněva dorážeti.

Snad by se byla nyní ztrhla krvavá šrůtka, kdyby starý pan Menhart, vida, že všeliký odpor jest marný, pozdvižené rámě Jarohněvovo pozadu byl nezachytil. „Ustaň!" velel truchlivě; „čemu krev marně prolívati? O bys raději nikdy byl se neuchýlil od strany spravedlivé, než aby nyní chtěl sobě zahráti na obrance našeho!" A pokročiv v před, řekl hrdě: „Veďtež mne, kam vám rozkázáno!"

„Nu ať mne sám rarach!" řekl Beneš, mna sobě se zvláštní spokojeností ruce. „To je předce jedenkráte rozumné slovo! — Co se mne samého týče, játť Milost

vaši měl od jakživa za moudrého a prozřetelného pána, a že jím skutečně jste, nyní jste osvědčil. Pročež libo-li Milosti vaší, shoditi se sebe ty selské cáry, milerádi ještě nějakou chvilku prodlíme, abyste v oděvu slušnějším mohl vstoupiti před pana Jiřího.“

Ale starý pán zavrtěl hlavou: „Nechciť tajiti, že jsem měl úmysl v tomto oděvu prchnouti z Prahy před násilím jeho, jakož to učinili přátelé moji: Hanuš z Kolovrat, Pešík z Kunvaldu i jiní.“

„Jak vaší Milosti libo!“ odpověděl Beneš se zdvořilou poklonou.

Berta plačíc držela otce svého okolo krku a vidouc nezvratný úmysl jeho, hodila rychle na sebe pláštík, aby doprovodivši jej, zdílela s ním los jeho.

Darmo odporoval Menhart slovy laskavými: „Cesta má snad vede přímo do vězení. Outlé oudy tvé, nehodám podobným nezvyklé, musily by za kratičký čas mdlobě podlehnouti, a protož jako otec tebe žádám, ano velím: upusť od neplatného dětinského předsevzetí svého!“

„Nikoli, nikoli!“ zvolala Berta v ouzkosti. „Já musím zvěděti, co s tebou, otče můj, obmýšlejí!“

„Neboj se o mne!“ odtušil Menhart jemně a pevně; ale Berta stála na svém: „Co staré oudy tvé snesou, i já, jsouc mladá, snadně podstoupím.“

Bolestně pohledl starý pán na dceru věrnou a ztisknuv jí vděčně ruku, následoval vojíny, jenž jatého s příslušnou uctivostí odváděli na radnici staroměstskou, kdež mladý vítěz Jiří Poděbradský, sedě na stolici purkmistrově, co pán neobmezený sobě počínal.

Sklíčeni stáli před ním konšelé měst pražských, s hlavami odkrytými, hůlky stříbrné ve chvějících se rukou.

„Odložte znamení ouřadu svého!“ velel Jiří konšelům poděšeným; „neboť jste byli nalezeni nehodnými, hledajíce toliko zisk vlastní a neohlížejíce se nic na blaho obce a církve. Nohama šlapali jste zřízení sněmovní, ano i svaté výsady království tohoto, kompaktáta Basilejská, krví Čechů vydobytá, lehkovážně rušiti neostýchali jste se.“

Ustrašení ouředníci položili hůlky své stříbrné a pečeť městskou na stůl, a Jiří přijav je, poděloval jimi některé z přítomných, jemu náchylných měšťanů.

S hlukem a hřmotem uveden nyní do síně starý Menhart a sličná dcera jeho. Jiří povstav, šel jim na dva kroky vstříc.

„Vidíš před sebou vězně,“ počal starý rytíř mluviti vážně; „doufám však od velkomyslnosti tvé, že pamětliv jsa urození mého, nevydáš mne v posměch a pohanění luze obecné.“

„To nebyl nikdy oumysl můj,“ odpověděl Jiří mírně a zdvořile; „a kdybysi nebyl dal na jevo, že se mne straníš a z Prahy prchnouti obmejšlíš, byl bych tě zajisté ušetřil výjevem tímto; ale již i ten oděv tvůj, to nehodné převlečení svědčí důstatečně, žes chtěl uklouznouti, aby nemusil se zodpovídati z jednání svého.“

„Rod můj,“ odpověděl Menhart vážně, „neměl nikdy příčiny straniti se soudu panského. Máš-li co proti mně, nechť nás rozsoudí nám rovní, jak to ode dávna bývalo v zemi této.“

„Bůh mi svědkem!“ zvolal Jiří, „že jiného nežádám; leč kdo mi stojí za to, že se v určitý den dostavíš na sněm? — Protož dovol, abych ti do té doby vykázal obydlí na zámku svém v Poděbradech, kdežto vše připraveno, abys nijakého pohodlí nepohřešil. — Na den

sv. Šimoniše a Judy ustanoven sněm valný všech stavů království českého, a v týž den opět se uvidíme.“

S těmi slovy chtěl Jiří od Menharta se odvrátit; ale slečna Berta, prodravši se zástupem, uvrhla se jemu k nohoum: „Milost otci mému, milost! aneb aspoň dovolte, bych směla s ním do vězení jíti!“

Hněvivě pohlednul na ni Menhart. „Může tak se snížiti dcera má, že neostýchá se ležeti u nohou hrdého ctižádostivého dobrodruha, aby žebrala o milost jako ku pranýři odsouzená hříšnice?“

Ale než dořekl trpká slova ta, již Jiří pozdvihna slečnu, pravil se zdvořilostí muže, s pletí krásnou častěji obcovavšího: „Zapuďtež, prosím slečno, tu truchlivou myšlénku, jakoby otci vašemu o hrdlo se hrálo! Nikoliv! — Jak rád bych splnil i tu nejmenší žádost vaši! — ale nutná potřeba káže . . .“

Pro pohnutí nemohl mluviti dále. Pokynutí ruky dalo strážím znamení, aby Menharta odstranili, a než se slečna Berta zpamatovala z okamžité mdloby, již objednaný vůz čtverospřežní odvážel otce jejího do vězení na Poděbrady.

„Tedy ani toho mi nedopřáli, abych se rozžehnala s otcem mým!“ lkala Berta bolestně, když vůz odjíždějící po dláždění hrašiti zaslechla. „Útěchu posledního požehnání tvrdě mně odepřeli! — Ach, kam nyní se obrátím?“

„Vůz jiný“ pravil Jiří, „stojí k službám vašim, jenžto vás ku bratru Oldřichovi na Hradec odveze. Zde v Praze jde všecko ještě různo. Ač pak doufám, že v krátce všecko zase do kolejí se navrátí a řád i mír opět panovati bude v městě, předce nemohu *nyní* za to státi, aby se vám od nevázané chatry městské něco nepříjemného nepřihodilo.“

„Pane!“ oznamoval Zdeněk Konopištský, vraziv kvapně do síně; „láje pražská obořivši se na Židovské město řádí tam hůře nežli nepřítel zjevný, vybíjí domy i kotce a vláčí z nich potomky Abrahamovy za fousy, aby pověděli, kde skrývají poklady své. Ba někteří praví, že zběř ta k rozmnožení zmatku čtvrt židovskou na dvou místech zapálila.“

Jiří zahořel hněvem. „Ta bídná, hladová luzovina! Žeť pak v Praze nic veselého, nic smutného státi se nesmí, aby se ta bezuzdá čeládka při tom neobořila na ubohé židy a jim za jednu hodinu násilně nevydrala, co oni na ní po mnoho let pracně vyšidili!“ — A zabrav se do myšlének, pokračoval jako pro sebe v řeči: „Jakž asi nepřátelé naši příhodu tuto nám na potupu s radostí rozhlašovati budou po veškerém království! — A však to zlé musí se záhy a náhle přetrhnouti, nemá-li čest naše před světem ujmu trpěti.“ Obrátiv se ku Zdeňkovi, pravil rychle: „Tobě, příteli milý, svěřuji ouřad po Menhartovi uprázdněný, ty jsi od nynčka nejvyšším purkrabím pražským, a než nového hejtmana městského ustanovíme, přijmiž prozatím i ouřad ten na sebe, a rozplaš mi tu zdivočilou chatru — a slyš: bude-li třeba přísnosti, neškodí nic, když jich několik s hlavami krvavými pošleš do pelechu jejich, na *František*.“

Zdeněk ze Sternberka poděkovav se krátce, spěchal vykonati rozkaz, a Jiří přikročiv k slečně, pravil hlasem mírnějším: „Slyšela jste na vlastní uši, kterak toliko s největší přísností lze nám lid rozhýřený na uzdě udržeti, a pročež doufám, že nebudete zpěčovati se déle přijmout ochranu, kterouž vám podávám. — Rád bych vás seznámil s rodinou mou, ač byla-li by v tom vůle vaše; ale choť má prodlívá dosaváde na Poděbradech. Onať

nerada slyší hluk války a lomoz zbraně; pohrdajíc oslavou světa, žije toliko pro outlé dítky, jimiž Bůh manželství naše požehnati ráčil.“

An Jiří takto mluvil, nevěděla Berta, co odpověditi a jak se k mladému vítězi chovati má. Podle všeho, co o něm na Hradci byla slýchala, představovala jej sobě co muže hrdého, vlády nad míru žádostivého, jenž by rád všecky pod sebe do prachu sešlapal, aby jen soběckých záměrů svých dostihl, ano praveno tam také, že tím obchází, aby se na stolec královský vyšinul; — a nyní viděla před sebou muže, jenž se k ní vlídně ano i přátelsky měl a jemužto na očích četla, jak násilně bojuje s hnutím vnitřním, když potřeba přísným býti velí. I rozloučila se s ním bez záští, podrobivši se losu svému. Vždyť i bratru svému Oldřichovi měla truchlivou zprávu dáti, co se s otcem stalo. Když se ubírala ze síně zástupem uctivě jí z cesty ustupujícím, prodlelo oko její významně na Jarohněvovi, jenž tu smuten stál nad nezdařením úkonu svého. I zdálo se mu, že ruka její v odchodu dotkla se lehce ruky jeho, jakoby mu „s Bohem“ dáti chtěla; a oheň neznámý, jemný rozlil se po všech žilách jeho. Nyní teprv vyjasnilo se mu v duši, nyní věděl, že Berta jest krásná co růže jarní, dobrá jako anjel, čistá a věrná co obloha nebes, a co všeho toho bylo korunou — že jemu jesti nakloněna. An ještě duch jeho v těchto blahých citech se nořil, uchopil ho Beneš za ruku a postaviv se s ním před pana Jiřího, dával zprávu, co se při zajmutí Menhartovu událo: kterak Jarohněv na povzbuzení slečny Berty opovážil se hájiti starého pana Menharta, při čemž i dva z bojovníků v půtce nesmyslné těžce poranil.

Pan Jiří vyslechnuv zprávu pokojně, řekl s lehkým

úsměchem: „Skoro bych uhodl, na čem se ta nevčasná zpoura mladíkova zakládá. On byl tuším vychován na Hradci?“

„Ano, milostivý pane,“ odpověděl panoš Beneš pokorně; „a kdyby nebylo provinění jeho tak velké, sám bych rád zaň dobré slovo vložil. Jestiť jinoch jinak dobrý i udatný; neboť dnes nám ukázal, že se ani šesti chlapů nebojí.“

„Tak-li tomu, můj milý,“ odbýval ho Jiří žertem, „dáme mu příležitost, aby mohl udatnost svou ne proti nám, alebrž proti hojným nepřátelům našim skutky platnými dokázati. Nepřátel věru nemáme nedostatku. Ještěť nepokárán markrabě Mišenský, proti kterému jsme vlastně pole sebrali. Tedy třeba v Míšni nechať se mu krev horká vykouří, a navrátí-li se, bohdá, mám za to, že zkušenost ledová ochladí mu krev a zapudí z mysli předměty blouznivé obraznosti.“ A řka to, pokynul rukou k odchodu.

„Na mou milou věru!“ řekl Beneš pro sebe, „to je štěstí z pekla!“ a nachýliv se k Jarohněvovi, jako ve snách tady stojícímu, šeptal důvěrně: „Ať mne jehně trkne, neočekával-li jsem, že tě aspoň na několik neděl zavříti dá do některé věže, kterýchž tu v Praze nazbyt — a hle, on tě toliko na čas vyobcoval z Čech a to čestně, a to na krátce; neboť dlouho-li může trvati ta tak nazvaná válka s markrabím Mišenským? — Několik neděl neb měsíců a nic více! Protož sláva Jiřímu Poděbradskému, sláva věčně!“ A odlehčiv sobě způsobem tímto, vlekl Jarohněva zmámeného ze síně.

Kapitola šestá.

Jest vášeň zlá, jest kletbou ztížený
Cit, jímžto pod nebem vše trápí a sžírá.
Jím lidský se rozum kalí omráčený,
I němé tváři krev jím záhubně se zvírá; —
Od padlých anjelův nám v odkaz vášeň ta
Se dostala a jméno její — *msta*.

Z Anthologie ruské F. L. Čelakovského.

Dříve ještě než Berta do Jindřichova Hradce přijela, donešena již tam p. Oldřichovi zpráva o dobytí Prahy, a sice Pavlem, purkmistrem novoměstským, jenž povědom jsa sobě mnohého bezpráví proti jednotě Poděbradské zpáchaného, při nastalé proměně v Praze se neobmeškal, nýbrž objednav záhy koně, sotva že oděnci Jiříkovi zatroubili na zdech, z města ouprkem ujel. Slovy mnohými a přepiatými jal se líčiti ukrutenství Jiřího a bezpravé jednání jeho; že prý jim, Pražanům, ani řádně neodpověděv, jako lotr a vrah zrádně vrazil do města pokojného. — Ostatek té strašlivé zprávy doplnila Berta, jenž doprovázena byvši oděnci Jiříkovými až na hranice panství hradeckého, právě s vozu byla slezla. Bledá, prostovlasá, ulekaná vrhla se mlčky bratrovi v náručí.

„Pro živý Bůh! co se stalo? Tys bez sebe! — kdes nechala otce?“ dorážel na ni Oldřich otázkami kvapnými.

„Ach ve vazbě!“ bylo jediné, jenžto se vydralo ze sevřených prsou Bertiných.

„Spravedlivý soude Boží!“ zvolal Oldřich Hradecký, zprásknuv rukama: „Snad se neopovážil ten ctižádostivý padouch vztáhnouti rukou svých na otce mého?

Bylť by to čin nad míru drzý a opovážlivý, jenž by pojednou učinil konec celému jeho dvou- neb třídennímu panování!"

„Otec náš," pravila slečna, sebravši sílu, „odvezen na Poděbrady, kdežto vězněm má zůstati až ku sněmu příštímu; pak se chce Jiří z Kunštatu souditi s ním před lavicemi panskými —"

„Aby ho přátelé a jednotníci Jiříkovi odsoudili? — Při sám Bůh, to se nestane, státi nesmí! Vzdala-li se jemu Praha, nazvaná *caput regni*, ještě tu dosti v Čechách pánů, rytířů a měst, jenžto se nepodrobí vůli toho dobrodruha, byť i při něm byla veškerá chatra, kořisti a lupu chtivá. Dejtež té žíznivé chatře píti — píti třeba z kalicha, — dejte jí v šanc zboží panská a kněžská, a bude každému, buď kdo buď, z plného hrdla zpívati slavné Hosianna! — Já ji znám, tu luzu měnivou!"

„Račtež milostivě odpustit, že řeč vaší Milosti přetrhuji," ozval se bývalý purkmistr Pavel, ruce pitvorně mna. „Ten lid tak dobře neznáte jako já. Já býval, bez chlouby řečeno, purkmistrem, já vím, co to je svolati obec, tu hydru stohlavou! Mluvte jim o blahu obce, co by jí bylo prospěšného, — a oni proti tomu počnou vykládati mínění *svoje*, až některý ramenatý řezník neb kovář pozdvihna hlasu zvolá: „Podejte nám pak sem toho žvavého purkmistra!" A tovaryši jeho zasmějí se ryčně a zahřmí z vysmolených hrdel po mistru svém: „Sem s ním! Podejte nám ho!" — Věru, kdo byl kdy při podobném bouřlivém výjevu, naučil se hleděti smrti v obličej!"

„A Jiří jest té řemeslnické chatry králem?" promluvil na to Oldřich Hradecký opovržlivě. „Toho štěstí mu nezávidím. Ta lotrovina se jedenkráte i na jeho

hlavu shrne co ještěr hladový, jenž nemaje z čeho tráviti, sobě rovných sžírá.“

„Bratře,“ přejala řeč Berta, „neklam se! Moc jeho jesti velká. Já viděla při něm pány, jichžto jména jsou ozdoba vlasti, a ti všickni, staří, mladí, přijímali rozkazy od něho. On sám pak jesti vlídný, vážný, povážlivý, ano chceš-li, i uctivý. On se k otci našemu i ke mně nade všecko očekávání vlídně choval: mne pak dal ve vší počestnosti až sem doprovoditi.“

„Ha ha ha!“ zasmál se Oldřich divoce. „Snad se ti jeho hladká tvář zalíbila, že kata otce svého zastáváš?“

Berta uražena řečí touto umlkla, a Oldřich mluvil v rozpalu dále: „O že mocný Rožmberk právě v tom okamžení musí býti poselstvím ve Vídni, aby na tom nevšímavém, zištném Fridrichovi vyprošoval nám krále! Byť ne jeho rámě, aspoň peníze, poklady jeho mohly nám nyní pomoci! — Tu hanbu já z rodu svého setříti musím, stůj co stůj!“

„Račte dovolit, abych směl promluviti,“ vmísil se opět do řeči purkmistr Pavel. „V nynější době a jak ty věci stojí — dle mého zdání — platí více jediný meč nežli sto pražských grošů. Luza jest roznícena, vše, co velebí kalich, přidrželo se Jiřího, a *kalich* jest jim nad peníze. Já je znám!“ doložil usměvavě.

„Já ale pravím,“ zvolal Oldřich očima kouleje, „že neustanu, dokud se nepomstím. Všem knížatům křesťanským budu psáti o Jiříkově zradě, králi Fridrichovi, knížatům saským, markraběti mišenskému, papeži, kardinálům — všem, všem! — Poslední krůpěj krve vycedím z každé jednotlivé žíly, jen abych onoho zpupného Jiřího spatřil sníženého, v prach a bláto zašlapaného!“

„Račte dovolit,“ pravil opět Pavel, „abych směl

také něco do toho říci. K čemu dovolávati se prosbami marnými vyšších, když to mohou také zpraviti nižší? — *Superos si flectere nequeo, Acheronta movebo*, praví jistý básník pohanský, na jehožto jméno již se nepamatuji, neboť se mi latina již dávno z hlavy vykouřila. — Nejsou-liž mužové v zemi, jenžto rychlejší pomoc dáti mohou nežli vzdálení a nad to všelijak sklíčení Sasové, Rakušané, ba než sám Řím? — Co říkáte o Koldovi Náchodském? neb o knězi Bedřichovi?“

„S loupežníky zemskými měl bych se spojiti?“ zhrozil se Oldřich.

„Aj, kdož pak mluví o loupežnících? Račte pak dovoliti! — Jan Kolda ze Žampachu na Náchodě jest tak dobře pánem českým, jako pan Jiří z Kunštatu, a jestliže i někdy kramářům slezským aneb rakouským vozatajům nákladu ulehčil — nu proto nepřestal býti pánem na Náchodě, tak dobře, jako kněz Bedřich na Kolíně.“

„A oba již dávno zasloužili šibenici — zvláště onen Bedřich! Není-liž to *ten samý* Bedřich, co druhdy sloužíval mši ve vojště táborském?“

„Ano, sloužíval mši a nosíval pleš, dokud mu hlava novými vlasy nezarostla; pak ale zahodiv kvadrát, pokryl hlavu železnou přilbicí a místo kropáče vzal do ruky meč a vévodil bratřím Táborům, až si několik hradů vyvévodil, a muž ten — dovoltež, abych směl promluvit — může vaší Milosti velice prospěti, dá-li se straně naší získati.“

„A nechť bych u zjevných vrahů země o pomoc měl žebrati,“ zvolal Oldřich Hradecký, zaťav pěstě — „toho nenáviděného Jiřího zkaziti a otce svého vysvoboditi musím!“

Z výklenku jednoho okna bylo slyšeti hluboké vzdychnutí. Ohlídnuv se Oldřich po hlase, spatřil starého Přecha seděti u okna na nízké stoličce, an s rukama sepiatýma růženec odříkával.

„Také-liž i tebe, starče, ta zpráva ukrutná vyburcovala z tiché modlitby — čili se bojíš spolku s Tábory, o kterých se muž tento (okázal na Pavla) zmínil?“

„Já se nikoho nebojím,“ odpověděl starec hlasitě, „leda toho, jenž obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by sežral. — Vy mluvíte o pomstě — kohož chcete pomstíti? — Sebe! Pomstěte Hospodina, jehožto svaté jméno zneuctěno, pomstěte svatyni jeho, ve které stojí ohavnost zpuštění!“ A požehnav se křížem, mluvil dále: „*In hoc signo vinces!* Jen takto zvítězíte. — A zdaliž nepraví žalmista Páně: *Viděl jsem bezbožníka velmi vyvýšeného a pozdviženeho jako cedry libánské. A šel jsem tady: a aj nebylo ho; a hledal jsem: a k nalezení nebylo jeho místa.*“

„On zase má své náboženské sny,“ pravil Oldřich k poděšenému purkmistrovi. „Jeť vroucný katolík a příbuzen rodu mému; jemu války husitské neponechaly ničeho, než klokočový růženec a horoucí zášť proti odtržencům.“

„Zášť jeho,“ odtušil Pavel, „počítám za sto mužů branných. I on nám může býti velice užitečným.“

„Já ale,“ zvolal starec, „pravím s prorokem Božím: *Zlořečený člověk, kterýž doufá v člověka a klade tělo za rámě své, a od Hospodina odstupuje srdce jeho.*“

Pavel neuměl citovati texty písma a protož nepustiv se do řeči s Přechem v nich zběhlým, podněcoval raději všemožné pána hradu proti Jiřímu Poděbradskému, jemuž, jakož ouhlavnímu nepříteli svému, pomstu krva-

vou byl přisahal; až i Oldřich podiviv se horlivosti jeho, řekl:

„*Mne* pohaněl nesmírně, zajav mi otce co nějakého zločince; ale co medle učinil tobě, že tak jizlivě nevřeš na něho?“

„Mně? — vlastně nic, aneb, dovolíte-li — maličkost, pouhou maličkost! — Milosti vaší bude povědomo, že mám jedinou dceru, korunu mých šedin. Lidé praví, že je sličná, netoliko tělem, ale i duchem, a takť jest i skutečně. Já pečoval o její vychování; ona, ať se nechlubím, zná se nejen ve vyšívání hedbávných koberců a jiných pracech ženských, alebrž i v literách a hudbě. K tomu jí dal Bůh srdce měké. Ačkoli jsem toto jediné dítě své střežil před jizlivým dechem světa jako poklad vzácný, jako zřítelnici v oku vlastním, podařilo se předce jakémusi mladíku, jenž právě tehdáž v Praze na učení meškal, zpěvem loudivým a slovy oulisnými srdce dítěte mého oklamati. Slovem, abych kratším byl a trpělivost Milosti vaší dlouhým vypravováním nenadužíval: dcera moje zadala tomu lehkému člověku srdce. Snad by mne konečně k tomu byla naklonila, že bych jí k vůli žáka nezbedného za zetě byl přijal, kdyby se nebyl lístek ne vinou dcery mé, leč vinou bídníka toho pojednou obrátil. Návštěvy jeho přestaly, an již poupě bylo zlomeno, an již zrušen byl pokoj srdce dcery mé. *Beneš z Vody*, tak se jmenoval onen žák, byl ovšem zboží lehké a dcery mé zcela nehoden; ale co se stalo, stalo se; — já nemoha hleděti na tichou, zžíravou žalost dítěte svého, odhodlal se dáti mu ji a učiniti z něho člověka — jak říkáváme. Zapřev sám sebe, dám ho k sobě poprositi. Přišel — a když jsem *per ambages*, po mnohém kličkování až k tomu výslovnému vyjádření se dostal, že

z otcovského smilování jej za zeté svého přijímám, — ten ďábel — račtež odpustiti — vysmál se mi do očí. Ne! pravil směle, jakoby měl před sebou ledajakéhos chlapa — ne, na krk si ji hoditi nedám; ale nechť mne všickni . . . račtež odpustit, nechci slovy jeho nevážnými uši Milosti vaší urážeti. Až sám svůj čas uvidím, řekl, pak se u vás, pane nožíři, o nevěstu slušně ohlásím. — A pověděv to, nechal mne co mezka zkamenělého státi a odešel. Račiž Milost vaše posoudit, mohl-li jsem takové pohanění lhostejně snésti? Ne, k tomu byla krev má příliš prudká. Sotva tolik rozumu jsem sám na sobě vymohl, že jsem se nepustil za ním a jej na schodech domu svého nezaškrtil. — Dobře, panáčku! myslil jsem, přijda k sobě. Víme ť my jiné cesty, jak se tobě na kůži dostati. — Račtež odpustiti! Máme totiž v městě jakéhosi Jana Klampernu, človíčka jako rtuť, jenž má čich vzdor nejlepšímu ohařci; — ale jak vidím, Milost vaše ráčí zívati, a já bych nerad drahou trpělivost vaši na skřipec natáhl. Abych ještě tedy kratším byl — poručím Klampernovi, aby bedlivě stíhal šlépěje Benešovy po krčmách, po procházkách, po schůzkách; aby zavěsiv se mu na paty jako jeho stín, zapsal sobě za ucho každé slovo, kteréžkoli z úst vypustí, a kdyby se v něčem podřekl proti mně, proti starším obce, proti řízení obecnému, anebo proti církvi (věděl ť jsem, že je prostořeký), aby i hned vezma na to svědky, mně a konšelům oznámil. — Já se zapřisáhl, že ho zkazím, jako on zkazil dceru mou. — Stalo se. Neunavitelný Klamperna vzav si ho do práce, dráždil, popouzel ho při každé příležitosti; vypravoval smýšlené nespravedlivé skutky, kterýchžto prý jsou napáchali konšelé za těchto časů, haněl až milo řád obecný: až vešel Beneš do nastražené pasti,

až konečně prořekl: „A proč neuděláte s nimi (totiž s námi) krátký konec, jako činívali předkové vaši? Proč je nevyhodíte z oken, aby jim na dláždění změkly tvrdé hlavy?“ To Klamperna věrně donesl, a Beneš octnuv se vzdor protestací mistra rektora ve městském žaláři, vyznal se na trápení ještě z mnoha jiných a to mnohem trestuhodnějších záměrů proti obci. Na takové přestupky ukládá zřízení naše pokutu *smrti*. — Když jsme vyvedli Beneše před radní dům, aby mistr „držho“ odpravil jej z tohoto světa časného do onoho lepšího mečem — co ráčíte tomu říci? — tu jede právě pan Jiří Poděbradský s četným komonstvem po konském trhu a spatřiv veliký zástup lidu a kata u prostřed nich s pozdviženou širočinou, zastaví se. A Beneš napna proti němu ruce, volá: „Ach pane! slitujte se nade mnou!“ A Jiří i hned táže se s koně, jakoby jemu skutečně něco do toho bylo: „Co zavinil mládec tento?“ A když mu povědíno, že zrádně obmýšlel zkázu konšelů a tudíž i veškeré obce, obrátil se k nám, řka hrdě co král: „Služebník můj jest; neopovažte se vztáhnouti naň ruce! Vinen-li v skutku, já sám potresci jej.“ A shromážděná luza, jenžto vždy mívá ukrutné potěšení z toho, když někdo právu nohu podrazí, vydavši radostný ryk, velebila Jiřího do nebes. Odsouzenec, vytržen násilně z rukou holomků, jest od té doby služebníkem Poděbradského, ač jím nikdy před tím nebýval, jakož snadno, by toho potřeba žádala, dalo by se dokázati. — Co říká Milost vaše tomu kousku?“

Ale pan Oldřich již dávno neposlouchal; mysl jeho pohroužená v záměry daleko sahající těkala po říšech rozohněné obraznosti, kojila se obrazy vyvedené pomsty, potápěla se v moři nenávisti bezkonečné, a když Pavel dlouhé vypravování své byl dokončil, zvolal Oldřich jako

vytržen z hlubokého snění, jako hotov jsa sám s sebou: „Ano, moci společné musí konečně podlehnouti, a byť hlava jeho samých nebes se dotýkala, a byť moc jej svrhnouti mající jizlivým peklem zapáchala! — Nechť zetlí šat tento na mně a rozpadne se v špinavé cáry: nesložím jej dříve, dokud nevysvobodím otce z vazby hanebné, dokud vítěze hrdého v prach a bláto nepokořím!“

„Tak vás rád vidím,“ usmíval se bývalý purkmistr novoměstský. „K čemu váhati a rozmýšleti se dlouho, jedná-li se o volení prostředků? Vše jedno — jen když vedou k cíli! V tom pádu neradím nikomu býti vyběračným. Tu jest u př. také mladý *Kuneš z Kostelce*, jenž miluje slečnu Bertu ohněm první lásky, hotov jsa pro ni skočiti do skutečného ohně. Posaváde však k nižádné straně, ani k vaší ani k Jiříkově se nenaklonil, ač *jedné* nevyhnutelně přidržeti se musí. Nuže, nechť se naň usměje slečna Berta, a Kuneš s radostí přidá se k nám se vší čeledí svou, ba i poslední groš vynaloží na zaplacení najatých žoldnéřů, jediné-li usmání rtů Bertiných život jeho na chvilku omájí.“

„Ale Berta, co vím, není jemu nakloněna,“ prohodil Oldřich posud zamyšlený, „a já, ať zpříma dím, nechci býti poručníkem tak ukrutným, abych ji snad nutil ke sňatku, v kterémž by měla se státi obětí v prospěch záměrů mých.“

„Aniž já tak smejšlím — račtež mne jen vyslechnouti. Já nechtěl říci, že byste snad slečnu k tomu nutiti měl, chraniž Bůh! Já vím, co jest láska! Vždyť jsem sám nedávno byl volen, dáti jedinou dceru svou žáku ničemnému pouze proto, aby jí srdce žalostí nepuklo; tím méně mohlo mi na mysli tanouti, aby se vysoce uro-

zené slečně Bertě nějaké násilí učinilo; — ale což by nemohla, aspoň na nějaký čas, vlídné oko jemu ukázati? A když by válka byla skončena a vše zase v pořádku, byla by i ona zase svobodna jako pták, a pan Kuneš musil by se místo věnce svatebního s věncem bobkovým spokojiti.“

„Ustaň!“ zakřikl jej Oldřich hněvivě. „Návrhy tvé jsou podlé, nehodné, kramárské!“

„Ale prospěšné,“ doložil Pavel drze. „A což, kdybych v pevné naději v milostivé svolení vaše byl se osmělil, pana Kuneše obeslati — což kdyby on vstoupil nyní do síně a požádal Milost vaši o ruku sestřinu — jaké odpovědi směl by se nadíti?“

„Pavle!“ zvolal Oldřich, vstana od stolu. „Rod náš jest jeden z nejpřednějších v zemi a nepotřebuje žádných náhončí k vyjednávání záležitostí svých. — V skutku-lis dal se do služby mé, zůstaň v mezech služebníku vykázaných a nevtírej se mně za rádce; sice bys někdy toho želel, že jsi lva proti hřívě hladiti se osmělil.“

A řka to, kvapnými kroky ze síně odcházel. Zahanben a samoten zůstal Pavel v síni státi. V hořkém rozčilení kráčel po kamenné podlaze, veda sám s sebou hovor as takový: „Tak daleko tedy došlo to s tebou, purkmistře novoměstský, žes, byv dříve pánem a velitelem města císařem Karlem založeného, stal se u člověka sobě rovného sluhou, snad podkoním, neb sokolníkem, anebo jen bídným psovodem! — A však nešlapte hada nohou bosou, aby neuštknul vás, když se toho nejméně nadějete!“

Rozhorlený purkmistr zajisté zapomněl, že se kromě něho nachází v síni ještě někdo jiný, jenžto nepovšimnutý seděl tiše s růžencem svým ve výklenku okna, jak

se zdálo mrtev pro svět zevnější, toliko v modlitbě vnitřní se kochaje. Nyní se vztýčil svědek tento a změřiv purkmistra polekaného očima z temna blýskajícíma, pravil hlasem věštným: „Pavle, jediné slovo z úst mých stačilo by zničiti tebe a zrádné úmysly tvé z kořene vyvrátit; ale já nechci zkázu tvou! Viz, aby ouklady, které jiným strojiti hodláš, nesesuly se někdy na vlastní hlavu tvou! — Ale abys věděl, že ti nemyslím zle, povím ti ještě pravidlo, které si za ucho zapsati můžeš: — Nezvykej sobě mluviti nahlas!"

Zaražený Pavel nevěděl, má-li se Přechovi poděkovati anebo uraženým stavěti. Z této rozpačitosti vytrhlo jej přibytí nového hosta do síně. Byl to muž mladý, v rytířském, jasně vyhlazeném odění; krunýř ocelový, stříbrnými hřebíčky hustě posetý, na hlavě šišák lesklý s bílým pérem, na širokém žlutém řemeně meč pádný; zkrátka, vyhlížel, jakoby se byl vystrojil do bitvy aneb spíše ku slavnému turnaji. Tvář jeho podobala se více ženské než jinošské; pod pěkně nahnutým nosem bylo znáti něco málo spoře vystřelujících vousků, oči modré, snivé neplápolaly ohněm bohatýrským, jsouce spíše k tomu stvořené, aby sklopovaly se před krásou ženskou a v blahu tom pohasínaly. I počaly ohlížeti se po síni, jakoby tu kohos jiného byl očekával.

„I vítejtež, pane Kuneši!" jal se mluviti Pavel k příchozímu s podlézavou zdvořilostí, „vítejtež na Hradec! Pan Oldřich právě nyní zamknul se s písařem svým, aby dal rozpisovati po krajích noviny, vám beztoho již povědomé: že Praha dobyta a pan otec jeho jat a vězněm Jiříkovým na Poděbradech; — tedy odpustíte, že vás osobně, aspoň v této chvíli, nemůže uvítati, což by mu jinou dobou zajisté k největšímu potěšení sloužilo.

On se důvěřaje v přátelství vaše, že mu toho laskavě prominete.“

Snad by byl obratný Pavel ještě déle v tom způsobu pokračoval, tak že by se byl pan Kuneš z Kostelce ani za dlouhý čas k slovu nedostal, kdyby se starý Přech nebyl do toho vložil, řka: „Pan Oldřich zajisté není tak velice zaměstnán, aby příteli vzácnému, jakos ty, pane Kuneši, čtvrt hodinky k rozmluvě popříti nemohl; protož chceš-li, třeba já sám do komnaty jeho tě uvedu. Pojďmež!“

Přech, jak čtenářům našim povědomo, nebyl nějaký čas v Hradci, potloukaje se za pátráním po zámyslech strany odporné v jiných místech, a protož také jemu nemohly býti známy proměny, které se u vnitřním uspořádání komnat a síní za jeho nepřítomnosti udály. Jindy bydlíval pan Oldřich v onom křídle zámku, které čelem proti náhradí stálo, slečna Berta proti zahradě, a pro starého pana Menharta, přijel-li kdy do Hradce, uchystány byly pokoje s hlavní síní nejblíže sousedující. Přech jsa toho mínění, že všecko ještě v starém pořádku, vedl pana Kuneše přímo k pokoji, ve kterém druhdy pan Oldřich býval, a přiloživ ucho ke dveřím a přesvědčiv se, že tam ticho, zpustil kliku a kývaje Kunešovi za sebou, řekl, vcházeje do komnaty: „Tuto vedu milého hosta!“

Ale místo pana Oldřicha vešla jim vstříc slečna Berta, udivena jednak nad řečí Přechovou, a ještě více nad objevením se mladého rytíře v ouplném brnění, jenžto zapýřiv se v tváři a ukloniv zmateně, sklopil zraky a na prahu stanul.

Dlouho stál beze slov; konečně vypravil ze sebe: „Nemysletež, slečno, že snad z oumysla chtěl jsem se vetříti do komnaty vaší; ale průvodce můj ujišťoval mne,

že tuto bydlí pan bratr váš.“ I chtěl na dosvědčenou odvolati se na Přecha, však toho již tu nebylo.

„Kdybych dobře neznala Přecha a to od mnohých let,“ odslovila slečna s uzarděním, „řekla bych, že snad schválně — ale ne, nikoliv! toho není on schopen.“

Rytíř Kuneš nabyl tolik smělosti, že postoupil o dva kroky dále. „Na mou rytírskou čest!“ zvolal, „věřte, slečno, že jakkoliv horoucně bažím po spatření spanilé tváři vaší, nebyl bych předce ani pro celý svět překročil práh tento, kdybych byl předzvídati mohl, že nelibě snesete přítomnost mou. Pouhá náhoda popřála mně neočekávaného štěstí, po kterém bdě i spě již dávno jsem toužil; — o nezapuzujtež mne nyní hrdě od sebe!“

„Hrdost, pane Kuneši,“ odpověděla slečna, uchytíc se slova posledního, „hrdost zajisté není slabou stránkou mou, a protož i o zapuzení nemůže řeč býti; tolik ale dovolíte, abych zavolala pannu svou, by byla svědkem rozmluvy naší.“

Kuneš zachytil odcházející. „Nemáte-liž tolik důvěry ve mne, abyste mi popřála nějakou chvilku k rozmluvě beze svědků? — Buďtě mi svědkem, že jsem drahně toužil po té příležitosti, abych vám směl vyjádřiti, jak nevýslovně —“

„Vás miluji — chcete bezpochyby říci?“ doložila Berta s lehkým úsměvem. „Vidíte, že čtu v očích vašich jako v zrcadle.“ I uchopila jej za ruku, řkouc: „Ale nechme žertů ve věci vážné. Musilať bych se přetvařovati, kdybych tvrditi chtěla, že mně náklonnost vaše zůstala tajnou; nikoli! Ale k čemu to má vésti? K sňatku? — Vaše urození, vaše jmění, vaše osobní povaha, vše to vyjednalo by vám zajisté cestu k přízni mé, kdyby —“

„Kdyby —?“ tázal se Kuneš dychtivě. „O dopo-

vězte, slečno, abych zvěděl najednou, co doufati smím a čeho mi jest obávati se?“

Ale slečna sklonivši hlavu na prsa, pravila smutně: „Snad jsem, chtíc vás z omylu vytrhnouti, se zamluvila? Tedy táži se vás: Jak jen můžete pomysliti na hry a sliby lásky v časech těchto bouřlivých, kde bratr povstává proti bratru a *nepřátelé člověka domácí jeho?*“

„To je z písma,“ zasmál se Kuneš, „to máte od Přecha; on mně již také ten text citoval. Ale proč se odvoláváte na časy nepokojné, jakoby ony byly hrobem lásky? Ustanovte sama, čím se vám zavděčiti mám, jakou službu prokázati, abych konečně nalezl milost před očima vašima?“

Hlas jeho zklesl, rtové se zachvěli a mladý rytíř sklonil se před krasavicí na koleno.

„Probůh! co počínáte?“ zvolala Berta v ouzkosti. „Tak-liž odměňujete důvěru mou?“

„A co mám činiti, bych té důvěry hodným se stal?“ tázal se rytíř vstana. „Co mně uloží velitelka má, abych vykonal — a nechť bych s knížetem pekla měl se potýkati, nebude mně za těžko.“

„Ach vy se mejlíte,“ pravila děva. „Nazýváte mne velitelkou svou: což kdyby mi teď napadlo, zkoušeti vás?“

„Povelte, slečno, a seč je pěst rytírská —“

Berta pozorovala pozdě, že se mimovolně daleko pustila. „Odstup ode mne,“ pravila určitě, „abych vás snad chtěla zkoušeti a napotom nemohla odměniti!“

„Ani tehdáž ne,“ tázal se rytíř, — „kdybych vám otce z vězení přivedl do náručí?“

Berta se zachvěla, prsy její se dmuly nepokojně, oči zaplápolaly ohněm neobyčejným. Dlouho stála bez řeči, v boji sama s sebou, pohlížejíc brzy na mládence

před ní stojícího, brzy k nebi zraků krásných pozdvihujíc; konečně vypravila ze sebe: „Tedy za tuto ovšem předrahou cenu myslíte mne sobě zakoupiti? — O hanba! Kdybyste mne v skutku miloval, jak slovy líčíte, učinil byste, o čem mluvíte, beze vší výminky a bez dalších požadků. Či chtěl jste o ruku mou tržiti, co o nějaké zboží?“

„Nikoli, slečno milostná! Můj život, mé statky a vše, čímkoli vládnu, skládám k nohoum vašim. Vaší straně chci sloužit a byť vedla přímo k planýři! — Moji panošové, čeleď hradní a cokoli svého nazývám, jesti k službě vaší, dáte-li mi naději sebe skrovnější, že aspoň někdy, a třeba po dlouhých letech vyprosím na vás, po čem prahne veškerá duše má.“

„Myslím, že vám rozumím,“ odpověděla Berta; „ale dovolte otázku: vysoko-li ceníte svou rytírskou čest, jestliže ne z přesvědčení vlastního, ale pouze k vůli milované dívce chcete se zbraně uchopiti a sloužiti straně, kterou snad v srdci a svědomí svém zavrhujete? — Já jsem ženská; ale myslím, že takové jednání muže šlechetného nedůstojno.“

Kuneš se zarděl. „Již vidím, že všeliké úmysly mé schválně ve zlou stranu vykládáte; — anebo snad někdo šťastnější již přede mnou vybojoval to srdce, o které jsem se já po dvě léta marně ucházel?“

„Abych upřímnost upřímností zplatila,“ odpověděla Berta s tichým vzdychnutím, „tedy vězte, co jedenkráte beztoho zvěděti musíte, že to srdce, na které tak velkou cenu kladete, není více svobodno. Vyznavši to překročila jsem sice meze panenské ostýchavosti; ale od vašeho přátelství očekávám, že zachovav tajemství mé u sebe, na mne déle dotírati nebudete.“

Kuneš spráskl ruce dohromady. „Tedy bez naděje!“ zvolal hlasem měkým. „A kdo je ten šťastný, jemužto slečna Berta Hradecká zavdala srdce?“

„Nechtějte pátrati!“ prosila slečna; „což by vám také prospělo, kdybyste věděl jméno jeho? Mohlo-liž by vám to sloužiti k nějaké útěše?“

„Ano, slečno! Kdybych věděl, že někdo statečnější, urozenější, neřku-li sličnější mne přednost obdržel, upokojil bych se snad někdy, věda vás šťastnou; jinak by mně srdce věčně krvácelo.“

„O nechtějte zvídati tajemství, které jsem ve hloubi srdce svého pochovala; — čili vám ještě jednou připomenouti mám, že sám ten nastalý čas nepokojný a smutný příčí se podobným rozmluvám, otáčejícím se vždy jen o osu lásky?“

„Já jsem jiného mínění. I myslím sobě, že záležitosti srdce vyrovnati se dají za časů nepokojných tak dobře, jako záležitosti obce.“

„To dokazuje oblek váš,“ pravila slečna usměvavě. „Oděn jsa v brnění, mluvíte o lásce, an zatím vlast potřebuje ramene vašeho!“

„A bohdá že jí věrně posloužím ze vší síly a ze vší mysli své!“ odpověděl panic, klada ruku na srdce. „Otec váš je vězněm, bratr strojí se k válce, a hle, já jsem tady, abych se přivtělil k jednotě jeho co přítel věrný. Arciť,“ — povzdychnul sobě — „nadál jsem se jiné odplaty; — a však když nelze jinak, i tak jsem váš celý!“

Tato velikomyslnost mladého rytíře pohnula Bertu tak, že jí vyskočily dvě velké perle slzí z krásných očí. Jako kdy sluníčko zlaté zasměje se z mraků na zem, tak usmívala se slečna, podávajíc panicovi ruku, kterou tento vřele zulíbal.

V tom vkročil do komnaty pan Oldřich a spatřiv párek v tak něžném spojení, zvolal žertovně: „Ajhle — smlouva již uzavřena — a to beze mne!"

Berta zapýřivši se táhla rychle ruku zpět. Kuneš chtěl cosi mluviti; ale Oldřich vskočil mu do řeči, podávaje mu ruku na přivítanou. „Bylo mi řečeno, žes na hradě, i šel jsem, abych tě slušně uvítal; prošed marně všecky téměř síně i komnaty, nalezám tě konečně zde, jak vidím příjemně zabaveného. Nyní však dovol, bych tě uvedl do velké síně, kde právě o tom rokujeme, co by se mělo státi, aby se rychlým pokrokům zpupného Jiřího Poděbradského učinila přítrž, především pak, aby otec můj co nejdříve vyproštěn byl z nečestného vězení."

I šli.

V nastalém tajném rokování usnesli se přátelé Oldřichovi na tom, aby především o vysvobození starého pana Menharta se pokusili; poněvadž se to ale bez znamenité moci válečné nedalo vyvesti, jelikož pevné Poděbrady vojskem Jiřího silně byly osazeny, jednáno o to, aby Kuneš z Kostelce, jsa tam povědom, lstí a penězi hleděl získati hradního a porušiti stráž, a pak s Menhartem nočního času z hradu ujíti. K snadnějšímu vyvedení záměru toho přidán jemu Přech za průvodce, jemuž raděno, aby se na Poděbradech hlásil za komorníka neb jiného služebníka páně, a tímto způsobem outék usnadniti pomáhal. Pak uzavřeno, aby *Jan Kolda ze Žampachu* a *kněz Bedřich ze Strážnice* přijati byli za pomocníky a jednotníky a i hned počali jízdy činiti na zboží poděbradské, pokudž by se silnější moc válečná nemohla do pole vypraviti. Kuneš všemu svolil, a Pavel vždy byl s radou pohotově. Teprv pozdě na noc ukončilo se rokování ve velké síni.

———

Kapitola sedmá.

„Vězte! já jsem slavně zrozen
V rodu mého lůně ctném.
Nechci býti vysvobozen
Dobrých lidí zločinem!
Protož nechte mne tu dlíti,
Nevina až vzejde má,
Až mi dáno se cti jíti
V tovaryšstva bývalá!“
Takto stařec pravil přísně
A skles' na kolena svá.

S. K. Macháček.

Na pevném zámku poděbradském seděl vzácný vězeň, a však ne v hluboké tmavé a nezdravé věži, nýbrž ve světlém pokoji, obsluhován jsa od mnohých služebníků; — a vězeň ten byl ouhlavní nepřítel Jiřího Poděbradského, Menhart z Hradce, bývalý nejvyšší purkrabí pražský. Stříbrné vlasy kryly jeho hlavu a takovétéž vousy vlály mu na prsa; ale z očí šlehal dosaváde oheň mladistvý, postava byla přímá, šíje ještě neshrbená; jednak jakási trudomyslnost počínala zatemňovati jeho druhdy jasného a bodrého ducha. — Nepokojně přecházel v komnatě své od jednoho okna k druhému, toužebně pohlížeje do dálky, jakoby tam odtud očekával přátely nebo posly se zprávou, co a jak se ve vlasti děje. I tanuly mu na mysl obrazy minulosti, krásné sny mladosti, léta v bojích ztrávená, návrhy obrovské a zklamané naděje a posléz stav nynější, kdež on, druhdy po celé zemi na slovo vzatý, první mezi předními, nad jiné vážený — stal se mimo nadání vězněm mladého, sotva osummecitmaletého vítěze, na kteréhož dříve s pohrdáním hledíval s výše své. Mimo to ubohý stařec následkem duševního zármutku

i na těle zchuravěl, tak že popocházeje od okna k oknu, slabostí stěn se chytati musil, aby neupadl.

I otevřely se dvéře a s poklonou vstoupil hradník, veda za sebou postavu podivnou, směšnou. Bylť to tak nazvaný mužík blázen, nebo šašek, jakéhož za časů tehdejších bývalo vídati nejen při dvoře královském, nýbrž i sem tam po hradech mocnějších pánů českých. Strakatý, ze mnohých křiklavých barev slátaný oděv, špičatá čepice se zvonky a rolničkami a dřevěný mečík po boku oznamovaly jeho povolání.

„Zde“ promluvil hradník, „vedu vaší Milosti kratochvilného společníka, jenžto vám svými šprýmy samotu osladiti má, dokudž vám na hradě našem pobýti bude souzeno.“

Menhart pohlédl mrzutě a opovržlivě na šaška, jenžto ze vší síly se vynasnažoval, tahy tváří svých směšně zkrucovati a všelikými titěrnými posuňky schopnost svou na jevo dáti.

„Jestiť to váš bývalý zamilovaný šašek,“ řekl hradník, protivně se ušklíbaje, „týž, co Milost vaši na Hradci obveseloval. Syn váš, pan Oldřich, vyžádal si to s velkou snažností na vznešeném pánu mém, aby vaší Milosti dán byl za společníka, bez kterého by prý se vám příliš zastesklo. Když pán svolil, nemohu já ničeho proti tomu míti, ač kdyby na vůli mé záleželo, dal bych každého takového darmochleba přidržovati k něčemu užitečnějšímu, nežli jsou holé šprýmy a frašky. — Můj Bože, jindy mívaly jen korunované hlavy neb nanejvejš panující knížata své blázny, nyní pak . . .“

Nedomluvilť hradník, neboť hbitě mu vpadl do řeči šašek: „Nyní pak, co se ničemní šaškové tak ve světě rozplemenili, že, kdekoli dva neb tři ze synů Adamových

shromážděni, dva z nich jistotně jsou blázni, tak daleko to přišlo, že si jeden z druhého blázna dělati musí, jako u příkladu já a ty.“ I klepnul nástrojem svým hradníka přes záda tak silně, že tento nečekaje na další výlevy vtipu šaškova, s hněvivým pohledem z pokoje se ubíral a dveřmi za sebou praštil.

Tak zůstal šašek samoten s Menhartem. Bylo na něm viděti, že znovu se namáhal, aby rozkřísl v mozku svém jiskru vtipu; ale vězeň pohlédnul naň tak pronikavě, že mu dřevěný mečík z ruky vypadl.

„Přechu! co znamená ta přetvářka, to podivné zakuklení?“ řekl Menhart přísně, poznav v šaškovi přítele, jejž byl před mnoha lety i s outlým opuštěným sirotkem jako hostě na hrad svůj přijal.

A šašek ohlídnuv se po dveřích, není-li tu nikde svědka nepožádaného, zahodil čepici, až stříbrné zvouky zacinkaly na kamenné podlaze, i uvrhnul se k nohoum Menhartovým. Řídké, co padlý sníh bílé kadeře jeho splývaly mu po ramenou, souhlasící špatně s jeho strakatým oděvem.

„Ach pane!“ pravil pološeptem, „odpusť věrnému služebníku, jenžto se odvážil v nebezpečenství, aby, bude-li možná, vytrhl tebe z tenat, jimiž tě obklíčila lest nepřátel tvých.“

„Aj ty milý příteli!“ řekl Menhart pohnutým hlasem, vyzdvihuje ho ze země k prsoum svým. Dlouho leželi starcové sobě v náručí, ani slova nepromluvíce. Konečně nalezl Přech slova: „Zmuž se, Menharte, a pozdvihni hlavy své; neboť se přibližuje doba vysvobození tvého!“

„Tedy předce Jiří poznav konečně bezpráví nade mnou zpáchané, hodlá křivdu učiněnou opraviti?“

„Aj což Jiří! Ten vládne pyšně v Praze, sázeje konšely po své vůli a rozdávaje ouřady zemské mezi posobníky své. I ouřad nejvyššího purkrabího, jejž tys po mnohá léta dostojně a záslužně zastával, zadán již jinému. — Komu, tážeš se? Inu Zdeňkovi Šternberkovi, příteli jeho pokrevnímu. Což jiného dalo se očekávati?“

„A co tomu říká lid?“ tázal se Menhart.

„O lid jásá radostí nad vítanou proměnou, a div že podmaniteli svému nemetá zelené ratolesti na cestu s plesným Hosianna!“

„A co se stalo s těmi,“ tázal se Menhart dále, „jenž byvše v ouřadech nejvyšších postaveni, věrně hájili práva země, kladouce hráz proti vlnám moře zbouřeného, proti bezvládě i proti zmáhajícím se bludům náboženským? — Co se stalo s hejtmanem městským, Hanušem z Kolovrat, co s purkmistrem staroměstským, Pešíkem z Kunvaldu?“

„Ti všickni,“ odpovídal Přech, „předzvídajíce příští nebezpečenství, záhy se uchránili. Hanuš z Kolovrat vykradl se z domu svého zadními vraty skrze židy, a dostav se šťastně přes Vltavu, ujel s dvořany svými na Žebrák; s podobným štěstím prchl Pešík z Kunvaldu na zámek dražický ku strýcům svým; ba i novoměstský purkmistr podržel ve zmatku obecném tolik vtipu, že opustiv poklady své i dceru jedinou, po modlářsku milovanou, v Praze, na rychlém koni ujel k nám na Hradec a tudy první zprávu o dobytí Prahy za tepla tam přinesl.“

„Tedy mně samojedinému bylo souzeno upadnouti v ruce vítěze?“ zvolal Menhart s hlubokým vzdychnutím.

„Kdo ví,“ těšil Přech, „nestalo-li se to řízením Božím, aby později zjevena byla věc spravedlivá, aby

po čase pokořen byl vítěz hrdý, a země tato bludem neblahým nakvašená očistila se napotom v *lid vzácný, následovný dobrých skutků?*“

„Amen!“ řekl Menhart: „dejž Bůh, aby se proroctví tvé vyplnilo, ačkoli mně tušení mé jinak zvěstuje. — Leč pověz medle, jak se vede rodině mé na Hradci? Pomni, že nejsem toliko vlastencem, ale i otcem!“

„Nedejž Bůh,“ odpověděl Přech, „abych měl kdy na to zapomenouti. I já býval jsem otcem!“ doložil v truchlivém zpomínání.

„Vím, vím,“ přejal mu rýchle řeč Menhart; „dokud ti zběř husitská syna jediného nezavraždila. Ale nezapomínejmež na to! Bodejž bych se já sám ve stáří svém s podobným osudem nepotkal!“

„A byť, pane můj!“ zvolal Přech, ve strastech života mnohonásobně zkušený; „byť! Snesl-li jsem já ránu těžkou, jenž rozervala všecky vnitřnosti mé, bez reptání, chvále jako druhdy Job ze všeho Pána (odstup pak, abych se tím chlubil): doufej i ty, že milost Páně posilní tebe u snášení všelikých strastí a že konečně budeš jméno jeho vděčně veleslaviti.“

„Ty mne lekáš!“ zvolal Menhart ouzkostlivě. „Snad Berta —? čili Oldřich —? — Mluv, posle nešťastný!“

„Upokoj se, pane!“ odpověděl Přech; „rodina tvá jest, Bohu díky, zdráva sice, ale u velikém zármutku pro tebe. Bertu dal Jiří zbrojnoši svými počestně a bezpečně na Hradec doprovoditi.“

Menhart pokývnul spokojeně hlavou: „To aspoň bylo po rytírsku jednáno. — Co dělá Oldřich?“

„Oldřich *jedná.* Před nedávnem vypravil list ku králi římskému Fridrichovi do Vídně, v němžto vypisuje zmatek, který se stal v zemi opovážlivostí onoho Jiřího

z Poděbrad, zvláště pak živě a tesklivě oznamuje bezpráví nad tebou zpáchané a prosí snažně, aby král, rozpomenuv se nad věrnými službami tvými, všecku svou moc na to vynaložil, abysi zproštěn byl vězení svého."

„Fridrichovi že psal o mně?" řekl Menhart, zavrtěv hlavou šedivou. „Od toho nedoufám ničeho; Fridrich o Čechy nedbá. Kolikrátkoli utíkali jsme se k němu v nesnázech a rozmíškách, vždy jen těšil a odkládal, a když mělo na to dojíti, aby nám vydal dědice koruny naší, mladistvého *Ladislava*, míval vždy jiné a jiné výmluvy pohotově, a poslové naši vracovali se od něho s nepořízenou domů. Jak pravím, od Fridricha nedoufám ničeho."

„Syn tvůj," pokračoval Přech, „psal i jiným knížatům a stěžoval sobě všem pánům českým, o nichž věděl, že slovo jejich něco platí u Jiříka; ale ten v hrdosti své maje, jak se podobá, dosti na vrtkavé přízni Pražanů, nedbá ani hněvu krále římského, ani přímluv knížat sousedních, a tak slepě chvátá v záhubu svou."

„To proroctví tvé," řekl vězeň vážně, „mohlo by nás snadno zmýliti, jako nás již mnohé jiné skutečně zmýlilo. Neklamejmež sebe marnou nadějí! Moc Jiřího jest velká, výmluvnost nevšední, duch smělý, podnikavý, ničím nepodvratitelný; a štěstí, zdá se, na paty se mu zavěsilo."

Oči Přechovy se zajiskřily. „Nechť doufá on ve štěstí své — já doufám v Hospodina, Boha svého; on vysvobodí lid svůj. Nechtějmež jemu předpisovati časy a chvíle; on to učiní, až uvidí čas svůj."

Kostrbatá hlava hradníkova ukázala se mezi pootevřenými dveřmi. Zavrtěv hlavou, pravil jako pro sebe:

„Aj! domnívalť jsem se, že blázen tento umí jen mečíkem vypláceti a hloupé věci žvatlati — a hle, on se zná výborně i v kázání!“ I zachechtal se při tom protivně.

Menhart spatřiv hosta nezvaného na prahu státi, zarazil se a zblednul; ale nic toho nebylo znáti na Přechovi, jenžto zdvihnuv čepici se země, poskočil vesele na nohy, řka: „A nevíš-li, co se stává tomu, jenž kazatele v proudu řeči zastavuje blekotem svým nepovolaným? Aj brachu, tohoť kostelník bez milosti ježkem vyšťouchá ze svatyně, as takto!“ A pojav mečík svůj, namířil ním k boku hradníkovu a užívaje práva svého, s mnohými štilci jej z komnaty vyprovodil.

Hradník pospíšil sobě se schodů, a Přech hledal závoru, by pokoj vězňův u vnitř zastrčil, a nenalezna, řekl: „Již vidím, že se budem musit proti tomu nejapnému hlídači zatarasiti; neboť závora u vnitř chybí, a ten pes mohl by nás vyslechnouti, kdykoli by se mu zlíbilo.“

A řka to počal přistavovati ke dveřím stoly, židle a jiné nářadí, až ho Menhart okřikl: „Co tropíš? čili za ten kratičký čas tak jsi se vpravil v přetvářku svou, že ti nemožno ji ani na chvilku odložiti?“

„Co činím,“ odpověděl Přech, nedav se v práci své mýliti, „činím s rozvahou a při zdravém rozumu. Čili má ten čenichálek vypátrati, že jsem tu za jiným oumyslem, než jaký předstírám?“ — A urovnav věci u dveří, navrátil se k pánu, vece: „Tak! Nyní aspoň budem moci pohovořiti beze svědků. — Ani jsem ti ještě nepověděl, že jsem tu vlastně proto, abych tě pomocí dobrých přátel z tohoto babylonského zajetí vyvedl.“

„Kterak to?“ tázal se vězeň jako ze sna.

„Kterak?“ odtušil Přech; „to dosaváde ani sám nevím. Vkrátce za mnou přijde sem Kuneš z Kostelce,

jednotník náš, a potom se na něčem ustanovíme. Návrh náš jest výborný a povede-li se, jakož silně věříme, budeš, pane, za málo dní na svobodě.“

Ale Menhart neodpovídal. Mdloby přicházely naň, a nemoha udržeti se na nohou, zklesl bez obrany na nízké sedadlo. S ouzkostí přiskočil Přech, aby ho v náručí zachytil, a když starého pána vzdor všemu namáhání vzkřísiti nemohl, teprv co síly stačilo odhazoval nářadí ke dveřím přistavené a vyběhna na schody, pomoci se dovolával.

Nemoc Menhartova se zmáhala. Několik dní ztrávil na lůžku, nemoha ani povstati. Posléze počal opět síly nabývati. Tu vstoupil k němu Přech v oděvu šaška, oznamuje radostně, že Kuneš z Kostelce již ode včíra na hradě a vše k outěku připraveno.

„Jediná stráž u brány,“ jal se mluviti dále, „mohla by nám snad učiniti překážku; však tu snadno zkolíme. Pod hradem v oužlabí čeká ukrytá rota kněze Bedřicha Kolínského, a nežli se na hradě stane pokřik, budeme již dávno v naznačeném oužlabí, a posádka hradní není tak četná, aby se s družinou Bedřichovou směla v poli setkati. Již tedy přišla ta žádoucí doba, kdy nám přáno ostaviti nenáviděné tyto zdi a pookřáti v jasné přírodě Boží.“

Ale Menhart mimo nadání nechtěl svoliti k záměru, ne snad že by o jeho zdaření se byl pochyboval, nýbrž že za bezectné měl, takovým způsobem vězení zproštěnu býti. „Nikoli,“ pravil, „tomu se nepodrobím. Již dosti teklo krve křesťanské pro věc světější, než aby pro osobu mou znovu měla prolita býti a to ne v poli ctném, ale způsobem zbojnickým a nechať zpříma řeknu — zločinem! O jak by sobě čin ten vykládali nepřátelé moji?

Zdaliž by neřekli, že já, obávaje se soudu, jímžto mně Jiří pohrozil, raději násilím co vrah a lotr hrdla jsem chránil, než abych spravedlivé byl od něho přijal?"

Za řečí Menhartovou vstoupil i mladý Kuneš z Kostelce do komnaty, a zvěděv hned, oč se jedná, Menhartovi přimlouval: „Kdo za zlé by pokládal lvu, králi lesů, jestliže roztrhav sítě, do nichž ho byli lovci zapletli, z nich násilně vyrazil, neohlédaje se při tom, zdali těžká tlápa jeho některého z hlídačů do krve porani?"

„Ano!" odtušil Menhart, „toť ovšem pěkné podobenství, a však zapomínáš, že lev dobře to učiniti může bez ujmy své cti, nikoliv ale já; a protož děkuji vám, přátelé moji, za vaši dobrou vůli. Snad kdybych aspoň o deset let byl mladší a předzvídati mohl, že síly moje vlasti prospějí, *snad*, pravím, nezdráhal bych se; ale z ubývání síly své tělesné soudím, že dnové moji jsou sečteni, a pak — i toho se bojím, aby čin ten nedal nový podnět válce domácí. Já maje snad dříve, nežli se naději, předstoupiti před soudnou stolici onoho nad hvězdami, nechci obtížiti duši svou podílem na krvi prolité, která by tam snad svědčila proti mně."

Kuneš odvrátil se smutně od něho, šeptaje Přechovi: „Vězení oslabilo ducha jeho, učinivši jej malomyslným. Okusiž ty, zdali bys mohl jej na lepší cestu uvesti?"

Ale i přemlouvání Přechovo bylo marné, a přátelé odstoupili, litujíce krokův učiněných.

Opět minulo několik dní, a mezi tím změnily se věci podstatně. Sám Jiří Poděbradský dal totiž na srozuměnou straně Hradecké, že by nikoli nebyl proti tomu, kdyby Oldřich otce svého chtěl vyprostiti na rukojmě, tak sice, aby dva neouhonní, majetní mužové zavázali

se ctí a statky svými, že Menhart v určitý den na sněm pražský se dostaví, aby se z nářku zodpovídal. Nyní tedy vysvobození Menhartovu nic v cestě nestálo; neb místo dvou rukojmí byl by jich pan Oldřich snadno nalezl deset i více. Vyjednáno to tedy bez odkladu a posláno na Poděbrady s listem velícím, aby i hned Menhart propuštěn byl na svobodu. Ale poslové nalezli vězně velmi mdlého; líce jeho byly bledé a vpadlé, a radostná zpráva o konečném vyproštění sotva s to byla, oživiti na okamžení smrtelnou ocháblost, rozlitou po všech oudech těla jeho.

„Raduj se, strýče!“ volal Přech, vzav opět na sebe oukol šaška. „Hle, milost pana Jiřího sklonila se k tobě, a tímto mečem pasuji tebe slavně za rytíře zlaté svobody. Poděkuj se! — Nyní pak rozepni křídla, orle starý, a shýbej v letu prudkém vrchole sosen oblakonosných, aby užasli národové nad silou mohútných perutí tvých. Na mou-tě moudrost, já tobě zvěstuji skvělou budoucnóst!“

Slabý úsměch přeletěl přes bledé rty Menhartovy. „Neprorokuj příliš mnoho,“ pravil, nutě se s řečí šaškovou souhlasiti. „Věštba tvá mohla by selhati, a pak by veta bylo po věhlasnosti tvé.“

Srdečně oslovil vězně Kuneš z Kostelce. „Hle, pane, konečně poštěstilo se věrným přátelům tvým vyprostiti tebe způsobem, proti kterémuž ničeho nemůžeš namítnouti. Panošové tvoji čekají venku na náhradí, toužíce spatřiti tvář pána svého. I vůz pohodlný objednal jsem, a nyní pověz sám, kam se odtud obrátiti míníš?“

„Dnů mých“ odpověděl Menhart, „jest na krátce; cítím to na sobě a předzvídám; proto však předce nechci umříti ve vězení. I blahoslavím chvíli, zvěstující mně

hrob volný v půdě dědičné; vysvobozenoť je tělo mé, — snad dosti brzy vysvobozen bude i duch můj z vězení těla!“

Outrpně mluvil Kuneš dále: „Nedoufalť jsem naleznouti tebe, pane milý, tak malomyslného, tebe, jenžto jsi povždy co jasná hvězda nám mladším na cestu svítíval. Co to má znamenati? Snad jen sám sebe takto trudíš, dávaje výhost vší naději? — Jen co tě ovane větřík čerstvý, jen co posilní tebe vůně hájů, co oko sešlablé potěší se pohledem na požehnané nivy vlasti milé: okřeje i duch a tudíž i tělo tvé. V okresu milované rodiny zotaví se zdraví tvé.“

Menhart mu ztisknul ruku po přátelsku: „Děkuji tobě, jinochu, za dobré mínění i přání; dejž Bůh, aby se jen polovice toho vyplnila.“

„Tedy připrav se na cestu!“ nutkal Kuneš.

„O toho spěchu! Však an již tak na mne doléháte, vezte mne kam chcete, třeba na nejbližší hrad — anebo raději na můj Karlštýn. Ano *mým* ho nazvati smím, nebo jsem jej obhájil proti mnohonásobným outokům strany odporné. Tam jsem vládl druhdy nad věrnými vojíny — a nevím již, kdo mně to pravil, že posádka tamní zůstavši koruně české a mně věrnou, odolala všem dorážkám, v těchto časech na ni učiněným. Tam mne vezte, tam chci umříti.“

Pomocí okolostojících oblekl se Menhart v teplou medvědí čubu, a an již v průvodu přátel chtěl překročiti práh vězení svého, předstoupil ještě hradník poděbradský, řka pokorně: „Velkomyslnost Milosti vaší jest příliš známa, abych se obávati měl, že snad Milost vaše v paměti podrží některá přísná, ač řídká slova, kteráž mi někdy vynutila povinnost má. Omlouvám se proto, poněvadž vím, že hory se nesejdou, ale lidé... jak známé přísloví dí.“

„Budiž bez starosti!“ upokojil jej Menhart, „přejiť Jiřímu samé takové věrné a obezřetné služebníky, jako jsi ty.“

„A já“ vskočil do toho Přech, „odkazuji ti na památku mou čepici a mocí ouřadu svého korunuji tebe za staršího pořádku našeho, ač budem-li kdy jaký míti.“

I vtiskl čepici svou hradníkovi na kostrbatou hlavu, a přeměřiv ho na rozloučenou ještě jednou dřevěným mečíkem svým, ostavil ho v polovičném vidění, spěchaje za pánem, zvolna po schodech příkrých dolů se ubírajícím.

„Tenť také sotva byl opravdivý blázen!“ pravil hradník poděbradský, drže Přechovu čepici v rukou. Vyhlédna z okna viděl k nemalé mrzutosti své, jak bývalý vězeň i blázen jeho v jednom voze vyjíždějí z brány, obklopeni panoši a oděnci, jenž pošvihujíce vesele dlouhými oštěpy, popoháněli koní k čerstvějšímu klusu.

„Kdo jest nyní bláznem?“ tázal se hradní sám sebe, za ušima se poškrabuje: „ten-li, co bez čepice odjíždí, anebo ten, jejž za dědice svého ustanovil?“ A řka to zahodil nevrle zvonkovou čepici a odstoupil od okna, aby sobě zlost vylil na podřízených holomcích a chase hradní.

Volný vzduch, od kteréhož přátelé Menhartovi tak mnoho proň sobě slibovali, špatně působil na zdraví jeho, ba silné vozu otřásání ještě více je podkopávalo, tak že průvodcové brzy počínali pochybovati, zdali jej živého na Karlštýn dovezou. V tom mínění utvrzovalo je časté, ouzkostlivé a nepokojné poptávání se Menhartovo: daleko-li ještě mají na hrad. Darmo jej šprýmy svými vyrážel věrný Přech, jenž ačkoli čepici šaškovu na Poděbradech zanechal, předce vždy ještě v úkolu svém pokračoval, jakoby mu byl dlouhým se cvičením zcela přivykl.

„Pohleď pak, strýče!“ pravil, mečíkem z vozu ukazuje, „tamto již Řičany ukazují nám své hostinské věže; tam bohdá sobě odpočineme.“

„Ano — na věky!“ odtušil Menhart. „O jen abychom aspoň tam již byli! Já lačním po chlebě života na cestu dalekou!“

Přech, co jindy i jako šašek rád kázával a *texty* z písma citovával, najednou utichl, jsa tímto vyjádřením Menhartovým tak pomaten a polekán, že již o žádný šprým více se nepokusil, alebrž vozku, an se cesta lepšila, k rychlejšímu jetí nabízel.

Poslušný vozka zapráskl do koní, a než minulo čtvrt hodiny, stál již vůz s nemocným před Řičany, kdež na zatroubení a slušné ohlášení i hned most zpuštěn a nemocnému i komonstvu jeho hostinství ochotně obětováno.

Hodina Menhartova vypršela. Ještě té samé noci byv zaopatřen svátostmi umírajících od kněze pod jednou, duši svou Hospodinu odevzdal.

Kapitola osmá.

Odpočívej tu v pokoji
Tělo slavného českého pána.
S. K. Macháček.

V Hradci Jindřichově panoval hluboký smutek. Černá korouhev vlála s nejvyšší věže, ohlašujíc vůkolí truchlivou zprávu, že pán hradu se světem tímto se rozžehnal. Kuneš a Přech přivezli totiž mrtvé tělo Menhartovo

z Řičan na Hradec, aby odpočívalo v hrobce rodinné vedle předků svých.

Tehdejšího času konávaly se pohřeby velmi slavně. Po tři dny zvoněno všemi zvony nejen na Hradci ale i po všech kostelích a kaplích, jichžto kollatorem za živa býval pan Menhart. Ze všech stran hrnulo se množství lidu rytírského i rolnického na hrad, aby poslední čest prokázali mrtvému pánu. Zvláštně četná byla tu chudina, netoliko ze statků hradeckých, nýbrž i odjinud, poněvadž na dvoře rozdávána byla španda, totiž chléb a kaše pro nasycení lačných. Mnoho též sudů piva a řediny vyvaleno na náhradí, a každý mohl se do vůle nasytit i žížeň uhasit. Při tom pak zvláště to bylo pamětihodno, že tu nebylo žádného nepořádku, aniž viděti, že by kdo nestřídmosti se byl oddal aneb štědrosti panské nadužil. Chudina nasytivši se poklekla zbožně před zámeckou kaplí, v nížto na vysokém černé potaženém lešení mezi třemi řadami červených svící v otevřené rakvi nebožtík odpočíval. Hlasitě modlil se lid za duši pánovu; ze vnitř kaple zaznívaly truchlivé žalmy pějícího kněžstva; všickni plebánové osad hradeckých byli se shromáždily ku slavnému pohřbu.

Pánové, rytírstvo a jiní vzácnější hosté častováni na veliké síni zvěřinou, uzeninou, koláči a českým i rakouským vínem; v jiné pak menší síni shromáždili se nejbližší pokrevní nebožtíkovi. Oči všech obráceny na nejstaršího syna Menhartova, pana Oldřicha, na jehožto obličeji jednak žravý zármutek, jednak i neukojená žádost pomsty vyryly hluboké brázdy. Nebylť sobě ani podoben. Čelo jeho hořelo, oči doutnaly temným, násilně dušeným ohněm, vlasy dlouhé visely v nepořádku přes líce; hlava brzy k prsoum skloněná, brzy zpátky v týl

hozená jevila, jaký boj v srdci jeho zuří. Slečna Berta byla oděná v dlouhé vlněné černé roucho, s hlavy pak od bílého krajkového čepečku vlál široký závoj téže barvy až na zem, zakrývaje unylou tvář její před okem všetečným. Vedle ní stál Kuneš z Kostelce, snaže se všemožně dívku truchlící potěšiti a při tom snad i v přízni její více se upevniti, neboť dosaváde nemínil zpustit se té naděje, že ona vidouc věrnou setrvalost jeho, konečně předce jemu srdce své nachýlí.

Starý Přech seděl opět dle zvyku svého v osamělém koutku. Ačkoli byl se sebe svlekl šat i způsob šaška, nicméně nebylo viděti smutku na něm: buďže smrt starého přítele a dobrodince nebyla proň ranou neočekávanou, anebo snad že již nižádná sebe větší starost nebyla s to, zlomiti otrlou i ustálou mysl jeho, ničím jiným neoživenou, nežli záští nevyhaslou proti odštěpencům, o nichžto věřil, že jimi hyne království české a církev Boží se przní a porušuje.

Mezi ostatními osobami v síni přítomnými vynikal ještě muž vysokého stáří a divokého vzezření; vlasy jeho šedivé dokola byly ostříhané, jakž to na mniších řádů nižších podnes vídáváme, krátké kadeřavé vousy zakrývaly ústa i tváře, a obočí jako les husté klopilo se přes oči vpadlé sice a malé, ale posud jiskry ze sebe šršící. Mohlo mu býti již k sedmdesáti letům, ale každý mu nejvýše hádal šedesát, neboť krok jeho dosaváde byl pevný, řeč důrazná, pohybování obratné. Byltě to spojenec Oldřichův, pověstný *Bedřich ze Strážnice*. Pohupoval se mlče na sedadle, a pak náhle vstav, oslovil pána hradu takto:

„Mně se ta smrt starého pána docela nelíbí, a tudy nemohu se ubrániti vznikajícímu podezření. — Vším-

nul-lis sobě, pane Oldřichu, jak nadnté a oteklé jest tělo jeho?“

„Co tím chceš říci?“ tázal se Oldřich vyděšený.

„Z myšlének, jak slýchám,“ pravil host příšerný pokojně, „z myšlének neplatí se clo, a já si rovněž jen tak myslím, že pan Jiří z Kunštatu, chtéje se najednou zbaviti nepřítele mocného, mohl nařídíti, aby se mu dalo něco do polívky.“

„Ha — jed!“ vykřikl Oldřich, až všickni ztrnuli. Podezření jízlivé náhle mu projelo mozek jako střela ohnivá: „Otec můj otráven! Pekelný skutek! — Vzhůru, zkažte pro lékaře, ať prohlídne tělo nebožtíkovo, a vy přátelé svolejte svědky, aby zjevena byla nepravost do nebe volající! Nechť zví veškeren svět, jak hanebně sobě počíná ten, jenžto se zove zprávcem království českého!“

„Pomalu, pomalu!“ pravil Bedřich Strážnický, pojma jej za ruku, „bylať to jen tak *myšlénka* moje, jakých mívávám více, dobrých i zlých. A k čemu povolávati lékaře? Jed, jestliže jím nebožtík skutečně otráven byl, nevyvede žádný lékař z něho více; a chtěl bysi snad nechati ho nevážně se rýpat v těle nebožtíkovu, aby nám pověděl, co si sami můžeme pomysliti?“

Kuneš z Kostelce vmísil se jako prostředník do rozmluvy, řka Oldřichovi: „Nechtějž, o příteli, pouhému podezření dáti místa ve šlechetném srdci svém! Vždyť sám Přech za dnů posledních byl ustavičným společníkem jeho, požívaje těch samých pokrmů i nápojů co on, a hle, zdráví jest.“

Pronikavě i nevrle pohlédl naň Bedřich. „Jediný-li to důvod, jímž Jiřího hájiti obmejšlíš, věz, že jest nepostačitelný; nebo zdaliž nemohli Přecha pod nějakou záminkou odstraniti? neb zdali již i dříve, nežli Přech

na Poděbrady se dostal, nemohli mu dáti prášku, po kterém by byl i celý rok mohl chrnouti? Bylo by tedy záhodno, poptati se Přecha na všecky okoličnosti, které smrt páně Menhartovu byly předcházely i následovaly.“

Ale Přech štítil se bývalého kněze táborského tak, že velmi nerad a jen z největší potřeby s ním do řeči se pouštěl. Bylť sice toho mínění, že k vyvedení oučelu šlechetného může se dobře i lidí zlopověstných užíti; ale i při tom pozoroval kněze odpadlíka za pouhý nástroj, který, když práce vykonána, do kouta se odhodí. Zaslechna tedy, že Bedřich na něj se odvolává, vyšel ze síně, zanechav rozhodnutí hádky těm, jenžto ji byli započali.

„Dovolíte-li, abych také já mínění své směl přednesti,“ propověděl Pavel, bývalý purkmistr novoměstský, „tedy ani samo Přechovo svědectví u věci té ničehož nerozhodne. Pan Přech, pokud mi povědomo, pobyl na Poděbradech jen několik neděl, a já slýchal od dobrého přítele, lékárníka u zlaté koruny v Praze, že ve Vlaších umějí připravovati z rozličných bylin a kovů jed tak outlý, že člověk dostav jej, neumírá hned, nýbrž dle částky jemu dané teprv po roce, ano i po dvou neb třech letech, jak totiž vůle a záměr traviče toho žádá.“

„*Recte dixisti* — dobřes pověděl, Pavle!“ odtušil Bedřich, zasmáv se při tom, až obě bezzubé dásně z otevřených úst mu vyčuhovaly, co dvě krvavé prohnuté dýky. „Dobře máš, a jak se podobá, jsi v tajemství připravování rozličných jedů zasvěcen tak dobře, jako kterýkoli vlaský lékárník.“

Pavel usmíval se spokojeně, jsa povděčen chvále ostrovtipu jeho udělené.

Oldřichovi ale zaryla se myšlénka o možnosti po-

dobného otrávení hluboko do srdce bolem rozervaného. Maje již od předešlých let zakořeněnou nenávist proti Jiřímu, byl tomu povděčen, že nalezl novou příčinu k žalobě proti němu; tudy ani za potřebné neuznal skoumati původ těžkého toho podezření. Měl již na tom dosti, moha pověst tuto ač bezdůvodnou v zemi rozšiřovati a nechuť i nedůvěru proti nepříteli svému vzbuzovati u všech, kterýmžto k uším přišla; proto tak rád uvěřil slovům muže, nalezajícího prospěch svůj v tom, když mohl strany odporné proti sobě popuzovati a k válce domácí podněcovati; neboť válka byla nejmilejší živel jeho.

Slečně Bertě bylo v síni až ouzko. Jsouc nepřístupna liché důmince muže neznámého, jejž dnes ponejprv na hradě otcovském viděla, vyšla ven za Přechem, aby se vyptala na základ onoho podezření i na povahu muže, jenž tak směle tvrditi směl, před čímž její čistá duše co osyka se zachvěla. I nalezla Přecha v ouzké chodbě, vedoucí k velké síni.

„Vy se straníte, starý příteli!“ řekla k němu vlídně. „Nynější společnost bratra mého není vám vhod?“

„I což mně!“ odpověděl Přech. „Jáť zajisté nemám žádného práva žádati, aby se někdo jiný, nad to pak pan Oldřich řídil podle chuti mé; mně jest vhod každá společnost, kterou on svolati ráčí; to však nikdo mi ve zlé nepoloží, držím li se slov písma, jenž dí: Člověka kacíře po dvojím napomenutí se varuj!“

„Tím míníte bezpochyby onoho starého rytíře, jehožto vzezření tak pustodivé, že každý bezděky odvracuje očí svých od něho, by se nepotkaly s ohnivými střelami, biršícími ustavičné ze zraků jeho?“

„Ano, toho míním,“ pravil Přech; „ne snad že bych se bál pohledu jizlivého baziliška, leč pochopíš snadno,

Berto milá, jak protivný mi jest, povím-li, že on, jenž nyní vykračuje sobě v hávu rytířském, vládna několika hrady, před lety býval knězem řádně svěceným, ale opustiv pravý ovčinec Kristův, přidal se k rotě táborské a v jich vojště sloužíval mši, rukama, na kterých lpěla nedávno vylitá krev věrných křesťanů. Z kněze stodoláře stal se napotom i vůdce zběře táborské, a když později utichla poněkud bouře v zemi naší a ukrutní Táboři, co po bitvě u Lipan se rozutekli, sytí krve navrátili se k pokojným živnostem svým: Bedřich Strážnický s nashromážděnou loupeží usadil se na Kolíně, kde nyní k hanbě království tohoto vládne co mocný vládyka, a jak jsi sama viděla, i do vnitřních záležitostí sousedů svých, pánů českých, směle se míchá a s nimi jako sobě rovnými po bratrsku zachází."

„A bratr můj," tázala se Berta s podivením, „s člověkem tímto se spolčil?"

„Ano, jako myslivec k pronásledování zvěře spolčuje se s ohařem. Starý ten lotr, jak ho v zemi nazývají, má hrady pevnější a příhodnější nad tento; lid jeho jesti nesnázem války uvyklý, udatný, železný; on sám ve způsobu válčení domácího nad jiné zběhlý. Bratr tvůj vyjednal s ním, aby přijal sto koní na Kolín, odkudž i hned by vyjížděti mohli na zboží poděbradská; a lotr ten domejšleje se teď, že s pánem hradeckým jest ve spolku bratrském, tudíž s několika chlapy vlčí roty své přijel dnes na Hradec, aby přítomností svou pomohl pohřeb páně Menhartův oslaviti — aneb raději poškvrniti."

Berta se zhrozila. „A což by bratr můj nenalezl v zemi jiných, šlechetnějších přátel, jenžto by mu k spravedlivé věci jeho pomáhali, že musil outočiště vzíti k vůdci

Táborů, které v Pánu zesnulý otec jeho ze vší síly potlačoval a i v poli slavně přemohl?"

„Ach," usmíval se Přech, „ty narážíš na vítězství u Lipan, kde nebožec Menhart hydře táborské na hlavu šlápl? Toť dávno během novějších událostí z paměti jich vytisknuto, a mimo to strana táborská nevře na onoho Rokycanu, jejžto Jiří z Kunštatu na stolici arcibiskupskou povýšiti obmejšlí. Stane-li se činný, podnikavý, horlivý Jan Rokycana arcibiskupem — čehož Bůh nedopouštěj! — veta bude po Tábořích; on je vyhladí slovem i ohněm. To vědí Táboři a protož rádi chápají se každé příležitosti, kdež by moc Jiřího jakýmkoli způsobem ztenčiti nebo podrýti mohli."

„A je-li pak onen Bedřich," tázala se Berta dále, „v skutku tak mocný, aby jemu bratr Oldřich více důvěřiti směl, než samému králi Fridrichovi, jenžto písebně připověděl, že jej chrániti a podporovati bude ze vší síly své?"

„*Vis unita fortior*, praví staré latinské přísloví, kteréž na česko zní as takto: Dva jsta jednomu pán, a tři celé vojsko."

„Tomu nerozumím," řekla Berta.

„Já ti to hnedle vysvětlím," odtušil Přech ochotně. „Starý lotr Bedřich má mnoho přátel ještě surovějších a nešlechetnějších než on sám. Jsouť to soudruhové loupeží jeho, rytíři, před nimiž pokojné obyvatelstvo se třese a jenžto sídlíce co draví orlové na skalách nepřístupných, časem vylétají ze hnízd svých na loupež, a po spáchaném zločinu opět navracují se na skály své, odkudž bezpečně vysmáti se mohou neškodnému lání obraných ubožáků. Mezi těmi jest přední pán Náchodský, zlopověstný *Kolda ze Žampachu*."

„To jméno," pravila slečna, ruce spínajíc, „nahánělo mně již co outlému dítěti mnoho strachu a hrůzy, když nám dětem v čeledníku staří zbrojnoši vypravovali o jeho ukrutenstvích, kterak z Náchoda naskakoval na bohaté kupce, jak i do sousedního Slezska se pouštěl, a zapáliv tam několik vsí a dvorů, celá stáda dobytka řvoucího do Čech hnával; ale to *on* nemůže býti!"

„Ontě to," tvrdil Přech, „neboť starý Jan Kolda vyučil mladého v těch samých nepravostech a ukrutenstvích, ve kterých sám byl mistrem, a těžko rozhodnouti, který z nich více zločinů napáchal, starý-li, jenž Bohu díky již hnije, anebo mladý, jenž po něm statky i zuřivost zdědil."

„A přispěním lidí zlopověstných," vzdychla slečna, „hodlá bratr můj provesti při svou? Ach, bojím se, aby věc dobrá za pomocí *takových* lidí nazmar nepřišla!"

Přech chtěl odpověditi; ale v tom přicházel hradník ve dlouhém černém plášti s bílou hůlkou, tímto znamením ouřadu svého, aby oznámil, že kněží v kapli odbyvše *officium*, ku pohřbu se chystají. Všickni hosté vyšli s hlukem, aby se průvodu slavnému přivtělili. Zdlouhavě a vážně vycházel průvod z kaple. V čele jeho pod korouhví kříže kráčelo duchovenstvo, zpívajíc zhluboka: *De profundis*, pak následovala rakev, přikrytá černým aksamitem, nešená od šesti panošů pánových, zahalených v dlouhé smutkové pláště; hedvábné šňůry od příkrovu visící drželi v rukou sousední rytířové, a za samou rakví kráčeli Oldřich, Berta a Jan, sirotci páně Menhartovi, i jiní pokrevní přátelé; za nimi na koni ladrovaném oděnec v ouplném brnění se spuštěným hledím, nesa na levé ruce štít se znakem hradeckým, florem černým zastřený. Hudebníci časem zatroubili truchlivou fanfaru, doprová-

zenou rachotem kotlů, pokrytých černým suknem. Průvod branou hradní volně kráčel do města a obejda náměstí dokola, vstupoval opět do hradu, provázen žalostným nářekem poddaných hradeckých.

Zatím pak u prostřed kaple zámecké vyzdvižen velký plochý kámen, zakrývající vchod k poslednímu, podzemnímu příbytku pánů Hradeckých. Veškeré množství tlačilo se nyní do kaple, aby vidělo, kde bude odpočívati pán dobrý. I odnášeli nosiči rakev do hrobky, an kněží zapěli: *In paradisum deducant te angeli;* ale pohnutlivý zpěv tento náhle přetržen hrubým vzkřiknutím: „To všecko je papežský blud a zmatek!" Všecko se obrátilo po smělém rouhači, jenž vida, že po něm oči všech pátrají, nenechal dlouho pobožné shromáždění v pochybnostech, nýbrž znovu a mnohem hlasitěji vykřikl: „*Já* to řekl a opakuji ještě jednou: papežský kvas to a marné, ničemné divadlo!"

A ten, od něhož hlas vycházel, byl starec krvavých očí, ramenatý, opřen o hůl kovanou. Směle odhrnul si vlasy s čela za uši, řka ještě jednou: „Ano lidé, starý *Makovec* to řekl na svědectví pravdy, aby, když již nikdo nemá chuti zastati se o víru pravou, aspoň on vydal svědectví o pravdě!"

„Zabte toho psa!" zvolal Přech v rozhorlení; „ať mají Táboři o jednoho mučedlníka více v kalendáři svém!"

Povstalť hluk, křik a zmatek v těsné kapli, a snad by byl lid na vybídnutí Přechovo rouhavého Tábora na kusy roztrhal, kdyby důstojný děkan hradecký, obřady pohřební konající, nebyl v to kročil vážným napomenutím, řka: „Nepoškvrňujtež svatyni Páně lidskou krví! Zdali nevíte, co praví Hospodin: *Místo, na kterémž stojíš, země svatá jest?* — a na jiném místě dí: *Má jest*

msta, jáť odplatím! Protož nechte, ať v pokoji uložíme tělo mrtvé v stánek pokoje. Je-li někdo mezi vámi rušitel míru, *vy* buďtež pokojní; je-li kdo pošetilý, *vy* buďte moudří; je-li kdo prostořeký a hulákavý, vy aspoň moji milí buďtež tiší; neb co dí Pán? — *Blahoslaveni tiší, neboť oni zemí vládnouti budou.*"

K této řeči utichlo shromážděné množství, neb děkan *Lucinus* měl lásku i vážnost obou stránek, těch, kteří dle starého církevního obyčeje pod jednou způsobou přijímali, i oněch, kteříž pod obojí. Jenom přepiaté horlivosti Přechově zdála se shovívavost děkanova hříšnou býti lhostejností, pročež obrátiv se rychle k němu, řekl: „Ale otče důstojný, zdaliž není psáno: *Kdož by se rouhal jménu Hospodinovu, smrtí ať zemře?* Má-liž tedy ten rys jedovatý hnusnými slinami svými plíti na stěny svatyně této, a svaté obřady církve naší hanĕti jazykem jízlivým bez spravedlivé pomsty?"

„Pane milý," odpověděl děkan Lucinus vážně; „známť horlivost tvou o blaho církve katolické — leč nám tu nepřisluší nad hrobem v Pánu zesnulého bratra hádati se o slova písma a výklady jich; potrestání rouhače nevážného zanechme my předně Pánu Bohu a potom slovútnému dědici jména, slávy a skutků nebožtíkových, jenžto jistě neopomine neúctu, která se stala svatyni této, v plné míře potrestati."

S výrokem tímto spokojen byl Přech i lid shromážděný, ačkoli ještě dlouho hučelo reptání v kapli jako vlny moře, větrem zbouřeného.

Zatím konal se pohřeb dále a po posledním *requiescat in pace* spuštěna rakev po provazech do temné hrobky.

Po pohřbu neměl pan Oldřich nic pilnějšího na mysli

nad vyhledání a potrestání onoho smělce. To byl povinen své cti, památce otce zesnulého i církvi katolické, ku kteréž s veškerým rodem svým se přiznával. Shledáno, že původce té hrubé výtržky byl jakýsi Tábor, jménem Makovec, znám co vášnivý prač a drzý. neustupný protivník učení katolického, na kterého když i hned z poručení pánova saháno bylo mocí, opřel se proti tomu kněz Bedřich, řka: „On se mnou přijel na hrad, se mnou odjede; služebník můj jest a nikomu nesluší vztáhnouti naň ruku, jedině mně! Vinen-li v čem — jakože Bůh na nebi, zasloužené pokutě neujde!“

Tato smělá řeč popudila pána hradu tak, že zlostí zuby zaskřipěl; a však po chvíli uváživ na mysli, že by přísnějším na neváżného Tábora nakročením pozbýti mohl mocného jednotníka, raději shryzl v sobě urážku a stavě se na oko spokojeným, řekl důrazně Bedřichovi Kolínskému: „Doufámť, že jako muž dobrý slovu svému dostojíš a služebníka sobě přikázaného potresceš snad přísněji, než bych já sám byl učinil.“ A řka to, odvrátil se od něho, pojav sestru svou za ruku, aby ji v hořejší komnaty doprovodil.

Kněz Bedřich pohlédl zrakem hrůzným, zničujícím na Makovce, který chladně a lhostejně stál před ním, jakoby ani nevšímal sobě pohrůžky, která z pohledu vůdcova strašlivě blýskala: „Zdaliž jsi ani v této chvíli nemohl udržeti na uzdě prostořekost svou? Čili mníš, že celý svět bude se spravovati po tvé tvrdé hlavě a převráceném smyslu tvém?“

„Po mém převráceném smyslu?“ přežvykoval mezi zuby starý Tábor: „Dávno-liž sluje ten smysl převráceným, pro který jsme uvykli statky i životy nasazovati? Čili věhlasný kněz Bedřich, z jehož úst druhdy

plynula moudrost zákona, nyní najednou napasen marností světa zvrtil se co čamrha a hodlá s přívrženci papežovými držeti za jednu opratˇ?"

Výčitka tato byla rovněž tak trpká jako smělá; ale vůdce táborských zbytků nedoslechl ji, jelikož bera se za Oldřichem do hradu, nechal na dvoře státi Makovce rozjitřeného, jenžto rozmrzen pohrůžkami vůdcovými zlostně kyjem o zem udeřil.

Kapitola devátá.

A což nedovedú řečí,
To chtie přemoci sečí,
Pěstí, trdlem, palicí,
Cepem, mečem, kordem, sudlicí,
Tiem chtie praví býti.
Žaloba na Husity. *(Star. skládanie.)*

Hluk na hradě trval téměř do pouhé noci. Bližší hosté odcházeli, dalecí ukládali se na odpočinutí, neb hostinnost pánů Hradeckých byla vůbec známa, a zvláště při tak neobyčejné příležitosti nebylo bráněno nikomu, pohodlí svého v plné míře užíti. Poznenáhla však utichlo všecko. Světla v oknech pohasínaly; domácí i hosté odebrali se na odpočinutí, a hořekojný spánek přilítna z krajin mírodárných, ukolíbal tichým váním měkých perutí svých všecko ve spaní pokojné.

Všecko? — Nikoli. Slečna Berta, záhy propustivši panny své, bděla dosavád v komnatě, nemohouc vírný proud citů v sobě utišiti. Truchlivé obrazy pohřebních obřadů vstupovaly jí na mysl, plašíce mocně spaní s víček

jejích. I vstala a vzavši lampičku, kráčela tiše ouzkou chodbou k pokojíku Přechovu; tam zaklepala na dvéře, řkouc hlasem nesmělým: „Strýče milý, nespíte?"

Obyvatel pokoje sotva poznav hlas Bertin, i hned ochotně otevřel, jevě podivení nad neobyčejnou návštěvou.

„Milý strýče," omlouvala se Berta, „odpusťte, že tak pozdní hodinou k vám přicházím a snad o spaní vás okrádám; — já mám prosbu, kterouž, tuším, mi neodepřete pro památku zesnulého otce mého."

„Berto!" zvolal Přech horlivě, „vždyť mne znáš a víš dobře, že netřeba ti odvolati se na otce nebožtíka, jemuž Bůh dej lehkého odpočinutí! Již pro tvou vlastní čistou zbožnost a pokoru panenskou nakloněno tobě dávno nejen srdce mé, nýbrž i každého, kdo měl příležitost tebe blíže poznati. Mluv, co je žádost tvá, a byť to bylo o půlnoci — starý Přech vždy hotov je k službám tvým."

„Mnoho nežádám," pokračovala slečna s větší smělostí v řeči své; „jediné to, abyste mne doprovodil do kaple, kde otec můj odpočívá. Dnešní den tolik měl různosti, tolik hluku a hřmotu, že mně nebylo lze mysl svou v modlitbě k Bohu pozdvihnouti. Ach, k tomu byla mysl má tuze rozptýlená. Nyní pak při tichu nočním, doufám, že budu moci sestřediti myšlénky své k cíli jedinému a v duchu i pravdě se pomodliti."

„O jak tě za to chválím, dcero má!" zvolal Přech; „dovol, abych tě takto nazval, neb co to pachole Jarohněv bydlí u jinověrců, nemám nikoho, koho bych tím sladkým jménem nazvati, koho bych synem nebo dcerou pojmenovati směl."

Berta vzdychla tiše a řekla toliko: „Tedy pojďme!"

Přech sňal s hřebu klíče od kaple, i šli. Cesta ku kapli vedla přes dvůr. Berta s lampou neohroženě krá-

čela napřed, Přech v patách za ní. An již docházeli ku kapli, Berta ohlédnouc se, spatřila, že se za nima plouží černý stín. Hrůza ji bezděky obešla; i nemeškala zpozorování své sděliti tichými slovy příteli starému; ale ten nevšímaje si toho, pravil pokojně: „Bojíš-li se, raději se vraťme; *já* sice nebojím se ani stínů, ani jakýchkoli jiných přístrachů nočních; ale pro slabší nervy tvé mohla by ovšem tato cesta se státi nebezpečnou a na hlavu mou svezlo by se pak všeliké odpovídání, že jsem neprozřetelně svolil k žádosti tvé.“

„Vždyť ani já se nebojím,“ odpověděla Berta šeptem, ačkoli patrné chvění všech oudů ji káralo ze lži. „Strašidel není, a před zlými lidmi, tuším, jsme na vlastním hradě dosti bezpečni. Čeho se báti?“

I kráčela rychleji. V tom projelo bolestné vzkříknutí ze zadu sluch její. Ohlédnouc se, spatřila k hrůze nevyslovné as pět kroků za sebou starého Přecha svíjeti se na zemi a černý stín kvapně od něho se vzdalovati. Leknutím vypadla jí lampa z ruky a uhasla. Nenadálé toto uleknutí tak silně jí sevřelo prsa, že sotva slabý křik ze sebe vydati mohla. Teprv po hodné chvíli zpamatovavši se počala ouzkostlivě a hlasitě o pomoc volati. Volání její vyburcovalo čeleď hradní z prvního usnutí; zbrojnošové vstávali a v brzce byl prostranný dvůr osvětlen mnohými pochodněmi. Rudá záře světel odrážela se podivně od vysokých, šedých zdí. Náramné užasnutí zmocnilo se všech, an spatřili Přecha nedaleko kaple v krvi ležeti. Srdce jeho bylo proklánо; z rány široké valila se krev proudem; oči obráceny byly v sloup, dýchání sotva ještě znáti. Bodnutí muselo pevnou, zkušenou rukou vedeno býti, že pramen života z těla jeho tak rychle uplynul.

Hluk na dvoře, záře pochodní a různé volání zbudilo i Oldřicha, pána hradu, ze spaní. Vyhlédna z okna, nechtěl ale vlastnímu zraku věřiti, domnívaje se, že výjev spatřený jest toliko pokračování snu, i trvalo dlouho, nežli se přesvědčil, že nikoli obraz snu strašlivého, leč skutečnou pravdu má před sebou. Na polo oblečen pospíšil dolů, kdež sestru svou nalezl ve mdlobách a bezdušné tělo Přechovo u nohou jejích.

„Pro živý Bůh, sestro, co se tu dělo?“

Zulekaná Berta mohla toliko jednotlivými, nespojenými slovy dáti zprávu o hrůzném zločinu. I svolány na rychlost panny její, aby uděšenou, sebou sotva vládnoucí do peřin vpravily.

„Honem!“ velel Oldřich čeledi své: „Nezevlujte tu nad starým mužem, v krvi ležícím, vemte máry a odneste jej do dolejší síně, aby, bude-li možná, zpět přiveden byl k životu.“

„Tu bude všecka práce marná!“ ozval se jeden ze zbrojnošů, na mrtvolu svítě. „Rána jest hluboká, krev mu ušla a nikdo více jej do života nepřivolá.“

„Nemudruj!“ okřikl Oldřich mluvícího, „a čiň, co ti veleno! A vy druzí,“ velel chase okolostojící, „prohlídněte bedlivě každý sebe menší kout, kde by se vrah mohl skrývati. Deset kop tomu, kdo ho vypátrá!“

„Mišenských nebo pražských?“ ozval se na to jeden ze zástupu.

„Kdo to mluvil?“ tázal se Oldřich hněvivě.

I nastalo ticho hluboké.

„Kdo to mluvil?“ opakoval ještě jednou se zrakoma hořícíma.

Po okamžitém pomlčení pravil kdosi temně: „Mikeš!“

„Svažte Mikše do kozla a hoďte do západní věže!“

Mlčky uposlechli zbrojnošové, a co jedni prostořekého Mikše svázaného odváděli do věže, druzí dali se do pilného hledání, od kteréhož ale brzy upustiti museli, dílem že nebezpečno bylo, s pochodněmi hořícími přibližovati se k místům, kde složeno seno, sláma neb jiné lehko roznětlivé věci, dílem i proto, že vrah sám, nemaje potřebu skrývati se, dobře u prostřed nich býti a zároveň s nimi hledati mohl. Nazejtří nastalo vyšetřování přísnější, a když ani to k vypátrání zločince nevedlo, vzato útočiště k *Božímu soudu*, kterým se tehdáž, ano ještě i o sto let později vrah neznámý vyhledával.

Mrtvé tělo Přechovo bylo umyto a pak v rubáši bílém položeno na máry u prostřed dvora, skoro na totéž místo, kde vražda nad ním zpáchána. Podál na povýšeném lešení připravena jsou byla sedadla pro pana Oldřicha a přátely jeho i jiné přísedící soudu. Po pravé straně mar, téměř u samých hlav stál písař páně Oldřichův s přísnou ouřední tváří, drže v rukou pergamen, na němžto napsána formule přísahy, kterouž po něm odříkávati museli všickni, jichžto se podezření a byť jen zdaleka dotklo. Dle obyčeje od starodávna zavedeného měli obcházeti mrtvolu jeden po druhém a zastavíce se u písaře, klásti dva prsty na ránu otevřenou i odříkávati při tom uloženou přísahu. Jedenkaždý musel chvilku prodlíti, zdali by krev zabitého, ukázavši se, nesvědčila proti němu.

Prostořeký Mikeš, na poručení páně z vězení vyvedený, byl první, jemuž uloženo máry obejíti. — Bledý, sklíčený, třesa se po celém těle, obešel máry krokem klopýtavým, zastavil se u písaře a položiv dva prsty na místo rány, říkal přísahu. A sundav prsty, spatřil k největšímu uleknutí svému, an veliká krůpěj krve objevila se na bílém rubáši.

„Ha, jizlivý pse!“ vzkřikl Oldřich, přikročiv k marám: „Neměl-li já jsem dobře, když jsem tě hned včera v podezření vzal? Ejhle, krev zabitého svědčí proti tobě. Pryč s tebou!“

Zoufanlivě vrhl se obviněný zbrojnoš pánu svému k nohoum: „Ach, slituj se Milost vaše nade mnou! Bůh živý svědkem, že nejsem vinen krví zabitého!“

Bylot truchlivé podívání na ubohého, jenž cítě již napřed všelikou hrůzu smrti ohavné a násilné, očima divě vytřeštěnýma zíral k nebesům, jakoby jedině odtamtud smilování očekával. Věru, odsouzenec, jenž právě klade hlavu svou na špalek, čekaje, brzy-li širočina katova na obnažené hrdlo jeho dopadne, sotva větších muk pocítiti může, než pod jakými úpěl nebohý Mikeš, když po objevení se krve Přechovy pohlédl na přísnou tvář pána a soudce svého.

„Snad ještě ohavný zločin svůj popíráš?“ zkřikl Oldřich hněvem nezkroceným. „Nuže! v oné komoře (ukázal k šedivé věži zámecké) katové ti otevrou ústa! — Veďte ho na trápení!“ velel, a dva holomci v červených kazajkách, stojíce tu pohotově, chápali se oběti své. Ale mezi čeledí hradní povstal mimo nadání hluk co temné hučení moře před nastávající bouří. Napřed šeptali mezi sebou, pak počali hlasitě reptati, a konečně předstoupili tři ze srdnatějších před pána, řkouce: „Nechtějtež, o pane, kvapiti s výrokem svým, aby snad nevinný netrpěl za vinného a vlastní svědomí vaše neodsoudilo vás někdy z činu přenáhleného, jejž napraviti nebude napotom více v moci vaší. My víme jistotně a dosvědčiti můžeme přísahou nejslavnější, že Mikeš, když se včera ztrhl pokřik na dvoře, ležel s námi v ratajně a zároveň s námi vyskočil z lože, aby pohleděl, co se stalo.“

Pan Oldřich zaskřipěl zuby, maje odpověď hněvivou na jazyku; ale Kuneš z Kostelce, sedící vedle něho, přimlouval jemu mírně, řka: „Mně samému to ani na mysl nejde, že by zbrojnoš tento měl býti vrahem Přechovým.“

„Ale pro Bůh!“ odpověděl nevrle Oldřich. „Pohleď pak, jak u vědomí viny své se třese a svíjí! A k tomu ukázala se krev na něho.“

„Třesení jeho,“ řekl na to pan Kuneš, „jest lehko vysvětliti. Chuďas předzvídá, co naň čeká, i hrozí se nastávajících muk. — A proč medle hned s tím prvním chceš skončiti soud? Kdož ví, neukáže-li se krev na někoho jiného mnohem zjevněji? — Slyš, já znám Mikše co člověka prostořekého, nikoli ale co zlého a mstivého.“

I jiní přisvědčili panu Kunešovi a písař, jemuž ouzkost Mikšova šla k srdci, doložil: „To je svatá pravda; a nad to nikdo neví o tom, že by obviněný kdy s panem Přechem býval v nějaké nevoli nebo zášti, ano naopak, on, já a veškerá čeleď hradní milovali jsme jej, snášejíce milerádi nevrlost jeho, s vysokým stářím spojenou; ale máme tu na hradě jiné hosti, kteříž . . .“ I nedopověděl, neboť plachý zrak jeho právě se potkal s plamenným pohledem kněze Bedřicha, soudu přísedícího, jenž i hned nedokončenou řeč písařovu doplnil takto:

„Vímť, brachu, co chceš doložiti. Řekl bys rád, že každý ze čtyr Táborů mých vylil více krve lidské než tato krotká čeleď dohromady;“ a obrátiv se k panu Oldřichovi, pravil hlasem mírnějším: „To však nebudiž řečeno na újmu Slovutnosti vaší! — Ano, Táboři moji pobili dosti lidí; ale to stalo se ve válce veřejné a my se nepřátelům svým vždy řádně opověděli, aby na nás měli péči. Jestliže napotom padli pod naším mečem, kyjem, sudlicí anebo cepem — aj, byla to vina jejich a

spravedlivý trest Boží! Ale oukladně, zrádně, pod pláštěm noci nevraždili jsme nikoho, a byť byl ouhlavní protivník víry naší. Leč — máte-li lidi mé ve spravedlivém podezření, nechť předstoupí a podrobí se jako jiní obřadu tomuto!"

Na pokynutí jeho předstoupili čtyři muži zarostlí, zešedivělí v bojích, zarytí sektáři, i bylo viděti na nich, jak neradi se podrobují. Jeden po druhém obešli máry krokem pevným a odříkavše přísahu, navrátili se zamračeni na místo své, ani slova nepromluvíce. Konečně došel řad na nejstaršího z nich, jenž jaksi ousměšně očima krvavýma před sebe blíkal. I on obešel máry lhostejně — a hle, sotva položil prsty své na místo rány, krev zabitého vyproudila se valem a zbarvila nejen rubáš ale i prsty jeho. A radostně vykřikla veškerá čeleď hradní, vzdávajíc chválu Bohu, že způsobem zázračným objevil vraha.

Kněz Bedřich zvraštil čelo temné. Katové hleděli na pana Oldřicha, očekávajíce rozkazu jeho; ale Bedřich tomu předešel, řka: „Nad mými lidmi mně samému náleží soud, i nebuduť jím odkládati. — Přistup blíže, Makovče!"

Zdráhavě uposlechl volaný a postaviv se přímo, vyvalil tupé oči své.

„Vzdej čest Bohu, bratře!" řekl vůdce táborský slavně, „a mluv, zavraždil-lis muže, jehož tělo bezdušné tamto leží na marách?"

Makovec mlčel a toliko tupě před sebe se díval.

„Mluv, synu Belial!" rozkřikl se Bedřich, „vinen-lis či nevinen?"

Ale Tábor opět se odmlčel. Temný ruměnec polil osmahlou tvář vůdcovu, že se zdála býti ještě temnější.

„Bratře," pravil jednomu z Táborů, „podej mně můj mlat!"

Nastalo ticho hluboké, že téměř jednotlivé dýchání dalo se doslechnouti, an Tábor přinesa těžké železné kladivo, vůdci svému mlče je podal.

„Do třetice," zvolal tento, „táži se tebe, zarytý hříšníče! Buď osvědč nevinnost svou, aneb poruč Bohu duši!" I pozdvihl mlat svůj nad hlavu.

Makovec ani očima nezamžikl; tupě tu stál před soudcem svým, nevydav hlasu ze sebe.

„Tedy ti Bůh buď milostiv!" řekl Bedřich, mrštil mlatem — a Tábor s roztřepeným čelem svalil se na zem. A vůdce vykonav popravu, zavolal na své: „Vyveďte koně!"

Za malé okamžení stálo tu pět koní osedlaných. Bedřich vymrštil se obratností mladíka na jednoho a pokloniv se panu Oldřichovi na rozloučenou, jel zvolna k bráně hradu, a zbrojnoši hradečtí spěchali spustiti most pro odjíždějícího hosta hrůzného i družinu jeho.

Zamyšleně hleděl za ním Oldřich; pak řekl napolo k sobě, napolo k Pavlovi, bývalému purkmistru, za ním stojícímu: „Tam odjíždí ten kněz podivný a myslí Bůh ví, jak hrdinský skutek tu vykonal před očima našima a jak úžasného podivení v nás zbudil."

„Boží pravda!" přisvědčil purkmistr, „tito Táboři jsou předce jen divý, neupřahaný pronárod!" A požehnav se křížem, doložil: „Pán Bůh rač každého dobrého člověka před nimi chránit!"

Nespokojeně odvrátil se od něho Oldřich, a ukázav na Tábora popraveného, velel: „Odvlecte tu mrchu stranou!" a písaři nařídil: „Vyplať Mikšovi kopu míšenských za vystálé strachy."

Mikeš, vykroutiv se holomkům z rukou, poskočil vesele na nohy a vymrštiv čepici do výšky, zavejsknul: „Hejsa! kopu mišenskou! Díky Pánu Bohu a po něm vaší Milosti! A vy, pane písaři, račte si to dobře do paměti vtisknouti: kopu grošů mišenských dostanu; ať potom není v tom žádné mejlky!“

Tak z ouzkosti největší převrhna se najednou v rozpustilou veselost, objímal písaře, své druhy i každého, kdožkoli se mu v cestu namítnul. „Slyšel tys to také? Kopu mišenských, pravil pán, a nikoli pražských, neboť mezi kopami, brachové milí, jest veliký rozdíl, a kdo z vás by o tomto rozdílu neměl dostatečné povědomosti, tomu já, Mikeš, milerád to vysvětlím.“

Panstvo již dávno bylo do hradu se odebralo, kdyžto Mikeš ještě s každým se dosvědčoval, že mu kopa *mišenských* slíbena, a široce vykládal, mnoho-li to dělá na groších *pražských.*

Kapitola desátá.

Nelzeť jich jest rozvaditi,
Musieť se dosti navaditi:
Kdyžť sobě řeči dosti dáta,
Potom se o vše srovnáta.
Svár vody s vínem. *(Star. skládanie.)*

V Královědvoře, oblíbeném to sídle někdejších knížat a králů českých, seděl ve světlé síni muž mladý, jasného a vážného vzezření, u dubového, výtečnou řezbou ozdobeného stolu, na němž rozprostřeno několik pergamenových listin s visutými pečetěmi. Bylť to *Jiří Podě-*

bradský, nynější zprávce království českého. Předkové jeho slavní v bojích a věhlasní v míru psávali se z *Kunštatu*. Je všecky převýšil on mocí, moudrostí, bystrostí ducha, neohrožeností, smělou podnikavostí, hrdinskou udatností a horoucí láskou k vlasti.

Opodál stolu stál tajný písař jeho, čekaje na rozkaz. Nepodobaloť se, že Jiří ví o přítomnosti jeho, jelikož zahlouben do čtení zápisův před sebou rozložených, ani oka z nich nepozdvihl. Jednotlivá slova, kteráž mu časem mimovolně z úst vyklouzla, svědčila zřejmě, jak mocně jej obsah listin těchto dojímá. I neosmělil se písař pána z bedlivého čtení vytrhnouti, dokud znamenal na tváři jeho, že celou pozornost svou na pergameny obrací; teprv když viděl, že již poslední list stranou odložen, měl za to, že nevhod nepřijde. Malým šramotem nohou vytrhl jej z hlubokých myšlének.

„Co jest, Ondřeji?“ tázal se Jiří vlídně.

„Milosti!“ odvece písař; „jistý Jan Klamperna, kterého jste od některého času zvláštní důvěrností obdařiti ráčil, stojí již přes hodinu venku, čekaje na milostivé povolení, by směl zprávy své Milosti vaší do uší svěřiti.“

Jiří zvraštil obočí: „Nenazývej důvěrníkem mým toho, jejž toliko za nástroj užívám k vypátrání pikl̊ů, kteréž nepřátelé moji proti mně kují. Jak rád bych ošemetníka toho se sebe ztřásl jako hmyz obtížný, kdybych služeb jeho dosaváde nanejvejš neměl potřebí! — Ale, jak pravím, na ten čas nelze mně jinak. Nechť vstoupí!“

Postranní dvéře se otevřely a do síně vstoupil muž ryšavý, zdrápaných tváří, tichým, kočičím krokem, ustavičně se klaněje.

„Nu, jakých zpráv mi neseš z krajů českých, Všudybyle?“ tázal se gubernátor.

„Mnohé a důležité, Milosti!“ odpověděl ryšavý. „Jejdilť jsem dnem i nocí a zmrhal při tom dvě dobré klisny, zen abych Milost vaši co nejrychleji zpraviti mohl o oukladech nepřátel mnohých.“

Netrpělivě vrtěl sebou Jiří na stolici. „Budou-li zprávy tvé státi aspoň za jednu dobrou klisnu, máš ji míti; druhá, která, jak díš, pod tebou padla, bude snad ještě k nějaké potřebě.“ I mrštil na zvědače pohled tak pronikavý, jakoby mu chtěl všecky žíly pod koží spočítati. „Vypravuj tedy,“ velel krátce, „a počni od nejdůležitějšího!“

„Oldřich Hradecký,“ počal Klamperna zvěstovati, „rozhlašuje po všech krajích, že otec jeho otráven.“

„Vím to, vím!“ zkřikl pan Jiří, „a kdybych nevěděl, mohl bych se toho domysliti.“

„Ale on neostýchá se roztrušovati,“ mluvil Klamperna dále, „že se vražda ta zpáchala na poručení Milosti vaší.“

„I *to* vím,“ odpověděl gubernátor mrzutě; „a zdali *pro tuto* novinu ztrhal jsi dva koně?“

„Milost vaše račiž odpustit — já nejsem ještě u konce. Starý Přech z Hrádku, onen neunavený osnovatel pletich, blouznivý horlitel a zchytralý oukladník, již také nikoho více popouzeti nebude.“

„Umřel? Nu Bůh spasiž duši jeho! Bylť zralý k smrti a přišel čas i na něho. A snad ku posledu řekne strana Oldřichova, že *já* jsem ho jedem zahladil? Bohpomozi! Konečně učinějí ze mne traviče tak ohavného, že každá matka, kteréžto se dítě při prsou rozstůně, bude viniti mne smrtí jeho.“

„Račtež dovolit,“ pravil vyzvědač po chvíli, „bych směl dopověděti. Tohoť není: Přech z Hrádku padl rukou

nemoudrého Tábora z družiny kněze Bedřicha Strážnického; a starý kněz ho k vůli panu Oldřichovi i hned po účinku vlastní rukou popravil; ale od té chvíle zůstal mu v srdci vězeti šíp dvouhrotý, kterýž mu nikdo tak lehko nevytáhne. Jak jsem od lidí jeho zaslechl, mrzí ho čin ten více, nežli všecky hříchy jeho; i chová se nyní k Oldřichovi chladně a možná, že by i zcela od něho se odtrhnul — zvláště kdyby se mu z jiné strany prospěch nějaký zaslíbil.“

„Dále!“ velel pan Jiří netrpělivě, znamenaje, že vyzvědač jemu zdaleka cos raditi se osměluje.

Po krátkém pomlčení pokračoval Klamperna: „Kolda Náchodský pálí vesnice napořád, zajímá lidi i dobytek, jako kdy jindy.“

„Co pravíš?“ zkřikl zprávce království českého a krev mu valem vstupovala do obličeje. „Kolda že by pod příměřím k něčemuť takovému směl se odvážiti? — Víš to jistě? Tak jistě, jako že tu stojíš před Jiřím Poděbradským, jenž tobě za lež lehkomyslnou může vykázati vlhké obydlí v některé věži?“

„Tak jistě!“ odpověděl vyzvědač beze strachu. „Jak jsem řekl: mezi Mejtem a Chrudímí učinil pan Kolda velkou škodu lidem ve vsích; pobrav jim statky a zajav jich dobytky, vše to hnáti kázal k Náchodu.“

„A když tomu tak,“ dí pan Jiří jako pro sebe; „pro živý Bůh! čím se omluví ten lotr?“

„Bezpochyby tím,“ zněla odpověď Klampernova, „že slovům příměří s Milostí vaší uzavřeného nesrozuměl; neboť něco takového od čeledi jeho jsem zaslechl.“

„Bůh mi svědek!“ zvolal pan Jiří v rozhorlení. „Ten čin zrádný mu vrchovatě zplatím! Hnízda jeho loupežnická nemají déle býti skrejšemi pro veřejné

škůdce zemské, pro tu zvěř dravou, jenž rok co rok zubem žravým hubí a ničí naději chudého rolníka!“ I přecházel síň kvapnými kroky, až ostruhy zvučně na patách drnčely. — „Co víš ještě?“ otázal se po chvíli, zůstav před Klampernou státi.

„Páni strany Oldřichovy, sjevše se před nedávnem do Strakonic k mistru řádu křižovnického, radili se tam po tři dny a posléz učiníce mezi sebou zápis jednoty, zavázali se slavně, pod základem cti a víry rytírské: že chtí sobě vespolek proti straně Milosti vaší radni a pomocni býti; i míní co nejdříve na pole vytrhnouti.“

„Znáš všecky jednotníky zejména?“ vpadl mu do řeči gubernátor.

„Kromě pánů z Rožmberka a Hradce nejznamenitější jsou: velmistr křižovnický Václav z Michalovic, bratří Švamberkové, Jindřich z Kolovrat . . . ale račtež raději sám nahlédnouti do zápisu jednoty Strakonické, jejžto jsem sobě s nemalým nákladem u věrném přepisu zaopatřil.“ A sáhnuv za ňádra, vyndal papír několikráte bedlivě složený.

Pan Jiří vytrhl mu jej z ruky a přeběhnuv řádky okem rychlým, otázal se: „Jsi nyní u konce?“ A když vyzvědač místo odpovědi mlčky se uklonil, hodil mu měšec do rukou a pokynul k odchodu.

Sotva byl Klamperna ze síně odešel, vstoupil hlavními dveřmi host jiný. Byl to muž vážný, vysoké postavy, v dlouhém řásném rouše kněžském, ježto dosahujíc mu až na paty, za ním šustem po zemi se vleklo. Rukávy byly zpředu otevřené, malými vlašinovými knoflíčky hustě posázené a téměř tak dlouhé, jako ostatní roucho samo.

„Pokoj budiž domu tomuto!“ pravil příchozí, pozvedna nízký čtyrrohý birýt — „a i tobě, synu můj!“

„Pokoj budiž i s tebou, mistře ctihodný!“ odpověděl gubernátor vstana a kněze uctivě vítaje. „Co medle vede mistra Rokycanu do dvora králova?“

„Co mne sem vede? — Věru nic menšího, nežli vřelá péče o zachování, vzrůst a rozkvět víry, nám Bohem dané. Vláda světská má s vládou duchovní jíti rukou v ruce, aby blaho duší svěřených vždy víc a více se upevňovalo a veliké dílo oblažení lidu Božího šťastně dařilo. Není-liž tomu tak, synu můj?“

„Pravdu díš,“ odpověděl vládce mírně; „protož i já, sotva sám v řízení království tohoto se uvázav, již i hned po tobě do Hradce poslal jsem, abys mně pomáhal zanedbaný řád křesťanský obnoviti a ne-li k pěknějšímu, aspoň k předešlému květu přivesti.“

„Toť také nejpřednější, ano jediná snaha má!“ řekl Rokycana, složiv ruce křížem na prsa. „Po tomto velkém cíli toužím ve dne v noci; všecky myšlénky, všecky tužby mé jdou toliko na zvelebení víry a vyzdvižení kalicha Páně; — ale Milost tvá...“

„Nechtějž, mistře, domnívati se, že jsem snad v proudu starostí a péčí světských zapomněl vzdělávati království Boží na zemi. Nikoli! Vše, cokoli jsem posud podnikl, mělo a má klestiti cestu v srdcích krajanů našich k přijetí pravé, Bohu libé, krví předků vybojované víry; ač mním, že k vůli žádoucímu usjednocení se všech stran budeme musit předce něco od svého upustiti, aby konečný smír se stolicí papežskou vyjednati se mohl.“

„Upustiti!“ zvolal kněz, zhroziv se a ruce sepna. — „Upustiti!“ opakoval ještě jednou. „Proto-liž medle bojovali jsme s nasazením životů a statků, proto zpytovali

jsme písma s namáháním ducha a trávili noci ve bdění a čtení zákona Božího, abychom nyní od toho, co jsme krví vlastní zpečetili, bojácně upustili?“

„A budeme-li vždy urputně na svém státi, co bude, táži se, z koruny této, druhdy slavné, a co bude i z tebe, mistře, nesmíří-li se s námi hlava církve, papež římský? A kam se poděje naděje tvá na arcibiskupství pražské?“

„Nechť nikdy mitra zlatoskvoucí nekryje hlavu tuto, nechť nikdy ruka tato o berlu stříbrnou se nepodepře, nelze-li jinak dosednouti na stolici arcibiskupskou než odřeknutím se a byť i jen jediného článku, kterýžto za pravý a s zákonem Božím se shodující uznávám!“

Gubernátor se zamlčel. Traplivé, nemilé myšlénky hnaly se přes čelo jeho co temné oblaky přes jasný obzor nebeský; konečně řekl: „Co tedy žádáš, mistře, aby se stalo?“

„A tak se může tázati Jiří Poděbradský? — Což jiného nežli jednotu u víře, vyhlazení stránek odporných, potlačení Pikardů, zmáhajících se v temnu co hmyz jizlivý? Ovčinec Kristův musí vyčištěn, oul včeliček medonosných zbaven býti čmelů zlodějských, má-li víra a náboženství utěšeně zkvítati. A k tomu jsi ty, o Jiříku, řízením Božím povolán. V ruce tvé, o pane, spočívá netoliko tělesné blaho Čechů, brž i jejich spasení věčné. Protož přičiň rukou svých, *ut dignus inveniaris mercenarius in vinea Domini*, což se na česko vykládá: abys hoden byl mzdy pracujícího na vinici Páně. — Ale založíš-li ruce v pás, omámen-li kadidlem slávy světské tím se spokojíš, žes sám se vyšinul na výšku závratnou: věz, že čím vyšší je stupeň, na kterém stojíš, tím těžší bude někdy pád tvůj.“

Jiří ztáhl těsně obočí; na čele vysokém objevily

se prouhy nerovné, oči vyskočily z jamek, vše to na znamení, jak nelibě nesl řeč horlícího karatele. „Směle mluvíš, mistře Jene," pravil, hnutí vnitřní v sobě tutlaje; „viz, abys nevykročil z mezí sobě vykázaných!"

„Sluha Hospodinův," odpověděl Rokycana, nezaražen hněvem vládcovým, „sluha Nejvyššího nesmí bázlivě uvažovati, bude-li řeč jeho mocným tohoto světa vhod čili nic. Zdaliž nedí apoštol národů Timoteovi, biskupu mladému: Kaž slovo, nabízej v čas, tresci, pros, žehři ve vší trpělivosti a učení; nebo bude čas, když zdravého učení nebudou snášeti, ale podle svých žádostí shromažďovati budou sobě mistry, majíce svrablavé uši; já pak dokládám: Přeběda tomu, kdož uší svých odvracuje od slyšení pravdy!"

„Mistře," řekl Jiří nejvýš popuzen, „takť ovšem sluší mluviti tobě na kazatelně, nikoli pak *zde.* Dosti již teklo krve křesťanské pro ledajakous domínku mistra některého vrtohlavého: já nepřipustím, aby se opakovaly ty smutné a strašlivé výjevy, které ještě před nedávnem děsily a hubily zemi českou. Heslo mé jest mír a řád, a mínění mé: že by zajisté lépe bylo nám zachovati u víře poslušenství náměstku Kristovu v Římě, nežli nálezkům mistrů vášnivých, jenžto nemohouce shodnouti se o články víry, ustavičně mezi sebou se hašteří a vespolek kacéřují."

Rokycana zprásknul rukama nad touto trpkou výčitkou. Takového odporu se u Jiřího Poděbradského, jenžto vůbec jmín byl hajitelem víry české a obrancem kalicha Páně, ovšem nenadál. I měl za to, že svrchovaný čas, obořiti se směleji a spolu ukázati, že v moci jeho jest opříti se záměrům Jiříkovým, ano jich i v nivec uvesti. Pročež po kratičkém pomlčení prohlásil se směle:

„Známť cíl tvůj, Jiříku, a prohlídám nejtajnější záhyby srdce tvého. Ty stojíš vysoko a míníš vystoupnouti ještě výše. Lesk *koruny* tě mámí a oslepuje; ale věz, že já, kterýž pomáhal jsem tobě vystupovati, prokážeš-li se zrádcem věci dobré, dovedu tebe také s výše té svrhnouti a v předešlou nepatrnost zapuditi."

„Ha, to příliš!" zvolal Jiří v prudkém rozjitření. „Tedy všecko šlechetné, bezezištné snažení mé mělo by se rozkotati o skálu přepiatého, tvrdošijného smýšlení náboženského? — Tohoť bohdá nebude! Věz, mistře, že neskládám naději svou v tebe, nebo-li v pověstnou plamennou výmluvnost tvou, alebrž v Boha svého a v pomoc dobrých, blouzněním nepodjatých mužů. — Napni tedy střely své, haň mne na kázaní veřejně, přirovnávej k Antikristu, jakož o nepřátelích obyčej míváš, — vůle má jest nezvratná, já chci, co na mně jest, nasazením krve, statků i hrdla království tomuto dopomoci k míru, blahu, květu, a na rumech třeštivých svárů náboženských vystavěti chrám bohulibé svornosti. A nyní víš, mistře, úmysl můj. Čiň, co ti libo, anebo raději, co zodpovídati sobě troufáš před světem i před soudnou stolicí Boha živého!"

Tvář mluvícího zahořela vyšším nadšením; velebně tu stál před knězem, přemítajícím na mysli, zdali a jak by předce bylo možná, ducha toho ohnivého, nižádných překážek se nestrachujícího skloniti pode jho duchovního poslušenství.

„Tedy hodláš se odříci kalicha Páně?"

„Nikoli, mistře!" odpověděl zprávce země. „Kalich, ať upřímně dím, miluji tak vřele, jako ty. Z kalichu píti povolil nám sněm církevní Basilejský, uznavší nás za pravé a věrné syny církve; proč bychom tedy vylu-

čovali se sami z ovčince Kristova, anť nás nikdo nevyhání? proč bychom novými požadky popuzovali na sebe otce svatého v Římě, dávajíce podnět a příčinu k novým hádkám, k novým a snad ještě krutějším válkám, než jsou byly husitské? — To rozvaž, mistře, a pak, můžeš-li, viň mne z odpadlství!“

Rokycana se ztišil. Tvář jeho nepřirozeně rozpruzená poznenáhlu nabyla významu obyčejného. Zklesna hlasem, pravil mnohem mírněji než prvé:

„Jiříku, kdybys byl zběhlý v zákoně Božím, bylo by mi pravým potěšením, hádati se s tebou o veškeré články, jichžto jsi se dotekl; ale tak — nezbývá mně jiného leč napomenouti tebe ještě jednou ve vší dobrotě, abys nedal se omámiti leskem slávy pomíjejičné, nýbrž mužně setrval na dráze pravdy; neboť co dí písmo? — Kdo setrvá až do konce, dámť jemu *korunu* života. Věz pak, že slova tato ve *dvojím* smyslu mohou býti rozumína.“

Pan Jiří počal býti netrpělivým; předce však netroufal sobě kněze na slovo vzatého, v důstojenství administrátora konsistoře pod obojí postaveného, zjevně uraziti. Taje v sobě hněv, promluvil k němu na oko vlídně: „O tom, milý mistře, dobou příhodnější více sobě povíme; nyní však odpusť, že nemohu tebe slyšeti déle, neboť na mne čeká práce, kterouž co zprávce království odložiti nesmím. Buďiž zdráv a pamatuj na mne i rodinu mou v modlitbách svých.“

To bylo tuze zřetelné pokynutí, aby mu mistr Rokycana nebyl mohl vyrozuměti. Mlčky přijal ruku vládcovu sobě podanou a ukloniv se před ním, krokem vážným ze síně královské se ubíral. Na předsíni událo se mu jíti okolo zbrojnoše, jenž stoje tu s pozdviženým ostí-

pem na stráži, mimojdoucího kněze co starého známého a však uctivě pozdravil. To pohnulo administrátora, nahlédnouti jemu bystře do očí. Vojín se přívětivě usmál.

„Otče důstojný, vy se jistě na mne již nepamatujete; já pak vždy ještě s potěšením zpomínám sobě na doby, ztrávené v Hradci Labském, kdežto jsem účasten býval laskavého ponaučení vašeho.“

„Nejsi ty Beneš z Vody?“ tázal se Rokycana.

„Jsemť, mistře vysoce ctěný, týž Beneš, kterého jste ohavnému klení odnaučil; a může-li vás to potěšiti, věztež, že nekleji nikdy více a dráždí-li mne někdy a popouzí-li člověčenství mé příliš — nu, pomohu si jinak.“

„Mne vždy těšívá,“ odpověděl administrátor vlídně, „kdykoli slyším, že se hříšník poznal a napravil, a jakž by *mne* to nemělo těšiti, když se nad tím i anjelé Boží v nebi radují? — bodejž bys ale, synu můj, nebyl se od té doby dopustil jiného, a snad ještě většího hříchu!“

Beneš se zarazil. „Inu,“ pravil lehce, pokrčiv ramenama; „nemůžemť věděti — jsmeť vůbec všickni nádoby křehké, jak sám na kázaní říkáváte.“

„A neříkám to bez příčiny,“ přejal kněz slovo. „Tak u příkladu o tobě doslýchám, žes oklamav poctivou dívku, napotom ji zrádně opustil.“ A řka to díval se mu ostře do očí.

Ale Beneš nezměnil barvu tváře, aniž oči sklopil, nýbrž lehce a usměvavě pravil: „Mistře, to bude nějaká mejlka!“

Rokycana zavrtěl hlavou: „Tohoť jsem se, synu, u tebe nenadál, že dopustiv se činu nechvalitebného ano hříšného, jej i čelem drzým popírati budeš. Jindys nebýval takový — čili vojenství povahu tvou a mravy tak zhrubilo, že se za podobný výstupek již ani přede mnou nezastydíš?“

„Nevím, co pravíte, otče!“ odpověděl vojín směle. „Jestli že komu, vám zajisté odkryl bych i nejtajnější záhyby srdce svého; ale toho, z čeho mne viníte — Bůh mne...“ V tom si pleskl rukou přes ústa. „Ne, mistře, toho skutku nejsem sobě svědom.“

„Pomni na Kunhutu nožířovu!“ napomáhal kněz paměti vojínově s pozdviženým prstem.

„Ah — vyť narážíte na dceru bývalého purkmistra novoměstského, Pavla!“ pravil Beneš, odhrnuje sobě dlouhé zažloutlé kadeře s čela za uši. „Inu! arciť, Kunhuta byla hezké, milé a, jak pravíte, poctivé děvče, to je pravda. Já byl mladý veselý hoch, ona mne ráda poslouchala, já rád u ní se bavil, — ale to je všecko. Když začala vrkati jako holubice a sténati i vzdychati milostně — ať jediným slovem povím — omrzela mne, a já mysle, že nesluší se na muže dospívajícího, aby celé dny podrnkával na harfě a pěl písně milostné u nohou krasavice, nešel jsem více do domu Pavlova. Kdo vám ale řekl, že jsem ji oklamal aneb podvedl, ten — s dovolením vaším — v hrdlo lhal.“

„Tedy za nic nepovažuješ, žes nebohou dívku připravil o pokoj duše, žes v ní lichotivými slovy a luznými zpěvy zbudil city neznámé, žes podkopal blaho její a vydal ji v obět zoufalosti?“

„Bůh můj svědek!“ vzdychl Beneš prostosrdečně, „na to jsem arci nepomyslil, a stalo-li se to, želím toho velice.“

„Tak tě opět uznávám za učedníka svého,“ řekl mistr, potěšen z upřímnosti vojínovy, i položil ruku na rameno jeho, řka: „Nepochybuji, že i napravíš, cos lehkomyslností svou zavinil. Zde není místa, abych ti vše vyložiti mohl, čehož ti věděti třeba; ale vždyť víš o pří-

bytku mém! Přijď tedy co nejdříve budeš moci odprázdniti se — přijď zítra, ano, co dím? přijď dnes, pokud možná; neb s dobrými úmysly neradno odkládati. — Bůh s tebou!“

Kněz odcházel. Dlouhé hedvábné roucho jeho zašustilo po kamenné podlaze. Vyvalenýma očima hleděl za ním jinoch, pak zatřásl hlavou kadeřavou a podpíraje se na oštíp svůj, zabral se do hlubokého přemyšlování.

„Podivná věc,“ řekl sám k sobě, „že kněz ten takovou mocí na mne působí. Kolikrát se mi zdá, že *já* mám pravdu, a předce když on mluví mi do duše se svým jasným, modrým okem a slova libě mu splývají ze rtů, praví mi opět něco: *On* má dobře, ty poslechni. — A jak jen tu mou známost s Kunkou nožířovic vypátral? Sotva se v Praze ohřál a již ví, kde který hoch a co dívce které slíbil a tak dále. — A já? Ať mne... já jí neslíbil ničehož! — Ničeho? Pamatuj pak se, Beneši! — Ano, tolik jsem předce řekl, že nepolíbím jiného děvčete mimo ji, a jestliže bych kdy políbil, aby mi na místě vousiska pod nosem upadla. Ano, na to se pamatuji, to jsem řekl; ale co z toho? — Aj Beneši, ty vše bereš na lehkou váhu! — Chceš zůstati starým mládencem? Nechceš. Chceš, aby ti vousky pod nosem upadly? — To také nechceš. *Ergo* — má mistr Jan Rokycana dobře. Dnes ještě půjdeš k němu do Tejna na radu. A došlo-li by až k tomu, že bys Kunhutu *musil* sobě vzíti, inu poruč to Bohu! Tak zle snad nebude, aby nebylo zase dobře. Ve škole jsme říkávali: *Post nubila Phoebus!* — Vše ve světě se mění a celé to lidské živobytí se svými slastmi a strastmi dobře dalo by se přirovnati k dubnové povětrnosti. Sníh, krupice, déšť, a hned na to zas jasno, teplý, lahodný větýrek, slunečno. — Tedy Bohu poručeno!“

Z toho spasitelného rozjímání vytrhl našeho vojína Jarohněv z Hrádku, jenž byl přišel, aby v předsíni gubernátorově službu komorníka konal.

Při té příležitosti musíme čtenářům našim oznámiti, že jinoch ten, vyznamenav se v boji ač krátkém proti Míšňanům řídkou udatností, doma pak správností a bedlivostí, vždy více prospíval v přízni a náklonnosti nynějšího pána svého, Jiřího Poděbradského, kterýž jej na odměnu služeb jeho věrných i mezi dvořany své přijal.

Beneš si pozdravení jeho sotva povšimnul.

„Co jest, žes tak zamyšlen?“ tázal se Jarohněv.

„Mám se ženiti,“ odpověděl Beneš jaksi truchlivě.

Jarohněv se zasmál. „Ženiti? — a k tomu děláš tvář tak kyselou, jakobys byl kousnul do nezralého jablka? Co jest na té ženitbě tak strašlivého, že to mého veselého přítele tak velice poděsilo?“

„Tebeť by ovšem podobná zpráva málo polekala, zvláště kdyby se řeklo, že jakási slečna Berta Hradecká nemůže déle bez tebe žíti a že není jiné pomoci, leč abys ji dovedl k oltáři.“

Jarohněv se zarděl: „Má-li to býti střela vtipu na mne naměřená, chybí se zajisté cíle svého. Vímť já předobře, jaká to mezera jest mezi mnou a slečnou Hradeckou, abych na spojení s ní jen zdaleka pomysliti směl; ale ctíti ji, mysliti na ni, sníti o ní — kdož mi může zabrániti, a činím-li to v skutku, komuž medle tím újmu činím?“

„Jestliže ale slečna Berta činí tolikéž, stává-li v Hradci u okna, zkad viděti ku Praze, posílá-li po větru neb po měsíčku pozdravení vzdálenému sokolníkovi svému, vzdychá-li a touží-li po tobě: tedy se nacházíš zouplna v pádu mém a já nenahlížím, jak by se té dobré slečně jinak dalo pomoci?“

Snad by oba jinochové ještě déle byli se škádlili záležitostmi srdcí svých, kdyby opětované zvonění z komnaty vládcovy nebylo Jarohněva odtud povolalo.

„Jarohněve!“ pravil pan Jiří ku vstoupivšímu panicovi; „tys v krátkém čase získal sobě ouplnou důvěru mou; doufámť, že i budoucně jí hodným se prokážeš.“

Jinoch se uklonil, a pan Jiří mluvil dále: „S tímto listem vydáš se co nejdříve na Náchod k Janu Koldovi ze Žampachu. Tato pečeť zjedná ti volný průchod k němu samému, neboť jí se vykážeš, žes poslán co komorník od zprávce země. Netřeba ti říci, že poselství toto jest důležité, a pročež očekávám, že ačkoli mlad jsa, zachováš se co muž obezřetný, a bych světlejším byl — pravím, že u příležitosti této povšimneš sobě počtu posádky tamnější, zbraní, děl, hradeb i jiných věcí, jichžto důkladná vědomost velice by nám prospěti mohla v čas potřeby.“

Jarohněv se zarazil, uslyšev druhý díl poselství svého, i chtěl již namítnouti, že všeliké vyzvědání jest jemu nejvejš protivné a téměř k smrti se rovnající; ale pan Jiří četl v duši jinochově odpor tento a protož řekl: „Nemysli sobě, že by pozorování, na kteréž narážím, bylo nejhlavnější úlohou při poselství tvém, nikoli! K věcem takovým mám Klampernu, jenž k tomu lépe se hodí než kterýkoli z vás. Leč musím ti pověděti, že poselství tvé i bez toho odporného přídatku bude dosti nebezpečné, a já bych ovšem nerad, abysi škodu jakous utrpěl, pročež bojíš-li se jíti na Náchod, povéz to bez obalu a já pošlu někoho srdnatějšího, třeba nebyl tak bezpečný a věrný jako ty.“

„Nikoli, pane můj!“ zvolal jinoch horlivě. „Že se nehrozím nebezpečenství sebe většího, toho tuším dal jsem

již nejeden důkaz; já Milosti vaší slíbil poslušenství a věrnost — a s tímto štítem odvážím se třeba do ohnivé propasti. Kdy mám jíti?“

„Zítra s nejrannějším jitrem.“

Jinoch chtěl odejíti; ale vládce volal za ním ještě: „Snad ti nebude třeba připomenouti, že rozkaz obdržený tajiti musíš i před nejupřímnějším přítelem svým? — Jdi a vrať se šťastně!“

Kapitola jedenáctá.

Přihodich se jednú k tomu,
Kdež nalezech v jednom domu
Právě také v túž hodinu
Dva, jenž přišla pohostinu.
Oba právě bez meškánie
Dásta mi milé vitánie,
A já přiblíživ se k nima,
Posadich sie mezi nima, — —
Jechomť se v odplatu ctíti,
Podávajíc sobě píti.

Podkonie a žák. *(Star. skládanie.)*

Ve *Šmerhově*, pověstné to krčmě vedle radnice staroměstské, sedělo pod večer několik mladých mužů z komonstva páně Jiříkova při plných žbánkách. Zhusta navštěvovaná krčma tato byla skoro tak stará, jako radnice sama, s kterouž také téměř v jedno tělo srostla, dělívajíc věrně osudy její. Bylo-li někdy na radnici hlučno, nebývalo ve Šmerhově ani svého vlastního slova slyšeti, aneb abych tu příbuznost jiným příkladem vysvětlil: byl-li kdo ve Šmerhově prostořekým, měl jen několik kroků k mučírně a na popraviště. Než ho doma pobřešili, již vytekla

krev jeho z uzavírané radnice korytem na ulici; neboť za bouřlivých a bezvládných časů tehdejších nekonávaly se všecky popravy veřejně na náměstí, nýbrž mnozí a zvláště ti, o kterých se vědělo, že stojí u lidu obecného v přízni, popravováni bývali ve přízemních síních a sklepích radního domu tajně; a konšelé nejsouce zavázáni výrok nad obviněným vynešený veřejně prohlásiti, obyčejně toliko tím po čase ospravedlňovali se, že popravený bývaje obci nebezpečný, obmýšlel záhubu jich i města veškerého a tudíž zaslouženou mzdu vzal za skutky své.

Proto pak předce nikdo nedal se odstrašiti, aby časem nenavštivil Šmerhov, neboť tam hospodář dával dobré, vodou nekřtěné pivo a míru spravedlivou, zapisoval pinty vypité toliko jednoduchou křídou a věděl zevrub všecko, cokoli se i v nejvzdálenějších čtvrtích všech tří měst bylo sběhlo; neznal žádného z hostí svých podle jména, a v čas nastalého vyšetřování nevěděl se ani na jediné slovo, které kdy hostu jeho z úst vyskočilo, pamatovati. Zkrátka: do Šmerhova chodilo všecko, co se při lahvici vína nebo pintě dobrého piva chtělo svobodně poobveseliti. Ačkoli pak společnost Šmerhovská bývala velmi pomíšená, předce nikomu nenapadlo, aby bázlivě hlídaje ústa svá, dával si pozor na řeč.

Jakkoliv hospodář sám pečliv byl toho, aby hosté jeho bez nebezpečí mohli uzdu pouštěti rozhovořilým jazykům svým, předce vzdor vší opatrnosti nemohl ubrániti, aby se k hostům jeho nepřimísili i lidé ošemetní, jenžto každé slovo tam uslyšané dále donášeli a neprozřetelných udávali. Mezi takové nebezpečné a nemilé hosty patřil i Jan Klamperna, jejžto čtenářové naši již znají. Člověk tento vedl výnosné řemeslo: neboť doha-

zoval domy a živnosti, rozváděl i opět mířil manžely, věděl navlas, mnoho-li kdo komu dlužen, a mnoho-li jiný má v truhle na hotovosti; tudy i těm býval hostem vítaným a prostředníkem, jenž povahu jeho obojetnou předobře znajíce, jen proto k němu na oko vlídně se měli, aby pomocí jeho cíle svého snáze a s větším prospěchem dosáhli. A však i Klamperna, jsa mužík schopný a obratný, věděl pokaždé předobře, koho má před sebou, a dle toho také všeliké chování své zřídil. Rád se přidružoval k podnapilým, mívajícím srdce na jazyku, a poněvadž mimo jiné dary měl i výbornou pamět, také ničeho nezapomněl, co kdy od koho byl uslyšel. Takť mohl posloužiti všem, kdož služeb jeho potřebovali. Tehdáž seděl vedle okna na místě nejpříhodnějším a opodál něho usadili se Beneš a Jarohněv, jenž přišedše spolu a nenalezže místa jiného, s patrnou nechutí k témuž stolu se posadili, za kterým Klamperna seděl.

„Připíte mi, pane Beneši!“ pravil špehýř, žbánek svůj malvazem naplněný příchozím přistrkuje, „a i vy, pane Jarohněve, ač nestydíte-li se za mne.“

„Nu, poctu od vás musíme přijmouti,“ odtušil Beneš lehce a omočiv pysky, zvolal: „Ať na věky nepiji nic jiného než husí víno, není-li to pravé malvazské, které již od nepaměti nepřekročilo práh úst mých!“

A řka to, přihnul žbánek k notnějšímu doušku; pak otřev sobě rukou namočená vousiska, postrčil žbánek Jarohněvovi. Ale ten se k tomu neměl, buďže vyzvědač byl mu tuze protivný, anebo že myšlénkami o nastávající cestě své se zanášeje, poslední slova Klampernova přeslechl. Klampernovi ale to neušlo. Pravil urážlivě:

„A což vy, mladý pane, poctou mou pohrdnete? Snad byste někdy želeti mohl nezdvořilosti své!“

„Jaktě Bůh živ, nikdy!“ zněla smělá a rychlá odpověď Jarohněvova. Dobromyslný Beneš arci stranou ťukl druha svého, aby vyzvědače zbytečně proti sobě nepopouzel; ale slovo bylo jedenkráte vyřknuto a nedalo se zpátky vzíti.

Uražený Klamperna zježil ryšavé obočí: „Nespoléhej se, mladíku, na přízeň, kterou na čas u mocného zprávce země požíváš. Panská láska po zajících běhá! Já již mnoho pánů přečkal za těchto měnivých časů, a doufám i toho ještě se dočkati, že nevčasná pýcha tvá pokořena bude.“

S tváří uzardělou, s očima blesky sršícíma odpověděl Jarohněv: „Že pýcha ve mně, o tom jsem posud nevěděl, neboť nemám nač a proč zpýchati; ale přirovnám-li sebe k bědáku takovému, jako jsi *ty*, tuť věru nemohu za to, ozve-li se hrdost ve mně!“

Benešovi bylo ouzko, že ohnivý druh jeho do nějaké vády se zaplete, z které by nic dobrého pojíti nemohlo, i hleděl z náchylnosti k mladému příteli svému hádku přetrhnouti, pročež zavolav hospodáře, požádal pintu bílého, řka k Jarohněvovi: „Co je po všech svářích! Začněme o něčem jiném.“

„Dobře máš!“ odpověděl panic, uchytiv se slova toho, jelikož sám, ačkoli popuzen, předce uznával, že doba tato nejméně hodí se k marné vádě, kdežto gubernátor, jenž mu teprv před dvěma hodinama byl dal důkaz důvěrnosti své, lehce mohl a takořka musil se dověděti, že svěřený posel jeho, jemuž byl opatrnost přikázal, ještě téhož večera před odjezdem svým začal hádku ničemnou v hospodě; a protož chutě chopil se prostředku přítelem ponavrženého.

„O něčem jiném tedy!“ zvolal vesele; „třebas o tvém ženění.“

„O mém ženění?“ pravil Beneš, usmívaje se. „Hm, to nejde ani tak rychle, jak jsem sám z počátku se obával. Nicméně, jsi-li žádostiv zvěděti, co já sám o té věci vím, rád ti posloužím, neboť před tebou nemám žádného tajemství. — A ty, Klamperno, napni své dlouhé uši někam jinam, já ti dávám slovo své do zástavy, že z rozmluvy naší zhola nic nehodí se do tvého krámu. My nyní budeme mluviti o záležitostech srdcí, o dívkách a tak dále, což všecko vesměs ani za mák by tobě nevyneslo, kdybys to i do slova věděl. Bůh tě za . . . chtělť jsem říci, pomiluj!“

Se zaťatými zuby a jizlivým pohledem uposlechl Klamperna a vzav cínový žbánek svůj, přisedl k jinému stolu, kdež hovor hostí, nedávno ještě živý a hlučný, přisednutím jeho najednou se utišil, jakoby dech baziliškův veselou společnost byl ovanul. Předce však nikdo neosmělil se nelibost svou nad dotíravostí Klampernovou tak patrně na jevo dáti, jak to byli vojíni gubernátorovi učinili.

„Toho měli bychom s krku,“ pravil Beneš se smíchem; „nyní tedy máš celé mé dobrodružství zvěděti. To již víš, že mne mistr Rokycana k sobě objednal. Jak mile tedy služby ve *dvoře královém* jsem se zbavil, pospíšil jsem k němu do *Tejna.* Sedělť, jak obyčejně, v těsné, klenuté komnatě při knize, kterou spatřiv mne odložil. Z počátku nepamatoval se hned na mne a musil jsem sám paměti jeho napomáhati, chtěl-li jsem se konečně dověděti, co asi se mnou obmejšlí. Ctihodný mistře, pravil jsem, sám sebe uváděje: já jsem Beneš, Beneš z Vody — týž Beneš, jehožto jste, bývaje ještě v Hradci Labském, klíti odnaučil, dnes pak v předsíni královské vinil z přestupku, z kterého by on se rád před

vámi ospravedlnil, anebo buda vinen kál, jak na křesťana sluší. — Čelo mistrovo se vyjasnilo. Rád to vídám, pravil, když svěřené ovce důvěrně utíkají se k pastýři svému, jsouce ochotny vin svých napraviti. — Vina tvá, synu můj, arci by před očima světa nalezla snadno výmluvy i obrany; ale zdaliž by ji nalezla také před očima Hospodina, jenžto zpytuje srdce i ledví člověka? — To nevím, otče, odpověděl jsem, a protož přicházím k vám na radu. — A dobře činíš, synu můj! Člověk, spoléhaje na své vlastní náhledy, podoben jest ovci, jenž utekla z ovčince bezpečného, aby se do vůle potoulala po horách. Nespadne-li s kolmé stráně, neveběhne-li vlku v jícen, můžeť ji ještě deset jiných nehod potkati, z kterých bez přispění pastýře jí vyváznouti nelze; neb co dí apoštol: „Dostatečnost naše ...“ I musilť jsem knězi dobrému do řeči padnouti, obávaje se, aby mne celým traktátem o hojném předmětu tomto neobmyslil, — a snad jsem ti již jednou vypravoval, jak jsem z uctivosti před obšírnými traktáty ze škol utekl, aneb raději, kterak maje hlavy své na špalku popravním pozbýti, pod korouhev páně Jiřího vzal jsem outočiště?“

„Ano,“ odvece Jarohněv, „tos mi již nejednou obšírně vypravoval; ale nyní zanech všeho vybíhání, chceš-li historii svou dopověditi, sice bych se ani konce nedočkal; neboť dnes musím jíti záhy spat, an zítra odjedu v službě přes pole, — a kdo ví, kdy se opět navrátím!“

„Ty přes pole? a již zítra? — a o tom jsi se mi ještě ani slovem nezmínil?“

Místo odpovědi mrštil Jarohněv okem k protějšímu stolu, kde Klamperna seděl skoro sám a sám.

„Ach dobře!“ děkoval Beneš; „na toho vejra byl bych ani nezpomněl. — Dnes ti tedy z příhody své po-

dám toliko jádro, aneb jak jsme v kolleji říkávali: *succum et sanguinem*, až se navrátíš, obdržíš to *per extensum*, aneb abych ti to česky vyložil..."

Jarohněva trpělivost opouštěla, a Beneš měl zvláštní chuť k obšírnému hovoření. Zůstav český výklad latinské floskule dlužen, pokračoval u vypravování svém, sám sebe pamatuje: „Kde pak jsem přestal? Ano, jak mne ctihodný mistr Jan Rokycana hojnými citáty z písma zasypati hrozil; já pak řekl jsem: Otče důstojný, povězte krátce, jak se zachovati mám; já pak zavazuji se slavně, že učiním, jak poradíte. — *Více* nemohl jsem slíbiti. Mistr Rokycana hodil na sebe dlouhé kněžské roucho, přikryl hlavu birýtem, a šli jsme. — Přiznám se ti, že jsem nemyslil jinak, nežli že mne povede přímo k oltáři a s Kunhutou nožířovic nakvap oddá; ale tak zle nemělo býti. Mistr kráčel přes náměstí, já za ním, až pak jsme se dvěma neb třemi ulicemi dostali k starobylému *klášteru svaté Anny*, kdež nyní jeptišky všech barev a řeholí pospolu bydlí. Mistr zaklepal, vrátná otevřela a my vstoupili do tmavé klenuté chodby. Kroky naše rozléhaly se zvučně, an jsme kráčeli po kamenné podlaze. Tichá osamělost toho místa dojala mne tak, že jsem sobě na mistra promluviti netroufal. Vrátná uvedla nás mlčky do komnaty prostranné, v polovici hustými dřevěnými mřížkami přehražené, a ukázavši na stolice tam rozstavené, jako duch zmizela. Brzy na to zaslechli jsme šust dlouhých rouch a za mřížemi objevily se v neurčitých nástinech dvě jeptišky; pro mříže nebylo mi lze rozeznati, která z nich starší byla neb mladší. *Pax vobiscum!* řekl mistr hlasem jasným. Odpověd jeptišek na pozdravení toto nedoslechl jsem, neboť náhle následovalo bolestné ženské vykřiknutí a pád temný, jakoby jedna z nich byla

do mdloby upadla. V ouzkostlivém tušení rozběhl jsem se ku mříži; ale mistr Jan pochytil mne za rameno, řka: „Upokoj se!“ Sám pak pohnutí vnitřní v sobě přemáhaje, promluvil k pozůstalé jeptišce: *„Soror dilecta*, o tobě vím, že nelpíš ouzkostlivě na dávných ustanoveních řeholních, s kterými se ani písmo ani tento věk náš volnověrný neshoduje; protož očekával jsem, že nenecháš mne státi za mřížemi a k shledání umluvenému zvolíš místo jiné, zvláště proto, že ona dívka neblahá nesložila posud slib řeholní, aniž pak složiti míní, což jak doufám, spasení jejímu nikoli nebude na újmu. Já jistě nejsem nepřítel kázně, pokud se předně s výroky písma a za druhé se zdravým rozumem srovnává; v tomto však obzvláštním pádu míním, že bys mohla od přísnosti jinak chvalitebné poněkud ustoupiti.“ Váhavě uposlechla převorka. Dvéře mřížové se před náma otevřely. Rokycana vstoupil a já chystal se za ním jíti; ale převorka zastoupla mi cestu. Leč mistr tejnský konal opět prostředníka, a já — plížil se po špičkách za nima.“

„Byl bych tě rád viděl,“ padl mu do řeči Jarohněv, „tebe, kterýž tak rád zpříma sobě vykračuješ, aby bylo slyšet ostruhy na patách cinkati, — tebe, pravím, rád bych byl viděl, jaks asi klopil oči před důstojnou převorkou!“

„Nesměj se mi, Jarohněve!“ odvece Beneš. „Tys zajisté na své vlastní oči viděl, že umím podívati se do očí nepříteli sebe zuřivějšímu, dotírá-li na mne křikem a zbraní tělesnou, mečem, oštípem, sudlicí nebo mlatem; ale před tichostí klášterní a před zbraní duchovní, na mou ... ať nedopovím! — mám ukrutnou uctivost!“

„Věřím ti bez přísahy. Pověz, v jakém stavu nalezl jsi svou Kunhutu?“

„Ubohá! V šerém klášterním rouše nebyla ani k poznání. Krásné snědé lesklé vlasy její ukryty pod kuklí černou, rouška bílá zacláněla jasné čelo její, krček bělostný podvázán, že z něho ani dost málo nevykoukalo; jen *oči* její planoucí prosty obvazků, upřeny byly na mne. Majíc ruce na klín skleslé, seděla na nízké pohovce, kamž ji pečlivá převorka byla uložila; pak vyskočila jako náhle popuzená, vrávorala as tři kroky ku předu, a rozestřevši ruce proti mně, vynutila ze ztísněných prsou: *„Beneši!“* — I byl bych musel býti z kamene, kdybych na tento hlas, v kterém se všecka náruživost horoucí lásky jevila, nebyl jí letěl vstříc. Než jsem se toho nadál, leželi jsme sobě v náručí. Hlava její spočívala na prsou mých; i cítil jsem, kterak horké slzy její hojně padaly na ruku mou co kapky ohnivé; slyšel jsem něžný šeptot, veškeré vnitřnosti mé zimniční horoucností pronikající. „Ach Beneši! lkala usedavě, co jsem vytrpěla od té doby, cos mne opustil!“ — Já neměl tolik smělosti, abych na tom posvátném místě k ní byl mohl promluviti; toliko pevně držel jsem ji v náručí, boje se, aby mně mrtvá k nohoum nesklesla. Tolik udatnosti, tolik lásky nikdy jsem v ní nehledal. Ačkoliv i nyní vyšla mi víc než polovičně vstříc, což mně u pohlaví ženského vždy bývá protivné, nicméně nemohl jsem opovrhnouti city hlubokými, jimiž celá ke mně lnula; i zdát se mi, že teprv v onom traplivém okamžení počal jsem poznávati cenu věrné milosti její, a srdce mé prosto všelikých předsudků tlouklo jí vzájemně vstříc. — Pozvednuv hlavu, zaslechl jsem převorku hlasitě vzdychnouti: „Nyní pohleďte, mistře, co jste učinil!“ — „Nic,“ odpověděl on, „leč co se svědomím svým vyrovnati troufám; raději vy sestro sama pohleďte, co jste svou klášterní

přísností vyvedla! Místo co jste měla dívce k nabytí ztraceného míru srdce dopomáhati, byla byste ji bezmála přivedla k zoufání."

„Když jsem se jí ujala," pravila převorka, povznesouc očí k nebi — „když jsem se ujala jí co ovce opuštěné — neboť otec její nakvap z Prahy ujel — domnívala jsem se, že ticho klášterní, svatá samota a cvičení se v pobožnosti vypudí mladé dívce světské myšlénky z hlavy a navrátí pokoj vnitřní, jejž láskou nešťastnou byla pozbyla . . ." „A její pláč," přejal Rokycana řeč rychle, „její vybdělé líce, její zoufalost nemohly přesvědčiti vás o něčem jiném? — Věru, kdybyste nebyla blízká a nad to milá a vážená příbuzná má, nevím, zdali bych se zdržel, abych nedal rozkotati zdi tyto žalářní, aby z nich nezůstal ani kámen na kamenu; — ale (pravil po krátké přestávce) vždyť jest to již ten jediný kout, kamž vás nebohé řeholnice z veškerých měst pražských sehnali, a já vás o ten poslední přítulek nechci připraviti; ale to chci, aby tomu nesmyslnému uzavírání mladých nezkušených děvčat byl jedenkráte konec učiněn. Vy jste rozumná, šlechetná, nábožná žena; pohleďte pak, nejste-li jinak slepotou poražena, na to ovoce, jež nese strom lesní, na nějž ruka matná obmýšlela vštípiti roub fíkový. — Nikoli, to nejde!" A přistoupiv k nám, pravil vlídně ke Kunhutě: „Dcero má, nabuď dobré mysli; já sám vyhledal jsem tobě v městě příbytek tichý u ženy jedné bohabojné, kdež tak dlouho pobudeš, dokud se mi nepodaří mladého člověka tohoto, jejž miluješ, s otcem tvým smířiti. Snad již není daleko čas ten, kde vše do vykázaných kolejí se navrátí, a nebudou více nepřátelsky proti sobě státi otec a syn, bratr a sestra, jakž to bývalo druhdy." — Převorka chtěla ještě něco namítnouti;

ale mistr Rokycana nedal se v úmyslu svém zmásti a tak se stalo, že Kunhuta po malé chvilce v šaty světské převlečená přišla k nám, celá proměněna, celá potěšena, kvetoucí jako růže, ovívaná teplým větérkem. S radostným úsměvem ve tváři následovala nás, a těžko bylo by mi přisahati na to, poslouchala-li při rozloučení napomenutí pečlivé převorky, kteréž jí ona na cestu dávala, čili nic."

„A jak to tedy vlastně stojí s tvým ženěním?" tázal se Jarohněv žertovně.

„S tím, jak jsem již dříve podotkl, nejde to nikoli tak rychle, jak jsem se domníval. Především potřebí přiměti otce Kunhuty k tomu, aby k sňatku našemu povolení svého udělil, což asi tak lehko nepůjde..."

„Tos mi z duše vyňal," přejal Jarohněv slovo; „i já si tak myslím, že bývalý purkmistr nebude tak kvapný, aby dceru svou beze všech okolků hodil na krk vojínovi strany odporné."

„Dolož také," řekl Beneš, „že ani pýcha jeho tomu tak snadno nedopustí, aby požehnání otcovské dal tomu, jejž druhdy k špalku krvavému byl odsoudil — Bůh ho za to... Odpusť Pán Bůh hřích přetěžký!"

„Na čem jste se tedy konečně ustanovili?"

„Prozatím na tom, abych směl Kunhutu v novém obydlí jejím jednou neb nanejvejš dvakráte za týden navštiviti a to sice ve vší počestnosti a povždy u přítomnosti ctné matrony, kteréž Rokycana nevěstu mou *in spe* pod ochranu odevzdati ráčil."

„V celém tom příběhu" pravil Jarohněv usměvavě, „nic mi není divnějšího jako to, že onen mistr, jehož učenost, výmluvnost, nábožnost a počestnost vůbec tak vysoce vychvalují, na to se oddal, aby lehkomyslnému

mladíkovi — pravímť to bez úmyslu jakés urážky — dívku namlouval.“

Ale to znělo v uších Benešových, jenž na Rokycanu ani toho nejmenšího přijíti nenechal, jako rouhání bohaprázdné. U něho býval oheň hned na střeše, a protož zapomenuv se v té chvíli nad přátelstvím, rozkřikl se zlostně: „Nehaň mně mistra Rokycanu!“ Poslední slova vyvolal tak hlasitě, že i uši ostatních hostů co nějaké strašlivé heslo obrazila.

Pražané vstávali s velikým hřmotem od stolů. „Kdo se opovažuje haněti mistra Rokycanu? Jestliže ani kapitola hradní, když se na sněmu o to jednalo, aby byl arcibiskupem, nenalezla ničeho, co by cti jeho mohlo býti na újmu, kdož se osmělí tupiti jej?“

Beneš vida bouři se stahovati, rád by byl zpátky vzal slovo, kteréž mu z úst vyklouzlo; protož uznávaje za povinnost chybu učiněnou pokud možná napraviti, vstal a řekl: „Páni měšťané, tu nebyla a nemohla býti řeč o haně ve smyslu takovém, v jakovém vy ji beřete. Já sám bych každému, kdo by se opovážil mistra tejnského haněti, krk na místě zakroutil; ale tu jest pouhé nedorozumění. Mistra Rokycanu nehaněl nikdo, a co my dva tady mezi sebou máme, do toho se vy páni Pražané neračte míchati. *Dixi.*“

„Já pak“ zvolal Klamperna potměšile, „slyšel jsem na vlastní uši, kterak onen mladší panoš mistra našeho zřejmě tupil, řka: Pokrytec jest, zákonník, publikán! a nepravil-li to výslovně, řekl aspoň něco podobného, což já v čas potřeby hotov jsem přísahou smrtelnou dosvědčiti.“

„Uspoř si přísahy své k svědectví výnosnějšímu,“ řekl Beneš opovržlivě; „nás pak nech na pokoji.“

Ale Klamperna by byl rád panošům hrdost a pánovitost co nejdříve zplatil, a protož nepřestával Pražany podněcovati k sváru; snad by se konečně předce byla půtka šeredná ztrhla, která při takových příležitostech nezřídka s krvavou vraždou se končívala, kdyby nebyl rozmyslný Jarohněv, předzvídaje nebezpečí a hodiv peníz na stůl, z krčmy odešel. Za ním ubíral se Beneš, pološlasitě něco pro sebe mumlaje, což ve slovech srozumitelných znělo as jako: „Ať mne všickni všudy... zapomenu-li tomu ošemetnému špehýři dnešní kousek!"

Obtylý hospodář vyvalil se za nima, mna sobě ruce: „Neračte pak, mladí panáčkové, sobě to příliš k srdci bráti — toť tak běh světa! Můj milý Bože, když pivo dobré a víno spravedlivé, neníť věru divu, že bujná krev vstupuje do hlavy a jazyk navlažený mermomocí nechce zůstati za příhrádkou svou. — Inu, jak dím, běh to světa; protož dobrou noc, pánové, nedejte se odstrašit a přijďte zase brzy do Šmerhova."

Kapitola dvanáctá.

— — člověk bieše mladý:
Nejmieše známku brady,
Na němž sukně šerá, umlená,
A k tomu kukla zelená:
Ta také zedrána bieše;
Mošnu na hrdle jmějieše,
V niž by vložil, což mu třeba,
Mním, že knihy, také chleba.
A deštky jmieše u pasa, —
I jinú k tomu přípravu:
Všeť bieše školskú postavú.

Podkonie a žák. *(Star. skládanie.)*

Schylovalo se k večeru; jarní slunce sesílalo poslední paprsky na zem znovu okřívající, an mladý jezdec

na dobrém sice ale od cesty daleké tuze umdleném koníku pustými lesy chlumeckými samoten se bral. Pěvcové lesní umlkávali, stíny stromů se dloužily, chladno nastávalo a jezdec zaobaliv se těsněji do pláště, ostruhami mocně pobádal koně svého, jenž ale pokaždé hlavou potřesa, zřejmě tím na jevo dával, že mu nelze nohy k běhu rychlejšímu napnouti.

„Ubohý koníku,“ pravil jezdec tesklivě, „já ti sice rozumím, ale pomoci nemohu. Noc nastává, tys umdlen a hladov jako já; ale zde v lese předce nemůžem přenocovati, nýbrž musíme dále; protož napni každou žílu v těle k síle poslední, ať aspoň před čirou tmou nejbližší hospody dostihnem.“ A řka to, pobodl koně dobrého ještě ostřeji, ale vranec jindy poslušný frkaje a vrtě se zdvihal uši a potřásaje hřivou nechtěl dále. Ještě silnější bodnutí a udidlem potrhnutí nevymohlo oučinku jiného, nežli že kůň sepiav se postavil na zadní nohy, takto patrně zpouru svou na jevo dávaje.

„Nu co máš, bláhový?“ promluvil naň jezdec, po šíji jej potleskávaje; „čeho se děsíš?“ A vida, že přirozenou ouzkost zvířete násilím přemoci nelze, slezl chutě a pojav koně za uzdu, jal se jej přes místo závadné převoditi; pátraje pak po příčině bázně zvířete svého, spatřil v příkopu vedle cesty ležeti člověka — v hlubokém spaní pohříženého. Nechav jej spáti, neopominul osobu jeho zevrub sobě prohlédnouti. Sukně člověka spícího z hrubého šerého sukna deštěm a větrem tolik byla utrpěla, že nitě již sotva při sobě se držely; ze zadu pak přes hlavu překlopena zelená kukle, jakéž tehdáž nosívali chudí študenti; kalamář u pasu a mošna na zádech doplnily důkaz, že mladík v příkopu ležicí náleží k třídě oněch žáků, kteří mistrům v kolleji posluhovali,

síně školní vymetávali a topili, ano i v jistý čas pro sebe i mistry potravu po vesnicech žebrali. Dobromyslným selkám namluvili obyčejně, že se připravují k stavu duchovnímu, načež ony snášely ochotně vejce, máslo, kury a kde co měli, aby duchovního panáčka dle možnosti uctily a obdařily. Spící žák snad právě po takové sbírce se potuloval; neboť Jarohněv — on byl ten jezdec — nahlédna do pootevřené mošny, spatřil tam mimo některé knihy také as půl kopy vajec.

Dílem přirozená outrpnost, dílem i potřeba vlastní dohnala pocestného panice k tomu, že žáka tvrdě spícího pracně zbudil; jelikož protrhna se na chvilku ze spaní, vydal ze sebe toliko několik nesrozumitelných hlásek a hned zase usnul. Jarohněv naděje se, že v něm snad nalezne průvodčího, kterýž by mu cestu k nejbližší hospodě ukázati mohl, poznovu a silněji jím zatřásl, tak že tento vzchopiv se konečně, oči opuchlé s podivem naň vyvalil.

„Nu, což jest?“ promluvil jazykem těžkým, „což jest, že mě nenecháš na pokoji? čili hledáš příčinu k sváru? Věru ten mečík, co se ti po boku houpá, neochrání tě před holí mou, která umí tancovati okolo uší až milo!“

Jarohněv hleděl ho upokojiti, řka: „Příteli, nemyslímť zle o tebe; ale noc kvapem se blíží a tobě i mně hledati jest přístřeší; neboť v počasí tomto bývají noci chladné a tyť bys leže v příkopu vlhkém mohl snadno zkázu na zdraví vzíti.“

„*Per deos!*“ zvolal žák s veselým chechtem: „Tyť mluvíš jako nebožec mistr Křišťan slavné paměti, jenž znaje se výborně netoliko v matematice a hvězdářství, alebrž i v lékarství, každého, kohožkoli na ulici potkal, před nastuzením se vystříhával. Nu, něco pravdy jest

ovšem ve slovech tvých; ale to nebude as jediná příčina, proč jsi mne ze spaní vyburceval?“

„Abych upřímně pověděl,“ řekl panic, „jde tu také o mne, neboť jsem v krajině této docela nepovědom, a kůň můj umdlený touží po obroku; já sám...“

„Žížním a lačnim, doplnil žák — a *mně*, abych upřímnost s upřímností zplatil, nevede se lépe.“

„Nuže!“ zvolal panic. „víš-li o nějakém přístřeší na blízku, kdež bychom nadzmíněným potřebám vyhověti mohli, ukaž cestu, učině dobrý skutek nade mnou i sebou samým.“

„Já učiniti dobrý skutek?“ zasmál se žák, „skutek tělesného milosrdenství? Což nevidíš na mošně mé, že já sám výhradně od dobrých skutků se živím? Chceš-li však zaplatiti za mne pintu piva a něco málo k zakousnutí, uvoluji se ukázati tobě dobrou hospodu; míníš-li však býti skoupým a neužilým, jeď, kam ti libo!“

Jarohněv při vší nezkušenosti své předce pozoroval, že žák, ačkoli mlad, byl zhýralec, jenž napiv se kdesi do vůle, v příkopu dosaváde nevystřízlivěl; protož umínil sobě, míti se s ním na pozoru. „Příteli,“ řekl co nejvlídněji, „máš ovšem míti podíl na večeři mé — ač dostojíš-li oukolu svému!“

„Podíl na večeři mé!“ opakoval žák po něm nespokojeně. „To je velmi neurčitá a snad i podvodná úmluva! — Nelíbilo-li by se tobě, panici dobrý, k stanovení úmluvy této světleji se vyjádřiti?“

Nevrle odvrátil se od něho Jarohněv, a vsednuv rychle na kůň, hodlal sám o sobě pustiti se dále, an žák vida, že by způsobem tímto zbaviti se mohl prospěchu svého, poskočil na nohy a podpíraje se o hůl sukovitou, statně před jezdcem sobě vykračoval.

„Panici!“ zvolal, obrátiv se po jezdci; „já jsem se rozpomenul na zlaté přísloví, ježto jsem z úst mistra Křišťana — Bůh račiž duši jeho spasiti! — častěji slýchával: *Vis unita fortior*, což se na česko vykládá as takto: Běda člověku samotnému! Jiní ovšem jinak tomu chtějí; ale co je do všech učených hádek, odpírá-li žaludek co rek ozbrojený, a protož dovolí-li Statečnost vaše, budu kráčeti před vámi co ohnivý sloup před národem izraelským, byť se mi ani toho zaslíbeného podílu v večeři tvé nedostalo.“

Jarohněv místo odpovědi toliko srdečně se zasmál a pokyna hlavou na znamení svolení, přijal mlče průvod žáka potulného, a tento dal se chutě v pravo průsekem, řka vesele: „Za mnou tedy, panici, chcete-li dostihnouti hospody ještě před půlnocí. Lesy tyto rozkládají se šířeji, nežli se Statečnosti vaší ve snách uzdálo; já pak, abych změnu úmyslu svého aspoň poněkud ospravedlnil, řeknu prostě, že právě nyní cítím v sobě jakési puzení k vykonání dobrého skutku.“

Jarohněv váhal, nevěda, má-li se svěřiti člověku neznámému, jehožto řeč i postava nevelmi k důvěrnosti lákala; poněvadž ale nebylo tu rady jiné, požehnal se odhodlaně znamením svatého kříže a odepiav meč pro příhodu, bral se odhodlané za průvodčím svým.

Tmy přibývalo, cesta šla pořád hlubokým lesem. Vysoké jedle a smrky pnuly se do výše co ohromní velikáni a u pat jejich vznikající podrůst přijímal v šeru nočním na sebe rozličné obludné podoby.

Brzy přeběhl cestu jelen, vycházeje z huštiny na pastvu, brzy zase pták některý vyletěl z hnízda pocestným našim nad hlavy, krákaje a křídloma matně třepetaje. Při každém šustu zastavil se kůň panicův, stříhaje

ušima, frkaje a stranou couvaje a navzdor lichocení i ostrému pobádání cestu s pánem svým toliko nuzně dále konal. Bylať to nepříjemná cesta. Brzy některá větev udeřila jezdce v bok, zase jiná srazila mu birýt s hlavy, při čemž pokaždé druh jeho pěší nemírně se zachechtal, což Jarohněva více k mrzutosti popouzelo, než nehoda sama.

„Takť jest“ zvolal syn Musy ousměšně, „když kdo míně sobě pohoviti, upadá v ještě větší nepohodlí, aneb, jak my učení říkáváme, z *Charybdy* do *Scylly*, což se vykládá: z bláta do louže; — ale tu jsme již u konce lesa a tamhle zdálí usmívají se na nás světýlka z chlumeckých domků!“

Jarohněv pohlédna, kam žák holí ukazoval, přesvědčil se k nemalé radosti své, že průvodčí jeho pravdu pověděl.

„To tedy městys Chlumec leží před náma?“

„Ano,“ pověděl žák krajiny povědomý, „a tam čeká na nás dobrá hospoda. — Vlastně nic ve světě není lepšího nad dobrou hospodu. Dokud jsem v Praze meškal na učení, neznal jsem lepší nad Šmerhov. To bylo veselé místečko; hospodský samá vlídnost, pivo výborné, hosté bratrští a časem...“

„Krvavé hlavy!“ dopověděl zaň Jarohněv, jenž vychválenou krčmu tu před nedávnem byl seznal.

„Inu časem také,“ přisvědčil žák se smíchem; „ale což jest o trochu krve? Obyčejně se po takové rvačce všecko zase smířilo, ranění se umyli, počalo se píti znovu, a veselost byla napotom ještě bodřejší než před tím, a tak se naplnila pravda věkodávná: *Post nubila Phoebus*, což se vykládá...“

„Nechaje výkladů,“ vskočil mu do řeči panic, „pověz raději, proč jsi opustil učení pražské?“

Žák se zasmál. „Já jsem sice z učení zběhl; ale nemám věru, proč bych toho přílišně želel.“

„Co tě tedy pohnulo k tomu, abys dal výhost Musám?“

„Mejlíš se, panici,“ odpověděl tázaný, „domníváš-li se, že jsem, opustiv Karolín, stal se božským Pierridkám nevěrným. Nikoli! Sloužímť jim až dosaváde, ač toliko dobrovolně, nejsa ukován ku knize a nestoje více pod metlou mistrovou. Musy, tyto sestry nebeské, chtějí míti sluhu volného, mistrům neotročícího, aneb jak my latině se vyjadřujeme: *non jurantem in verba magistri*. Nad to koluje v žilách mých krev lehká, nepokojná, tak že nikdež a v ničem dlouho vytrvati mi nelze; všecko mne v mále omrzí. Tak se mi děje s knihami, dívkami a poněkud i s vínem a pivem. Napiji-li se někdy do vůle, postívám se na to tři i čtyry dny, mrtvě tělo své vodou, a když přejde čas ten, vrátím se opět k číši něčeho lepšího.“

Bezděky musil se Jarohněv tomu upřímnému vyznání zasmáti. „A co jest teď zaměstnání a povolání tvé?“ otázal se žáka, počínaje ve veselém, rozmarném hovoru jeho zalíbení nacházeti.

„Před nedávnem zaměstnával jsem se léčením koní, což jsem od mistra Křišťana slavné paměti pochytil; neboť nevyrovnaný muž tento znal se, jak jsem již podotkl, netoliko v božském hvězdárství, alebrž i v léčení lidí i koní, a já, byv u něho dlouhý čas famulem a laborantem, ze všeho něco pochytil jsem.“

„A jak se ti daří s uměním tímto?“

„Bohužel, málo které umění nyní ve světě dobře se vyplácí, zvláště mají-li se perly sypati před vepře! S tím tupým lidem selským docela nic není. Tak u př. já dnes vyhojil jednomu sedláku šťastně klisnu, na smrt nemocnou,

a co myslíš, že byla odměna má? — Sedlák pravil, že to propijem, pouze proto, aby aspoň polovičku odplaty sám užil; mně pak nedostalo se ničeho jiného, než těžké hlavy po kalném pivě, ba ani žížeň patřičně neuhasil jsem, neboť se mi teď chce mnohem více píti než prvé."

„A proč medle nezvolíš sobě zaměstnání vděčnější? Mám za to, že bys při učenosti své bez obtíže jinou a lepší živnůstku sobě najíti mohl."

„Pravda!" posvědčil žák, „protož také co nevidět hodlám něco jiného začíti."

Rozmluva pocestníků najednou byla přerušena nehodou, potkavší Jarohněva, jenž v městečku samém i s koněm do rokle spadl. Na štěstí žák ohlídna se po něm, pomohl mu ochotně z jámy, řka: „Držte se mne, panici! Tma jest čirá a osady naše jsou tak nerovné a roklité, že člověk neznaje všecky spády zevrub, snadno hrdlo by sraziti mohl; — leč Bohu chvála, tu jsme již před samou hospodou!" A řka to, chystal se dobromyslně panicovi při slézání s koně pomáhati.

Ale Jarohněv nepřijav pomoci jeho, skočil hbitě se sedla a veda vrance za sebou, řekl: „Zavolej raději někoho ze sednice, aby mi ukázal konírnu."

Ochotně veběhl žák do krčmy, a po malé chvilce vyšel váhavý pacholek se svítilnou, a prohlídnuv si především pohodlně jezdce i koně, chápal se konečně uzdy.

„Nech jen, nech," pravil panic švižný, „já uvykl koně svého sám obstarávati; pročež ty, jda napřed, ukaž místo." A odepiav sedlo i houni šel, by rukou vlastní vyčistil žlab a obrok předložil, a pak teprv, přesvědčiv se, že vše dobře obstaráno, kráčel po záspi za pacholkem do krčmy, zkad již hlas žáka veselého takto se ozýval:

„Především pintu dobrého piva pro nás, t. j. pro vzácného panice, jejž přivádím, a pro mne! — A pak," volal za odcházejícím hospodským, „když už do sklepa jdeš, přines raději hned dvě, abys nemusel tak často choditi. — Dnes, brachu, staneš se o jednu láku piva chudším a o několik grošů pražských bohatším; protož netrub na nás, jako kdosi na nová vrata, a jdi!"

Ale hospodský vzdor zřetelnému napomenutí tomu zůstal u prostřed světnice, dívaje se na panice právě vcházejícího, jakoby z jeho rtů neb zraků očekával potvrzení rozkazu žákem daného.

Ačkoli Jarohněvovi bylo velice divno a spolu nemilo, že průvodce jeho tak směle a beze všeho okolku zde na pána sobě hráti počínal, předce upamatovav se, že mu večeři přislíbil, pravil vlídně: „Ano, učiň tak, muži milý, a postarej se spolu, abys nám i něco k jídlu předložil."

„O to již postaráno!" zvolal žák. „Voda na krbu co nevidět bude státi v plném varu, a já odevzdal svá vejce této buclaté hospodyňce, aby nám je na měko, a nestačí-li k tomu umění její, třeba na tvrdo uvařila. Mimo to" — šeptal panicovi do ucha — „svěřila mi cos o uzené kýtě, a tak jest po starosti."

Hospodyňka, na kterou žák se odvolával, usmívala se přívětivě a na důkaz, jak milí jsou jí hosté přišlí, vykázala jim místo v předním koutě, zrovna pod obrazy, do jedné řady sestavenými, u prostřed nichž visela krátká, ouzkými řemínky hustě opletená hůlka, znamení to, že hospodář jest právomocným sudím veškerého městečka.

Co Jarohněv skrovné okrasy světnice prohlížel, vrátil se hospodský s požádaným pivem, z něhož, než je před hosty postavil, napřed sám bez pobídky se napil.

Panic sice se prohlásil, že před jídlem nikdy nepívá, ale druh jeho i hned zmocnil se žbánku a na zdraví jeho notně si přihnul; pak utřev sobě pysky rukávem, mlaskaje zvolal: „Při tom zůstaneme!“

Náhlým a častým pitím stával se žák vždy veselejším, škádle brzy hospodyni, brzy hospodáře, ano i Jarohněva, a nedbaje na tajné mrkání panicovo vyprazdňoval pintu za pintou, tak že by se v brzce bylo vyplnilo předpovědění jeho, že téhož dne hospodský chlumecký buda o jednu láku piva chudší, stane se o několik grošů pražských bohatším, kdyby mírný Jarohněv nebyl tomu přítrž učinil, řka: „Člověče, slíbilť jsem sice, že zaplatím, co by postačilo k zahnání přirozené žížně tvé, nikoli ale, čeho bys k ukojení hříšné navyklosti své zpotřeboval. — Nemohuť arci zabrániti, abys nepil za své vlastní peníze, máš-li jakých, a však upřímně bych radil, abys přestal na tom, což slušného.“

„A kdo tobě, panici, pověděl míru, kterou se řídí přirozená žížeň má? — Hleďte ho! — Ale již vidím, žes skrblík, a protož od nynčka budu píti na svůj vlastní řád,“ a poodsedna od Jarohněva, zaklepal víkem žbánku, volaje: „Vzhůru hospodáři, nalejž *pro mne*, a napiš to, zatím někam na trám!“

To však nebylo po chuti hospodskému, jelikož i hned počal se takto vymlouvati: „Milerád, můj veselý panáčku; ale čas k spaní nastává, a já sám téhož jsem mínění co onen švarný panic, a nad to nevím — a nepochopuji, jak jen může člověk býti vesel, nemaje v kapse halíře?“

„Že nepochopuješ?“ zasmál se žák. „Nuže, tajemství to mohu já ti vysvětliti. Rci medle, jsou-li pak peníze jediný pramen, z něhož se veselost prýští? — Staří,

ješto o nich nevěděli, pravili, že *ne*. Tomu též učí zdravá filosofie, a já, kdybych i neznal výroků těchto zetlelých a starodávných, mohl bych tě poučiti z vlastní zkušenosti, že právě tehdáž bývám v nejlepším rozmaru, když to v kapse mé nejsmutněji vyhlíží."

A zaloskav prsty, počal jasným, příjemným hlasem zpívati:

„Mně plakati nedáno,
Zármutku já neznám,
Jen když večír a ráno,
Zazpívat mi popřáno
Pak hoři vale dám.

Pryč zlaté trusky, škváry!
O ty já nic nedbám,
A knihy — suchopáry,
Holé jsou čarymáry,
Čti si je rarach sám!

Mněť vždy do veselosti,
Nechť mám co neb nemám,
Radost mé základ cnosti,
Tať kámen mé moudrosti;
Vše jiné — mam i klam!

Až zemru, teprv vale
Svodnému světu dám;
Poslední píseň ale
Co *carmen funebrale*
Sám sobě zazpívám!"

S potěšením poslouchali domácí, ba sám hospodský, rozmarným nápěvem rozveselen, zvolal: „Věru, písnička tato stojí za pintu piva, vezmi mne č . . .!" a vzav prázdný žbánek se stolu, šel natočit čerstvého. V samých dveřích

potkal se s hostem novým, jenž dav pozdravení, žádal o nocleh.

„Jen dále, příteli!“ řekl hospodář. „Noclehu by ti věru po celém Chlumci ani nejchudší soused neodepřel, tím méně já, hlava městyse, a naň to ouřadem i povoláním k hostinnosti zavázaný. Pročež vejdi směle a posaď se!“

Host posadil se ke krbu, sundav s hlavy široký překlípený klobouk. Záře z krbu padala nyní na obličej jeho, a Jarohněvovi se zdálo, jakoby mu byl jaksi povědomý, pohlédna pak naň ostřeji, poznal v příchozím starého *Jakuba*, vrátného kutnohorského. „Přisedni pak k stolu našemu, příteli!“ zvolal naň dobrosrdečně. „Vždyť jsme se již, tuším, jednou viděli?“

Příchozí přijal pozvání a hledě dlouho na panice, nemohl se na jméno jeho živou mocí rozpomenouti.

„Což jsi již vypustil z paměti onoho jinocha, jenž před nějakým časem u tebe ve vlaském dvoře o sněmu svatojanském přenocléhoval?“

„I můj milý Bože!“ zvolal Jakub, z nenadálého se shledání nad míru potěšen. „Kdož by vás také byl poznal? — Vyť jste od toho času vyrostl dobře o půl hlavy, ne-li výše — a jak vám ten švarný oděv až milo sluší! A kde máte pana Přecha?“

„Děd můj,“ odpověděl Jarohněv s hlubokým vzdychnutím — „jest v Pánu!“

„Mrtev? — Inu dejž mu Pán Bůh lehkého odpočinutí! — Snad se stalo dobře. — On sám za živobytí svého říkával: Co Bůh činí, dobře činí; budiž tedy jméno jeho ze všeho pochváleno!“

„A co dělá tvá Liduška?“ otázal se panic vzájemně.

Starec přejel sobě dlaní tvář zvráskalou, řka: „To

dítě nadělá mi mnoho starostí. Od té doby, co jste u nás byl, tuze se zhoršila.“

„Tedy posaváde leží mrak na rozumu jejím?“ tázal se jinoch.

„A jakž by mohlo býti jináče, když příčina šílenství jejího nepominula?“

„A onen mladík, jejž jsi původem duševní choroby její jmenoval, nenavrátil se dosud, aby hřích svůj napraviv, ubohou potěšil?“

„Bůh sám ho naprav!“ vzdychl Jakub s očima k nebi pozdviženýma. — „Před nedávnem byl sice u nás, a Liduška jsouc návštěvou jeho nad míru potěšena, patrně okřívala; bylať po celý ten čas tichá co hrdlička, veselá co srna; sklenné oko její se vyjasňovalo a tváře počaly se barviti co růžové lupínky; ale nestálý žák brzy se nabažil hrdličího cukrování a než jsme se nadáli, uletěl plachý pták opět do pole šírého, — a od té chvíle změnila se Liduška opět tak, že byste ji nyní ani nepoznal. — Bláznila-li dříve, nyní *zuří*, a strach jest, aby sobě neb jinému neublížila.“

„A kdes nechal ubohou, vydav se na cestu?“

„Když jsem s ní již déle obstáti nemohl, dal jsem ji prozatím k stařičké příbuzné, sám pak chopiv se hole poutnické, pustil jsem se za žákem, abych nalezna jej, bude-li možná, sliby, prosbami neb i pohrůžkami k návratu pohnul.“

„A k čemu to má vésti?“ tázal se panic. „Chceš snad nutiti jej, aby děvu šílenou za manželku pojal?“

„Toboť arci na něm žádati nemohu,“ zašeptal Jakub, skloniv hlavu k uchu panicovu, „ale já i tím se spokojím, nabude-li dítě mé patřením na původa neštěstí svého mysli pokojnější, třeba se jí rozum ouplně nena-

vrátil. — Nad to — vámť to mohu svěřiti — zapůjčil jsem jemu ze skrovného, nuzně naspořeného jmění svého kopu grošů, rázu pražského, jen abych motýla v Hoře udržel; ale nevděčník sotva dostav peníze, prchl, a — snad již dobrou částku peněz mých po krčmách prohejřil!“

S lehkým úsměvem odvece Jarohněv: „Právě dnes seznámil jsem se s jakýmsi žákem potulným, majícím velmi mnoho podobného s milencem Liduščiným, jakž jsi mi jej právě popsal; snad on bude něco o uletělém motýlu věděti, neboť rovný k rovnému rád se družívá.“ A mrště okem na místo, kde žák ještě před chvílí byl seděl, spatřil k užasnutí svému — místo prázdné; žbánek s pivem stál nevypitý na stole, důkaz, že něco důležitého musilo veselého žáka zapuditi od nápoje žádoucího. I ptal se po něm domácích, a ti pravili, že hned po vstoupení hosta nově přišlého ze světnice odejda, posud se nevrátil.

V Jarohněvovi vznikalo podezření: „Neměl ten,“ tázal se Jakuba rychle, „neměl ten, jejž hledáš, vysoké čelo a bělavé vlasy?“

„Ba arci,“ odpověděl starec ochotně. „Vlasy jeho byly bělavé, něco málo do žluta a hebké co hachlovaný len!“

„A oděv?“

„Inu, jak se študenti vůbec nosívají: sukně šerá, umlená, pás černý kožený se sponkou třpytivou, a v týli kukli zelenou. — Jáť mu arci dal peníze, aby sobě oděv slušnější zjednal, ale Bůh milý ví, kam se poděly!“

„Tedy ten, jejž hledáš, byl před chvílí tady a seděl na tom místě; — ale podle všeho, co jsem za krátkého s ním tovaryšení na něm zpozoroval, lituji Lidušky tvé tím více, an jsem poznal, že srdce své nehodnému zadala.“

„Ba ovšem nehodnému," přisvědčil Jakub, pokrčiv ramenama; „ale co pravíte? — že před chvílí *zde* seděl? na tomto místě?"

„Jak jsem řekl; ale peníze tvé nemusily jemu býti požehnány, neboť z nich neměl ani halíře; večeři společnou já zaplatil; poněvadž ale neměl jsem se k tomu, abych mu hrdlo daremně prolíval, rozhněvav se, zmizel z hospody."

„Toť on!" naříkal vrátný kutnohorský, „to on! Zlosyn ten bezpochyby vida mne vcházeti, prchl; ale kam jsem to jen dal oči, že jsem ho neviděl?"

„Tuším, že nemáš čeho želeti," těšil ho Jarohněv.

„Ach panici," vzdychl vrátný, „vy nevíte, co to jest, míti dítě dobré, dítě jediné, a musit se dívati, jak je zármutek co hladový červ hněte a sžírá! Kraj světa bych šel — poslední cár bych ze sebe prodal, kdyby jen jí, jen jí bylo pomoci!"

Jarohněv maje srdečnou outrpnost se zármutkem jeho, slov těchto náruživých skoro se zděsil; Jakub pak nalezna posluchatele soucitného, odlehčoval sobě širokým vypravováním všelikerých trampot a strastí, kterýchž mu neštěstí dceřino nadělalo.

Zatím nastal čas k spaní a povídatel s podivením znamenal, že panic při obšírném vypravování jeho na rukou libě usnul. Světlo na krbu domrkávalo; domácí odešli do komor na lůžka svá, a Jakub viděl se nucena panice lehkým ťuknutím zbuditi. Oba položili se na slámu pro pocestné ve světnici uchystanou, tehdáž ale k vůli panicovi bílým prostěradlem prostřenou. Umdlené pocestníky brzy spánek sílící pojal v náručí své.

Kapitola třináctá.

Co mi platna Umėny libozvučné přízeň?
Její sladké úsmevy hotoví jen trýzeň.
Mysl písní laditi, loudit od všednosti
Hřešno, lépe udržet ducha v střízlivosti.
Lip. se jistou držeti nohou prašné kule,
Nežli letem odvážným slítat světa půle.

Čelakovský.

Již svítilo slunce do ouzkých oken nízké světnice, když Jarohněv se probudil. Vzchopiv se rychle spěchal především do konírny, aby přihlédl k dobrému koni svému, kterýž tahaje z jeslí vonné seno a poznav pána svého, vesele zařehtal.

„Pojď, pojď!" pravil jinoch, koně po krku hladě; „my máme ještě dalekou cestu před sebou." A rozloučiv se krátce se ztrápeným Jakubem a službovolnými domácími, vyšvihnul se v sedlo a cestou sobě vykázanou cválal vesele dále. Cesta vedla opět lesem, neboť tehdáž ještě sekera drvoštěpova nedotkla se oněch velkých prastarých lesů, z nichž později pilní potomci v potu tváře své nadělali polí ourodných, planin nepřehledných. V lese hvízdali vesele kosi a drozdi žalmy ranní, rosa perlová třpytila se na ostrém jehličí vysokých smrků i na hladkém lupení vrzavých bříz. Jezdec pustiv koni uzdu, zabral se do myšlének. Zpomínalť sobě na věk mladistvý, ztrávený v Hradci Jindřichovu, na dobrého děda, kterýž jemu, sirotku opuštěnému, býval otcem i matkou, na zbrojnoše, kteří jej ve zbrani cvičívali, nejdéle pak na *Bertu*, slečnu Hradeckou. Živě vstupovaly mu na mysl obrazy, kterak s ní těkával po hájích, pouštěje po ptácích sokola z kápi do modrých oblak, a jak zas ona, podařil-li

se lov, v odměnu líbezně naň se usmála, i někdy ruku ztiskla. Pak viděl sebe jako ozbrojený ochrance otce jejího v Praze v zápasu proti druhům svým vojenským, viděl její ouzkost, slyšel bolestné vzkřiknutí její a bylo mu, jakoby jej horký dech úst jejích ovanul, jako tehdáž. Přicházelť znenáhla k jistému uvědomění, že toliko pro ni žije a že i ona jemu důvěřuje, ba snad i láskou věrnou nakloněna jest. Pak se zabral myšlénkami do zahalené říše budoucnosti své. Mezera, dělící jej od Berty, nezdála se mu býti tak velkou, aby ji konečně přeskočiti a slečnu, ač vysoce urozenou, pravicí udatnou vybojovati nemohl. A což lásce zdá se nemožného? Mládí jarobujné pak zvláště rádo kochává se v kouzelných snech ideální budoucnosti, rádo věřívá, čeho sobě žádá a přeje. Ohnivému jinochu ukaž korunu ve výši nedohledné, a on rukou smělou bude po ní sahati, dokud se nepřesvědčí, že namáhání jeho jest marné. Překážky, co hory vysoké, zdají se mu býti maličkostí, mezery co propast hluboké — lehkostí. Tak se dělo i Jarohněvovi. Arciť mu také vstoupilo na mysl úhlavní, odpovédné nepřátelství mezi bratrem Bertiným, Oldřichem, a Jiřím Poděbradským, nynějším pánem jeho, pak urozenost a statky slečniny ze strany jedné a chudoba jeho ze strany druhé; a však uváživ to všecko na vahách mladistvé obrazotvornosti, nenašel v tom nic nemožného, a konečně na tom se ustanovil, že bud-eli v tom vůle Boží, Berta ovšem může se někdy státi chotí jeho. Jak a kdy? — to zanechal prozřetelnosti Boží, vládnoucí osudem každého jednotlivce a mající klíč od pevně uzamčené budoucnosti.

Z líbezného snění toho vytrhl jej hlas na blízku: „Dobré jitro, panici! Jarohněv vztrhna se, spatřil před sebou žáka — průvodce svého ode včíra, an s holí v ruce

statně sobě vykračuje. Poděkovav se z pozdravení, řekl: „Ty tady? — a v Chlumci se po tobě ptají!“

Žák se zasmál: „Věřímť rád a také snadno bych uhodl, kdo? Ale já nejsem tak zpozdilý pták, abych střelci dočkal. Dostav vítr, zvolil jsem raději nocleh v nejbližší kůlně, než abych byl upadl starému bláznu do rukou.“

„Tohoť pomíjím,“ řekl panic; „ale probůh, jaks mohl ošemetně zraditi lásku děvy, oddavší se tobě silou a věrou takovou, že pro tebe na sebe, na otce i na celý ostatní svět zapomenula, a byvši zklamána, strašlivému šílenství propadla?“

„Mohu-liž já za to?“ odvece žák lehkomyslně. „Může-li vůbec kdo za to, že jiný jest slabší a citlivější, že nejnevinnější, snad toliko v žertu prohozené slovo dotkne se nejoutlejší struny srdce onoho nemocného? — Věř mi, panici — Bůh ví, že jsem Lidmile nikdy nelhal! Dokud jsme oba měli nevinné zalíbení v sobě, já v její prostomilé srdečnosti, v její chápavé učelivosti, ona v mé převahující vzdělanosti a vtipu, nad její vybroušenějším: dotud oba dobře spolu bavili jsme se. Řekl-li jsem tehdáž, že ji miluji, nelhal jsem zajisté; ale když náklonnost její poznenáhla zrostla ve vášeň plamennou, když ona zamítnouc útlost citu ženského, zraky hořícími ssála ze mne potravu pro smyslnost svou, když mne v němém zapomenutí vinula k sobě, hrozíc mne udusiti vášnivými hubičkami, když jsem objat běloskvělými rameny jejími od ní ani slova dostati nemohl: tuť se pojednou vyjasnilo v duši mé; já cítil, že jsem hrou lásky přesycen, že Lidušku nemiluji, milovati nemohu. — Ne lásku, toliko outrpnost s ní jsem cítil, outrpnost, jakouž míváme s věčně hladovým žebrákem, kterémuž nemohouce zcela pomoci, aspoň skrovný dárek hodíme, aby nás déle neobtěžoval.“

Jarohněv vyvalil oči na rozumujícího žáka. Řeč tato byla mu cizí, nemohlť žáka ani omluviti z viny, aniž zhola zatratiti; protož řekl: „Neznámť se v podobenstvích, jakýchž k dolíčení věci své užíváš; pročež toliko prostě mluvě, táži se tebe: snad bys, přijav vděčně lásku s takovou vroucností sobě obětovanou, sám sebe i dívku tu byl mohl oblažiti a tudíž v Hoře co měšťan počestný se usaditi, an zatím nyní co tulák neblahý po světě se potloukáš, nejsa žádnému zavázán a každému obtížen?“

Žák se pozastavil na chvilku a hledě svýma modrýma očima panici přímo v jasný obličej, zvolal: „*Mea culpa!* — Přiznávámť se, že po nějaký čas byl jsem nečinný, lehkomyslný, vrtohlavý, a Bůh sám ví co více; ale budoucně má býti jináče. Já cítím v sobě touhu po činech platnějších a protož právě mám oumysl, uchopiti se něčeho jiného — snad meče!“

Jarohněv se usmíval: „Tento úmysl není zlý, ač setrváš-li v něm; vlast naše právě nyní potřebuje mnoho statných ramen, a já ačkoli sám jsa bojovník, netoliko předsevzetí tvé schvaluji, alebrž tobě i dobré přijetí a ochotné uvítání věštím. — Snad jsi již i vyvolil prapor, pod kterým příště vlasti sloužiti hodláš?“

„Ano,“ odpověděl žák, „zvolilť jsem již, a sice prapor, kterýž nejblíže a nejveseleji větrem poletuje. Já jdu k *Janu Koldovi na Náchod!*“

„Ke Koldovi!“ opakoval panic s patrným užasnutím a vnitřní nevolí. „Na Náchod!“ řekl ještě jednou; — „toť nemůžeš mínit opravdu! Nikoli, tomu nevěřím, nechť bys i na to přisahal! — onomu nevážnému, podlému, hrubému loupežníku chtěl bys sloužiti — jemu chtěl bys pomáhati hubiti vlast, vybíhati na ubohé pocestné, dobytek chudině zajímati a lidi na potkání vražditi?“

„Ustaň, panici, s tou litanií! Toho všeho, bylo-li kdy, teď již na Náchodě nebude více. Máť pan Kolda nyní jiných a dostojnějších nepřátel, aby na mizerné kramáře slezské nabíhal. Nebudeť se tu jednati více o záskoky na silnici o několik beček vína rakouského anebo žok pepře a jiného koření; nýbrž, jak jsem z úst jistých dosiechl, bude se v brzce hráti o *korunu* království tohoto, a na panu Koldovi bude záležeti, komu ji bude chtít na hlavu vstaviti. — Ano, div se jen a užasínej! Co nevidět, pravím tobě, zavalí Koldovi oděnci pole, a ti, kteří jej ještě nedávno takovými jmény poctívali jako před chvilkou ty, spojí sílu svou se silou jeho a budou s ním státi jako za muže jednoho. Rožmberk, Hradecký, Kostelecký a jiní, jichžto jména mi právě nepřipadají, drží s ním zjevně — květ to českého panstva a rytírstva; jiní podporují ho tajně. Kolda není více podlým lupičem, ale mocným vojevůdcem. Pod jeho praporcem chci bojovati, v hluku válečném pod železným šišákem zapomenouti na všecken bol duše rozervané, na zklamané naděje, ztracené sny, na třeštivou Ludmilu i na dětinského otce jejího; a žold můj bude bohdá tolik vynášeti, že jemu někdy i tu mizernou kopu zplatím, pro kterou ten starý blázen tolik zbytečného povyku dělá."

Jarohněv při vší své mladistvé nezkušenosti poznával, že jemu, co poslu vladařovu, neslušno i nebezpečno cestovati dále s mladíkem, tak zjevně ku straně odporné se přihlásivším; od té doby viděl v něm jen nepřítele a zrádce vlasti; tudíž myslil na to, jak by se nemilého průvodce co nejdříve zprostil. Ale to nešlo tak lehce. Žák se zdál míti zalíbení v mladém bojovníku a nedal se ani slovy ani pohledy pohrdavými odstrašiti.

„Dokud nás," řekl všetečně a ostře, „náhoda po-

vede jednou a touže cestou, musíte mne již, švarný panici, vedle sebe ztrpěti, třeba by společnost má Statečnosti vaší nebyla docela po chuti; neboť cesta a hospoda jest tuším pro každého."

Jarohněv místo odpovědi pobodl vrance svého k rychlejšímu cválu, a brzo nechal žáka daleko za sebou. Nechtěje však koně bez potřeby hnáti, po čtvrt hodině ulevil a nechav jej opět jíti krokem volným, zabral se do přemyšlování, jak by poselství své co nejopatrněji a spolu nejbezpečněji vykonal. Vyjev z lesa, spatřil před sebou krajinu ourodnou, kdež rolníci s váhavými volky právě dokonávali jarní setbu. Vlídně pozdravovali pocestného, a i on měl pro každého vlídné: „Zdař Bůh!" anebo: „Pomáhej Pán Bůh!" pohotově.

„Daleko li ještě na Náchod?" oslovil jednoho z nich, jenžto zastaviv voly podle cesty, švarného panice pohodlně sobě prohlížel?"

„*Na Náchod?*" opakoval rolník po něm, jakoby sobě nedůvěřoval, že byl dobře slyšel, a pak zůstav odpověď dlužen, ovinul oprať dvakrát okolo ruky a sahal po nejbližší a jediné zbrani své, po botce kované, v pluhu zatknuté, obávaje se, že tu již jde o potah jeho. — „Na Náchod?" opakoval ještě jednou, a vida, že jezdec k žádnému násilí se nechystá, řekl: „Toť as bude dobrých osm hodin;" a nečekaje na další otázky, poháněl voly do brázdy.

S jinými rolníky nevedlo se našemu pocestnému lépe. Jeden pravil, že na Náchod dobrých deset hodin, a opět jiný, že tam šest malých. Rovně tak nestejné a sobě odporující byly jich rady, kterou by cestou měl se dáti, aby bez nebezpečenství zablouzení něco sobě nadejel.

Po dlouhé unavující jízdě spatřil Jarohněv konečně

v opodál šedé bašty a věže pevného Náchoda na vysokém vrchu hrdě do oblak strměti. Srdce mu tlouklo. Viděltě se sice u cíle cesty své, věděl ale také, že poselství jeho jesti nebezpečné: a však mládí nepřemítává dlouho na mysli možné překážky a nebezpečenství; tudíž i náš panic zmuživ se směle a vesele jel na koníku svém městečkem, rozprostírajícím se u paty hradu, jako pod křídloma chránící matky, aneb spíše jako pod drápama zlé macechy. Hrad Náchod byl dle tehdejšího způsobu obehnán třemi hradbami a nad to chráněn mnohými pevnými baštami. Z kulatých děr ve zdech vyčuhovaly co sovy ze skulin skalních píšťaly měděné, jistý to druh střelby hrubší, kterým tehdáž ještě nemnozí hradové rytíršti se honosili. Hluboký příkop před nejzazší hradbou naplněn byl vodou; přes něj toliko mostem visutým dostati se bylo možno, jenž upnut na přesilných skobách a řetězích, z obou stran chráněn byl vížkami, z nichžto se na nepřítele dorážejícího pohodlně stříleti mohlo.

S obdivem zíral Jarohněv na tyto rozsáhlé hradby, na věže nebetyčné, na vysoké cimbuří, na pevné brány a branky: nedav ale znáti na sobě, že ho pohled tento poněkud překvapil, dal se cestou točenou, vzhůru k hradu vedoucí. Hned u první brány vykázal se pečetí zemskou a ohlásiv se co posel od zprávce země vyslaný, žádal, aby bez průtahu uveden byl k panu Koldovi ze Žampachu. Hned sice odeslán žoldnéř, aby to oznámil hradníku a tento zas pánu svému, předce to však trvalo přes hodinu, než přišlo povolení posla do hradu doprovoditi; neboť pan Kolda byl právě na hostech a hradník netroufal sobě jej ze zábavy společné vytrhnouti. Zatím pozoroval vyslanec, že času k tomu použito, aby množství válečných nástrojů na odiv vystavilo se po hradbách,

neboť všude to vyhlíželo, jakoby právě nepřítele před branou očekávali. Tu ležely píšťaly v ložích, onde těžké srubnice, onde houfnice, onde tarasnice, a vedle nich všude velké zásoby kamenných i železných koulí i kulek. Mezi hradbami sem tam procházeli se zbrojnoši, na pohled ničím nezaměstnáni, a jinde stáli v kupách, mezi sebou hovořice a na hosta přišlého jaksi ouškleboně pohlížejíce.

Jakkoliv byl Jarohněv mlad a nezkušen, předce již tolik měl do sebe opatrnosti, že nedal nijak na sobě znáti, jakoby mu věci tyto byly neobyčejné neb jinak podivu hodné. I stavělť se, jakoby ničeho pilnějšího neměl na mysli, než odevzdati co nejdříve list sobě svěřený do rukou pánu hradu. Dovedli ho přes druhou i třetí hradbu až v samý hrad, a tu ještě kázáno mu posečkati v přízemní světnici, až pán pro něj vzkáže.

Jakkoli toto obřadné uvítání jinocha jaksi znepokojovalo, nicméně pochutnával si dobře na zvěřině předložené, a i víno rakouské, bezpochyby vozatajům uzmuté, uznal za výborné. Po opětném dlouhém čekání zlíbilo se konečně panu Koldovi pustiti posla vladařova před sebe.

Přes ouzké kolmé kamenné schody vedl hradník náchodský Jarohněva. Schody vedly brzo vzhůru, brzo zas dolů, hned v jasném světle, hned zas v poloviční tmě, až konečně hlahol hodujících hostí a veselý cinkot číší stříbrných oznamoval, že stojí před rytírskou síní. Vysoké dvéře se otevřely, a Jarohněv doprovázen hradníkem, stál před pánem hradu.

Síň byla skvostná, skoro nádherná. Viděti tu po stěnách rozvěšené čalouny hedvábné, podivné, cizozemské; na pilířích uměle urovnány krunýře stříbrolesklé i jiné zbroje rytírské, tak ouplné, že toliko na to zdály

se čekati, aby někdo vdechna do nich duši, je oživil a z okouzlení vysvobodil. Na hlavách štíhlých sloupů čněly parohy jelení, památky to z lovů znamenitějších, jakožto obyčejné ozdoby síní rytírských za časů tehdejších. Nad velikým komínem vlaským vymalován křiklavými barvami znak pánů ze Žampachu, hodných to předků nehodných potomků.

Několik osob rytírských sedělo u podloublého, těžkého, dubového stolu; na stole vzácné víno perlilo se v stříbrných pohárech. Hodovníci zdáli se býti v nejlepším rozmaru, a snad by nikdo z nich vyslance vstoupivšího nebyl sobě povšimnul, kdyby hradník přítomnost a záležitost jeho nebyl hlasitě oznámil. Jeden z hodujících vymrštil na panice dvě střely z tmavých očí. Hodiv těžkou hlavu v týl, otázal se zpurně: „Tedy posel od Jiříka? — A čeho žádá pan Jiří ode mne?“

„Vůle pana Jiřího z Poděbrad a odjinud z Kunštatu, na ten čas nejvyššího zprávce koruny české, obsažena jest v tomto listu,“ odpověděl Jarohněv nezaražený, podávaje pergamen svinutý, červenou hedvábnou šňůrou otočený a voskem červeným zapečetěný.

Kolda — neboť on to byl — hodil list na stůl. „Já se neznám v literách!“ zvolal opovržlivě. „Nemohl bys mi, hochu, říci sám, co mi asi pan Jiřík píše, abych nenahlédna do listu, zvěděl krátce obsah jeho?“

„Já,“ odpověděl vyslanec, „nevím ničeho, co tu psáno, aniž jsem obdržel moc, oustně se smlouvati s Urozeností vaší.“

„Čti tedy ty, Bedřiše, tys kněz a literák.“

Oslovený muž nebyl knězi tuze podoben. Stáří vyrylo na přísné, větrem i sluncem osmahlé tváři jeho hluboké brázdy; ramena již načitě klonila se k předu, oči

však posud byly bystré i ostré. Hlavu odpolu lysou jen zpředu ještě pokrývalo něco řídkých, co mléko bílých kadeří. I dalof se snadno uhodnouti, že muž ten neproseděl věk svůj v tiché domácnosti, nýbrž že přes lysou lebku jeho mnoho bouří přeletělo.

Lhostejně vzal pergamen do rukou, a rozbaliv četl nahlas: „Urozenému pánu Janovi Koldovi ze Žampachu na Náchodě —“

„Dost toho!“ zakřikl Kolda čtoucího. „Řekni mi prostě a bez oklik, co mi Jiří z Kunštatu píše. Pověz mi smysl a slova nech pro sebe.“

„Ano, smysl, smysl listu chceme věděti!“ opakovali po Koldovi ostatní hosté jednohlasně. „Na slovech nám ničeho nezáleží. My všickni stojíme za jednoho člověka a protož bychom rádi zvěděli, co as nám pan Jiřík píše.“

Bývalý kněz nahlédnul opět do pergamenu, řka chladně: „List svědčí panu Koldovi samému!“

Ale pán hradu odhodiv vyprázdněnou číši na podlahu, zvolal: „Já nemám žádného tajemství před přátely a jednotníky svými! — Čti!“

„Nu, krátký smysl dlouhých slov jest výčitka, žes pod příměřím učinil zájem na statcích panu Jiřímu zpřízněných, a konec Jeremiášova pláče pohrůžka, že tobě, ač nevyvedeš-li se z toho, hrad nad hlavou zapálí, tebe pak co veřejného škůdce země na statcích i na hrdle potrestá.“

„Na hrdle?“ zkřikl Kolda, chytiv se bezděčně za krk. „Stojí to tam skutečně? Na hrdle že ztrestá mne, Koldu Náchodského?“

„Tu viz sám,“ pravil kněz táborský, pergamen mu podávaje.

Kolda se zasmál divoce: „Nu dobře, že Náchod

stojí pevně v skalních základech svých, a pánu jeho rovněž tak pevně hlava mezi ramenama silnýma, siceť by, při sám ďábel! mohlo něco z té pohrůžky býti. Jiřík, jak jej znám, nerad na prázdno žertuje.“

„Jiřího,“ pravil jeden z přítomných, pověstný to Krištof Šof, loupežník veřejný, soudruh Koldův nejvěrnější: „Jiřího oslepil blesk slávy. Vyšinuv se lstí a mocí na nejvyšší stupeň oslavy, míní v pošetilosti své, že mu nyní volno šlapati po všech, kteří nestojí tak vysoko jako on! Přál bych sobě postihnouti ho s tovaryši svými někde v osamělém ouvozu!“

Kněz Bedřich zavrtěl úsměšně hlavou, řka: „Vy se všickni v Jiřím mejlíte. Jiří má před sebou záměry daleko sahající. On nestojí ještě na nejvyšším stupni moci a slávy; ale bude na něm brzy státi, položíme-li my ruce za záda, lhostejně se dívajíce, jak on pána po pánu, rytíře po rytíři, město za městem pokořuje a pode jho poslušenství uvádí. Zde potřebí statného odporu, a on-li mohl a směl jednotu pode štítem jména svého svolati a v život uvesti: kdož nám toho zazlí, jestliže i my, spojivše se ještě oužeji, ruce sobě podáme k cílí jedinému a spolek tento i hned ztvrdíme podpisem i pečetí, že chcem předně: —“

Řečník zastavil se, přemejšleje, které by kusy oudům budoucí jednoty k společnému uvážení předložiti měl; v tom padlo jeho tmavé bystré oko na Jarohněva v síni stojícího. Svraštiv čelo a stáhna husté šedivé obočí, odplivnul sobě a zvolal: „Prokletý chlast! My tu rokujem při plných číších u přítomnosti posla nepřátelského, poustíme z úst, co slína na jazyk přináší, a tu stojí pokojně kdosi, jenž k tajnému rokování našemu nejméně za svědka se hodí. Co tomu říkáš, věhlasný pane Koldo?“

„Já?“ ozval se na to tázaný, ušklebiv se dle způsobu svého odporně. „Jen tolik, že pustil-li kdo z vás uzdu jazyku svému a obává-li se, že by hoch tento mohl to pánu svému, slavnému Jiříkovi, donesti, ještě dosti sklepů jest ve věžích náchodských, kdež může jazyk jeho na věky věkův ztrnouti.“

Jarohněv v skutku ztrnul; neboť na obličejích všech přítomných četl potvrzení výroku Koldova. Brzy ale vzkřísila se v něm síla mládenecká. „Já čekám na odpověď!“ promluvil hlasem pevným, strachu prázdným.

„Na odpověď?“ ušklebil se Kolda. „Ano, milý hochu! Bez odpovědi nemůžem tě ovšem pustiti. My se o ní poradíme. Prozatím pak, než se to stane, než ji vyhotovíme a zapečetíme, račiž prostořekost tvá přijmouti zavděk v lidomorně!“

Jarohněv nemohl ousměšek tento zcela pochopiti a však předzvídal, že naň vězení čeká, a nevida tu nikoho, kdo by se ho byl zastal, pravil: „Jsemť ovšem v moci vaší; ale snad dosti brzy může přijíti čas, že vám tak bude pod nos luskáno, jakož se vám nyní se mnou zalíbilo, a protož žádám, propusťtež posla s odpovědí v pokoji a nadějte se za to od pána mého vší milosti, jakouž vám v takových okolnostech propůjčiti může.“

Kolda i Bedřich hlasitě se zasmáli. První řekl: „Viztež velikomyslnost! Panoš nás ve jménu pána svého přijímá na milost! — Co tomu říkáte, pánové milí? Zdaliž a jakými asi slovy máme se jemu poděkovati?“

„Nechť to za nás učiní tvůj hradník!“ radil Bedřich Strážnický.

„Tedy do lidomorny!“ zvolal Kolda, pokynuv hradníkovi, s velkým svazkem klíčů vedle panice stojícímu.

„Pryč s ním!“ volali hosté Koldovi zuřivě.

Přivolaní holomci chápali se Jarohněva; on ale vymknuv se jim z rukou, přikročil blíže k stolu, kdež nepřátelé pána a vlasti jeho při plných pohárech sobě hovili. A sňav koženou rukavici s levé ruky, hodil ji na stůl mezi ně. Oči jeho hořely, rtové se chvěli. „Tedy třeste se před tímto znamením, kteréž ve jménu věhlasného zprávce království českého vrhu před vás, jsa té neomylné naděje, že smrt má slavně pomstěna bude od něho!“

„Bože mě netresci!“ pravil kněz Bedřich, oči tmavé přimhuřuje. „Má-li pan Jiří takových hochů více, toť pane Koldo nemeškej okolo Náchoda ještě jednu hradbu přidělati! Ale dosti žertu! Co medle míníš počíti s tímto smělým poslem? Mám jemu napsati odpověď omluvnou, as v ten smysl, že jsi slovům příměří dobře neporozuměl, — anebo že jsi vždy hotov, co by k spáse vlasti a obecnému dobrému posloužilo, věrně vykonati, — nebo že panu Jiřímu chceš bohdá od sebe i svých přátel pravé učiniti, a což jest podobných oklik více, — anebo sobě konečně sám nějakou příčinu k stížnosti na něho vymysli! Pergamen i papír, toť víš, všecko snese.“

„Vím, můj milý rádce!“ zachechtal se Kolda. „Ale poněvadž pan Jiří zvláštního posla k nám vypravil, tedy bude slušno, abychom i my od sebe zvláštního k němu vyslali; protož, jak jsem již řekl, s poslem Jiříkovým prozatím do lidomorny!“

I pokynul opět a holomci hradní chopili se Jarohněva, kterýžto vida, že všeliký odpor byl by marný a nejvejš nesmyslný, vyslal ještě jeden pohled největšího opovržení na shromážděné násilníky, a pak následoval pochopy.

Když v průvodu jich ouzkou chodbou okolo rohu se ubíral, zdálo se mu, že tykytové šaty oň zavadily,

neb aspoň zašustěly. Pohlédna spatřil osobu ženskou zatáčeti se rychle okolo rohu; ohlédlať se, a Jarohněv domníval se, že poznal Bertu, slečnu Hradeckou. Jako zkamenělý stanul v náramném úžasu a rozestřev ruce po ní, chtěl již zvolati: „Berto!“ ale úkaz líbezný právě zmizel za nejbližším rohem, a surový holomek postrčil jej se strašlivou kletbou.

Za několik okamžení octl se panic v pevné okrouhlé věži nad otvorem, vedoucím do tmavé hloubky. Po rumpálu spustili jej holomci do vězení podzemního, a když vytáhli okov za sebou, ležel ubohý mládec v husté tmě, zbaven světla Božího, bez naděje, bez útěchy, pohřben za živa v strašlivém hrobě — v „lidomorně“.

Kapitola čtrnáctá.

Ach smrt ukrutná mi usouzena, smrt velehrozná,
— — — — uh! Ugolinova smrt!

Kamarýt.

Ubohý Jarohněv seděl ve věži na zpukřelé slámě, nutě oči své, by hleděly vzhůru k otvoru, kudy jej holomci dolů spustili, ale ach, i ten jediný otvor, který slabý odblesk světla denního do vězení pouštěl, zandán nyní příklopem, a nešťastný vězeň poznal s hrůzou, že jest za živa pohřben. Z počátku ztupěly všecky smysly jeho; ale láska k živobytí, jenžto se v každém sebe nešťastnějším tvoru mocně ozývá, napnula a zostřila je brzy zase. A jakž neměla? On byl mlad, stál teprv nedávno na prahu k chrámu štěstí, koje srdce své nadějí nejsmě-

lejší; neboť co medle zdá se jinochovi čilému dosáhnouti nemožného? Mysl jeho rozohněná nehledívá k přítomnosti, ale těkajíc bujně v kouzelné říši obraznosti, na skvělou budoucnost se těšívá a snášejíc zmužile všeliké nesnáze a odstraňujíc silou rekovskou všeliké překážky, žije v tom blahém domnění, že mu z trnů strasti předce jedenkráte růže štěstí spanile vykvete. Připojí-li se k takovému stavu mysli láska nadějná, pobádá jej k činům a odvahám hrdinským, dodává síly a pruží všecky mohutnosti těla i duše. Vyvolenou srdce svého spatřiti, ji obejmouti, ji aspoň na jedno okamžení míti a — pak zemříti! toť bývá obsah všech horoucích žádostí mládeneckých.

V podobném stavu nalezal se Jarohněv. Ačkoli Berta stála vysoko nad ním, ačkoli překážky co hory vysoké věžily se mezi nima, nezoufalť předce nad možností, tuto sladkou bytost jedenkráte svou nazvati; neb nad čím kdy zoufala věrná, mladistvá láska? On byl v srdci přesvědčen, že Berta jest mu nakloněna, a ještě před chvílí zdálo se mu, že to nebyla pouhá náhoda, an jej šat i dech její tak na blízce ovanul. — Ale byla to v skutku ona? A byla-li, jak sem přišla? Darmo napínal vtip svůj, aby sobě přítomnost její na hradě tomto zlopověstném vysvětlil. — A byť to nebyl klamný přelud obraznosti, nýbrž krásná skutečnost, — nyní, ach nyní měl všecky ty krásné naděje a sny pochovati do hrobu srdce svého, jako on sám pochován za živa hluboko pod zemí! Bolné vzdechy draly se nešťastnému mládci z prsou. Pak usnul, neboť mládež bezvinná, když se do vůle vyvzdychá a vypláče, obyčejně na to sladce usne.

Probudilť se a nevěda, dlouho-li byl spal, vyskočil a ptal se sám sebe: Je to noc či den? Hlad krutý počal se v něm ozývati; i chmatal okolo sebe. Ohnilý hnát

člověčí dostal se mu do rukou. S hrůzou odhodil jej od sebe, i chmatal poznovu po zemi; tu něco měkého a plzkého zdvihne: — zemská to žába! Odskočiv vydal ze sebe zoufalý ryk, jako lev, okolo jehož těla pevně se ovinul ohromný had pouště. Ach, toto zoufalé vzkříknutí zaslechly jen vlhké, bezcitné zdi žalářní a němí tovaryšové jeho, plazové zemní.

Opět se ztišil a počal se modliti: neboť byv od nebožce děda vychován v nábožnosti a pevné důvěře v ochranu Nejvyššího, držel se pevně kotvice víry, hledaje útěchu a posilu u toho, jenž mu ji v každé době mohl seslati. I zdálo se mu, že anjel nebeský přijal modlitbu jeho v zlatou báň, aby ji nesl vzhůru před věčný trůn Slitovníka nejvyššího, a aj! — v skutku zamihla se nad hlavou jeho záře světla. Příklop otvoru byl odstraněn a slabé sice, ale vězňovi velevítané světlo padalo do věže. Radostně vztáhl Jarohněv ruce vzhůru s vřelým díkůčiněným. Kdo se topí, chytá se křečovitě sebe slabšího proutku, ačkoli ví, že tíži těla jeho neunese; takť i ubohý, k smrti hladu odsouzený mládec radostně vítal slabý paprslek, ačkoli nevěděl, zvěstuje-li mu žádoucí vysvobození, čili jen znáhlení smrti jisté. Ach, on byl pevného přesvědčení, že modlitba jeho s hůry byla vyslyšena.

„Jarohněve!“ volal slabý, jakoby ženský hlas dolů, a mládec domníval se slyšeti hlas anjele nebes. „Jarohněve!“ ozval se líbý hlas ještě jednou; „jsi na živě?“

A nad otvorem ukázala se kadeřavá hlavinka, nepodobná tváři anjelské. Mládec jásá: „Buďto jsi Berta, anebo sám anjel Boží!“

Zvolna spouštěl se okov dolů. „Nyní vstup!“ volal hlas s hora; „přispěje-li mně Bůh, vysvobodím tebe.“

„Sama?“ otázal se jinoch smutně a pochybně.

„Nepochybujž, aniž se rozmýšlej! Bůh i v slabém pohlaví zjevuje moc a sílu svou. Já se slitovala nad mladostí tvou.“

„Tedy ve jménu Božím!“ řekl Jarohněv, vkročiv do okovu, a zdlouha kolísaje se vstupoval do výše. I chvěl se ouzkostí o sebe i o dívku hrdinskou; neb jak snadno mohla se jí klika z ruky outlé vymknouti — a pak bylo by nepochybně veta po obou! Již byl tak vysoko, že mohl viděti dívku namáháním uzardělou, jakoby jí do tváří krve byl nalil; síly jí načitě ubývalo, ruce oslablé sotva již udržovaly tíži okovu; prsa panenská dmula se jako vlny moře zbouřeného. Bylot to traplivé okamžení. Ještě dvakrát otočila kliku, a pak nemohouc jí vládnouti déle, položila se na ni celou tíží těla svého. Tu se mládec odhodlal k odvážlivému skoku. Ruce jeho šťastně pochytily sloupec rumpálu; s násilím vyšinul se nahoru, a v tom okov s velkým rachotem spadl zpátky do hloubi. — Berta byla omdlela. Zoufale klečel vedle ní Jarohněv a tisknul obě ruce její do svých. S ouzkostí nevýslovnou pozoroval slabý tlukot srdce jejího, netroufaje sobě o pomoc volati.

Konečně otevřela dívka oči své, a líbý úsměv rozestřel se po tváři její, jako kdy ranní záře spící háje osloní.

„O Berto, Berto!“ šeptal roznícený mládec, líbaje ohnivě ruce její; ale slečna zpamatovavši se odtáhla je s panenským studem: „Vděčnost tvá,“ pravila, zapýříc se jemně, „vybíhá z mezí svých. Co jsem učinila pro tebe, byla bych i pro každého jiného nevinně trpícího podnikla. Nechtějž, abych snad litovala odvahy své!“

Jinoch chtěl něco k omluvení smělosti své odtušiti; ale Berta zavrtěla hlavou, řkouc: „Zde není místa pro marné hříčky milostné; čas kvapí. Já jsem se odhodlala

tebe vysvoboditi a nechci dílo nevykonané nechati. Ve hradě získala jsem duši outrpnou, ženu, jenž sama zde mnoho let ztrávila téměř jako u vězení; ta mně slíbila k outěku tvému nápomocnou býti.“

„Ale pro Bůh, slečno!“ šeptal Jarohněv, pozdvihna očí prosebně k spanilé vysvoboditelce své, „aspoň to mně povězte, jak jste vy sama v tomto sídle loupeží a vražd se octla?“

„Netaž se! Časem, bude-li toho potřebí, všecko ti vysvětlím. Nyní pojď tiše za mnou!“

I šli ouzkou, dlouhou chodbou po prstech; nikdo jich nepotkal, nikdo nepozoroval, neboť byla právě doba polední, kde všickni obyvatelé hradu o potřeby žaludku pečovali, na nic jiného nedbajíce. Po úzkých kamenných schodech, na způsob kotouče kladených, vedla Berta vysvobozence svého do malé vížky a otevřevši nízké dvéře, vkročila do světničky, kdež je očekávala paní bledá as čtyřicetiletá. Trud a zármutek mnohý musil dlouho ostrým zubem hlodati na někdejší kráse tváře její; neboť se zdála býti mnohem starší. Vlasy druhdy černé, co péří havraní, již tu i tam protkány byly žilkami stříbrnými; oko vyhaslé, lesku prázdné, líce bledé, do nichžto bol mnoholetý vryl ostré, nezrušitelné brázdy. Příšernou bledost tváří jejích ještě více zvyšovalo dlouhé černé roucho, jenž jí od ramenou až na paty v širokých řásách splývalo. Tak tu stála u prostřed koutovité komnaty, jako duch věků minulých, jenž nemaje v hrobě pokoje, mezi živé se mísí.

Berta oslovila ji s úsměvem přívětivým: „Hle, tys pochybovala o zdaru podniknutí mého — a já zatím jsem již zde, abych outrpnost tvou vzývala k prospěchu jinocha tohoto, jak jsi mně byla přislíbila.“

Paní bledá neodpověděla ničeho, než toliko upřeně zírala na panice, jakoby chtěla cosi čísti s čela jeho.

„Život můj, paní dobrá,“ ozval se Jarohněv pokorně, „bezpochyby jest v moci vaší; a však neprosím oň, co žebrák neodbytný. Mně jest život jen potud drahý, pokud jím co vlasti zasvěceným darem těžiti hodlám, — jinak věru jest mi lhostejný.“

Upřený zrak bledé paní sklouzl s Jarohněva na Bertu a lehký úsměv co slabý paprslek slunce zimního přeletěl na okamžení unylé tváře její, jevě patrně, že jí posledním slovům jinochovým uvěřiti nelze.

Berta zpozorovavši to, panensky se zapýřila, řkouc: „Vímť, Eliško, co pohledem tímto chceš vyjádřiti, a však prosím tebe pro dlouhé utrpení tvé, abys mě neposuzovala křivě. Jinoch tento, jak jsem ti již věrně pověděla, rostl se mnou pod jednou střechou, brávaje podíl ve hrách a zábyvkách mých; mimo to pravili jsou mi, že je s rodem naším, ač zdaleka, spřízněn; takéť já sama domnívala jsem se, že za jistou službu neb alespoň za dobrou vůli, u jisté příležitosti projevenou, jsem mu zavázána; tudy neváhala jsem pro ochránění jeho vydati se v nebezpečenství, majíc za to, že právě tato okolnost ospravedlní jednání mé, jakož i odvalí všeliké křivé a nelaskavé podezření, jakoby snad . . .“

Nedopověděvši zamlčela se, cítíc, že by snad samým omlouváním mohla prozraditi pravý stav duše své; protož pojmouc paní za ruku, řekla: „Já jdu, neboť by mne lehce mohli pohřešiti; doufám však, že slovu svému dostojíš a tohoto neopatrného mladíka do času příhodného skryješ, až bude možná jej bez nebezpečí z hradu propustiti.“

Paní černě oděná na znamení svolení mlčky poky-

nula hlavou; Berta odešla, a Jarohněv zůstal samoten s ženou, od níž posud ani jediného slova byl neuslyšel. I ukázala na nízké sedadlo a pokynula rukou, aby se posadil. Při tom mdlé oči její opět utkvěly na postavě jeho.

Jinoch, poněkud zaražen, sháněl se marně po slovech, kterými by rozmluvu započíti měl; jazyk jeho byl svázán jako poutem kouzelným, ačkoli jiným časem o slova nebýval v nesnázi. Konečně řekl jako na bůhzdař: „Nenadálť jsem se dnes toho štěstí, že opuštěn od veškerého stvoření a od světa zevnějšího takořka na věky odloučen, naleznu zde dvou ctných, outrpných duší, a darmo nyní hledám slova, bych vám, paní šlechetná, kteráž jste k vysvobození mému ruky pomocné ochotně podala, své nejvřelejší díky dostojně vyjádřil.“

„O tom později!“ promluvila žena tajemná konečně hlasem jednozvučným, skoro hrobovým. „Tys dlouho ztrávil pod zemí a kdo ví, zdalis za celý ten čas čeho požil? Pán hradu sice plýtvá krměmi i nápojem na vlastním stole svém; ale na ubohé vězně rád zapomínává. — Zde je něco pro posilněnou!“

A otevřevši schránku, ve zdi zadělanou, postavila před jinocha studenou zvěřinu, bílý chléb a lahvici vína. Jarohněv to vše již dříve očima pohltil, než to ještě na stole stálo, pak začal hladově jísti. Zvěřina i chléb zmizely pod jeho zdravými zuby v několika okamženích, a víno posilnilo žaludek zemdlený tak, že pojednou zčervenal ve tváři co znovu na svět zrozený. S tichým zalíbením dívala se bledá paní na jinocha, jenž vykonav svědomitě modlitbu po jídle, a pak pěti prsty snědé kučery za uši sobě sčesav a patřičně pouhladiv, s upřímným díkůčiněním k outrpné dárkyni se obrátil.

Ona však pravila smutně: „Tyť hledíš tak vesele,

jakobys na svatbu jíti se chystal, a předce ještě vysvobození tvé podléhá mnohým pohromám a nebezpečím. Jak tě z hradu vypraviti? Jak oklamati stráže? — Berta ovšem o zdaru záměru svého nikoli nepochybuje; ale mladým lidem zdá se všecko býti možné. — Jednak bývalo tak i se mnou; neboť věz, že i já druhdy přísně střežena byla jsem ve zdech těchto, ba i nyní, když už dávno zanikla příčina uvěznění mého, nevím o zvůli žádné. — Ty chceš utéci? Věz, že i já nejednou jsem pokusila se o outěk z tohoto sídla hříšného za let předešlých, — ach, a povždy zmařeno bylo podniknutí mé! Leč — tys muž, ty se nezachvěješ tak lehce při každém šustu, — ty nezastavíš se na půl cestě, a snad tobě i vrtkavé štěstí pro mladost bezvinnou bude příznivější než bylo mně!“

„O kdybych jen meč svůj měl po boku!“ zvolal jinoch nadšený.

„Meč?“ ozvala se na to obyvatelka komnaty věžní živěji. „Meč, jinochu dobrý, budiž zde posledním outočištěm tvým. Na meč-li se spoléháš, bojím se o život tvůj! — Kdybys těm dravcům krvožížnivým opět měl do rukou padnouti, běda tobě! A předce škoda života tvého mladistvého, a snad matka tvá trne ouzkostí o tebe; snad — kdož ví? — jsi její jediný syn! — Ne,“ doložila v pohnutí znětném, „ne, ty nesmíš zahynouti, — nesmíš, a nechť bych hrad tento zapáliti měla jen proto, abys ty ve zmatku obecném snáze mohl utéci.“

Bledé líce její zahořely ohněm zimničním, oči zplanuly; všecka proměněná vztýčila se co rekyně svatá, jsouc hotova pro blaho cizí obětovati své vlastní a pro obhájení života sobě svěřeného vycediti poslední krůpěj krve své.

„Ach,“ vzdychl panic, vida pohnutí její; „vy jste tak dobrá, a já bych přízně vaší byl nehodným, kdybych

nemluvil k vám upřímně a bez všelikého klamu. — Pro mne, zahynu-li, nebude plakati žádná matka, smrt má žádného otce nezarmoutí; já stojím ve světě sám a sám, jsa sirotek.“

„Sirotek —!“ zvolala paní bolně a hlava jí zklesla na levé rameno. „Sirotek! — Již se nedivím, že právě tebe vypravili sem s tímto poselstvím smrtonosným! Předvídaliť oni osud posla, na kterémž nikomu hrubě nezáleželo; ba snad i naschvál vyslali tě s listem Uriášovým?!“

„Nikoli,“ odvece jinoch, „tomu nemohu uvěřiti. Jsemť v službě šlechetného, o dobré vlasti na výsost pečlivého a mně samému, ač nemejlím-li se, velmi nakloněného pána. Jiří Poděbradský není schopen zrady; duše jeho jest kalich liliový, jenžto nesnese prachu jiného kromě toho, jímž Bohu i lidem milou vůni kol sebe rozšiřuje.“

„Já neznám Jiřího leč ze zpotvořených zpráv, kteréž po trubách kalných dostaly se k uším mým; ale on jest nepřítel Koldův — tedy přítel můj!“

„Doložte: přítel vlasti, přítel všech dobře smejšlejících lidí, zástupce potlačených, otec sirotků!“ zvolal jinoch ohnivě.

„Amen!“ řekla paní. „Dejž mu nebe více tak horlivých chvalců a rovněž tak oddaných služebníků! — Tys u něho vyrostl?“

„Ne, paní má! Játť jsem, jak již povědíno, sirotek, neznající ani otce ani matky.“

I vypravoval příběhy života svého od nejoutlejší mladosti, jak je od děda starého, nebožce Přecha, byl slýchal; vypravovalť živě, jak Husité za tmavé noci ztekli hrad otcovský a jak otec při hájení jednoho kostela, do něhož se věrní křesťané z okolí byli utekli, po statečném odporu v boji nestejném padl, jak tamž i máti jeho

ohněm na střechu chrámovou metaným za své vzala, an zatím on, jsa outlé dvouleté děcko, s dědem svým v Hradci Jindřichovu u rodiny spřízněné přítulku nalezl. — I chtěl u vypravování osudů svých pokračovati, ant tu s úžasem spatřil, že paní, s velikým oučastenstvím poslouchající, náhle do mdloby padla Tvář její, pokud možná, ještě více zbledla, oči se zavřely, nohy pod ní sklesly; i ležela tu bez sebe co mrtvola, jenžto se právě do rakve vložiti má.

Nová to nesnáz pro jinocha. Nesměje volati o pomoc, počal ze vší síly tříti žíly její, a když to nezpomáhalo, vylil ostatek vína z lahvice na stolku stojící na zsinalou tvář omdlelé paní. Konečně podařilo se předce snažnosti jeho, ji do života zpátky povolati. Procitnouc z hlubokých mdlob, dívala se zrakem bludným po komnatě, až oko její posléz opět utkvělo na postavě jinochově. S těžkostí velikou upamatovala se na to, co před chvílí s ní se stalo; pak ale uchopivši Jarohněva křečovitě za ruku, řekla s třesoucím se hlasem a upřeným pohledem: „Vypravuj mi to všecko ještě jednou — o ještě jednou! — A přede vším rci, není *Jarohněv* jméno tvé?“

S podivenim zíral na ženu: „Jméno mé není ovšem žádné tajemství; ano, já sluji Jarohněv z Hrádku!“

„O nešťastný sirotku!“ zvolala paní v největším pohnutí. „Nešťastný synu, žes na takový způsob shledati se musil s matkou svou!“

„S mat—kou?“ opakoval Jarohněv s podivem, nedůvěřuje sobě, nezklamal-li jej sluch vlastní, aneb pochopil li dobře smysl slov paniných.

„O sem k srdci mému, synu drahý, ztracený, slzami nesčíslnými oplakaný!“ volala paní bledá, jako rozumu zbavena. „Sem pojď, synu! — Jáť jsem choť otce tvého —

já jsem *Eliška z Hrádku!* — Běda! Mě nezžehl onen plamen, jenžto ze světa zprovodil tolik nevinných křesťanů, jimžto závidím korunu mučednickou, já byla zachována k strasti mnoholeté: byvši ve mdlobách uchvácena rukou loupežnou, na koni jízdném vlečena z hradu na hrad, až konečně zde na Náchodě doplněna jest míra bídy mé."

„Tedy předce bylo pravda„" zvolal jinoch v objetí matčinu, „co povídali někteří lidé, tvrdíce, že viděli oděnce s ženštinou na sedle uháněti od kostela a — žes byla to ty?"

„Žel, že pravda!" lkala paní skloněná na prsa jinochova.

„A jak se stalo," tázal se Jarohněv dále, „žes od té doby nedala ničeho o sobě věděti?"

„Zde na hradě," vypravovala paní s očima studem k zemi sklopenýma, „trávila jsem téměř osmnáct let život vší útěchy prázdný, a nechať upřímně se vyznám, život hříchem poškvrněný. — Lupič můj ohlušil mne lichotěním, hrozbou, trýzněním, až jsem konečně v nešťastné chvíli poddala se vůli jeho. — Ach, co jsem vytrpěla po ta léta, ne tak od zuřivosti vášnivého, všem neřestem oddaného Koldy, jako spíše od vlastního svědomí svého! Co jsem se nazpomínala na své milé, od nichž odloučena vedla jsem život strastný, truchlivý! Co bych byla za to dala, kdybych byla mohla dopíditi se posla, kterýž by byl příbuzným mým věrnou zprávu donesl o utrpení mém! Ale byvši zpočátku chována jako u vězení, bedlivě střežena i tajena, tak že o mém na hradě přebývání sotva nejvěrnější čeledínové Koldovi čeho věděli, neměla jsem ani prostředků k uplacení posla. Získala-li jsem kdy koho z domácích lichocením neb oživením outrp-

nosti, pokaždé zmařeno podniknutí mé; důvěrník můj byl potrestán s přísností neslýchanou, a zdivočilý Kolda zuříval napotom po delší čas co šelma rozdrážděná. Konečně otupěla mysl má častým patřením na ukrutnosti, ježto zde se páchaly, i zmalátněla marným pokoušením se o vyváznutí z jeskyně této, jedem páchnoucí. Trýzněna výčitkami zlého svědomí hledala jsem útěchu v přísné kajicnosti, a smím říci, že jsem ji nalezla. K Bohu svému úpěla jsem v tesklivých hodinách nočních na holých kolenou, a anjel jeho sníživ se ke mně, vlíval balzám útěchy nebeské v bolné srdce mé, aby nezoufalo nad milosrdenstvím Páně. — Mezi tím líce mé odkvětly, krása někdejší zmizela, i stalo se, že Kolda v častých bojích, v hodování s divými tovaryši na mne zapomenul, anebo snad slzí mých se nasytil; zkrátka: za let poslednějších měla jsem pokoj od něho, ano i povolení mi dáno, bych směla z hradu volně vycházeti."

„A majíc volnost takovou," namítnul Jarohněv, „proč medle nepoužilas jí k outěku z tohoto sídla bohaprázdného?"

„Volnost," odslovila Eliška, „dar ten přežádoucí, ztratil u mne cenu, jako každý jiný dar, jenž pozdě přichází, když již nikdo oň nestojí. — A kamž asi měla jsem se vrhnouti, anať na mně lpěla skvrna hanby? Statek náš byl rozchvácen, choť můj zabit, a já, ať se přiznám, neměla tolik síly, abych sobě byla troufala pohlédnouti v oči příbuzným svým. I nesla jsem tedy tíži neštěstí svého raději sama, než abych žebrajíc o outrpnost a smilování, byla sloužila za terč ousměšků jich láskyprázdných."

„A jak jsi se *nyní* rozhodla," tázal se mládec šetrně, „vědouc, že máš ve světě předce ještě někoho, k ně-

muž tebe svazek krve víže? — Zde není déle místa pro tebe, o máti má! Buďto se mnou ostavíš toto sídlo hanby a nepravosti, anebo já sdělím s tebou osud tvůj!“

„Nikoli! — Tys bezvinný a protož nemáš trpěti; mě tíží vina velká, mě nech trpěti na shlazení hříchů mých! — Ty stojíš na kvetoucím prahu nadějné budoucnosti, já pak všecky své tužby a přání pochovala v hloubi srdce vyprahlého. — Ty ží, bys pomstil matku svou!“

Poslední slova vyřkla prudce. Bledé tváře její zahořely ohněm neobyčejným.

„Ano, máti má!“ zvolal Jarohněv v nadšení. „K tomu mi dopomoz ten, jenž tam nad hvězdami vládne spravedlivě a jednomu každému odplácí dle skutků jeho!“

Na to slavné vyjádření následovalo hluboké pomlčení z obou stran. Eliška se zamyslila a teprv po chvíli řekla hlasem truchlivým: „Domnívalať jsem se, že duše má dlouhým pokáním již očištěna od vášní hříšných — a hle, nyní mne překonala jedna, jenžto jest hříšnější všech ostatních a sluje — msta. Já chybila, vybízejíc tebe k pomstě, a nestydím se nyní vyřknutí své pokorně odvolati. Cit okamžitý, přenáhliv mne, dal mi na jazyk slova hříšná. — Nikoli! Mstíti se nesmíš, synu můj — neboť msta jest Páně. Slibiž mi to rukou dáním, že nebudeš se mstíti nad vrahem otcovým a únosníkem matky své.“

Jinoch pozdvihl bolestně očí svých k matce, řka: „Malomyslnost z tebe mluví. Žádejž cokoli, a syn tvůj dokáže, že zná ctíti matku dle zákona Páně; ale nežádej na mně toho, co jde nad sílu mou!“

Ohnivě uchopila žena syna svého, tisknouc jej mocně k prsoum zbouřeným. Hojné slzy její smáčely snědé, lesknoucí se kadeře jeho. „Slib mi to,“ volala s ouzko-

stí nadobyčejnou; „jestiť to první a snad i poslední žádost, kterouž vznáším já na tebe — matka na syna!“

Oba leželi sobě mlčky v náručí; tu se otevřely dvéře komnaty, a na prahu objevila se Berta Hradecká. Zhlédnouc výjev tento, jejž sobě vysvětliti nemohla, jako hromem omráčena stanula; ruce jí sklesly úžasem, oči krásné zalily se slzami. Tak tu stála několik okamžení jako socha z kamene; pak vmetavši na Jarohněva pohled bolnohněvný, ve kterém se stav duše její zřejmě zrcadlil, otočila se na prahu, chtíc komnatu rychle ostaviti; ale máť Jarohněvova, jsouc tváří ku dveřím obrácena, zpozorovala hned, co se v duši Bertině děje. Ženy nejspíše uhodují tajemství srdce, a byť se před nimi nevím jak hustou rouškou zakrývalo. Vztýčivši se pravila jemně:

„Berto, já pronikla duši tvou až na dno. Pomysli sobě, zdaliž by stáří mé a i ta má vychudlost neměla chrániti mne před podezřením, jaké v tomto okamžení vzniklo v duši tvé? — Véz, že jinoch tento, kterého jsi spatřila u nohou mých, jest syn můj!“

„Syn tvůj!“ opakovala Berta bezezvučně, jakoby nemohla uvěřiti slovům jejím.

Tu povstal Jarohněv a řečí výmluvnou líčil neobyčejné shledání se s matkou dávno oželenou, tak že Berta přikročivši blíže, složila všecku pochybnost, neboť láska všemu rychle uvěří, i vyjasnila, ač jen napolo, tvář svou; neboť ještě styděla se za to, že u příležitosti této tak patrně vyjevila, jak vřelé oučastenství béře v osudu Jarohněvovu, a hledíc chybu učinénou rychle napraviti, řekla s lehkým úsměvem: „Nyní aspoň vím, že vysvobozenec můj jest v dobrých rukou, a tudíž sproštěna jsem další péče o něho.“

„O nemluv tak, Berto!“ volala Eliška, sepnouc ruce

proti ní. „Tvého silného, podnikavého ducha nám nyní nejvíce třeba, má-li se zdařiti dílo, které jsi sama započala. Tvé rady nám nyní nejvejš potřebí: o nechtějž nám ji odepříti!“

„Do rady,“ odpověděla Berta, usmívajíc se laskavě, „do rady já se nehodím; leč budete-li potřebovati pomoci mé k činům, naleznete mne vždy odhodlanou. — Se mnou děje se podivně. Jediná myšlénka projede mi hlavou co střela ohnivá, i nemeškámť ji co nejrychleji v skutek uvesti, a ustanovila-li jsem se na něčem, již nižádná překážka, budiž sebe větší, není s to mne odstrašiti.“

„Tu se jedná o to, dívko milá,“ pravila Eliška, doprošujíc se, „jak bychom jinocha tohoto, syna mého, dostali z hradu. Nechtějž pak od díla nedokonaného odstoupiti!“

„Těžko radit!“ odpověděla Berta. „Každý návrh, budiž sebe nesmyslnější, může se zdařiti, každý, sebe moudřejší, nazmar přijíti. Bůh řídí osudy lidské, on podvracuje úmysly bezbožných, pomáhaje těm, jenžto se v něho důvěřují.“

„Dobře a z duše mé pověděla jsi, dívko milá!“ odtušila paní Eliška, nábožně ruce sepnouc. „I já jsem téhož s tebou přesvědčení. Věz, že jsi zbožnou řečí svou zbudila ve mně myšlénku, která, bude-li v tom vůle Nejvyššího, může nám velmi prospěšnou býti. — Já chodívám každodenně odpoledne se služkou dolů do města na požehnání. Strážníci u bran vědí o tom; nikdo si nás nepovšimne. Jakž, kdyby dnes Jarohněv, převleknuv se do šatů služčiných, šel se mnou? — Mám za to, že, kdybychom oba pod rouškami vyšli v hodinu obyčejnou, stráž ničeho by neznamenala. I outlost těla jinochova napo-

máhala by k vyvedení podvodu tohoto nevinného; každý bude jej za dívku míti."

„Ba arci!" prohodila Berta uštěpačně; „ač neprozradí-li jej hrdinská krev jeho."

I bylo tak umluveno. — Berta vzala na sebe, opatřit oděv ženský, a služku, jenžto s Eliškou na požehnání chodívala, v tu dobu jinak zaměstnati, poněvadž nezdálo se prozřetelno, ji oučastnicí tajemství nebezpečného učiniti. Obě paní pomáhaly Jarohněvovi do ženských šatů, a Berta nadělala mu nesčíslných výstavků, an sobě v šatech ženských nezpůsobně a neobratně počínal. Nežli nastala doba rozhodná, učila jej chodit, hlavou pohybovat, okolojdoucích slušně pozdravovat a což podobných tretek více, a to vše v tak přemilém rozmaru, že jinoch na několik okamžení rád oželel háv svůj mužský, by mohl učiti se způsobům ženským u tak milostné mistryně. — Ale čas prudce míjel. Nastalať doba, v kteréžto paní Eliška obyčejně se služkou brávala se do města k odpolední pobožnosti.

Jarohněv se rozloučil s Bertou jediným mnohomluvným pohledem, a hned na to ubíraly se dvě ženské, rouškami zakryté, k bráně hradu. Lhostejně a bez podezření propouštěli je vojínové na stráži stojící. Šťastně prošli první i druhou bránu, a když míjeli třetí, zvolal kdosi potměšile za nima: „Mnoho štěstí na cestu, panici!"

Bezděčně ohlédl se Jarohněv, neboť hlas zdál se mu býti povědomý. I spatřil za zdí veselý obličej žáka potulného, s nímžto se byl na cestě své seznámil. Zchytrale usmíval se pod ocelovým šišákem, dávaje na srozuměnou, že, ačkoli poznal soucestovníka svého v převleku tomto, nikoli nemíní jej zraditi. I ulekl se jinoch sice, ale nemaje kdy zkoumati pravý oumysl bývalého žáka,

nynějšího zbrojnoše, zrychlil kroky, a než minulo čtvrt hodiny, octnul se s mateří svou dole v městečku Náchodě, kdež v jednom pobočním sínci farního kostela o další prostředky k prchnutí se umluvili. Plebán náchodský, kněz dobromyslný, jemuž Eliška svěřila celé tajemství, uvolil se s vlastním nebezpečenstvím opatřiti panicovi oděv mužský i potřebnou zbraň.

Jarohněv, složiv se sebe šaty ženské, složil s nimi i nemotornost a bázlivou ostýchavost; maje na sobě oděv mužský a meč po boku, byl zase on sám.

Ještě jednou obejmula Eliška syna svého vroucně a pak požehnavši ho na cestu, chtěla odejíti do chrámu, zkad již zbožní zpěvové na požehnání zaznívali.

„A jaký bude osud tvůj?“ promluvil k matce syn věrný; „co bude z tebe, vrátíš-li se opět na hrad? — Nebude-liž na tebe zjeveno, žes byla nápomocna mému outěku? — Proč raději neprchneš se mnou?“

„O mne nemějž ty péče nižádné,“ pravila paní pokojně. „Což horšího může se mi státi, nežli jsem přetrpěla? — Úmysl můj jest pevný, nezvratný; neptej se po jeho příčině, aniž chtěj zviklati, co zakořeněno hluboce v duši mé. — Čas míjí — nemeškej, a Bůh tě chraniž!“

„Já uposlechnu,“ řekl jinoch pokorně. „Brzy mne zase spatříš, máti má! Šlechetný vládce země české co nevidět přijde s vojskem svým před Náchod, a až zástupové jeho obklíčí tamty hrdé náspy, spatříš mne zase — v řadě první!“

Kapitola patnácta.

„U Náchodu sám Jiří ležel dvě neděle; potom udeřil k šturmu, a tu jest zbito Čechův, sám milý Bůh ví jim počet.“

Staří letopisové čeští.

Jiří Poděbradský, nejvyšší zprávce království českého, jsa řízením záležitostí zemských zaměstnán, nemohl hned mocného Koldu za pych na poslu zpáchaný potrestati; neboť mnozí nepřátelé doléhali na něj stejným časem, i měl co činiti tu s pokořením měst, tu s pány odbojnými, kteříž uvyknuvše zvůli, nerádi a jen násilím donuceni podrobovali se řádu novému. Konečně podařilo se jemu, z několika krajů sebrati vojsko valné, s kterýmž i hned vytrhnuv do pole, všech tří zámků Koldových, totiž Náchoda, Černikovic a Rychmburku jednou dobou počal dobývati, aby jedni druhým pomáhati nemohli; sám pak s vybraným květem rytírstva českého položil se před Náchod. V brzku sice dobyto město, jehož obyvatelé pro mnohé nátisky jim učiněné nenáviděli pána hradu a jen na oko bránili se, pozorujíce Jiřího co dávno očekávaného osvoboditele ode jha přetěžkého. Ale hrad sám stál posud hrdě na skalném vrchu, s věže nejvyšší vlála korouhev červená, a z měděných píšťal, z houfnic a tarasnic den co den lítal oheň záhubný na vojsko Jiříkovo.

Minuly dvě neděle, a již počínali obleženci ustávati v udatném odporu, a jen k divému pokřiku strašlivého Koldy nutili se k novému namáhání sil svých. Zatím příčinou dlouhého a přísného oblehnutí i potrava docházela na hradě; tovaryši Koldovi hladem zmoření, vyzáblí,

s očima hluboko vpadlýma stáli na hradbách, proklínajíce sebe, pána i celý svět, a jen slepá bázeň před zuřivostí velitelovou udržovala je na uzdě, že se nesrotili k zjevnému odboji. Kázeň patrně ochabovala; na obličeji jedněch psán zpor, v očích druhých zoufání.

Tuť Kolda, vida, že nelze udržeti se déle, svolal náčelníky jednotlivých družin do tajné rady, i rokováno dlouho, mají-li se vzdáti na milost, či pokusiti se o to, bylo-li by možná, výpadem nenadálým protlouci se skrze řady Jiříkovy? Někteří ovšem klonili se k tomu mínění, že by lépe bylo, na slušné výminky se vzdáti, nežli odvážiti se na nejisto k výpadu, namítajíce, že vyslati posádku bojem zemdlelou a hladem zmořenou proti nepříteli mnohem silnějšímu, bylo by tolik, jako hnáti stádo ovcí na jatky k zabití; ale starý Bedřich Strážnický zatřásl divoce lysou hlavou a pozdvihna hlasu, zvolal: „Já každého vyhlašuji za zrádce jednoty naší, kdokoli se opováží zmíniti se o vzdání hradu! Býval jsem já v jiných půtkách a šrůtkách, desetkrát nebezpečnějších, nežli jest tato, a nezřídka přiházelo se, že bylo jednomu bojovati proti desíti; jak mile ale zaznělo heslo vůdcovo: „Hr na ně!“ vyřítili jsme se jako slepí, nepočítajíce nepřátel svých. Tato lebka, kryjící čelo mé staré, promačkaná a boulovitá od mnohých ran, ježto v krutém sražení padávaly na ni, bohdá ještě déle hlavu mou šedivou uchrání!“

V týž smysl prohlásil se pověstný škůdce země Šofřka: „Marné bylo by podávati se Jiřímu na výminky; od nás, tuším, on žádných nepřijme. Věřte, pánové milí, že jemu neběží o tyto staré zdi, alebrž o hrdla naše. Komu lépe se líbí houpati se na některém osamělém dubu jako slaměný vích, anebo položiti hlavu volně pod sekeru na krvavý špalek — nechať jde a vzdá se! — Já

sobě ustelu lůžko poslední v šírém poli a chci se rozloučiti se světem tímto při veselém zvuku oštěpů, sudlic a mečů!“

„Milí tovaryšové,“ ozval se Kolda rovněž tak zbabělý, jako ukrutný, „já vím ještě o jednom prostředku. Což abychom se z hradu nějak vyloudili průchodem podzemním, as tak jako před desíti lety, když Vratislavští a Svidničtí oblehli Náchod jako hustý mrak tažných kobylek? Ať by pak Jiří vylil sobě zlost na těchto starých zdech!“

„Tehdáž,“ dí Bedřich, „měli jste před sebou dobré Slezáky; nyní jsou to Čechové, jenžto znajíce spády vaše, nedají vám tak lehko uklouznouti.“

I vadiliť se dlouho vespolek, jedni druhým výčitky činíce; výsledek pak rady vojenské byl: že všickni na tom se usnesli, vypadnouti zadní brankou, kdež nejméně nepřátel stálo, a buďto čerstvou špíži vpraviti na hrad, aneb, ač bude-li možná, prosekati se na Rychmburk, druhý to hrad Koldův, o němž věřeno, že prost jest nepřátel, anebo konečně, nemělo-li by se nic z obojího zdařiti, padnouti v poli šírém pod oblaky nebeskými, co mužové hodní jména svého. A však úmyslu toho bedlivě tajeno před brannou čeledí. Velitel hradu, Jan Kolda, obcházel hradby jako kdy jindy, peskuje vojíny a podněcuje jich k vytrvalosti.

Zatím Jiří Poděbradský procházel se v táboře svém s věrným Malovcem, jenž každého až k omrzení drobty latinskými krmil, z kterýchžto Jiří, nejsa tak učený jako spíše od přírody vtipem velebystrým nadaný, leccos k potřebě své dobře použiti uměl a tudyž i na suchopárného latináře laskav byl.

„Co myslíš, Malovče,“ jal se tázati učeného druha,

„co myslíš, abychom nyní, anať se noc nachyluje, hnali k outoku? Síla jesti na straně naší, a já si přislibuji od podniku toho šťastného výsledku.“

„Kdybych byl lichometníkem jako jiní,“ odpověděl rytíř učený, „řekl bych: kdož nám odolá? Polovice vojínů tvých zteče hrad lehce, ano i bitvy v poli širém proti dvounásobnému počtu nepřátel nesmí se štítiti; — ale já jsem nepřítel pochlebenství a přítel pravdy, protož rada má: ležme tu raději ještě týden nebo dva. *Moderata durant*, dí latinské přísloví. *Fabius Cunctator* druhdy samým otálením stal se velice slovútným.“

„Ano,“ zasmál se Jiří; „ale já nemám kdy poslouchati historii o slovútném Fabiovi a po sprostém rozumu toliko vím, že zachovávajíce týž způsob války, jaký jsme započali, mohli bychom snadno ležeti před tímto skalním hnízdem celý rok k hanbě a potupě naší a k radosti i oslavě nepřátel — čehož Bůh nedej! — Nic to! Vzpomeň si, učený Malovče můj, na nějaké vhodnější přísloví!“

„O!“ zvolal Malovec, potěšen z toho, že nalezl pro své latinské průpovídky ucha příznivého. „O, vím já jiných množství, na příklad: *Fortes fortuna* —, aneb dle jiné *versí: Audaces fortuna juvat.*“

„To je tuším tolik,“ pravil pan Jiří usmívaje se, „jako: že spravedlivým všecky věci k dobrému prospějí! Tedy *acu tetigisti!* — Za hodinu počnem! Mně se omrzelo ležeti tu před jediným hradem loupežnickým celé dvě neděle! Dnes musí tato hromada kamení padnouti — aneb nezvi mne Jiřím více! Dejž o tom zprávu pánům korouhevním.“

Malovec se uklonil; ale nedalo mu to, aby ještě před odchodem mínění svého vlastního nepronesl, řka:

„A odrazí-li Náchodští outok: nerozstůně-liž se veškeré vojsko naše na malomyslnost?“

Ale Jiří zůstav odpověd dlužen, upíral zraky k Náchodu, kdež na hradbách neobyčejné kemžení se jevilo. — „Mně se zdá, že, an my strojíme se k outoku, ti tam chystají se k výpadu. — Ať pravé křídlo rozprostře se dále k západu! Doufámť, že jim budeme mocni. Pravé křídlo zamezí výpad, *Šternberg* s *centrum* a částí křídla levého požene k outoku! — Spěš, Malovče, a oznam vůli mou slovy srozumitelnými, latinu zcela vynechaje!“

„Neklame-li mne zrak,“ dí na to rytíř Malovec, „vyvěsili Náchodští z bašty bílou korouhev!“

„Šašky!“ odvece Jiří; „toť již dávno mohli vyvěsiti, kdyby byli chtěli; a nechať se ti upřímně přiznám, já nestojím o žádnou smlouvu s věrolomným Koldou, který mně již nejednou víru zrušil. Pamatuješ-li se, co mi odpověděl, když jsem mu psal, že sotva smlouvu příměří potvrdiv, již hned druhého dne pod příměřím válku znovu počal, čině zájemy dle vůle své?“

„Tuším tím se vymluvil, že smlouvě té dobře nevyrozuměl, poněvadž bylo psáno: že má býti pokoj a příměří od sv. Jiří nejprvé příštího až do roka, že tedy, nežli by přišel den určitý svatojirský, od kterého příměří mělo se vlastně začíti, stranám obojím volno sobě škoditi.“

„Komuž kdy,“ zvolal Jiří, „nedostávalo se výmluv, chtěl-li jednati ošemetně?“

„Pravda!“ odvece Malovec, „a tato Koldova *fides punica*, kterouž, jak se zdá, po otci svém zdědil, zasluhuje zajisté pokuty přísné.“

„Malovče!“ pravil pan Jiří netrpělivě. „Tys jistě dobrý, věrný i také udatný muž: ale mluv se mnou če-

sky, abys mně nemusil latinské průpovídky své v řeč naši překládati; jinak stana se obtížným, budeš nad to se mnou míti dvojí práci, a kdo ví, bude-li se mně vždy dostávati trpělivosti a času, bych výkladu tvého vyslechl."

Malovec se zarděl, vida, že učenost jeho slušného uznání nedochází; aby pak nespokojenost svou před Jiřím ukryl, pravil, stavě se, jakoby byl poslední slova přeslechl: „*Revera!* Jak jsem řekl: tam na levé baště vlaje bílá korouhev!"

Jiří upřel oko bystré, kamž Malovec prstem ukazoval, a pak zasmáv se řekl žertovně: „Protři pak sobě zrak, brachu milý! Já na té baště místo bílé korouhve vidím ženskou osobu, jejímžto bílým šatem vítr si pohrává. Třeští ta ženština, anebo ji svět omrzel, že tak se vystavuje koulím střelby naší i střelám šípařů?"

Také jiní z komonstva Jiříkova hleděli s úžasem na baštu naznačenou, nevědouce sobě úkaz tento vysvětliti; až pak Jarohněv z Hrádku jsa mezi předními, zvolal: „Toť nešťastná máti má! Trápení dlouholeté a trýzeň svědomí pomátla jí rozum. — Mějtež, druhové, outrpnost se ženou, kteráž mne pod srdcem nosila, a nestřílejte k věži té. S životem jejím zhasne i život můj!" — A rozepna náručí, volal k hradbám: „Dočkejž se, máti má! — brzy se otevrou veřeje vězení tvého!"

Slzy velké co hrách stály mu v jasných očích, hlas se chvěl, ruka pravá posmekla se k rukověti meče.

Vládce země přistoupiv k němu, řekl vlídně: „Litujiť tebe, dobrý mládče, a ctím cit, jenž tebou vládne; leč povinnosti vyšší nedají tomu, by člověk uposlechl vždy hlasu srdce, byť sebe mocněji v něm se ozýval. — Jdětež každý na své místo! A ty, Malovče, stojíš tu ještě? Kaž bez prodlení u levého křídla zatroubit k outoku! —

Hle, tamto obleženci již otevřeli poboční branku a výbor posádky náchodské řítí se z ní jako proud, jenž protrhnuv hráz, hodlá sobě všem překážkám na vzdory zjednati volný průchod. — Vzhůru! nechť jim zpáteční cestu do hradu zamezíme! — Ty, Zdeňku můj,“ pravil k rytíři vysoko na koni vévodícímu — „až uvidíš, že jsme lotry zaskočili, veď pluky své k hradbám a žeň prudce; my zatím s pomocí Boží v poli potírati budeme tyto tvrdoblavce!“

I nastalť u vojště Jiřího lomoz zbraní, volání vůdců, křik vojínů; tu se to sráželo v chumel, tam se to rovnalo v šiky. Jezdcové pod zprávou Jiřího letěli na rychlých koních k lesu, aby nedopustili výpadníkům dostihnout outočiště obmyšleného; jiní houfové, vedení Malovcem, dostali se chvatem až k samé brance výpadní a zastoupivše ji, zamezili výpadníkům cestu zpáteční. Třetí pak oddělení pod Zdeňkem Konopištským vrhlo se na ručest s velikým úsilím na hradby zámecké, kteréž toliko slabě byly bráněny vojíny v hradě pozůstalými. Mezi těmi, jenž přímo k hradu hnali, byli první: Jarohněv z Hrádku a nerozdílný druh jeho Beneš z Vody. První hradba vzata ouprkem, i druhé zmocnili se brzy; nebo zdi semotam hrubou střelbou rozstřílené a porouchané poskytovaly obleženým toliko slabou záštitu.

„Matko, já přicházím!“ volal Jarohněv vzhůru k baště, na kteréž postava ženská dosaváde stála s okem v dálku upnutým, nepodobná soše mramorové, jen že její řásný šat plápolal ve větru co bílá korouhev: ale volání synovo přerval hluk válečný. Z přinešených sem trámů zhotoven naspěch most přes příkop, žebříky položeny k hradbě třetí, — a brzy na to objevil se na nejhořejší zdi praporec se znakem království českého, jejž byl obratný

Beneš, dostav se první na valy náchodské, silnou pěstí v zem zarazil na znamení, že hrad opanován. Hned za ním vyšvihnulo se několik jiných vojínů, mezi nimiž byl přední Jarohněv z Hrádku. Posádka hradu ustupovala všudy před vítězi rozlícenými; brána rozražena sekyrami, most visutý spuštěn; valem hrnuli se bojovníci Zdeňkovi do hradu, an zatím Jarohněv pojma k sobě Beneše, druha věrného, do komnat hořejších pospíchal, nemaje na mysli kořistění, alebrž zachránění mateře své.

Chvatem vybíjeli dvéře po dveřích, a Jarohněv nejsa povědom v bludných chodbách zámku rozlehlého, volal ouzkostlivě: „Máti, máti má! Slyš syna svého hlas!“ Leč toliko pustý ohlas odrážeje se ode zdí, jemu odpovídal. Vždy víc a více přibývalo vojínů na hrad, jenž porážejíce napořád, co se jim v cestu namítlo, kořisti chtiví vynášeli ze síní zámeckých skvostné stříbrné nádoby a ze sklepů drahé kupecké zboží. Hluk množil se víc a více, an vypouštěli z podzemních žalářů ubohé vězně, jenžto před nedávnem zajati byli od Koldy v naději hojné výplaty.

Když již z většího dílu vše vynešeno z hradu, cokoli větší cenu mělo, rozkázal pan Zdeněk Konopištský kořist na náhradí složiti, mezi vojíny rozděliti a z místa odstraniti; pak dal hrad ze čtyr úhlů zažehnouti, nařídiv dříve zatroubit k povratu.

Brzy zadoutnalo podkroví, podněcováno smolnými věnci; hustý dým vyháněl kořistníky v komnatách se opozdivší — jen Jarohněv sám bloudil posud chodbami a síněmi zámeckými, hledaje matku svou. A nenaleznuv běžel opět dolů na náhradí, aby odtud vypátral, kudy by byl přístup k baště, na jejímžto vysokém cimbuří byla se zrakům veškerého vojska objevila, a tu k leknutí nevyslovnému spatřil, že střecha bašty té již také stojí v pla-

menu. I tázal se s ouzkostí vojínův okolojdoucích, zdali viděli osobu ženskou státi na cimbuří, když plamen zasahoval baštu, a ti tvrdili, že neviděli nic než bílou holubici letět k oblakům.

„Tedy uhořela!“ kvílil jinoch, „a duše její očištěna ode skvrn hříšných, v podobě této vznesla se k nebesům!“

„Upokoj se,“ přimlouval mu Beneš, „a nechtěj hořekovati jako děcko nerozumné. Kdož hned tomu nejhoršímu víru přiloží?“

„Ach ty nevíš, co to jest, strádati matku po dvadcet let, pak ji naleznouti — a hned zase ztratiti!“

„A což pak jistotně víš, že jest ztracena? Snad se ještě nalezne; a kdyby nenalezla, pomni, že kvílení ženské nesluší se na bojovníka! — Ostatně, mezi náma řečeno, byl rozkaz páně Zdeňkův, aby se hrad zažehl, trochu přenáhlený. Kdyby nám byl popřál více času, mohli jsme nejen matku tvou zachovati, ale i mnohem více nakořistiti, a nebylo by nám bývalo třeba s plamenem a dýmem o kořist se rváti. Ale tak jsou ti pánové naši — aby je Bůh pomiloval! Poněvadž on toho nepotřebuje, myslí, že i našinec tu trochu kořisti lehce může oželeti. — Nu potěš tě Pánbůh! — Kořist se rozděluje, já jdu, aby potom neřekli, že jsem si podíl svůj pouhým žvatláním vyzískal.“ A popojda několik kroků, vrátil se opět, řka: „Ty zde zůstaneš?“

Jarohněv neodpovídaje zakryl sobě oběma rukama oči.

„Nuže, zmuž se, druhu můj!“ vzbuzoval ho Beneš dobromyslný, „a nepoddávej se zármutku zženilému. Pojď!“ I táhl mocně Jarohněva s sebou.

Aj tu od východní strany několik vojínů přinášelo ženštinu, o které se nevědělo, mrtva-li, či se v ní duch ještě tají.

Vášnivě zkřikl Jarohněv: „Máti má!“

Vojínové vypravovali, že tuto ženu nalezli náhodou u paty bašty pobořené mezi sesutým kamením, a znamenavše dle slabého tlučení žil, že ač na mnoha místech popálená i potlučená, předce ještě není docela mrtva, vynesli ji z rumu a dýmu na čerstvější povětří.

Nyní bychom arci užiti mohli práva novelistů, kteříž v podobných případnostech obyčejně zvolávají: Které péro vylíčí výjev, jenž následoval? aneb: Cítímeť se příliš slabými, abychom zdárně vypsati mohli shledání toto; — leč my tu i tam odříkajíce se dobrovolně práva zastaralého, povíme raději prostě, že Jarohněv přichvátav na křídlech lásky synovské, vytrhl vojínům domnělou mrtvolu z hrubých rukou a položiv ji před sebe na zem a levou rukou hlavu její bezvládnou ve výšce drže, tu vodou ji obmýval, tu ze vší síly své třel a křísil, až konečně k nevýslovné radosti jeho oči mdle otevřela a vzdychnuvši sobě zhluboka, ze mdloby těžké procitla. V druhém okamžení poznala syna svého. Oči její utkvěly na očích jeho, rty bledé se zachvěly, ňádra dmula, ruce křečovitě napínaly, až i bolestné zvuky: „Synu můj!“ prodraly se ze ztísněných prsou jejích.

Jarohněv naklonil hlavy své k hlavě její, chtě ji potěšiti. „Máti má!“ šeptal, „já dostál věrně slovu tobě danému! Nyní ží, ží pro mne a zapomeň na přestálé hoře!“ Nemohlť mluviti dále, neboť slzy její horké padaly mu na tvář; vždy pevněji a pevněji tiskla ho k sobě, jakoby se obávala, aby jí ho někdo mocně z náručí nevytrhnul.

K tomuto výjevu sestavilo se několik vousatých vojínů, kteříž ačkoli ve válkách utuhlí, s city něžnějšími neznámí, nicméně patřením na tento zjev lásky materské

velice byli dojati. Neboť taková jest povaha lidí druhu toho, že provozujíce ukrutenství velikých bez nejmenšího hryzení svědomí, při výjevech podobných ukazují se neobyčejně měkými, a jsouce s to myslí chladnou odpůrci svému hlavu rozpoltiti aneb i srdce krvavé z těla vyrvati, rozpláčí se nad samicí, mladé své ouzkostlivě křídloma bránící, a radují se s slzami v očích, vidouce, že je s nasazením života vlastního šťastně obhájila.

Tak se dělo i při tomto neobyčejném shledání se syna s matkou. Surovým vojínům stály slzy v očích. O závod vynasnažovali se matce Jarohněvově nějaké pohodlí uchystati. Snešeno měkých peřin, sílícího vína, čerstvé vody a čehokoli tu pro občerstvení bylo dostati, tak že Jarohněv vida soucitnost tuto spolubojovníků svých, toliko s těžkostí zdržel se pláče hlasitého. Leč doba vážná nedopouštěla, aby byl mohl dáti průchod volný citům svým, anť jeden výjev rychle druhý stíhal. Sotva že Jarohněv máť svou na místo bezpečné uvedl a opatřil, hluk nový obrátil pozornost vojínů v jinou stranu.

Hlavní branou přitáhli na hrad plukové vítězní, jenžto zmařivše v boji šťastném obmyšlený výpad posádky náchodské, vrátili se s bojiště, skrovnou částku zajatých s sebou vedouce. V čele vítězů přišlých byl sám Jiří Poděbradský; mezi zajatými nalezali se čelnější: Jan Kolda, bývalý pán hradu, a pověstný škůdce země, loupežník Šof.

Zprávce království, pan Jiří, a Zdeněk ze Šternberka Konopištský vítali se tak obřadně a slavně, jakoby se již na léta nebyli viděli. Tím šerednější bylo podívání na zajaté, z nichž někteří v zoufanlivé lhostejnosti na zpoustu hradu se dívali, jiní pak proklínajíce sebe i celý svět, vztekle zuby skřípěli.

Na čele Jiřího však ležel mrak černý: zamrzeloť ho to, že Zdeněk v horlivosti své přestoupil meze rozkazu sobě daného, dav hrad dříve zapáliti, než ještě on sám osud jeho byl rozhodl; leč taje v sobě nelibost, promluvil k obstupujícím jej rytířům: „Přátelé milí! Skalní toto hnízdo, které našim i sousedním zemĕm tak dlouho bylo sídlem hrůzy a přístrachu, konečně udatností a setrvalostí naší dobyto i z kořen vyvráceno. Já, ačkoli mám k němu právo dědičné, zhošťuji se nápadnosti této ve prospěch koruny české. Co na hradě nakořistěno, patří vám, udatní bojovníci, jenžto jste jej dobývati pomáhali. Zbývá pak ještě, abychom dle ouřadu svého pro výstrahu veřejnou soud vynesli nad těmi, kteréž Bůh zástupů dal v ruce naše, a protož táži se vás, pánové milí, co mám učiniti s tímto zjevným vší země české odpovědníkem?“ I ukázal na Šofa, jenžto s pěnami modrými u rtů, očima strašlivě vyboulenýma a jazykem povyplazeným marně se snažil roztříštiti pouta, jimiž jej spiali, nepodoben chycené šelmě dravé, jenž předzvídajíc konec života svého, kolem sebe tlamou chňapá, železo krvavými zuby hryže, slintá a očima divoce jiskří.

„Co medle učiním s tímto lotrem?“ pokračoval pan Jiří v řeči své. „Ale k čemu se táži? — Hoďte ho tamo v plamen žírný, ať zví, jak horko jest v tom živlu, jejž mnohokráte na střechy pilných a pokojných spoluobyvatelů svých rukou bezbožnou metával!“

Sotva byl vyřkl pan Jiří ortel přísný, již byl i vykonán. V několika minutách nepozůstaly z pověstného škůdce a loupežníka než pouhé škvarky.

Kolda se zachvěl, vida na vlastní oči, jak přísně a rychle zprávce země odsuzuje. Svědomí pravilo mu, že stejnou smrt s popraveným Šofem zasloužil, proto však

předce tak se uměl zapříti, že ouzkost svou všemožně taje, očekával tupě a tiše, co se s ním bude díti.

Ale Jiří, jakoby na něho byl pozapomněl, obrátil se k Zdeňkovi a počal vypravovati o porážce posádky náchodské tak lehce a lhostejně, jakoby řeč byla o skvostném plesu, na němž paní i panny rozsívaly vděky milostné; zpomenuv pak sobě, že se tu konala hra vážná, strašlivá o veliké množství životů drahých lidských, zvolal teskllivě: „Bůh tě můj svědek, že mně líto té krve české, která mnou byla prolita; ale nemohlť jsem jinak. Ustanovilť jsem se na tom pevně, že zjednám vlasti své pokoj a bezpečnost, i nesmímť u volení prostředků k dosažení cíle vytknutého dlouho váhati a vybírati. Protož slyš raději, jak se nám vedlo. S vybranou posádkou náchodskou, která nám mermomocí uklouznouti chtěla, měli jsme krátkou sice, ale krvavou práci. Sotva že zpozorovali výpadníci, že jsme jim cestu do lesa u velikém počtu zastoupili, již jakoby upustiti chtěli od předsevzetí svého, ustupovali zpátky k hradu; ale jedno oddělení vojska našeho, vrhši se směle mezi ně a branku výpadní, i to poslední útočiště jim zamezilo. Tak ze dvou stran tísněni nicméně nepozbyli udatné mysli. Jako lvové, jako medvědi do ouzka vehnáni, bránili se zuřivě, a však konečně podlehnouti museli síle a převaze — a Bůh milý ví, co jich padlo pod ocelí naší, jako klasů pod kosou žence! Ač jsem kolikráte zatroubiti a volati dal, aby se vzdali, předce raději zvolili umříti s oružím v ruce.“

„Tedy přeškoda té krve hrdinské,“ zvolal Zdeněk Konopištský, „že nebyla prolita za věc lepší! Já zajisté ctím udatnost, kdekoli ji naleznu, třeba u nepřítele, a čím statečněji mně odporuje, tím raději a veseleji s ním zápasím.“

„Věř mi, Zdeňku, že i já jinak nesmejšlím; leč proto předce nepřestávám vzývati Pána zástupů, aby počet nepřátel našich umenšiti a záměry jich podvrátiti ráčil; neboť těmito neblahými půtkami domácími slabne síla naše, vlast hyne, a my vespolek se potíráme k radosti nepřátel jazyka našeho.“

„Svatá to pravda!“ posvědčil Zdeněk, purkrabí pražský; „leč dopověz řeč svou. Jaký byl osud kněze Bedřicha Strážnického? Vímť, že byl s Tábory svými na Náchodě, když jsme ho dobývati počali; ale nevidím jej mezi zajatými.“

„Kněz bojovný,“ odslovil gubernátor, „padl na bojišti s mečem v pěsti. Tamo leží na zemi hojně krví zkropené, osypán mnohými ranami u prostřed tovaryšů svých, ješto věrně vytrvali při něm do posledního vzdechnutí.“

„Díky Bohu!“ zvolal pan Zdeněk; „kýž by on byl posledním z oné divoké a nevážné roty, jenž pohrdajíc vším řádem, jedině ve válce ustavičné nalezala radost a ukojení!“

„Amen, ze srdce amen!“ doložil pan Jiří; „ale nyní pojďme spořádat vojsko, aby snad některé chtivost po kořisti marně o životy nepřipravila. Játť vidím, že se mnozí i do hořících zdí ještě odvažují! — Mezi náma řečeno, Zdeňku — tenkrát jsi jednal kvapně a bez rozkazu; ale nyní pojď, jestiť tu horko nesnesitelné, neboť vítr plamen až sem zanáší.“

I popošel blíže k zajatému Koldovi, jenž tu stál co socha bezdušná, hledě nepohnutě v hustý dým, vystupující ze zřícenin hradu, na kterémžto za dětinských let, pak co mládec a muž tolik rozkošných dní byl ztrávil.

Jiří pohleděv mu ostře do očí, promluvil naň vážně: „Jene ze Žampachu! tys spolčiv se s zjevnými zhoubci

zemskými a natropiv sám loupeží a škod bez počtu, zhanobil krev panskou, obíhající v žilách tvých! — I kdož by mně to mohl teď pokládati za zlé, kdybych nad tebou týž pronesl ortel, jako nad společníkem tvým? — Ale nikoli! Tys *pán*, a jako pán souzen budeš od mužů, tobě v urození, ne pak v činech rovných; a tedy až na soudu zemském nejprvé příštím uhlídáme se zase!“ K vojínům svým pak řekl: „Střezte mi tu šelmu bedlivě!“ A pokynuv mečem k odchodu, ve společnosti Zdeňka Konopištského, Malovce a jiných pánů a rytířů ubíral se z náhradí náchodského do města pod vrchem ležícího, doprovázen jsa radostným pokřikem plesajícího vojska. Slunce se chýlilo k západu, pozlacujíc hory i ouvaly rudou září, s kteroužto pojil se tmavočervený svit hradu dobytého, posavad plamenem hořícího.

Jarohněv v hluku a zmatku obecném nezapomněl na matku svou. S pomocí Beneše, věrného druha svého, doprovodil ji do města, a dobrý plebán tamní, k němuž se vedle předešlé známosti v potřebě své uchýlil, i hned ochoten byl k radě i pomoci. Potěšiv oba duchovně, obstaral nemocné paní slušné obydlí u počestné vdovy, kteráž trpící matronu na přímluvu jeho vlídně pod střechu přijala, tak že panic jsa péče další zbaven a zcela upokojen, pro dnešek máť svou opustiti a k soubojovníkům svým přidružiti se mohl.

Kapitola šestnáctá.

— Bratří havrani,
Kde dnes si najdem snídaní?

Na poli leží zabitý
Bohatýr štítem pokrytý.

A hle tu věrnost! — Tamto dolem
Přibíhá plavá fena polem.

Ta usednuvši nad hlavou,
Libá mu ránu krvavou.

Píseň staro-anglická.

Právě když Jarohněv a Beneš, přátelé nerozdílní, na rozchodu „dobrou noc“ sobě dáti chtěli, ponavrhl ještě tento onomu procházku při měsíčku, jenž právě nad tmavým lesem jasně vycházel.

„Toť jistě jen žertuješ,“ pousmál se Jarohněv; „mámť za to, že dnes měli jsme dost namáhavé a krušné práce, aby nám ještě bylo třeba ustálou krev noční procházkou rozháněti.“

„Právě naopak!“ odpověděl Beneš. „Po obtížné práci milo jest projíti se s přítelem upřímným ruku v ruce a pohovořiti o přestálých obtížnostech parného dne, zvláště je-li večer tak příjemný a loudivý, jako ten dnešní. — Co tomu říkáš, abychme navštívili bojiště, na kterém dnes pan Jiří posádku náchodskou potřel? — Při měsíčku tuším musejí mrtvoly padlých bojovníků zvláště krásně vypadati — a ty snad nebojíš se mrtvých?“

Poslední otázka Jarohněva skoro zamrzela, neboť málo kdo zajisté, tím méně pak mladý vojín snese lhostejně pochybnost projevenou o srdnatosti své. A snad ani tato případnost nebyla jedinou a výhradní pohnútkou,

že přijal vyzvání druha svého. Oba přátelé šli zpočátku mlčky vedle sebe mimo domky, matnou loučí rudě osvětlené, jejížto svit divně splýval s bledou září měsíce; až opustivše valy městské, uhnuli se v pravo na draha obecní. Měsíc v ouplňku vylíval kouzelné světlo své na všecky předměty, jichžto zasáhl, na list svížích stromů i na ohnilé pahejly odumřelých pařezů, na strmící skaliska i na palouky barevně zakvítající.

Beneš roznícen pohledem tímto, zvolal, Jarohněvovi ruku vřele tiskna: „O jak krásno! — Ale jak mnohem krásněji musí to vypadati tam na pustém bojišti, kde leží bohatýři s oudy roztaženými, ztuhlými, ana rosa večerní sype chládek na tváře jejich a tichý měsíček jim se upřímně dívá do vyhaslých očí! — Věř mi, druhu můj, že bych sobě přál, ležeti tam mezi nimi na znak na drnu vlhkém a očima sklennýma patřiti bledému měsíci tváří v tvář, a poslouchati poslední stěnání umírajících a zpytovati sny jejich zmotané a dlouhé.“

„Ty jsi dnes v podivném rozmaru,“ prohodil Jarohněv. „Jak jen můžeš mluviti tak zasmušile, jakoby tě život dávno byl omrzel, an předce stojíš v rozkvětu nadějí jinošských, z nichž tebe snad ani jedna ještě neoklamala? Pan Jiří tě návidí, děva sličná, jak jsi sám mně svěřil, po tobě touží a láskou nyje; čeho žádáš sobě ještě k doplnění blaha svého?“

„Však právě proto!“ vpadl mu do řeči Beneš motýlovitý. „Život můj byl odjakživa příliš jednotvárný. Zpočátku mučili mne mistři samým učením, pak mne Kunhuta mučila samou láskou, — a nyní veleno mi napořád zabíjeti lidi, kteří mně ani za mák neublížili! Vímť, co by asi zvýšilo zajímavost obrazu života mého. Představ sobě, jakobych ležel tamo mezi hromadou za-

bitých, s rukama osekanýma, s hlavou rozpoltěnou — a tu z nenadání přichází má *Kunhuta* — inu arci *má*, neb tak tomu chce ona, otec její, mistr Rokycana, a snad i celý ostatní svět, — tedy . . . kdež pak jsem přestal? Ano, Kunhuta nožířovic přichází, bílý šat její vlaje u větru večerním, krokem bludným kráčí přes bojiště; noha její klouzá a vázne v prolité krvi, — ona hledá mezi ouzkostí a nadějí známou tvář ženicha svého, tvář mou, a . . .“

„A tu jsme již na bojišti,“ doložil Jarohněv — „a nemejlím-li se, jeví se nám tamto skutečně úkaz podobný, jakýž jsi právě z bohatého pokladu obraznosti své podal. Není to ženština, jenž tam od lesa kráčí přímo na bojiště?“

„Ať mi můj dobrý šišák na hlavě shoří!“ zvolal Beneš v úžasu. „Ne, nechci klíti, neníť ani doba ani místo k tomu; ale čím déle v ono místo hledím, tím jasněji nahlížím, že ku posledu pravda na straně tvé! — Kdyby pak Kunka? ale houby! — odpusť Pánbůh hříchy! Kunhuta je štíhlá, vysokorostlá, jako bříza — a tamta zdá se mi býti aspoň o půl hlavy menší a o dobrý coul širší. — Ha slyš, ona zpívá!“

Oba poslouchali pozorně, a v skutku doléhal temný sténající zpěv ženský k uším jejich.

„Ten hlas je mi povědomý!“ zvolal Jarohněv. „Tyto smutné žalné hlasy jsem již kdesi slyšel.“

Oba jinochové nebyli pověrčiví a předce je jakási hrůza obešla, když viděli, že bílá podoba co duch noční hbitě se pohybuje mezi těly zabitých obratným chodem, nenepodobným větrnému tanci nočních oblud. Konečně stanula; shýbla se k zemi, jakoby cos ohledávala, a bolestné, pronikavé zkřiknutí vydralo se jí z prsou, přeru-

šivši náhle hluboké ticho noční. Bylotʼ na jevě, že, čehož hledala — nalezla.

Oba druhové puzeni zvědavostí přiblížili se tiše, aby pozorovali další počínání její. I viděli, kterak schýlivši se k jednomu ze zabitých, snažila se hlavu jeho udržeti ve výšce; slyšeli milostný šepot, kterým ho k životu vzbuditi usilovala. Bílým šátkem stírala s čela jeho ssedlou krev a smála se frašně a opět líbala ránu otevřenou.

Jarohněv přihlédna blíže, poznal Ludmilu, šílenou dceru vrátného kutnohorského. „Liduško!“ zvolal hlasem jemným. Děva se vztrhla, poskočila co bystrá laň a upnuvši zraky ztrhané v tu stranu, zkad byla hlas zaslechla, zkřikla divoce: „Pryč! pryč!“ provázejíc hněvná slova úsilným mrštěním levice své; pravicí držela posud ruku ztuhlou, studenou mrtvého bojovníka.

„Vsadil bych nevím co,“ pravil Jarohněv k žasnoucímu Benešovi, „že ten zabitý, o jehožto mrtvolu děva tak se bojí, není nikdo jiný než bývalý milenec její, od něhožto byvši opuštěna, s rozumem na věky se rozžehnala.“

„Ubohá děva tedy třeští?“ otázal se Beneš outrpně, „a to vinou nešťastné lásky?“

„Takť jest,“ dosvědčoval Jarohněv; „nad to pak milenec její nebyl jí ani hoden. Pokud mně o něm povědomo, byl žák z učení zběhlý, jemuž plná číše byla nade všecky krásky veškerého světa. — Leč přistupme blíže a pokusme se o to, bylo-li by možná ji přemluviti, aby se s námi vrátila do města; neboť nebezpečno zajisté pro dívku bezrozumnou, blouditi tu po noci mezi mrtvolami. Jak snadno mohla by k nějakému ourazu přijíti!“

„O takové lidi se neboj,“ odtušil druh. „Tiť nemají ani nejmenšího zdání o jakém nebezpečí, a tudy

jdou všude bezpečně. Často vídal jsem je choditi jistou nohou přes kolmé srázy, kdež by našince jistě byl závrat do prohlubně ztrhnul, oni pak šli jako po stole. A takž i ona, až si tady pozpívá a pokvílí, vrátí se sama zase, odkudž byla přišla, jakoby ničeho nebylo."

„Styď se, Beneši!" odmlouval citlivý a outrpný Jarohněv. „Právě o takové lidi, jimž Bůh zhasil světlo rozumu, povinno jest upřímně pečovati. Zůstavíš-li šílence osudu jeho, jesti to tak, jakobys zbloudilého slepce zrádně opustil — a zdali jsi též nevídal, že i tito poslední bez vůdce, pouze za pomocí poutnické hole své dosti dobře pravé cesty držeti se znají?"

Místo odpovědi tiskl Beneš Jarohněvovi ruku, na znamení, že důvod jeho uznává.

I šli tedy. Ale děva vidouc je přicházeti, hotovila se k odporu, ne jinak než jako rozdrážděná lvice, hájící mládě své, aneb jako věrná fena, jenžto strážíc mrtvolu pána svého, nedá se od ní ani lichocením odlouditi, ani násilím odehnati.

„Ani o krok blíže!" zvolala děva s pevnou odhodlaností a v ruce její zableskl se meč, jejž tu pohozený náhodou nalezla. Zbraň ocelová leskla se měsícem ozářena vysoko nad hlavou její, pak jakoby jásala nad šťastným nálezem, máchala jím obratně na vše strany, vydávajíc z hloubi duše zvuky divoké, plesné.

Jinochové popošedše stranou, uradili se, že posečkají, až by vzteklost její, nejsouc ničím živena, v popeli svém zetlela a se utišila. Zatím, jakoby jí sobě více nevšímajíce, prohlíželi bojiště. Truchlivé to bylo podívání! Vojínové zabití leželi tu na zemi chladné v přepodivném, rozmanitém skupení; někteří na znak, jiní na tvářích, opět jiní ztočeni do kotouče. Vztek, zoufalost, bolest a

jiné vášně umírajícím toliko vlastní zpotvořily jim obličeje až k hnusné ošklivosti; pěstě jich pevně zaťaté buď v kousek zlomeného oruží aneb i v zem kyprou — poslední to kořist, kterou jim nikdo nevyrval — svědčily patrně, s jakou to urputností zápasili o životy své. Opět jiní leželi nataženi bradami vzhůru, majíce tváře pokryté vlasy rozcuchanými, krví speklými, a některé též bylo vidět sem tam rozlezlé seděti na kopečku s hlavami svislými, rukou o srdce opřenou. Chtěliť nepochybně, majíce ještě něco života v sobě, odlezti, aneb kdesi se skrýti, v tom je opustila síla, krev jim ušla, i ustlali sobě lůžko poslední vedle některého nízkého jalovce aneb ve stínu zakrnělé břízy.

Několik kroků podál bojiště ležela osamělá, mohutná mrtvola padlého bohatýra. Přílbice rozpoltěná v trávě pohozená nekryla více oplešalou hlavu. Jen málo vlasů co mléko bílých splývalo s týla v prstencích na ramena ocelem pokrytá; polovice pádného meče s rukovětí vězela posud v pěsti silné, zaryté hluboko do země, následkem úsilného posledního namáhání. Krunýř jeho černě polerovaný, díla mistrovského, na mnoha místech silně porouchán; pláty ocelové přeráženy, skvělé hřebíčky odsekány, a ze skulin odkrytých čouhaly hluboké, krvavé rány.

„S tímto as musili našinci míti notnou práci, než mu do trávy ustlali!“ pravil Beneš, mrtvolu ze všech stran prohlížeje.

„Na to můžeš beze všech rozpaků přisahati,“ tvrdil Jarohněv. „Lebka tato ve dví roztříštěná naplodila druhdy dosti hrůzy, běd a nepokojů, a ruka ztuhlá, co si tuto sama hrob v kypré zemi vyryla, zasázela vlasti naší ran přetěžkých bez počtu!“

„A kdo byl šedivý hrdina tento? Já se špatně znám

v poznání tváří živých, tím pak méně tváří smrtí změněných neb i zpotvořených."

„Nic-li mě nemýlí," zněla odpověď, „jesti to *Bedřich Strážnický z Kolína*, známý po celých Čechách pod přezdívkou starého lotra."

„Starý lotr!" opakoval Beneš; „divné to příjmení! A kterak medle si je získal?"

„Povím o něm, co vím. Byv dříve knězem u Táborů, sloužíval mši ve vojště Žižkovu, až pak najednou, nevím za jakou příčinou, vyměniv meč za misál, stal se z duchovního pastýře ovčiček svých — vojenským jich vůdcem. Když pak války táborské potuchly, uvázal se v hrad Kolín a upevniv se tam, provozoval s hrstkou svých věrných vždy ještě staré řemeslo. Konečně stál s Jenem Koldou, Šofem a jinými při panu Oldřichovi Hradeckém, kterýžto mstě zajetí a smrt otce svého, jej proti panu Jiřímu penězi najal, a Bedřich slíbil mu sloužiti věrně, — a jak vidíš, také věrně dosloužil, nezpomínaje toho, že nebožtík otec Oldřichův, pan Menhart, před lety Tábory, společníky jeho, šeredně potloukl a takořka zničil."

„Ano," řekl Beneš, „o té porážce slýchal jsem jako pachole, a tehdáž nemohl jsem se dosti nadiviti věhlasnosti a válečné chytrosti páně Menhartově. — Leč viz, viz! Děva, jížto jsi za ochrance se nabídl, ztišila se a opět, jak se zdá, s mrtvým milencem svým horlivě rozmlouvá."

„Tedy přibližme se zticha. — Ale co vidím? Tamto vychází kdosi z lesa, kroky přímo sem naměřenými."

„Budeť to nepochybně člověk chtivý kořisti, jenž vyšel, aby pohlédl, zdali mu našinci nějakých paběrků tady zanechali; neboť bitva skončila se krátce před ve-

čerem. Máme-liž jej přizvati, aby nám pomohl zkrotit děvu šílenou?"

„Nejprvé vizme, kdo jest," řekl Jarohněv, „a za jakým úmyslem touto neobyčejnou dobou sem přichází."

Zatím se muž krokem louda"ým přiblížil. Hlava jeho byla k prsoum svěšená; větřík noční pohrával řídkými stříbrnými vlasy na ní. Nevšímaje sobě ničeho vůkol, ba ani jinochů podál stojících, měl oči jedině pro dívku šílenou, jenž posavád skloněna na mrtvolu, v zapomenutí světa zevnitřního tiše seděla.

„Lidmilo, mé drahé dítě!" vypravil konečně onen ze sebe hlasem tesklivým.

„To jest Jakub," šeptal Jarohněv druhu svému do ucha, „bývalý vrátný vlaského dvora v Hoře."

„Co jest mu?" tázal se Beneš rovněž šeptem. — „Je snad také...?" I točil prstem po čele.

„To ne! Aspoň nedávno ještě byl při dobrém rozumu, vyjmu-li dětinskou péči jeho o dceru šílenou, kteroužto střeží co oko v hlavě, ač ona ostražitost jeho chytrostí, šílencům vlastní, začasté umí oklamati."

„Lidu̇ško, drahé dítě!" volal opět starec hlasem chlácholivým, blíže se zlehka k nešťastné dceři.

I vyskočila dívka trhlá, jakoby ze sna hlubokého byla procitla, divoce vůkol sebe zírajíc. Odhrnuvši pak dlouhé vlasy své s hladkého bílého čela, hbitě opět chopila se meče odloženého a vznešši jej vysoko nad hlavu, volala třeštivě: „Ne, ne! Mneť nikdo nezmýlí! Chtěl bys mne opět zavříti, abych nemohla s milým svým ani slovíčka promluvit, ani v nemoci jej potěšit, ani pocelovat unylé tváře jeho? Ne, ne! *Můj* je nyní, a já si jej od nikoho více vzíti nedám."

„Jen pak si dej říci, dítě milé —“ prosil otec utrápený; „zítra, zítra ho máš jistotně míti.“

„Nic, nic!“ křičela dívka co dítě rozmazlené. „Klamné sliby tvé já již dávno znám! — On teď spí — a já ho musím opatrovati.“

Starec zalomil rukama. Jinochové přiblížili se k němu, nabízejíce se ku pomoci. Prchající pablesk radosti přejel ubledlou tvář starcovu, když byl Jarohněva poznal. „Ach, dobrý panici,“ pravil k němu, „pomozte vy mi to ubohé dítě k rozumu přivesti. Na vás ona něco dá — ach jen co vás pozná, uposlechne jistě. Promluvte k ní!“

„Milerád!“ odtušil mládec, „ač nenahlížím, co by to prospěti mohlo.“

„Jen to zkusme!“ prosil starec. „Vždyť vám nemůže býti tak zle o některé slovo!“

„Já bych radil,“ promluvil Beneš, „abychom jí především ten ocel nějak pozadu z ruky vykroutili, sice by mohla snadno buď sama sobě aneb některému z nás ublížiti. Blázna a dítěti, říkávají, nenechávej v ruce *nůž*, tím méně pak meč!“

„Ach ano,“ hořekoval starec, „ačkoli Liduška je při vší pomatenosti své dobré, tiché dítě, jenž ani kuřeti neublíží.“

Navržení Benešovo bylo přijato, a mužové rozešli se na tři strany, aby je co nejopatrněji vyvedli. Dívka ale zpozorovavši okem bystrým úmysl jich, zasmála se křečovitě, a nežli se který z nich toho nadál, vyrazila z místa co zplašená laň a několika skoky octla se na blízké skalině, pod nížto sráz hluboký strašlivě zíval. Vyběhnouc na nejvyšší hřeben skály, zasmála se ještě jednou, zavýskla pronikavě a — vrhla se po hlavě dolů. Úžasem omráčeni stáli všickni tři bez promluvení, jakoby

ani zrakům svým uvěřiti nechtěli. Bol starcův nejprvé vyrazil v hlasitý zoufalý nářek. Jako omladlý rozběhl se za ní ku skalině; ale síla jej opustila u prostřed běhu, i zklesl na půl cestě bez sebe k zemi. Jinochové pospíšili za ním, a co Jarohněv starce zkřísiti a upokojiti se snažil, obešel Beneš druhou stranou skálu, by pohleděl, co se s dívkou stalo. Při nejisté záři měsíce, z lehounkých mráčků vyplynuvšího, vypátral roztříštěné tělo dívky nešťastné, ležící za kvetoucím šípkem, jehož ostny vlající šat její v pádu zachytily. S truchlivou zprávou vrátil se nahoru, zkad mu již Jarohněv se starcem hořekujícím vstříc přicházeli.

„Jak jest? — viděls ji? — je mrtva?“

Na tyto otázky odpověděl Beneš toliko němým pokrčením ramen.

„Tedy se zmuž, starče!“ pravil Jarohněv outrpný, „a koř se tmavým, nezpytatelným soudům prozřetelnosti Boží! Nalezla li dcera tvá pokoje žádoucího mezi ostrými skalisky, věř, že i to bylo psáno tam nad hvězdami, a ty nemáš proč reptati.“

„Ukažte mi ji!“ zvolal starec bez útěchy, „ukažte mi dítě mé! Já ji *musím* viděti!“

Beneš pohlédl na druha, jakoby se tázal, zdali to radno? a když Jarohněv tiše přisvědčil, ubírali se, podporujíce starce vrávorajícího, dolů pod skálu, tou stranou, kudy snadněji sestoupiti se dalo. Když stanuli u paty srázu, ukázal Beneš prstem vzhůru na zelené trní, na němžto zedrané tělo Lidmilino viselo.

Posadivše starce na široký kámen, vylézali pracně po drobivých úlomcích skály až k trní, na němž kvetly růže temné, krvavé. Tělo děvino bylo sice ještě teplé a ohebné; ale duše již z něho byla uletěla. Hlava roz-

ražená krvácela posud, proud krve zbarvil bílý, trny potrhaný šat její růžovým ruměncem. Panicové snesše ne bez obtíže mrtvolu dolů, vložili ji starci do lůna, jenž sedě nepohnutě na kamenu v němém bolu, oči své slzami zkalené zoufale na ni upíral.

Nebylo se čemu diviti, že ztrápený otec pod tíží zármutku svého klesal, neboť Lidmila byla jeho jediné, a jak sám říkával, jeho drahé dítě. Ačkoli temný mrak šílenosti byl zastřel světlo rozumu jejího, i v tom neblahém stavu byla mu milým a drahým pokladem, kterýž by byl nedal za všecky klenoty veškerého světa. Jinochové majíce s ním outrpnost upřímnou, radili se, co by dále měli počíti. Beneš byl toho mínění, že by snad bylo nejlépe odnesti mrtvolu nahoru na bojiště a položiti vedle mrtvého milence jejího, aby, když zítra přijdou pochovávat mrtvé, těla jich obou vložena byla do jednoho hrobu; neboť prý záhodno, aby když nemohly za živa býti spojeny, aspoň po smrti nebyly od sebe loučeny; ale Jarohněv tomu odpíral, namítaje, že se s padlými na bojišti obyčejně nevážně a neslušně nakládává a že by to pro zarmouceného otce malá byla potěcha, kdyby měl dívati se, an dceru jeho zároveň s Tábory a jinou prostopášnou čeládkou do jedné šachty házejí a vápnem zasypávají. Ustanoveno tedy, zeptati se Jakuba samého o mínění jeho; ale ten nebyl jiné řeči schopen, než ustavičného volání: „Ach mé dítě! — mé milé, drahé dítě!“

Konečně usnesli se mládcové, že mrtvolu dívčinu na hřbitov městský odnesou a tam prozatím v kostnici uloží, aby nazejtří Jakub sám jí o pohřeb slušný se postarati a aspoň tu útěchu míti mohl, že jediné dítě jeho odpočívá v zemi svěcené.

Vyjádřivše jemu dříve oumysl svůj, vzali mu šetrně

dívku mrtvou s klína a vloživše ji na ramena svá, nesli k Náchodu. Za nima pak vrávoral starý Jakub, jakoby při skutečném průvodu pohřebním šel za samou rakví, neopomíjeje kvíleti a naříkati pláčem usedavým: „Ach, má zlatá hlavo! Mé milé, drahé dítě! Tedy naposledy doprovázím tebe! Ach, kdo teď mne smutného utěší? — Běda mně, člověku opuštěnému! — Překrásné lilium! — Tys odkvetlo, sklonivši hlavinku nevinnou, — a já nemám tu již v celém širém světě nikoho, komu bych obětoval svou péči a lásku! — Komuž teď budu grošů svých střádati, koho na spaní ukládati, koho žehnati? — Ach nemámť já již na světě nikoho, nikoho!“ —

Druhové naši dostali se s tíží svou bez další příhody na hřbitov, ležící v srdci města a farní chrám Páně zdmi vysokými ze všech stran obrubující. Světla v domech městských byla již pohasla, na nebi však okázalo se na tisíce jiných mnohem skvělejších; obyvatelé městští odpočívali již na lůžkách, ve tvrdém pohříženi spaní; neboť se bylo připozdilo a nikomu z živých netanulo na mysl, že přibylo na hřbitov obecní o jednoho mrtvého více. Jinochové vejdouce vrátkama pootevřenýma, složili břemeno své u prostřed svatého pole na porošený trávník.

Jakub usadil se vedle mrtvoly dcery své na nejbližší rov, a sepnuv ruce, hleděl jí němě do bledého, měsícem ozářeného obličeje. Jakkoliv mladí vojínové přimlouvali jemu, neopustil předce zvolené stanoviště své. Vidouce, že nelze zvrátiti oumysl jeho, ztisknuli sobě ruce na rozloučenou, a s city rozdílnými ubírali se na odpočinutí do bytů svých.

Kapitola sedmnáctá.

„Jak se skončí tato nevole?“ —
„„Aj ty nezkušené pachole!
Oba, věř, si dobře rozumějí,
Jen že *toho* pudí láska k pravdě,
A *onoho* marná svévole!““

Boj lásky; činohra.

S povolením laskavých čtenářů přeložíme nyní jeviště příběhu našeho do Hradce Jindřichova, a sice do velké hodovní síně, kdež pan Oldřich za velkou, bíle květovaným ubrusem postřenou tabulí na prvním místě a však samojediný seděl, očekávaje netrpělivě příchodu těch, jenžto se, ačkoli k jídlu již dávno odzvoněno, posud byli nedostavili. Aby pak sobě zatím čas ukrátil, pustil se do hovoru s *Pavlem*, bývalým purkmistrem novoměstským, jenžto nyní na Hradci jednakouřad tajného rady, jednak i šaška zastával, jak se totiž k jednomu nebo druhému příležitost naskytla.

„Co myslíš, Pavle,“ začal pan Oldřich rozprávku, „udrží-li se Kolda na Náchodě?“

„Račtež dovolit, abych směl promluviti,“ odpověděl hladký dvořan. „Na tuto otázku jest těžko odpověditi; ačkoli — kdybych směl mínění svoje pronesti, řekl bych: Má-li pan Kolda jen dvě stě takových mužů při sobě, jaký jest on sám, udrží se *jistě*.“

„Kněz Bedřich jest při něm s dvadcíti koňmi.“

„S dvadcíti koňmi!“ opětoval Pavel bezděčně a tajený úsměch poletoval mu při tom okolo rtů. „Hezká to pomoc; — ale račtež dovolit, abych směl dále mluviti: ty koně jsou na hradě oblehnutém více na škodu a překážku, nežli k výhodě a prospěchu! Koně, toť ví celý

svět, chtějí míti každodenně oves i seno; — oves by mohli obležení v čas nouze ve stoupě na krupici otlouci a sami požíti; a na seně mohli by se aspoň vyspati a k dalším odvahám posíliti; — jinak bych nevěděl, k jakému prospěchu...."

„Pavle, tys blázen!" přetrhl mu řeč pan Oldřich Hradecký. „Kdybych měl tak obmezených vědomostí o hájení hradů jako ty, řekl bych: Než posádka náchodská těch dvadcet koní pobije a sní — zatím to obležení Jiřího omrzí a on vida, že se zástupy svými, ze všech koutů sebranými, proti železnému čelu Koldovu ničeho nepořídí, odtáhne s dlouhým nosem, a nebude bohdá ani potřebí, oves na kroupy omlati."

„Boží pravda!" odpověděl na oko volný a pokorný Pavel. „Komuž by to bylo připadlo? Tato ostrovtipnost českého pána zasluhuje v skutku...."

„Zapsána býti do kněh památných pro všecky věky budoucí — chtěl jsi říci? Ne? — Aj, jdižiž!"

Rozprávka jejich byla přerušena vstoupením služebníků, jídla v páře na stůl kladoucích. I děkan hradecký k obědu dnešnímu pozvaný již se byl dostavil; toliko na slečnu Bertu čekalo se ještě, a Oldřich jako pán hradu a zákonem zemským ustanovený poručník sestřin dal očitě na sobě znáti, jak nelibě nese, že Berta, pohrdnouc poměry vykázanými, se opozdila.

„Jdi a řekni, že čekáme!" zvolal, hlavou nevrle hodiv, na služebníka nejbližšího a ten odkvapil, aby zvěstoval slečně vůli pána nahněvaného.

A však nežli ještě tvrdé slovo to jí doneseno, vstoupila slečna dveřmi pobočními do jídelny — jako slunce spanilé, když po chladných deštivých dnech ponejprv opět vystoupí ze zlatých veřejí — v průvodu panen svých,

z nichžto zvláště jedna pozornost všech přítomných přivábila na sebe černohnědýma horoucíma očima svýma. Jednoduchý skromný oblek panny této, odpolu světský a odpolu klášterní, divně souhlasil s její živostí, bystrostí a jednak i potutelností.

„Mé sestře“ pravil pan Oldřich trochu mrzutě, „jistě nechtěly se dnes stužky ve vlasech dařiti, že trpělivosti naší tak přísnou zkoušku uložila. Pavel tuto chtěl mi již hladem pojíti a žížní leknouti.“

Slečna Berta zapýřivši se nad nešetrností bratrovou, chtěla něco k omluvení svému odpověditi, an zatím Pavel, mysle, že potřeba káže proti nařknutí pánovu se ozvati, ji předešel svým obyčejným: „Račtež dovolit...“

„Abysi směl promluvit?“ vpadl mu do řeči pan Oldřich. „Nikoli! Teď čas k jídlu, aneb raději k modlitbě, a protož (obrátiv se k přítomnému knězi) — ctihodný otče: *Benedicite!*“

Děkan hradecký odříkal s rukama sepiatýma krátkou modlitbu, načež všickni požehnavše se křížem, k široké tabuli přisedli, a brzy na to ohlušil veselý cinkot stříbrných lžic a talířů veškeré sebe důkladnější omluvy.

Rozprávka při jídle byla jednoslabičná a váznouc při každém slově, nechtěla nijak volně se rozprouditi, což na pana Oldřicha, živým rozmluvám navyklého, jaksi nepříjemně působilo. I chtěl traplivé, jej tížící ticho přetrhnouti prastarým žertem: „Skoro bych měl chuť zeptati se: kdo z nás asi má nohy křížem?“

A když nikdo na tento ovšednělý žert neodpovídal, a toliko Pavel o předmluvě k nějaké vtipné průpovídce přemejšlel, mluvil pan Oldřich s vynucenou bodrostí dále: „Snad tím nikoho neurazím, řeknu-li prostě, že mám

sličnou Kunhutu ve spravedlivém podezření nadzmíněného provinění! — Berto, koukni se jí na nohy!"

Obě panny se zapýřily, ničeho neodpovídajíce.

A pan Oldřich nevšímaje si toho, pokračoval v témže rozmaru: „Slečno Kunhuto, vímť sice, že jste po nějaký čas byla v panenském klášteře, kdež, jak jsem si dal říci, jedno z nejčelnějších pravidel jest *silentium* aneb mlčení — což, mimochodem řečeno, jest pro ženské tolik, jako skřipění zubů v propasti pekelné; jelikož jste ale na radu přátel svých rozmyslivši se oděv řeholní ze sebe svlékla, míním, že jste se tímto krokem i všech klášterních zvyků a pravidel na vždy zprostila, a tudy vám zde u nás nikoli potřeba nohy křížem klásti!"

Po skončení této řeči rozesmál se Oldřich srdečně, jako na pochvalu vlastního vtipu svého; ale panna Kunhuta zapýřila se, bylo-li možná, ještě více, řkouc odhodlaně: „Milost vaše ujala se pronásledovaného otce mého v největším nebezpečí, ba i mne pomoci zbavenou přijali jste pod střechu hostinnou; mátež tedy ovšem ouplné právo, vtip svůj brousiti na nás obou, aniž třeba obávati se jakéhos odporu z jedné aneb druhé strany."

Řeč tato zdála se otci Pavlovi býti tuze prostořekou, a protož uznal za dobré ji ponapraviti a již měl na jazyku obvyklé: Račtež dovoliti — an ho pan Oldřich předešel, řka: „Nu vás, panno, musily jeptišky nehrubě cvičiti v kázni a pokoře, jelikož mne tak nemilosrdně odbýváte."

„Mé pobytí ve zdech klášterních," odpověděla dcera Pavlova se studem panenským, „bylo tuze krátké, abych sobě v čase tom povahu pravé jeptišky byla mohla přisvojiti, nad to pak, ať upřímně povím, neměla jsem k tomu stavu nižádného povolání."

„Tomu milerád věřím!“ usmál se pán hradu srdečně. „Pohlédne-li kdo v bystré, ohnivé, černé oči vaše, přesvědčí se snadno, že máť převorka s vámi as nebyla velmi spokojena.“

„Ale bratře!“ promluvila nyní Berta, posud tiše seděvši, nyní pak nad obratem rozprávky vedené uvnitř duše pohoršená.

Ale pan Oldřich buďto že výčitce této nerozuměl anebo rozuměti nechtěl, pokračoval ve svém rozmaru jako na vzdory dále: „Uchovejž Bůh, abych komu křivdu činiti měl; ale panně této zajisté neukřivdím, řeknu-li, že jsouc růží, nehodí se za lilii.“

„Protoť jsem také neváhala vystoupiti ze chladu zdí klášterních na jasné, teplé sluméčko venkovské,“ odpověděla Kunhuta, nutíc se s rozmarem páně souhlasiti.

„A dobře jste učinila, spanilá Kunhuto!“ přisvědčil jí pan Oldřich. „A byť vám nikdo za to neděkoval, vímť já aspoň o jednom, kterýž vám za to hrdinné podniknutí zůstane vděčným do nejdelší smrti.“

Panně Kunhutě nechtělo ničeho napadnouti, leč k čemu dívky v dobu nesnází obyčejně útočiště brávají: zapýřila se totiž až po uši; neboť mdloby nebývaly tehdáž ještě v módě.

Nyní však uznal děkan hradecký za dobré, vmísiti se v rozprávku, jenžto s jedné nebo druhé strany urážkou skončiti se hrozila.

„Kláštery,“ pravil, pozdvihna hlasu, „bývaly jsou vždy a jsou až dosaváde, pokud jich totiž ještě stává, blahočinné, ctihodné ústavy, outočiště a přítulky pro duše se světem rozvedené, a já se s Husity, aneb jak jim nyní říkají, s kališníky, pomina mnohých jiných příčin,

již ani proto spřízniti a shodnouti nemohu, že nám tolik slavných klášterů pro nic za nic pobořili . . .“

„A mezi lid poddaný zpouru a prostořekost uvedli,“ doplnil Pavel řeč děkanovu.

„A milence s milenkami rozloučili,“ pravil pan Oldřich s významným pohledem na Kunhutu.

„A řekněme též,“ doložila Berta, posavád tiše seděvší, s plamennou tváří, „símě různic, podezření, a nedůvěry v lůno rodin šlechetných vmetali, kteréžto již dosti trpkého ovoce naplodilo a ploditi nepřestává.“

„Aj, má tichá sestro,“ ozval se na to pan Oldřich, „ani bych byl nesoudil, že tak hluboké náhledy v tento neblahý stav věcí náboženských a politických ve tvé sličné hlavince zroditi se mohou. Jdou-li ti slova ta od srdce, o čemž nepochybuji, poznávám v sestře své hodnou ratolest kmene Hradeckého, ctnou dceru slavného Táborůbijce Menharta, jehožto prachu Bůh dej odpočinutí lehkého a duši království věčného!“

„*Amen!*“ doložil děkan Lucinus, křížem se žehnaje, „což znamená: Staň se, neb stane se. Nebožtík pán toho sobě zasloužil, a onen spravedlivý odměnitel, jenž tam nad hvězdami vládne, odplaty zasloužené mu neodepře.“

„Sláva mu!“ zvolal Oldřich, pozdvihna číši — „a zahynutí časné i věčné jeho nepřátelům a vrahům!“ — I vylil kvapně víno do sebe.

Mimo ženštiny následovali všickni příkladu jeho; jediný děkan nechal číši svou nedotknutou před sebou státi.

„Chcete mne z oumyslu uraziti?“ tázal se Oldřich nakvašený. „Mám já, kollátor váš, takového pohanění od vás se nadíti?“

„Račtež odpustit!“ promluvil děkan velmi pokojně. „Že jsem k vůli přípitku vašemu nepil, stalo se ze dvou

důležitých a podstatných příčin: předně piji jen tehdáž, když mně žížeň píti velí, za druhé pak jako hlasatel lásky křesťanské nemohu proti zásadám náboženství svého přisvědčiti k podobným náruživým výrazům ducha nekřesťanského. Spasitel náš v posledním tažení vrahům svým netoliko odpustil, alebrž i za ně se modlil.“

„To je všecko velmi hezké, když to s kazatelny lidu obecnému přednášíte,“ pravil Oldřich popuzený; „ale zde při stole mém jest to — abych mírně se vyjádřil — neslušnost, neuctivost, nešetrnost, úmyslné krákání, — a abych zhola a bez obalu řekl — zpozdilost!“

„Takť se vaší Milosti *nyní* zdá,“ odpověděl mírný děkan, „a nemusilť bych ctného syna páně Menhartova znáti, kdybych nevěděl, že toto okamžité rozjitření, jehožto příčina mi zcela nepovědoma, Milost vaši k těmto tvrdým slovům ponuklo.“

„Obracíte?“ pravil Oldřich ousměšně.

„Nikoli,“ odslovil kněz Lucinus pokojně. „Rozumějtež mi dobře. Milost vaše jesti, jak vůbec povědomo, hajitel víry katolické, jakož byl ctný a dobrý otec váš, jehož Bůh tam na výsosti korunovati račiž! Lid jmenuje vás štítem katolictva — a nikoli bez práva; ale záměry vyšší, týkající se blaha obecenstva, nesmějí nikdy smísiti se s oučely osobními; siceť barva nebeská z nich setřena bývá, jako když motýl outlý, rodilý to nebešťan, dostane se v ruce chlapce svévolného; jakýže osud čeká v okoličnostech podobných na toho obyvatele výší nadzemských, nežli že zbaven buda létadel svých, stane se broukem hnusným, nuzně po zemi se plazícím?“

„Vyť se stáváte pořád urážlivějším a dotýkavějším! Nechciť ani pomysliti, že byste snad v podobenství svém na *mne* byl narážel?“

„Nikoli, pane můj!“ odpověděl děkan Lucinus se všemožnou mírností. „Poněvadž ale rozprávka tak se obrátila, že se již pro ostatní přítomné nehodí, a jelikož mimo to na mne nesluší se, s kollátorem svým veřejně se příti, myslím, že bude nejlépe, dovolíte-li, abych nyní, když hostina skončena, domů směl se odebrati, kdež na mne práce duchovní čekají.“

„Budiž!“ odpověděl Oldřich hrdě. „Nechcemeť vás od povinností vašich zdržovati — a kdybychom byli před hodinou věděli, co nyní víme, nebyli bychom vás ani o tuto hodinu připravili.“

Děkan poklonil se mlčky a odešel.

Po jeho odchodu nastalo ve společnosti traplivé ticho. Přítomné ženštiny následovaly příkladu jeho, a společnost stolní ztenčila se asi na pět osob.

Pan Oldřich, v němžto hněv posud se kvasil, obrátil se nyní řečí svou k Pavlovi, řka: „Co soudíš o tom knězi?“

„Račte dovolit, abych směl promluviti — já myslím, že jest rovněž Husita jako jiní druhu jeho, zakuklený kališník, jedním slovem: vlk v rouně ovčím.“

„Aj šašky! Pravím ti, toť kněz, jakých jest pořídku za časů nynějších. Slyšel jsi, že ani mne samého neušetřil. — A to jest právě dobře; neboť věz, Pavle, i povýšení země neměli by se ostýchat slyšeti časem slovo pravdy svaté — a byť i v jistých okolnostech byla slova ta sebe nemilejší, zůstávajíť předce hlasy věštnými, z říší vyšších na zem seslanými. — Čím déle o tom přemejšlím, tím jasněji naskytuje se mně pravda slov tohoto divného, povždy mírného kněze.“

„A co ten kněz přednesl, jest také v skutku živá, Boží pravda,“ přisvědčil Pavel jak obyčejně.

„Ne!“ zkřikl Oldřich zpruzený, „to jsem vlastně nechtěl říci; ale pouze tolik, že řeč jeho, vyjmu-li některá méně opatrně volená slova, byla řečí, která se na muže, křesťana . . .“

„A děkana vůbec sluší,“ doložil Pavel jako papoušek; „právě to jest také mínění mé, ač ráčíte-li k tomu milostivého povolení svého uděliti.“

Oldřich se zasmál z plného hrdla i chtěl právě Pavlovi něco strčiti, antě v tom služebník ohlásil příchozího, jenžto s pánem hradu mezi čtyrma očima promluviti žádá.

„Kdo jest to, Mikši?“ tázal se Oldřich ze zábavy nemile vytržen. „Kdo jest, a jak vyhlíží? — Nemůže-liž trochu posečkati?“

„Již sám jsem ho odbýval,“ odvece sluha, „ale jesti to chlap neodbytný a tvrdošijný. Co se tvářnosti jeho dotýče, račte sobě milostivě představiti Kaina, jejžto jsem sice já sám jaktěživ neviděl, ale tak as musil Kain vyhlížeti: ryšavý co liška, vychudlý co špitálník, pravý Jidáš Iskariotský. Usmívá-li se, dosahují koutky úst jeho k samým uším; hněvá-li se . . .“

„Dost toho!“ zkřikl Oldřich. „Uveď hosta ryšavého do komnaty vedle věže a přikaž mu, aby mne tam očekával.“

Byloť po tabuli. Oldřich odešel do věžní komnaty a zamknuv dvéře, spatřil před sebou muže as čtyrycetiletého, šilhavého a ustavičně se klanícího, i podíval se mu ostře do očí a řekl: „Klamperno, nech poklon a mluv, co dobrého přinášíš?“

„Ach milostivý pane, zlé, truchlivé noviny!“

„Nech havraního krákání,“ vskočil mu do řeči pan Oldřich, „a pověz raději zpříma, co se stalo? Vzdal snad Kolda své skalní hnízdo?“

Oslovený poklonil se mlčky na znamení pokorného přisvědčení.

„Pozbyl jsi řeči,“ rozhorlil se pán, „že tu stojíš jako němý sloup? — Pod jakými výminkami vzdal se Náchod?“

„Kde stával Náchod,“ odvece Klamperna s pokrčením obou ramen, „tam stojí již jen jednotlivé, očazené, pobořené zdi. Bedřich Strážnický jest mrtev — Šof popraven — a pan Kolda...“

„Nu, co je s Koldou?“ tázal se Oldřich netrpělivě.

„Pan Kolda,“ oznamoval vyzvědač, „jest sice na živě, ale v moci pana Jiřího, jenž ho prý před soud panský postaviti a napotom řádně a veřejně popraviti hodlá.“

„Toho neučiní! toho se neopováží!“ vzkřikl Oldřich se zrakoma planoucíma a rtoma se chvějícíma. „Tak hluboko neklesli ještě pánové čeští, aby se podrobovali slepé vůli jednotlivce, jehožto za pána a kata svého posaváde neuznali, a bohdá nikdy neuznají!“

Klamperna na řeč tuto toliko ramenama pokrčiv, vypravoval lhostejně dále: „I ostatní hradové Koldovi, Černikovice a Rychmburk, jsou již v moci Jiřího Poděbradského.“

„Ha!“ vzkřikl Oldřich divoce. „Hanba to! Půjde-li to tak, rozboří nám jednomu po druhém tvrze naše, nebo nám střechy nad hlavami zapálí! — A to všecko“ — mluvil dále hořce, jako pro sebe, „je tím, že se ten nejmocnější z nás, jenž by s to byl, onomu zpupnému vladaři žílu zatíti — pana z Rožmberka míním — věci naší tak vlažně ujímá a místo co by měl doma s mečem v pěsti veřejně v poli se ukázati, meška zatím ve Vídni u císaře a škebrá o dědice trůnu, Ladislava, i nechává se odbývati jablky těšínskými. — Hanba to! pravím ještě

jednou; ale já nenechám a nesmím nechat Koldu na potupu jednoty naší padnouti. — Onť arci loupežemi zpáchanými rod svůj i jméno své na věky poškvrnil — a žel! že jsem se z nedostatku pomoci odjinud, s takovými lidmi, jakož jest on, spolčiti musel; ale proto nicméně zůstávám jemu zavázán a chciť slovo své i loupežníkovi držeti. On nemá, on nesmí umříti rukou katovou!"

Při těchto slovech chodil nepokojně po komnatě; rozliční citové: pýchy, nenávisti, msty, outrpnosti s osudem jednotníků, střídali se v duši jeho; oko hořelo, tvář nalita krví, krok kvapný; konečně stanul zamyšlen před Klampernou.

„A co obmejšlí Milost vaše v tom pádu učiniti?" tázal se vyzvědač důvěrně, mysle, že pan Oldřich proto před ním stanul, aby radu jeho vyslechl.

„Co obmýšlím?" opakoval Oldřich, jako ze sna k sobě přicházeje. „*To* bys rád zvěděl? Snad jsem již příliš mnoho řekl, nežli se pro tvé tenké uši hodilo! A konečně: kdo mi stojí za to, že co jsi zde slyšel, nedoneseš jinam, a snad zrovna tomu, jejž nenávidí duše má, co nepřítele spasení svého? — Mluv, chlape, kdo mi za to ručí?"

„Nepřijmete-li poctivost mou v zástavu — jiného rukojmě, aspoň na ten čas, postaviti mi nelze."

„A já jiného nežádám," odpověděl Oldřich s ironickým úsměvem. „Jdi nyní a ohlas se ve jménu mém dole, aby ti dali jíst a pít, — pak přijď zase. — *To* za službu tvou!"

I hodil mu sáček groši bílými napěchovaný, a odemknuv dvéře, kráčel do pokojů svých, vyzvědače sobě více nepovšimna.

Klamperna byl bezpochyby na podobné výjevy uvyklý a protož po odchodu páně měl se chutě k počítání peněz vyzískaných.

„Padesát pražských grošů — novičkých, jakoby je byl právě z pece vysadil — a to je všecko! — Ti páni ani nemusejí věděti, co to vyzvědače stojí nesnází, nebezpečí, trampot, ouzkostí, nežli se čeho doví, co by za řeč stálo, a když člověk konečně kořist svou pracně shledanou jim pokorně k nohoum složí: Děkuji ti Klamperno! řeknou, a na nejvejš přidají: Ať ti dole dají jíst a pít! — Bůh vás všecky zatrať!“

S tímto nekřesťanským přáním odcházel Klamperna z komnaty věžní, aby se dole ze zásob kuchyňských občerstvil.

Co se toto dálo, bavila se slečna Berta v nevelké sice, ale velmi vnadné hradní zahradě, nemajíc při sobě z panen svých jiné kromě Kunhuty, dcery nožířovy, ku kteréžto za posledních dob obzláštní láskou byla přilnula.

V zahradě bylo příjemno. Podzimní slunce hřálo mírně; ovocní stromové (jiných tehdáž ani ta nejskvostnější zahrada nemívala) byli osypáni chutným, vonným ovocem, jiní již shazovali se sebe roucho zelené. List za listem padal dolů k nohoum tiché dívky, jenžto zamyšlena seděla s družkou svou pod velkou košatou jabloní na trávníku také již žloutnoucím.

„Toť obraz života našeho!“ jala se mluviti Berta k panně, společnici své: „Takť list za listem opadává, a líbezné sny naše, sotva že nás na čas oblažily, již i tratíce prvotní krásnou barvitost svou, sežloutnou a padají k nohoum našim, zvěstujíce, že vše na zemi jest jen kratičká rozkoš, prchavý sen! — Nesmejšlíš i ty tak, Kunhuto má?“

„Ne, Berto, nikoli!“ odpověděla panna, zavrtíc kadeřavou hlavinkou. „Lhalať bych, kdybych citům tvým přisvědčila. Já — abych zpříma řekla, jsem ráda na světě, a ačkoli osud cestu mou ostrým *trním* postlal, doufám vždy ještě, že mi v budoucnosti z něho *růže* vykvetou.“

„Blahoslaveni věřící!“ vzdychla slečna.

„A podle vzdychnutí toho, jenž prsoum vašim mimovolně vyklouzlo, nepočítáte *vy* se v počet oněch blahoslavených?“

„Mohu-liž?“ odslovila Berta s tesknosti. „Mně žádný podzim ovoce nepřinese; já ze srdce svého vyrvala květ naděje — a nyní jsem tichá, pokojná, to proto, že od budoucnosti ničeho neočekávám.“

„Tou měrou byl by los váš ovšem politování hodný; ale tohoť bohdá nebude. Hvězda naděje nikdy nezapadá a možná, že co nevidět i k vám svou blahou září zavítá; — než co jest to?“

Růžové křoví na blízku začalo se pohybovati a děliti — a před uleknutýma pannama stál mladistvý rytíř se smeknutým birýtem.

Na první pohled poznala slečna Hradecká Kuneše z Kostelce. I pojala přítelkyni pevněji za ruku, jakoby se přízraku nějakého hrozila, a řekla: „Rytíř Kuneš?“

„Ano, slečno, ten samý, jejž po tak dlouhý čas marně vzdychati necháváte a jenž se nyní odvážil předstoupiti před vás, v naději, že ho od tváře své nezapudíte.“

I stál před pannama se zrakoma k zemi sklopenýma, as jako žák úlohu svou neumějící před mistrem přísným.

„Věru,“ přejala nyní řeč Berta, zatím od prvního uleknutí se zpamatovavši; „věru, rytíř Kuneš má o rod náš tuze velké zásluhy, abych mu toho se vetření za zlé pokládati směla.“

„Odpusťte, slečno,“ odpověděl rytíř, trpkou řečí touto zaražen — „já očekával srdečnějšího přivítání.“

„A jakého medle chtěl jste se nadíti? Hlásný bezpochyby návštěvu vaši veselým zatroubením hradu oznámil, bratr můj jistě vám rukou potřásl, — což jste as očekával od nás, nepatrných dívek?“

Rytíř Kuneš cítil ironii, kteráž ve slovech Bertiných se kryla, a protož postoupiv o dva kroky zpět, pravil dvorně: „Odpusťte, slečno spanilá — já vždy a všude mám oči jen pro vás, a jestliže i tehdáž zraky mé toliko k vám zabloudily, připište to na řad mé neobmezené úcty, s kteroužto...“

„A tak dále!“ vskočila mu do řeči Berta, potutelně se usmívajíc. — „Ach pane Kuneši,“ pravila po chvíli mnohem jemněji, „já sice dobře rozumím slovům i zrakům vašim, a kdybych zapírala, lhala bych; ale svědomí mé praví mi, že nesmím živiti ve vás city, kteréž mně — vždyť to dávno víte — sdíleti nelze.“ Poslední slova vyřkla s patrným namáháním, a na to se vrhla do náručí věrné přítelkyně.

Zatím rytíř Kuneš poklekna na koleno před dívku, tváři svou na prsou družky skrývající, volal hlasem náruživým: „Berto, duše moje, neodjímej mně poslední jiskru přeblahé naděje! Víš, že tebe ctím co světici Boží — že tě miluji! — Vždy kochal jsem se nadějí, že tužba má konečně korunována bude — a ty mě nemilosrdně odbýváš! — O nenech mne v zoufalství odejíti! Promluv jediné nadějné slovo, aby zaplésala duše moje!“

V tom zazněl veselý smích na blízku, a pan Oldřich blíže se s Pavlem k jabloni, v jejímžto stínu výjev právě popsaný se dál, zvolal žertovně: „Aj, toť se podobá něž-

němu vyznání lásky, jako vejce vejci — a já jedině toho želím, že se to stalo za mými zády."

„Nikoli!" pravil rytíř Kuneš, hbitě vyskočiv, „za vašimi zády ničeho se nestalo. Již dávno svěřil jsem vám horoucí lásku svou ku ctné sestře vaší, a byste sám nebyl podporoval naději mou, nebyl bych se nikdy tolik opovážil."

„Račte dovolit," pravil otec Kunhutin poněkud těžkým jazykem. „Zdáť se mi, že pan Kuneš z Kostelce mluví právě tak, jako jistý Beneš z Vody, onen bývalý žák, o kterém jsem již několikrát se zmínil, že nezkušené srdce dcery mé lichými slovy na smrt ranil. On též na to se odvolával, že jsem já o známosti této dobrou povědomost měl a ji aspoň mlčením svým schválil a jako potvrdil."

Rytíř Kuneš pohlédl na prostořekého nožíře zrakoma jiskrnýma, ve kterých se nejhlubší opovržení jevilo. Pan Oldřich si dobře povšimnul pohledu toho záštívěstného, a nechtěje, aby přítel, v jehož pomoc v čas potřeby ouplně se mohl spolehnouti, uražen odešel, pravil přísně:

„Pavle, drž jazyk za zubami, sice bys těžce toho pykal, žes mu lehkovážně uzdu popustil."

Bývalý purkmistr uklonil se hluboce, zaskřipě zubami, jakoby již od nynčka chtěl se cvičiti v díle, kteréž mu právě tak nemilým způsobem uloženo bylo; pan Oldřich ale ujal mládence smířlivě za ruku, řka:

„Nedomnívej se, že snad ze slova tobě daného se vyvléci mínim. Berta má býti tvou, jak mile rozmíšky ve vlasti naší ku konci přijdou, jak mile otec můj pomstěn a onen nenáviděný Jiří pokořen bude. — Doufámť, že sestra má nebude odporovati vůli přirozeného ochrance a poručníka svého."

Berta pohlédla do obličeje Oldřichova, vínem rozpáleného, a obávajíc se odpovědí nepříjemnou prchlivost jeho rozdrážditi, pravila mírně: „I já doufám, že se bratr můj ke mně jako k sirotku vždy laskavě míti bude a nedopustí, abych kdy naříkati musela na tvrdost jeho.“

„Nikoli, má drahá sestro! Tys dobrá, rozumná dívka, a já se těším na to, že uvidím tebe šťastnou po boku muže, jenž tebe v každém ohledu jest hoden. — A nyní, příteli Kuneši, opusť na chvílku říši lásky: já mám pro tebe důležité zprávy a potřebuji rady tvé.“

Mužové se vzdálili. Berta skrývala uslzený obličej v lůno své přítelkyně. Srdečná Kunhuta pojala obě ruce slečniny, studené co led, mezi své a pravila tiše:

„Vy ho nemilujete — já to vím — srdce vaše tluče pro jiného! Ach já znám sladký bol lásky a rozumím slzám vašim. Ale dodejte sobě srdce! Útěchou milujících jest *naděje*, ona blahozvěstná hvězda nebeská. Byť ji mraky černé na nějaký čas zatemnily, vzejdeť ona brzy zase v nové kráse, aby oblažila nebeskou záři svou pozemské trpitele.“

„Ach Kunhuto dobrá!“ vzdychla Berta, společnici k prsoum ztísněným přivinouc. „Blaženosti lásky se já navždy odříkám. — Strašlivé tušení ovívá černýma perutěma dnem i nocí duši mou. Vímť, že bratr můj je s to obětovati mne záměrům svým. Zpozdile a snad bez příčiny se trápím — vím to; ale nemohu se ubrániti té hrozné myšlénce, že na mne čeká osud pramáti mé, Berchty Lichtenšteinské, kterouž nejen obyvatelé hradu tohoto, ale i Třeboňští, Krumlovští a Švihovští znají pode jménem *bílé paní z Hradce.*“

„I já,“ řekla Kunhuta s napolo zatajeným se zachvěním, „za čas svého na hradě meškání mnoho o tomto

duchu pobledném od čeládky jsem slyšela. Ujišťovalit mne, že ji vídali před smrtí nebožtíka starého pána Menharta netoliko soumrakem a v noci, ale i někdy za bílého dne; tvář její byla prý smutná, oko k nebi pozdvižené, chod vážný a rukavičky *černé;* a dle toho vědělo prý i hned na kradě každé dítě, že někdo z rodiny Hradecké umře; ale o osudu pověstné paní této, dokud ještě na živě byla, nemohl mi nikdo něco jistého pověděti."

„Tedy poslechni ten smutný příběh, jakž jsem jej od otce svého, blažené paměti, sama byla slyšela. Berchta z Lichtenšteinu byla dcera mocného Oldřicha Rožmberka, kteroužto jemu mimo několika synů cnostná manželka Kateřina z Vartenberků porodila. Bylať prý dcera tato neobyčejně sličná netoliko podle těla, nýbrž i dle ducha; neboť dobrota srdce jejího a věhlasnost rozumu byla v okolí vůbec na slovo vzata. Což divu, že se o dozrávající pannu mnoho ženichů z rodin nejvznešenějších z blízka i daleka horlivě ucházelo? A však žádnému se nepodařilo srdce její vyzískati kromě Zdeňkovi Šternberkovi, mladíku sice šlechetnému, ale od štěstí nehrubě obmyšlenému. Bohatý Oldřich Rožmberk odbyl Zdeňka ucházejícího se o ruku dcery jeho tvrdě, neboť skrovný statek Zdeňkův byl zadlužený, a mocný pán, vládyka slavného rodu „z Růže", nemohl se odhodlat, aby jedinou dceru svou provdal za ženicha chudého. Ale milující vídali se i proti vůli rodičů častěji a srdce jejich spojilo tajné kouzlo lásky poutem démantovým; Berchta slíbila milenci svému věrnost věčnou. Právě v tom čase ohlásil se o ruku její mocný a bohatý šlechtic štyrský, Jan z Lichtenšteina. Bohatému Rožmberkovi byl ten ženich velevítaný i slíbilť mu *ruku* dceřinu, neoptav se dříve, bude-li ona s to věnovati jemu *srdce.*

Přípravy k svadbě konaly se hlučně a nikdo si nevšímal slzí nevěstiných a tichého nářku jejího. Den svadební byl určen, četní hosté z blízka i daleka se sjížděli, všecky komnaty i gallerie byly ověšeny skvostnými čalouny; především pak nevěsta sotva oddychala pod těžkým, zlatem bohatě krumplovaným rouchem; na čele i hrdle jejím skvěly se perly vzácné a drahé kamení bez počtu, — na tvářích pak kvetly místo plápolavých růží bledé lilie, tiché to zvěstovatelky zármutku vnitřního. Kdokoli se na ni podíval, řekl, že to obět ověnčená, jenžto se vede k zabití. Zdeněk Šternberk, ačkoli nepozván, vetřel se nicméně zároveň s jinými hosty do síně svadební, kdež věrnou milenku jeho zasnubovali ženichovi nenáviděnému. A právě když rytíř štyrský stáhnuv s prstu drahý prsten, jej nevěstě odporující s laskavým úsměvem odevzdával, popadl ho Zdeněk mimo nadání za pás a vyzdvihnuv nad podlahu, nesl jej co lehkou peroutku k blízkému oknu, pod nímž divoká řeka hněvně hučela. Lichtenšteinský již jen za kříž okna otevřeného se držel a sok jeho volal zuřivě, dolů ukazuje: Tam, lupiči blaha mého, budiž lůžko tvé a ne po boku čisté, nebeské bytosti, kteréž nejsi hoden! — Překvapeni, zděšeni stáli tu hosté svadební, aniž komu z nich napadlo zmocniti se násilníka — a snad by se mu bylo povedlo, pohrůžku svou uskutečniti, kdyby sluhové Lichtenšteinovi, přiskočivše s dýkami obnaženými, pána svého z rukou jeho nebyli vydrali. Krváceje z mnohých ran, zklesl nešťastný milenec u okna na zem; krev jeko ruměná zbarvila bílou mramorovou podlahu síně svadební. Berchtu ve mdlobách hlubokých pohříženou dovlekli nebo donesli k oltáři, kdež kaplan hradní obřady oddavek na kvap vykonal. Bylť to neblahý sňatek! Jan Lichtenšteinský od-

vezl choť svou hned po svadbě na vzdálený hrad do Štyrska, kde drážděn jsa žárlivostí, den ode dne víc a více ji týral a trýznil. Bylať na hradě vězněm, střežena jsouc starou ženou, vtěleným to ďáblem, jenž den co den jinou a jinou pro ni vymejšlela trýzeň, aby kořen života jejího co nejdříve podkopala. Ubohá Berchta trpívala netoliko nedostatek věcí nejpotřebnějších, ale i *hlad*. Trpělať co anjel a jen bratru svému Jindřichovi posílala časem tajné listy, v kterýchž jej pro milosrdenství Boží úpěnlivě prosila, aby ji z trápení toho vysvobodil. Listy tyto čtla jsem sama, prolívajíc hojné slzy nad truchlivým osudem pramáti své."

„A zdaliž se nad ní bratr ustrnul?" tázala se společnice, vypravování slečnino dychtivě poslouchající.

„Bůh sám ustrnul se nad ní podle neskončeného milosrdenství svého, ukrátiv trápení její. Tvrdý manžel zemřel následkem nepořádného živobytí, a Berchta dostavši se na svobodu, spěchala do Čech ku příbuzným svým. Zde na Hradci strávila ostatní dny života radostí prázdného, nacházejíc potěšení ve skutcích pobožných, v rozdávání almužen a vychovávání dítek bratrových, i zanechala po sobě památku ctnostné, moudré, vše dobré milující paní, a podržela lásku k rodu svému i po šťastném odchodu na věčnost; neboť kdykoli některému oudu rodu našeho buďto štěstí zavítati má nebo neštěstí hrozí, ukazuje se velmi často, jevíc takto součastí své. Má-li kdo umříti, ukazuje se v rukavičkách *černých*, při nastávajících křtinách nebo svadbách ale v *bílých*."

Když byla slečna vypravování své skončila, počínalo se již soumračit. Vítr chladný províval zahradu, napomínaje dívky opozdilé k odchodu. I vracely se do hradu mlčky, pohříženy v myšlenkách. Tu najednou Berta, po-

zdvihnouc náhodou očí k věži zámecké, zkřikla leknutím jako bez sebe: „Ha tam!“

Zděšena ukázala prstem na otevřené okno nedaleko věže, a když i Kunhuta v to místo zraky upřela, spatřila postavu ženskou v bílém rouše dle starodávného kroje. Řásný závoj, ve vínku na hlavě upevněný, splýval jí s ramenou; u pásky hedvábné visel velký svazek klíčů. I tratila se poznenáhla, jakoby se v šedivou mlhu rozplývala, až jí nebylo viděti více.

„Viděłas ji?“ tázala se Berta družky zbledlé, když byly do hradu vstoupily.

„Viděla,“ šeptala Kunhuta, hrůzou se chvějíc.

„Jaké měla rukavičky?“

„Bílé.“

Kapitola osmnáctá.

Zpěv duchů:

„Ach, Pane, odpusť vinu nám,
I my všem odpouštíme;
I jemu řekni: Milost dám!
Ať spasena ho zříme.“

Kníže ďábel, činohra.

Jarohněv přivezl matku svou do Prahy, kterážto zvolivši sobě obydlí stavu svému přiměřené v panenském klášteře u sv. Anny, v pobožnosti trávila život svůj, navštěvována jsouc častěji milovaným synem. Snad by byla zakopala do zdí klášterních navždy bol svůj i všeliké smutné připomínky na děsnou minulost, kdyby jistá okolnost jí zblízka se týkající nebyla ji přinutila ještě jednou, a to naposledy, ukázati se světu hlučnému veřejně.

Vládce země české dověděl se totiž od miláčka svého Jarohněva příběh její, kterak Kolda Náchodský ve spolku s krvežížnivými Husity napřed manžela jejího v půtce nechvalné zavraždil, a pak ji po mnohá léta na hradě svém jako u vězení choval, aby sloužila mu k ukojení žádostí hříšných, i ustanovil u sebe, proti Koldovi mimo jiné žaloby také tuto méně známou na sněmu obecním stavům shromážděným ke spravedlivému uvážení přednesti. Ale na sněmu tomto nacházeli se též mnozí, kteří nepřejíce Jiřímu, všemožně podporovali nepřátely jeho; neboť se strachovali, aby podnikavý muž tento a spravedlnosti velice milovný neuvedl v zem řád nový, kterýž se jim, na zvůli a prostopášnost uvyklým, nanejvejš protiviti musel. Tudíž nalezl Kolda, pohnán jsa před zemský soud, nejednoho zastavatele, ba i stav duchovní radil k tomu, aby se s ním nenaložilo dle přísnosti zákonu, abrž trest jeho, zvláště co se vraždy nad rytířem Jankem z Hrádku zpáchané týkalo, dle starodávných, od předků přijatých práv zemských se zmírnil. Jednak i horlivý mravůkárce Rokycana přistoupil ku straně, jenž Koldovi místo trestu hrdelního pokutu mírnou přála, odvolávaje se na Elišku, matku Jarohněvovu, kteráž sama, jako žena právě se kající, nežádá prý krve násilníka svého, ba i pozůstalý syn zavražděného Janka, jménem Jarohněv, že hotov je s vražedníkem se smířiti. Jaké to byly pohnútky, ješto mistra Rokycanu k tomu navedly, nelze s jistotou udati; možná, že kromě ducha křesťanského, lásku a smíření velícího, i to jej k přímluvě za Koldu pohnulo, že chtěl panu Jiřímu, z obvazků skličivých k samostatnosti se vyvinujícímu, dokázati, že jest mocen proti proudu zámyslů jeho hráz nezvratnou zaraziti. Jiní dokonce dokazovali, že vražda nad otcem Jarohněvovým zpáchaná stala

se v běhu války a nikoli pokoutně; zavraždění pak starého Přecha, z něhož Kolda tolikéž obviněn, že nemůže jemu přičteno býti, ant lotr Makovec, jak se vyšetřilo, ne z poručení Koldova, nýbrž z puzení vlastního a ze zášti náboženského krev Přechovu prolil.

Jiří, vida, že převaha jest na straně jemu odporné a nechtěje zbůhdarma popuditi proti sobě kněžstvo, svolil k tomu, aby Kolda, zůstana při hrdle, podrobil se *veřejné pokoře*, kterážto tehdáž byla ústavem církevním, jímžto krvavá pomsta, s duchem křesťanstva se neshodující, aspoň z části měla býti vymýtěná.

Jedině máť Jarohněvova, jejížto přítomnost při obřadu tomto byla nevyhnutelně potřebna, dala se těžko k tomu namluviti, aby vystoupila veřejně na oči diváků, jelikož po mnohá léta na samotu byla uvykla. Štítíc se veřejnosti, byla by ráda na vždy zůstala ve zdech pokojného kláštera; leč výmluvnosti Rokycanově podařilo se předce přemluviti ji, že se obtížnému obřadu s křesťanskou odhodlaností podrobila.

Den ustanovený nastal. Eliška oblekla se v roucho vdovské a zakryvši obličej hustým závojem, ubírala se krokem motavým s věrným synem svým ke kostelu matky Boží před Tejnem, kdež dle předpisu obřadního posadila se na práh, a syn její postavil se s nahým mečem vedle ní.

Veliké množství lidu, žádostivo divadla ode dávna nevídaného, sběhlo se na náměstí a obklopilo kostel, tak že Eliška, tištěna jsouc ze všech stran, s těží mdloby se zdržela.

Na dané znamení přiblížil se Jan Kolda, sám dvanáctý, ke dveřím kostelním, bledý, prostovlasý, v košili žíněné a bos. Nikdo by nebyl v této skroušené postavě

poznal bývalého rytíře loupežnického, před jehož pouhým jménem pocestní se chvěli a ženy i děti křeče dostávaly. Byloť na něm znáti, že toliko z největší nesnáze odhodlal se k výjevu tomu snižujícímu; krok jeho byl nejistý, oči o zem upřené, v ruce nesl rozžatou svíci voskovou, červenou co krev, a za ním v patách šlo dvanácte přívrženců jeho, všickni bosi, ve dlouhých košilích, držíce rudé svíce v rukou.

Před brankou hřbitova tejnského stál mistr Jan Rokycana v drahém mešním rouše, v průvodu kněží a žáků, a když se přiblížil Kolda, otázal se ho hlasem vysokým: „Co žádáš?“

A Kolda odpověděl temně, tak že sotva ti, kteří nejblíže stáli, slova jeho doslechli: „Žádám toho, jakož jsem bez viny svedl se světa a zabil nebožtíka Janka z Hrádku, s pravou věrou milostivé pokory.“

Na to pokynul farář tejnský vážně pravou rukou; dvéře hřbitovní se otevřely a kněz řekl: „Vstupiž, synu kající, a vezma na hrdlo meč nahý, pokoř se před Bohem a těmi, jimž jsi vinen!“

I zavěšenť Koldovi meč nahý na hrdlo a on obejda kostel po hřbitově, vyšel druhými dveřmi a stanuv před prahem kostelním, kdež Eliška zastřena seděla, pokleknul před ní na jedno koleno, řka: „Jakož jsem vám chotě vašeho milého bez viny zabil, tuto pokoru s pokáním činím a vás i tudíž vašich všech přátel pro milý Bůh, pro jeho mátť svatou i pro všechny Svaté pokorně prosím, abyste mi můj zlý účinek, kterýž jsem proti milému Bohu i tudíž proti vám zpáchal, mně milostivě odpustili.“

Eliška seděla nepohnutá jako socha z mramoru; jediný Jarohněv, stoje jí nejblíže, pozoroval, že se tiše zachvěla.

V tom přistoupili dva rytířové a vezmouce od Koldy nahý meč, drželi jej chvíli nad jeho šíjí, ant on hlavu svou v jich lůno skláněl, i čekali na odpověď z úst Eliščiných — ale ona mlčela. Tehdy Jarohněv odpověděl jménem jejím, jak obřadem předepsáno:

„Jakož jsi ženě této chotě milého, mně pak otce bez viny z tohoto světa sprovodil, za to tuto pokoru čině, poprvé pravím od sebe i od našich všech přátel, žeť to tobě pro Bůh odpouštíme.“

Přistojící rytíři zavěsili opět nahý meč na hrdlo Koldovo a průvod šel podruhé po hřbitově. Před prahem kostelním opakoval vinník prosbu svou podruhé, a po opětném obejití kostela řekl opět:

„Teď se vám potřetí na milost dávám a pokorně vás i všech přátel vašich ještě prosím pro nejvyšší jméno Boží, abyste mi můj nemoudrý oučinek milostivě odpustili.“

A Jarohněv pohnut jsa pokorou zbojníkovou, řekl od sebe i od matky své hlasem pevným: „Pro milý Bůh to tobě promíjíme a věrně odpouštíme, — prosiž syna Božího a milé panny Marie, matky jeho se všemi Svatými, ať se ráčí ku Pánu Bohu za tebe přimluviti.“

„Amen!“ zvolalo kněžstvo jako z jedněch úst; dvéře chrámové otevřely se do kořen, všemi zvony sezváněli, a kající Kolda v průvodu přátel svých kráčel před velký oltář, kdež pokleknouce všickni, začali zpívati starožitnou. k obřadu tomuto schválně složenou píseň:

Smiluj se nad námi, Pane,
Neb Tebe smutní čekáme.
Zbudiž naše vnitřní rámě,
Nebť život náš velmi raněn.“

Mocné zvuky varhan doprovázely temné, lkající hlasy. Dokonavše zapěli zborem: „Svatý Václave, vévodo české země!“ bez kteréžto písně za časů tehdejších sotva která chrámovní pobožnost se odbyla. Mezi prozpěvováním šli všickni ofěrou okolo velkého oltáře, kladouce po českém groši na obět; na to následovala slavná mše za mrtvé, kterouž sám mistr Rokycana, obstoupen četným žákovstvem, sloužil, a po ní měl řeč důtklivou k lidu shromážděnému „o křesťanské smířlivosti“, při kteréž bylo slyšeti hlasité štkání a z nejednoho oka ukápla slza kajicnosti; neboť mistr Jan byl řečník věku toho nejznamenitější, maje v moci umění, pohnouti tvrdými srdci lidskými.

Při celých službách zádušních klečela paní Eliška hustým závojem zastřená ve stolici postranní u velkého oltáře; ruce její byly sepiaté, hlava v knihu modlitební skloněná.

Když po skončené slavnosti lid zvědavý se byl rozešel, přistoupil Jarohněv, aby odvedl matku; ale s leknutím zpozoroval, že jsou oudy její ztuhlé a studené. S ouzkostlivým tušením odhalil závoj s obličeje jejího, a uzíral obličej — mrtvoly. Návalem různých citův a bolestných připomínek rozbil se poslední zbytek její beztoho chatrné síly životní; duch z pozemských pout vyproštěný i dlouholetým pokáním rozhřešený opustiv schránku tělesnou na místě posvátném, zaletěl do krajin nadhvězdných, aby se spojil s duchem chotě bolně oplakaného.

Zničen bolem nesmírným stál tu věrný syn nad studenou mrtvolou matky v trudném zamyšlení: tu zaklepal mu někdo lehce na rameno — a před ním stál farář tejnský, mistr Jan Rokycana v černém řásném taláru.

„Synu milý!“ promluvil vlídně a vážně. „Zde vládla ruka Páně, a křesťanu dlužno pokořiti se vůli Nejvyš-

šího! — Nermutiž se srdce tvé pro tuto ztrátu, ale vzhůru pohlédni k Otci světel, kamž všichni cestu máme vykázanou.“

Jarohněv byl katolík, a ačkoli nezdědil nenávist a nesnášelivost děda svého, předce dlouho na mysli přemítal, dovoleno-li dáti se v rozmluvu s vůdcem strany pod obojí a přijmouti od něho útěchu náboženství; protož řekl: „Děkuji vám, ctihodný otče, za vaše laskavé mínění; ale duše má jesti v tomto okamžení tak dojata, že nemůže chápati smysl vašich slov, zajisté dobře míněných, pročež popřejte, bych směl aspoň na chvilku poplakati zde nad mrtvolou mateře své.“

„Nepopírám pravdu slov tvých,“ řekl Rokycana jemně, „aniž haněti mohu synovské city tvé; ale zdá se mi, že pouze proto zavíráš uší svých před útěchou víry svaté, poněvadž se prejští z jiného pramene, nežli z kterého tys od mladictví navykl čerpati vodu života. — Vímť, že jsi římský katolík, a tudy snad o nás, ješto se právem chlubíme, že jsme pravou a bezpečnou cestu ke zdroji spasení věčného nalezli, mylně, ne-li dokonce křivě smejšlíš, — pročež nebude od místa, pakli u této příležitosti s tebou promluvím o hlavních a stežejných článcích učení našeho, krví mnohou vybojovaného, a ukáži, kterak jedenkaždý článek učení toho, jak odporníci naši praví, nového a neslýchaného, dobrý základ má v písmě, tomto nevyváženému pramenu oblažujících pravd Božských; co se pak zvláště tkne přijímání Páně pod obojí způsobou, o tom věz, že zřejmě a světle...“

Další řeč ohnivého zastavatele učení nového přetrhli kostelníci, chystajíce se mrtvolu odnesti do umrlčí kobky. I měli se k tomu jako k dílu lhostejnému. To znovu bolestně projalo Jarohněva, nemohoucího ani pochopiti, že

by máť jeho skutečně byla mrtva. Pitomě šel za sluhami mrzutými do tmavé kaple, kdež z rozkazu mistra Rokycany mrtvola paní Elišky z Hrádku na černé máry vložená a příkrovem bílým přikrytá až k době pohřbu chována býti měla. Dvě stříbrné lampy, z obou stran mar rozžaté, rozesílaly rudou záři po výklenkách a koutech starožitně zklenuté kobky.

Rokycana následoval Jarohněva do kaple, dávaje kostelníkům potřebné rozkazy; a když jinoch opět v němém bolu se uvrhnul na máry, křečovitě je objímaje, pojal jej přátelsky za ruku, řka: „Neplač! Bol nemírný nesluší se na křesťana, vědoucího, že se s milými svými, kteréž na čas ostavil, za maličko opět radostně shledá. — Co se pak předmětu dříve zmíněného dotýče, věz zajisté, že v zákoně svatém ztvrzeno vyřčením Božským . . . .“

„Ctihodný otče,“ vpadl mu do řeči Jarohněv, mezi slzami se usmívaje. „Jáť se tuze málo znám v písmě, abych učenosti vaší mohl odolati. Nad to pak považte, že doba tato . . .“

„Nejméně k hádkám bohoslovním se hodí — chceš bezpochyby říci? — Aj synu můj, budiž jist, že ctím bol tvůj; ale v dobách vnitřního rozrušení bývá srdce lidské nejschopnější k uvážení důvodů tklivě dojímavých a přijetí semena pravdy svaté, v půdu Bohem připravenou. — Co medle soudíš o večeři Páně?“

Jinoch neodpovídal, buď že hlubokým bolem nad nenadálou ztrátou matky nad míru byl překonán, aneb že obávanému hádání se o články víry ujíti chtěl; i sklonil hlavu na prsa a zapomenuv kromě bolu pro ztrátu zvěčnělé matky na vše jiné vůkol sebe, rukama sepiatýma modlil se tiše za spasení duše její.

Ale mistr Jan Rokycana, chtěje mermomocí získati

proselitu, nedal se tak lehce odbýti; trpělivě čekal, až jinoch pobožnost svou byl dokonal, pak teprva přikročiv blíže a podav mu ruku, řekl hlasem přívětivým: „Jdiž v pokoji! Cesty naše opět se setkají, jakož silně doufám, a zatím osvítí Bůh rozum tvůj, abys poznal smysl učení pravého. Do té rozhodné doby zachovejž a chraniž tě ruka Páně!“

Talár mistrův odšustěl po mramorové podlaze, stín jeho ztratil se v dálce prostranného prázdného kostela, a Jarohněv, rozloučiv se s mateří zesnulou, šel nebo spíše vrávoral ze chrámu matky Boží na nebe vzaté, jejížto sličný obraz na velkém oltáři uváděl mu na mysl máť jeho vlastní, jenž přetrpěvši svízele zemské, vznesla se, jakož pevně věřil, z dolu temného k jasným nebesům. Nohy jeho vedly jej po paměti do paláce Jiřího Poděbradského.

A pan Jiří právě vstupoval se schodův, an Jarohněv bledý, ve tváři všecek proměněný, nahoru vstupoval.

„Co jest, Jarohněve?“ tázal se vladař s nelíčenýmoučastenstvím.

Jinoch vypravoval živě, co naši čtenářové již vědí, totiž že máť jeho, byvši po dlouhá léta na samotu uvyklá, nařízeným obřadem veřejné pokory pojednou opět na hlučnou veřejnost uvedena, zhynula jako květina v stínu vychovaná, na parném slunci.

Vlídně i trpělivě vyslechnuv jinocha vládce země, pravil: „Velkýť ovšem zármutek dolehl na tebe, a sám uznávám, že chtěje těšiti tebe, hochu dobrý, marnou podnikl bych práci; ale pomni, že zasvětiv vlasti život svůj, přijal jsi na sebe povinnosti světější, z kterýchžto chtíti se vyzouti bylo by nechvalno. — Tobě potřebí, abys ve hluku válečném zapomenul na zármutek svůj — a o to

již postaráno. Zítra vypraví se Pětipeský s vojskem mým do Míšně, a tys přidělen ku praporci jeho. — Bůh s tebou; navratiž se šťastně!“

„Zítra již?“ zajíkl se jinoch v hloubi duše zkormoucený. „Tedy mně ani nepřáno, poslední službu prokázati té, kteráž mi život dala a mlékem svým kájela?“

„Nebudiž pak děckem!“ přimlouval mu pan Jiří dobrosrdečně, ba téměř otcovsky. „K čemu také bylo by tobě hořekovati nad rakví, s chátrou lidu, jíž pohřeb matky tvé bude vítanou pochoutkou? Čili mníš, že v *tom* záleží úcta k zemřelým, když pozemské ostatky jejich s pláčem, nářkem, slávou a hlukem k obydlí poslednímu doprovodíme?“

„Odstup, pane, abych tak smejšlel,“ odpověděl Jarohněv pevně. „Děd můj, jemužto rač Bůh slávy věčné popříti, říkával, že sice pro spasení duše to jedno, leží-li tělo zemřelého v zemi svěcené anebo kdes pod šibenicí, nic však méně že svatou jest povinností pozůstalých příbuzných, tělo mrtvé dle řádu křesťanského uctivě k hrobu doprovoditi; neb i starý Tobiáš prý s vlastním nebezpečenstvím v noci pochovával mrtvé národu svého, a anjel Boží tu službu jemu za zvláštní zásluhu kladl; pročež . . .“

„Aj,“ zvolal pan Jiří již na odchodu. „Jsi-li ty tak zběhlý v písmě, o čemž jsem arci posud nevěděl, nepořídímť já s tebou nic; ale pošlu na tebe mistra Rokycanu.“

„Pro milý Bůh!“ zvolal mládec s rukama sepiatýma; ale zprávce země nedočkav odmluvy jeho, rychle sešel se schodů a Jarohněv zůstal tu sám, polo zpitomělý návalem výjevů, ráz co ráz podivně se střídajících.

„Ať mě hnilička na místě zabije!“ ozval se známý hlas na blízku. „Nu, myť máme na sebe zvláštní štěstí! — Právě mi pan Jiří udělil rozkaz, táhnouti do Míšně na

starého, tvrdohlavého markrabí a pojmouti s sebou ctného panoše Jarohněva z Hrádku a ještě sto jiných, — a hle tu on, jakoby naň byl zavolal!“

Mluvící zasmál se dle způsobu svého, zamhouřiv oči a rozevřev ústa, až bylo viděti dvě řady bílých, zdravých zubů.

„Ach, Beneši!“ zvolal Jarohněv tesklivě. „Ty jsa vesel, jistě ani nevíš, jaký zármutek mě před nedávnem potkal?“ I vrhl se na prsa přítelova a slzel tak usedavě, že bodrému Beneši bylo při tom až ouzko.

„Nu, což jest? — Mluv pak!“ dotíral naň věrný druh.

„Ach ty nevíš,“ štkal Jarohněv, „jak nesmírnou ztrátu jsem utrpěl! — K vůli panu Jiřímu, jakožto pánu svému, podrobil jsem se dnes obřadu podivnému, o kterém jsi aspoň slyšeti musel. Sketný Kolda podrobil se veřejné pokoře; a při obřadu tomto ztratil jsem já bytnost jedinou, ku kteréž mne vazba příbuzenstva poutala — mát milenou; onať mrtva! Nyní jsem ve světě sám a není tu nikoho, na jehožto prsou bych se vyplakal, když na mne tíže osudu dolehne.“

„A což jsem já ti nullou? — Za nic-li neceníš přátelství naše? — Nezlehčujiť já cenu lásky pokrevní, toliko míním, že člověk, byť i opuštěn od krevních přátel svých aneb jich osudem nepříznivým byl zbaven, ve spojení s druhy stejně smejšlejícími nalezne hojnou náhradu za svazky krve, na kterých stavěl zámky povětrné, co nemoudrý stavitel na sypkém písku.“

Jarohněv neodpovídal. Bol, jenž nyní duši jeho hrotem ostrým rozrýval, byl příliš nový, aby jej byl mohl se sebe setřásti jako šat obnošený, a protož obejmuv přítele znovu, řekl srdečně: „Na tvé věrnosti, příteli milý, chtěl bych ovšem stavěti směle, co na skále pra-

věké. Nepamatujiť se, co jsem ve zmatku nezaviněném řekl; ale nechť to již bylo cokoli, nechtělť jsem tím snížiti cenu přátelství tvého. A však spravedlivě-li souditi chceš, uznáš zajisté sám, že i nejvěrnější přítel nikomu nenahradí *matku*, a že pan Jiří, žádaje, abych hned zítra s vámi na Míšenského táhl, všecku citelnost ve mně násilně chce zničiti. Ba ani toho mi nedopřál, abych *ji*, jenžto mne pod srdcem nosila a mlékem svým kájela, co vděčný syn, nemoha se jinak jí odsloužiti, aspoň počestně k hrobu doprovodil."

„Pan Jiří —" odpověděl Beneš, smekna točenici, — „Bůh ho chraniž! má dle mého sprostého rozumu tolik zdravého náhledu, že uznává, jak nejapné by bylo obnoviti luze pražské divadlo dnešního dne, pouze proto, aby měla nač zevlovati a o čem povídati; pročež nechať se sprostě vyjádřím, on zajisté prozřetelně a právě otcovsky jednal, přivtěliv tebe k oddílu vojska, jenž pod zkušeným Pětipeským již zítra na starého Míšenského má do pole vytrhnouti."

„Pan Jiří jesti vládcem nad rukou mou, nikoli pak nad srdcem mým," zvolal Jarohněv, posud neobyčejně rozčilený.

Beneš se usmál: „Dobře, že tě neslyšel nikdo kromě mne a těchto hluchých i němých zdí! — Jdižiž! Co míníš počíti, vypovíš-li Jiřímu poslušenství? Neřeknou-liž lidé, žes toliko záminku hledal, abys vyhnuv se nebezpečím boje, směl doma zůstati?"

Jarohněv přemejšlel chvilku a pak ztisknuv příteli ruku, zvolal odhodlaně: „Potáhnu s tebou do Míšně!"

„Tak tě rád vidím, usmíval se Beneš, ztisknutí ruky ochotně spláceje. „Nynís opět můj! — Zítra potáhnem."

„Dříve mi ještě dlužno rozloučiti se s drahými ostatky matky své.“

„Čiň, co ti vnitřní cit velí, vímť, že se ti musí nechati vůle. — Kde se shledáme?“

„V určitou hodinu pod korouhví!“

„Dobře,“ odvětil Beneš krátce, a maje slovo přítelovo, pospíchal se schodů palácových, aby ještě některé rozkazy páně vyřídil, a pak potřeby pro sebe i přítele svého, paměti takořka zbaveného, k tahu nastávajícímu uchystal.

Jarohněv vrátil se do Tejna. Dálné prostory starožitného kostela byly prázdné; ticho hluboké panovalo ve zdech chrámových, soumrak večerní rozestřel křídla svá načernalá po vysokém klenutí i po sloupech mohutných; toliko před velkým oltářem kmitalo se ve výšce světýlko hravé v lampě pozlacené, co jednotlivá bludička na bažinaté pustině. Ale také v kapli osamělé u mrtvoly hořely dvě lampy olejem čerstvým nasycené, co bedliví cherubínové na stráži noční. Tu se uvrhnul jinoch před marami na kolena a shrnuv plátno s obličeje nebožčina, zlíbal studené čelo její a vyplakav se do vůle, ulehčil takto prsoum sevřeným. Pomodliv se tiše za spasení duše matčiny, povstal smířen s osudem svým. I bylo mu volněji; neboť hned na to pocítil v sobě tolik síly a odhodlanosti, že volil jíti, kam povinnost kázala. Smluviv se s jedním z kostelníků o slušný pohřeb, odešel, aby připravil zbraň i odění.

Nazejtří seděl již ranním jitrem v ouplné zbroji na statném vranci po boku Benešovu. Trouba válečná zazněla vesele na rynku staroměstském, korouhve červenobílé se rozvinuly, a skrovný ale vybraný houfec bojovníků táhl pod zprávou udatného Pětipeského do Míšně.

Kapitola devatenáctá.

Nadvltavský hrad, sídlo králů dávné,
Hrdě týmě své k obloze vypíná,
Že se dočkal již doby té přeslavné,
An přichází *král* zas do jeho klína.
Že sta věží se po Praze vyzvání,
Z tisícerých úst proniká plesání.

F. Vacek-Kamenický.

Podrobným vypsáním nepatrné války, v Míšni svedené, nechceme čtenáře naše obtěžovati; neboť vojsko české nenalezši statečného odporu, spokojilo se popleněním velikého kusu země, vedouc dle tehdejšího způsobu boj ne tak s obyvateli země, jako spíše s jich nábytkem, osením, stromy ovocními, vinnicemi a j. Nadělavši v zemi náramných škod, vracelo se vojsko české s bohatou kořistí do věžaté Prahy. Houfové neztenčení byli dobré mysli, a nevidĕno na nich zkázy jiné, kromě že tváře jejich sluncem i větrem trochu osmahly a kožené prošívanice notně se zaprášily; neboť podzim byl nad obyčej suchý, a prach, podkovami koní vzrušený, zdvihal se nad hlavy jich v mocných kotoučích.

V čele předních oděnců cválali vesele dva švarní, mladí panošové: Beneš z Vody a Jarohněv z Hrádku. I jeli vedle sebe, pohříženi v hluboké mlčení, neboť myšlénky jejich okřídlené předletěly je do Prahy, jejížto steré věže a vížky vystupovaly v nejistých nástinech z mlhošedé dálky. Tu zaznívalo z věží těchto slavné sezvánění k uším paniců na perutěch tichého větérku.

„Ať mně Mišňák pravé ucho utne!“ promluvil bodrý Beneš k Jarohněvovi, „neohlašuje-li tento hlahol zvonů, že se v Praze něco neobyčejného, něco velkého děje!“ A zamysliv se, jako pro sebe přelamoval na prstech ná-

sledující latinský verš, kterýž mu z let študentských v paměti byl uvázl:

En ego campana, nunquam pronuncio vana,
Bellum aut festum ....

„*Bellum?*“ pravil, hlavu nakloně. „Nikoli! *Tak* na vojnu nevyzvánějí. K tomu berou zvony menší, ty klinkálky a poštíváčky. Ale snad to bude to druhé: *Aut festum?* — Mám to! *Festum* jest to, slavnost nějaká velká — ale nyní hádej, jaká? — Co připadá na dnešek v kalendáři, Jarohněve? — Honem! — Kterého Svatého památka? Hrom do toho, kdybychom snad z nevědomosti nějaký velký zasvěcený svátek byli pronedbali, jak se v běhu války nezřídka přiházívá!“

Zbrojnošové v patách jedoucí musili dobrou částku samomluvy zaslechnouti; neboť se vespolek potichu chechtali a jeden smělejší z nich prohodil: „Pan Beneš snad při včerejším banketu i dnešní *neděli* propil, byť ani nevěděl, že světíme památku svatých apoštolů Šimoniše a Judy.“

„Šimoniše a Judy!“ opakoval Beneš, doslechnuv toliko slova poslední, a plochou rukou přes čelo se práskl. „Šimoniše a Judy! Bůh mě za to pokárej, že jsem na ně nezpomněl! Ale pouze těm svatým apoštolům k vůli, ač jsou o církev křesťanskou vysoce zasloužilí, předce jen všecky zvony v Praze jednou hodinou se nerozhoupají! Já v tom zmateném hučení rozeznávám skoro každý, co starého známého po hlase.“

„Čemu si hlavu zbytečně lámati?“ pravil Jarohněv pokojně. „Daleko-liž medle máme do Prahy? Tam se nám ta pohádka rozluští.“

„Ovšem, moudrý pane!“ odpověděl Beneš trochu z ostra; „ale při vší uctivosti k věhlasné moudrosti tvé

předce bych rád již nyní věděl, co to neobyčejné vyzvánění znamená. Já se na nic tomu podobného nepamatuji — leda tehdáž, co přijel do Prahy posel papežský, kardinal *Carvaial* z Říma."

„Vy to, pane Beneši, pamatujete?" ozval se mladý jezdec za ním.

„Tehdáž," pokračoval Beneš veseleji, „vězte, byl jsem já ještě žáčkem v Rejčkově kolleji. Z rozkázání rektorova musili jsme všickni vyjíti pod praporcem kardinálovi vstříc daleko za město, až ku Krči. A tu stáli již mniši všech barev se svými opaty a převory, mistři učení pražského s pedelly, farářové tří měst pražských pod umbellí, dále konšelové v čubách se stříbrnými hůlkami. Pištcové a trubači nadýmali tváře ze vší síly, kotle měděné rachotily bez přestání a zvony všech věží hučely v jedno, právě jako dnes, — aj tu očekávaný jede na mezkyni pod širokým červeným kloboukem, drahá komže krajková, bílá co sníh padlý, kryla jeho vrchní tělo, prsa ozdobena zlatým těžkým řetězem, že bys za jediný článek z něho snadno zakoupil ouroky ze dvou vsí. V průvodu jeho jelo několik mnichů a po bocích četná čeleď Rožmberkova na bujných, vypasených koních. — Bylť to vzácný pohled, který se mi tak hluboko do paměti vryl, že naň co živ budu nezapomenu."

„A jak přijal tu slávu vyslanec otce svatého?" tázal se Jarohněv s oučastenstvím.

„Se sklopenýma očima děkoval v ozdobné latině za čest sobě prokázanou a sestoupiv s mezkyně, kráčel pod nádhernými nebesy přes nové město na staré, an my žáčkové z plných hrdel pěli: *Benedictus, qui venit*... Pomodliv se ve chrámu tejnském na stupních oltářových,

odebral se do domu „u slona“ řečeného, kdež mu od pánů českých hospoda se vším pohodlím připravena.“

„A co zřídil tehdáž v Praze posel papežský?“ tázal se Jarohněv s rostoucí zvědavostí.

„Aj, bohužel, nemnoho! — Mistři pod obojí se naň sesypali jako vosi, chtíce se s ním o víru hádati. Nejvíce naň doléhal ze všech nejhorlivější mistr Jan *de* Rokycana, kterýž dověděv se o příjezdu legátovu, i hned z Hradce do Prahy pospíšil a pojav k sobě mistra Příbrama a ještě jednoho, aby, jak se vyjádřil, u prostřed dvou nebo tří svědků stálo všeliké slovo, tak prudce s legátem se hádal, že onen nemoha odolati moudrosti, jenžto mluvila z mistra, v zákoně nad jiné zběhlého, jako druhdy z prvomučedníka Štěpána, — krátce řeč uťal, řka, že nepřišel hádati se a jazykem šermovati, abrž co zkaženého napraviti, a tak opanoval pole slavně mistr Rokycana — týž, co mne klíti odnaučil, začež mu věčně budiž děkováno.“

Oděnci v zápětí jedoucí zachechtali se opět; ale Beneš byl na to již uvyklý, a protož neztratil o věci té ani slova.

„Co tedy vyjednal legát konečně?“ tázal se opět Jarohněv, aby smích vzadu jedoucích poněkud zamluvil.

„Ať mě mlha popálí!“ odpověděl Beneš. „Na tu otázku těžko jest odpověditi. Mistři naléhali naň o potvrzení kompaktát Basilejských; páni, rytíři a města žalovali na Fridricha Rakouského, že jim Ladislava krále dědičného vydati nechce, činíce pohrůžky, že nevydá-li jim ho v umluveném čase, oni sami o jiného mocně se chtí postarati.“

„Věru, směle mluveno! — Jak asi zněla na to odpověď jeho?“

Beneš se usmál: „Inu, jak se v podobném případu obyčejně odpovídává — s vyhýbáním! O králi řekl, že by sobě stavové tím ke cti neposloužili, kdyby jiného krále voliti měli, aniž by tím sami mezi sebou pokoj způsobili; co pak se kompaktát dotýče — nu hádej, co asi řekl?“

„Nepochybně, že jsouce ode zboru církevníko pronešena, nijakého potvrzení nepotřebují,“ pravil onen prostořeký jezdec, jenžto se již dříve do rozmluvy byl vmíchal.

„Chyba lávky!“ zvolal Beneš, po mluvícím se ohlížeje. „Řeklť, že ani on, ani stolice apoštolská hrubě nevědí, v čem kompaktáta vlastně záleží.“

„To mluvte někomu jinému!“ odtušil jezdec směle. „Že by posel papežský o kompaktátech našich ničehož nebyl měl věděti?“

„Věděl nebo nevěděl —“ odsekl Beneš, „to aspoň je jisté, že o nich věděti nechtěl.“

„A co na to mistři?“ tázal se týž jezdec horlivě dále.

„Hm — o tom by bylo mnoho povídati! Zprvu jej slavně přijali, a potom mu na potupu kola z vozu pobrali a jiní jiných outržků nadělali, ba jeden z mladších mezkyni té, na kteréž legát jezdíval, ohon uřezal — a od té doby počali mu přezdívati mistr Ocásek; a já jsem ondyno s tím mistrem Ocáskem ve Šmerhově pil na bratrstvo; on mne ujišťoval...“

„Aj povězte raději,“ vpadl mu do řeči jezdec předešlý, „potvrdil-li legát konečně kompaktáta, čili nic?“

Beneš pokračoval: „Požádalť kardinál, aby mu byla dána k nahlédnutí, a vzav je, vyrazil prach z noh svých na svědectví prý mistrům tvrdošijným i ujel s kompaktáty z Prahy, beze všeho zvonění.“

„Pro korunu českou!“ zvolali jezdcové nejbližší, „a což mu dali s nimi odejeti?“

„Páni na sněmu shromáždění —“ vypravoval panoš pokojně dále — „páni ničeho netušili; leč chatra pražská vrazila na komonstvo legátovo ještě v samých ulicích novoměstských — a tu měli Rožmberští co hájiti kardinála.“

„Tedy kompaktáta předce jen unešena?“

„Chraniž Bůh svrchovaný! Stavové čeští nebyli tak zpozdilí, aby sobě byli dali unesti své *palladium!* Sotvať o odjezdu kardinálovu se dozvěděvše, vyslali za ním pana Petra Holického ze Šternberka se třemi sty jízdných na rychlých koních; i musel jim vrátit pergamen v Benešově.“

„Buď Bohu chvála!“ vzdychl mladý jezdec, žehnaje se.

„Amen!“ doložil Beneš. „A hle, tu jsme již za řečí před samou branou a zvědavost naše stran toho vyzvánění bude co nevidět ukojena; neb tu přichází proti nám člověk z města jdoucí, jenž nás o tom, co se tam děje, zpraví.“

Chodec, na nějž Beneš ukázal, byl muž škaredý, ryšavých vlasů i vousů; klobouk široký se střechou překlopenou zastiňoval jeho malé, krví podběhlé oči, a šerý, plstěný, po kolena sahající plášť zakrýval jeho vyzáblé, ztočené oudy. Kráčeje jako v hlubokém zamyšlení, podpíral se o hůl sukovitou, která v čas potřeby i za zbraň mohla sloužiti. Uzřev jezdce před sebou, chystal se jim z cesty na pole vyminouti, an jej oslovil Beneš, nemoha zvědavost svou déle na uzdě udržeti. „Jak vidím, příteli,“ zkřikl naň hlasitě, „přicházíš z Prahy?“

Mlčky hodil chodec hlavou, na znamení přisvědčení.

„A když tak jest,“ mluvil Beneš dále, „můžeš nám bezpochyby pověděti, co to zvonění znamená, které již na půl hodiny v uši naše bije?“

Chodec vznesl ostré, pronikavé zraky své k tazateli, jakoby zpytovati chtěl, opravdu li neví, co se v Praze děje, aneb toliko poškádliti jej obmejšlí. A však pohled na uprášenou družinu, na stav koní a setlelost oděvu jezdců přesvědčil jej, že v skutku zdaleka přijíždějí a tím samým s novinami pražskými sotva seznámeni jsou. Konečně ušklebiv ústa hnusně a podobu hlupce natvářiv, odhodlal se k odpovědi:

„Co to zvonění znamená — ptali jste se, panáčkové? — Nu, což by znamenalo? *Krále holce tam v Praze korunují.*“

„Krále holce!“ opakoval Beneš po něm a mrak šlechetné zlosti obestřel jasné čelo jeho nad rouhavou řečí touto. „Bůh tě zatr...“ zamumlal mezi zuby, „— mně pak odpustiž přetěžký hřích můj! Mluv, ty šerá, potvorná vráno, koho to jmenuješ *králem holcem,* anebo ti dřevec můj pojednou z prsou vyrazí význam nechutné pohádky, kterou se ti nám předložiti zalíbilo.“

A na důkaz, že mu pohrůžka jde od srdce, potrhnuv koněm, zatočil dřevcem nad hlavou, až žerď mohútná ve vzduchu temně zafičela.

„Nepoškvrňuj se v krvi jeho!“ zkřikl Jarohněv, vrhna koně svého mezi Beneše nakvašeného a chodce polekaného. „Ničeho z něho nevytlučeš. Nemejlím-li se, znám člověka toho i řemeslo jeho, vzdor nynějšímu zakuklení. Ve Šmerhově, tuším, viděl jsem jej naposledy.“

„Nechť Prahu zdráv nespatřím,“ zvolal Beneš s užasnutím, chodci bystřeji do tváře nahlédnuv, „není-li to náš Klamperna, živý sklad veškerých novin po celé zemi české! — Nu ten tvůj ousměšek ti zplatím, jako že jeden Bůh na nebi!“

Ale pověstný vyzvědač stanul nezaražen za příkopem podle cesty, jakoby schválně byl chtěl nechat k tomu přijíti, čím mu rozhorlený Beneš pohrozil, a uslyšev, že Jarohněv, ač potupně o něm mluvě, nicméně jeho se ujímá, stal se tím smělejším a důtklivějším. Vyhrnuv pysky, zvolal drze: „Daleko-liž máte do Prahy, že se mne téměř před samou branou na to vyptáváte, co vám tam každé dítě na ulici poví? Čiliž to tak divné a víře nepodobné, že Fridrich konečně nakloniv ucha svého k ustavičným prosbám stavů českých, dal jim to děcko za krále, o kteréž po tolik let dosti se naškebrali?“

„On míní krále Ladislava!“ zvolal Beneš vesele. A vyhodiv dřevec s praporečkem červeno-bílým do vejšky, vzkřikl: „*Vivat Ladislaus posthumus, rex Boëmorum!* — Výskejte, druhové! Konečně máme v zemi opět krále, a my přijedem do Prahy právě v čas, abychom plesný křik svůj s radostným hlaholem jeho věrných poddaných spojili, a snad i červeného vína okusili, které štědrost Jeho Milosti lidu svému popříti ráčí. Vsadilť bych hrdlo, že dnes všecky kašny přetékají výborným mělnickým! — Vzhůru tedy do města, druhové, — a ty Klamperno, nemotoro, kliď se s cesty a děkuj Bohu, že ta radostná zpráva všecku zlost z duše mé splákla.“

Družina zavýskla z plných hrdel, až se ohlas od hradeb městských odrážel, an Klamperna, vtisknuv klobouk hloub na oči, rozmrzelý a zaškaredělý, poboční pěšinou dále se ploužil.

I projeli bránu a několik ulic, an tu valný proud lidu vycházejícího z chrámu sv. Víta přinutil je s koní slézti a jich prozatím kdesi na blízku opatřiti. Setřásše se sebe prach, vmísili se do davu pestrého, krále i komonstvo jeho ze všech stran obklopujícího. Oddělení

švarných jezdců v lesknoucí se zbroji klestilo cestu blížícímu se průvodu slavnému.

Napřed s hudbou křiklavou kráčela řemesla pod skvostnými korouhvemi v pořádku, kterýž jim byl císař Karel nesmrtelné paměti ustanovil; na to mnichové rozličných barev, četné žákovstvo v bílých komžích, farářové měst pražských ve drahých, zlatem krumplovaných pluviálech, pak kapitula sv. Víta pod umbellí, dva biskupové, dědiční důstojníci zemští s mečem, praporcem a zlatým jablkem — a konečně král sám, mládeneček patnáctiletý ve zlatohlavu pod korunou dědičnou, opásán mečem sv. Václava, a po boku jeho pan Jiří Poděbradský, bývalý vládce království českého. Nad hlavami obou skvěla se nebesa zlatotkaná s drahým třepením, nešená od konšelů pražských.

Rozkošné bylo podívání na krále mladistvého: jeho tvář outlá, bělostná prokvetala ladným ruměncem jednak na důkaz neporušeného zdraví, jednak i následkem nedávno vykonaných četných i obtížných obřadů.

Světlé kadeře splývaly volně po šíji; plášť těžký, šarlatový, sobolinou, zlatem, perlami i drahým kamením hustě posázený visel mu s ramen outlých až na zem; lem pak jeho držela pacholata nádherně oděná, synkové to pánů českých nejpřednějších.

Zvony zněly, žáci pěli, korouhve vlály, trouby a bubny zvěstovaly veselým vřeskem, že král žádoucí jest mezi svými. Pokaždé, kdykoli mladý král o několik kroků dále pokročil, sypali jednotliví v českých barvách odění jezdcové z kožených vaků hustě mezi lid drobné stříbrné peníze. A lid jásal a pral se o české i mišenské groše až do krve, ne tak o cenu kovu, nýbrž aby památku nějakou ulapil po slavnosti radostné, jakéž po mnoho

iet v zemi této nevídáno. Bylť to hluk a šum nesmírný, jako kdy vlny na moři rozbouřeném, jedna druhou zachvacujíc, se hřmotem jekotným o koráb nebo skaliny bijí.

„Kdo jest ten, jenž kráčí před králem, jablko zlaté na podauštičce nesa?“ tázal se Jarohněv druha, do ucha mu křiče.

„Aj, tohoť bys měl předce znáti,“ odvece Beneš taktéž hlasitě; „vždyť jsi u pánů Hradeckých byl vychován, a tentoť jest hlava rodu s nimi nejoužeji spřízněného a nad to pán v zemi nejbohatší — Oldřich z Rožmberka, — a hle hle, tam blízko něho vidím i pana Oldřicha Hradeckého s korouhví království českého!“

„Kde, kde?“ tázal se Jarohněv dychtivě; ale nový proud lidu vrhnuv se mezi ně a průvod korunní, nedal panicovi tam dohlédnouti.

Bodrý Beneš nezpustiv se přítele, pokračoval v řeči své dále: „Tedy radostná událost dnešní smířila pány, jenžto proti sobě v boji a záští stáli. Od nynčka mír bude vládnouti v zemi, a my, Jarohněve, můžeme teď krunýře a šišáky své zavěsiti v rodinných síních — kdybychom totiž jakých měli.“

Žert tento Jarohněva nerozesmál; předce pak odpověděl tímže lehkým názvukem: „Aj, kdož ví, jakých pokladů budoucnost ještě pro nás v lůně tajemném chová? — A však nechavše žertů, dejme se bez odkladu některou postranní ulicí do starého města, abychom, bude-li možná, v hospodu se dostali, prach se sebe smyli, a napotom v obleku přiměřenějším povinnou zprávu o zdaru výpravy naší dáti mohli.“

„A komuž medle?“ namítnul Beneš. „Ani král ani pan Jiří nebude míti kdy, nás dnes vyslechnouti.“

„Aspoň,“ odpověděl druh, „čekejme času příležitého;

takéť slušno, abychom v oděvu přiměřenějším na slavnost dnešní se podívali.“

I učinili, jak umluveno. — V zánovních kožených, silným hedvábím prošitých hávech, aksamitové biryty s houpavým peřím na hlavách, lehké ozdobné meče po bocích, vykračovali sobě oba přátelé po ulicích starého města; ale málokdo si jich povšimnul, neboť Praha byla přeplněna hosty vzácnými z krajin dálných a oči diváků nevěděly, kde dříve utkvíti a čemu dříve se podiviti.

Na jinochy naše však nenadále štěstí se usmálo. Právě když byli na náměstí staroměstské vkročili, cválalo z protější strany od králova dvora několik bohatě ozdobených jezdců; v čele jel muž spanilý na bujném broni a za ním několik nohsledů svátečně vyšňořených.

Panicové uklonili se hluboce, smeknouce biryty své; neboť poznali v prvním jezdci bývalého zprávce země, Jiřího Poděbradského.

I on poznal po prvním nebo druhém pohledu jinochy a zastaviv koně, stanul před nima udiven: „Vy v Praze — a dávno-liž?“

Jarohněv dal od sebe i druhů svých krátkou zprávu o zdaru výpravy mišenské, o úmrtí nejvyššího vůdce Pětipeského, o stavu vojínů; i chtěl doložiti, jak teprv před chvílí o to se radili, komu by při nastalé změně vlády zprávu o návratu svém dáti měli; ale pan Jiří přetrhl mu náhle řeč: „Nehodíť se veřejné místo k vyjednávání věci této; ale přijďte, až uslyšíte, že jest po královské hostině, ke dvoru, a já vás oba králi, Jeho Milosti, představím.“

Dopověděv bodl koně a v malém okamžení zmizel z očí jejich. Potěšeni z vlídného přijetí, kráčeli jinochové dále.

„Jak nás asi nový král přijme?" promluvil Beneš k druhovi. „Již od nynčka mi před výstupem tímto jaksi ouzko."

„Ostýchavost," odvece tento, „nezpozoroval jsem na tobě ještě nikdy. Ty, jenžtos dokázal, že i smrti směle do očí hleděti umíš, snad bys nyní strachoval se mluviti před králem?"

„Ach, příteli," ozval se na to Beneš. „Jesti to něco zcela jiného, míti před sebou muže sobě rovného, ač v oceli zaobaleného, jenž na tě dotírá mečem neb kyjem, — než státi před pomazaným Páně, anť sedí pod korunou v majestátu a velcí země sklánějí před ním šíje i kolena svá."

„Vždyť pak jest takměř dítě!"

„Ale dítě *korunované!*" —

Když tak jdouce rozmlouvali, zastavil před nima zbrojnoš cizí, s vyvalenýma očima.

„Nu, co na nás vidíš," oslovil ho Beneš, „že ses do nás tak zakoukal?"

„Na vás, milý pane, zhola nic!" odpověděl zbrojnoš úsečně; „ale tohoto panice (ukázal na Jarohněva) měl bych znáti, a pouze za tou příčinou jemu tak bystře do očí hledím, abych se přesvědčil, je-li on to v skutku, za kterého jej mám."

„Blbe!" zvolal Beneš nevrle. „Tedy se ho zeptej!"

„Děkuji za dobrou radu," odpověděl sluha s lehkým úsměchem a obrátiv se k Jarohněvovi, pravil: „Nevím ani, jak mám začíti — nejlépe as takto: Nebýval jste vy, pane, před lety u nás na Hradci — a neříkali vám tehdáž *Jarohněv?*"

„Ovšem," odpověděl tázaný; „a když tomu tak, co dále?"

„Co dále? — Nebýval jste tam sokolníkem a milá-

čkem slečny naší? Nechytával jste veverky a neslezl jste všecky, i nejvyšší stromy, co jich bylo v celém okolí? — A nedostal skrze vás jistý Mikeš jednou od hradníka bití, že vám dlouhý dřevec udělal, jímž byste byl mladému panu *Janovi* bezmála oko vypíchl?"

„Ano, můj milý Mikši," odpověděl Jarohněv usmívaje se — „týž nezdárný Jarohněv! Poněvadž jsi pak tehdáž pro mne věcí nepříjemných utrpěl, hle toť něco, abysi spláknl to nelibé zpomenutí z duše své a více jím ducha nekormoutil." Řka to vtiskl mu několik bílých grošů do ruky a srdečně mu jí potřásl.

Mikeš podíval se napřed na groše, jsou-li mišenské nebo pražské; pak je ale rychle Jarohněvovi vrátil, vrtě hlavou a řka: „Uchovejž Bůh, abych od vás, mladý pane, za to peněz přijal; toť bych se věru musil, co živ budu, v hrdlo styděti. Chcete-li mě potěšiti, vemte své groše zpátky — ačkoli jsou pravé *mišenské*, dobrého zrna i rázu. A vězte, že jsem se o té příhodě toliko proto zmínil, abych paměti vaší ku pomoci přispěl."

Jarohněva těšila ta upřímná náklonnost sluhy hradeckého, a onen vida tvář panicovu přívětivou, pokračoval švitorně dále: „Aj, což jste za ta léta, co jsem vás neviděl, vyrostl a sesílil! Stalť se z vás, jak vidím, statečný bojovník. *Nyní* by vás měla naše slečna viděti! Onať na vás již jako dítě vždy mnoho držela."

Jarohněv povzdechnul sobě tiše. „Je zdráva slečna Berta?" tázal se, jen aby vnitřní pohnutí své poněkud ukryl.

„Slečna Berta kvete jako růže — a je tady v Praze u dvora, — a zítra, slyšte, bude seděti zde na rynku pod damaškovými nebesy a rozdávati rytířům odměny při slavném turnaji. O, to bude sláva! Mně jde hlava kolem, jak si jen na to pomyslím."

I Jarohněvovi šla hlava kolem, ne sice před slávou příštího dne, leč pomněním na tu, jejížto obraz ustavičně v srdci choval co posvátný talisman veškerého bytí svého. „Víš to jistě?“ tázal se sluhy.

„Aj, jakž bych nevěděl? Vždyť déle šesti neděl šila slečna Berta s Kunkou nožířovic o modrém aksamitovém rouše i vkouzlila veň rukou umělou velké stříbrné květy, klasy, hrozny a Bůh milý ví, co všecko ještě více. Mimo to praskla na tu okrasu celá krabička co hrách velkých perlí, kteréžto slečna po nebožce mateři byla zdědila.“

„A v tom rouše,“ vpadl mu do řeči Jarohněv, „bude slečna Berta, jak díš, přítomna turnaji a odměny rozdávati?“

„Takť jest,“ dosvědčil Mikeš. „Sám král, Bůh ho zachovejž! na panu Oldřichu si to vyžádal, — a která také slečna v celém království českém by vyznamenání toho více zasluhovala? — Jeho královská Milost, ač mlad, ráčí míti tak dobré a šťastné nápady, jako kterýkoliv sebe starší král. Bůh ho chraniž!“

„Z hloubi srdce *amen!*“ ozval se Beneš; „nyní však dovol hovorný příteli, abych i já ti směl předložiti otázku, která sice netýče se ani zejtřejšího sedání, ani pana Oldřicha, ani slečny Berty, abrž jisté osoby, o které jsi se za řečí zmínil, — mínim totiž Kunku nožířovic.“

„Aha!“ pravil Mikeš a vloživ prst na konec nosu, usmál se potutelně. „Nu, co škodí? Vyť jste, bez pochlebenství budiž řečeno, švarný, ač trochu zhorka nakvašený panic, a panna Kunhuta, abych jedním slovem řekl, je ženská k světu podobná.“

„Chlape,“ osupil se naň Beneš, „co tím chceš říci?“

„Aj,“ odpověděl sluha pohledem jeho polekán, „zajisté nic jiného, nežli že je spanilá, vlídná, upřímná, zkrátka milování hodná panna a tak dále.“

„Co znamená to tvé: a tak dále?“ dorážel naň popuzený Beneš.

Mikeš přemýšlel o odpovědi, která by snad, byvši vyřknuta, místo ukojení toliko nové zjitření ze strany panicovy byla vzbudila, kdyby v témž okamžení skvostný vůz o trojím spřežení, doprovázený několika skvostně oděnými panošemi jízdnými, pozornost všech tří nebyl na sebe vybídl.

„Toť vůz páně!“ zkřikl Mikeš a s krátkým „s Bohem, pánové!“ zmizel, jako střela uháněje za vozem, jenžto se právě do dvoru králova zatáčel.

„Tu ubíhá prokletý holomek pod jalovou záminkou,“ horšil se Beneš, „a myslí, že vyhrál; ale Bůh mne zat...“ doložil, ústa křížem žehnaje, „nenaučím-li ho při opětném s ním se shledání, jak mluviti slušno o pannách zachovalých!“

Bezděky přelítl lehký úsměv rty Jarohněvovy. „Zdáť se, že láska tvá za ten čas, co jsme byli z vlasti, zrostla jako topol do nebes se pnoucí; aspoň dokazuje *ta* tvá horlivost, s kteroužto prostořekost nejápného Mikše pokárati hrozíš, že ti Kunka nikoli není tak lhostejná, jakož jsi mně i jiným druhdy namluviti chtěl.“

„Tos mi neporozuměl a jiní tolikéž. Lhostejnou mi Kunka nebyla nikdy! Jak bych jinak byl k vůli ní hodiny, ježto jsem božským Pieridkám měl zasvětiti, ztrávil u jejího rámce, hledě brzy do jejích tmavých očí, brzy zas na umělé vyšívání, a ruku svou v nadívání jehel cviče? A neváže-li mě k ní i živý cit lásky, vížeť aspoň slib, který jsem jí dal ve blažené hodině: že jí věrnost až do smrti zachovám — a tomuto slibu svému hodlám dostáti navzdor všem uštěpačným jazykům.“

„As tak,“ prohodil Jarohněv žertem, „jako jsi do-

stál slovu mistru Rokycanovi danému, že nevyjde kletba z úst tvých.“

„Chceš mě mermomocí uraziti?“ zvolal Beneš, vytřeštiv oči a zahořev ve tváři. „Věru, kdybych neprohlédal k tomu, že jsem tě od prvního okamžení našeho seznamu takořka výhradně pod ochranu svou přijal, vědělť bych, jak se za ústrk tento zachovati.“

Snad by se oba přátelé opravdu byli poškorpili, jak se to z příčin méně vážných nezřídka přihází, kdyby prozřetelnější Jarohněv nebyl učinil hádce konec, řka vždy ještě žertovně: „Pro Bůh, nezapomeňmež, že máme v zemi krále korunovaného — že tím samým všecky záště osobní přísně jsou zakázány, a že než orloj dvakráte uhodí, před něho se dostaviti máme. Podejž mi ruku, statný Beneši! My jsme nerozlučitelni. Osud nás spojil, a od té doby sobě náležíme — a já mám silnou naději, že vzdor tomuto okamžitému poškorpení o svadebním veselí tvém budu co družba ti po boku státi, pokudž, toť se rozumí, sličnou pannu Kunku vyvedeš.“

„Tys mlad, hochu,“ pravil Beneš obočí vraště, „i musímť jakožto v letech dospělejší to tvé nerozumné žvatlání trpělivě snésti; já jen sám na sebe se mrzím, že jsem, odkryv slabou stránku svou před tebou, v nepatrné věci této tak nedůtklivým se ukázal.“

Napolo smířeni odebrali se panicové do králova dvora. Tady jen hemžilo se od panstva; viděti tu vážné rytíře v kroji míru, dvořeníny skvostně oděné k poznání po chvátavém kroku, služebnictvo četné v pestrém davu; ale nikdo si nepovšimnul jinochů příchozích. Z hořejších síní zaznívala hudba a mezi tím cinkot stříbrných číší a hlučné volání: „*Zdráv buď král český!* Zdráv budiž Ladislav, dědic české slávy!“

Jarohněvovi dmula se prsa, slzy radosti vstoupily mu do jasných očí. Nyní tedy měly vzíti konec divé půtky fanatiků. zhoubné záště hrdých pánů, útisky mocných, spory podřízených, polemika kněžstva, bouře bezuzdé chatry, i jiné ohavy krvavé anarchie; vše se mělo vrátit do vykázaných kolejí a mír svatý panovati opět ve vlasti, Bohem hojně požehnané. Čechové měli požívati sladkého ovoce míru, a snad i jemu, sirotkovi, měla vzejíti na obzoru vyjasněném hvězda naděje. V tomto blahém pocitu pohřížen stál v předsíni, podepřen o pilíř, a jen polovičné dosléchal poznamy Benešovy, kteréž tento o mimojdoucích jemu do ucha šeptal.

Najednou zvoláno na blízku: „Ustupte panu Jiřímu Poděbradskému!“ Z obou stran ustupovali uctivě přítomní; ulice se otevřela a pan Jiří kráčel prostředkem, ohlížeje se vůkol, jakoby někoho v zástupu hledal. Konečně padlo oko jeho na Jarohněva: „Ah, jsi tady? Dobře! — A kde jest druhý? Honem! Jeho Milost žádá vás viděti. Za mnou!“

Pokorně následovali jej jinochové; dvéře vysoké se otevřely, i vstoupili do hlučné, nádherně ozdobené síně, kde mladistvý král, sedě na trůnu, pod korunou majestátu, obstoupen pány a ouředníky zemskými úctu a poklonu od těch přijímal, kteřížto nebyvše při hodech královských, nyní ze zvláštní milosti k políbení ruky připouštíni byli. Pan Jiří postaviv se po pravé straně trůnu, šeptal králi něco do ucha.

Král pokynul přívětivě hlavou a pan Jiří zavolal hlasité: „Jarohněve z Hrádku a Beneši z Vody, předstupte!“ Jinochové učinili, jak jim veleno, a poklekli na pravé koleno. S patrným zalíbením patřil král Ladislav na jich pěkné postavy i promluvil velmi vlídně: „To

tedy jsou ti mladí bojovníci, o kterých jsi nám, Jiříku, tolik chvalitebného pověděl? — Jsouť to statní, švarní jonáci, jakých rád mívám okolo sebe. — Jsemť mlad," mluvil, obrátiv se k ostatním pánům dále: „kdož mi toho zazlí, že k mladosti s obzvláštní náchylností se kloním?" A nedočkav odpovědi, pozdvihl hlasu, řka: „Jelikož na zejtřek pro naše i všech obyvatelů tohoto dobrého a věrného města obveselení ustanoveno velké rytírské sedání, a jinochové tito, ač se již v nejednom boji ctně vyznamenali, hodnosti rytírské posud nedosáhli, chcemeť sami na uznání služeb, pro dobré koruny české vykonaných, jich obou na rytírstvo pasovati, aby zítra i oni zároveň s jinými o skvělou odměnu udatnosti z rukou spanilých směli se pokusiti. — Podejte mně meč!"

I podali jemu meč sv. Václava, jenž obnažený ležel před ním na zlatohlavové podušce, a král vstana doteklse plochým ocelem předně plecí Jarohněvových a potom Benešových, a odříkav nad nima obvyklá slova obřadu, kázal jim povstati.

Ruměncová záře rozlila se po obličejích jinochů vyznamenaných, když na dané znamení povstavše, zmatené díky činili nejprvé králi Jeho Milosti, pak i panu Jiřímu, jenž ale pohledem i rukou jich od sebe tiskl.

Ještě jiná jména provolával pan Jiří, a král na odcházející mladé rytíře ještě jednou vlídně se pousmál: „Tedy zítra ve šrancích opět se uvidíme!"

Tato vlídná dobrotivost králova velmi dojala přítomné dvořanstvo, toliko na obličejích některých starších pánů bylo viděti stín nespokojenosti s tímto jeho počínáním; ale přímý Ladislav to nezpozoroval, neboť pravil hned na to k panu Oldřichovi Hradeckému žertem: „Spanilá sestra tvá bude tomu povděčna, když počet zápas-

níků o odměnu z ruky její rozmnožím. Možná, že šťastnému vítězi se podaří i srdce královny turnaje vybojovati.“

„Sestra má, Milosti královská,“ odpověděl Oldřich chladně, „netouží ani po rozmnožení ctitelů krásy své, ani po brzkých vdavkách, onať toliko k výslovné žádosti krále svého a na mé vlastní přimlouvání odhodlala se k úloze, kterouž jste ji obmysliti ráčil.“

„Tím ochotněji uznáváme povolnost její a chcemeť jí toho vším dobrým zpomínati; od tebe pak, pane Oldřiše, očekávali jsme toliko díků za to, že jsme skromnou a sličnou violku ze stínu na slunce přesadili.“

Hradecký se uklonil, a král obrátil se k mocnému Rožmberkovi: „*Domine de Rosis*, kdybys byl svobodný a trochu mladší, tobě bych přede všemi přál nadzmíněného dvojnásobného vítězství.“

„Milostivý králi!“ odpověděl Rožmberk, „přejtež mně vítězství nad nepřátely Vašimi veřejnými i tajnými; krev Rožmberků a Hradeckých jest tatáž, jakož i znak jejich.“

„Tím lépe,“ odpověděl král, „kolik větví růže, tolik podpor trůnu!“

Tak měl pro každého nějaké laskavé slovo, a všickni přítomní byli z přímosti a srdečnosti jeho nanejvejš potěšeni. A ten král, jejž národ velebil, plesaje nad početím vlády jeho nadějné, byl patnáctiletý mládenec. A předce jásali Čechové; neboť jméno královské jest svaté heslo národu, květ obecné naděje, útočiště potlačených, strážce míru, slunce spravedlnosti, střed povinné věrnosti, a byť jméno to náleželo — nemluvnému dítěti.

Kapitola dvacátá.

A teď ven, rytíři! k potýkání,
Ke slavnému pospěš turnaji!
Dnes ať mizí všecko ukrývání,
Tváře tvoje ať se netají!
V. Svoboda.

Na staroměstském náměstí bylo všecko jako kouzlem proměněno. Od tejnského kostela až k radnici bylo veškeré prostranství zahraženo šranky červeně a bíle obarvenými; zem tehdáž ještě nedlážděná na půl střevíce zvýší posypána pískem říčním. Po jedné straně táhly se prkenné, naspěch zrubené pavlače, do nichžto se vcházelo z domů měšťanských, a po druhé straně obmezovaly rejdiště vysoké, rovněž dřevěné tribuny, okrášlené drahými tureckými čalouny. Na tribunách viděti pleť krásnou ve věnci pestrém; nad vchodem pak uchystána zvláštní pavláčka pro trubače, ježto měli dávati znamení k početí a skončení boje. Dole na prostranném kolbišti proháněli se v divně zkrojených křiklavých šatech hlasatelé a štítaři, pořádajíce přípravy k turnaji dle pravidel přísných, ode dávna přijatých. Za šranky pak ržáli koně rytířů, držení od pacholat, pod zprávou je mistrujících podkoní. Vyšacení zbrojnošové připínali rytířům svým brnění, i nastal hluk hlasitého hovoru, řinkot zbraně, řehot konstva, ples diváků, volání hlasatelů, a vše to vystoupilo na stupeň nejvyšší, když na prostřední tribuně objevil se s dvořany svými král Ladislav, v šarlatovém, bílým atlasem podkládaném živůtku a hermelínovém, nedbale ohozeném pláštci; zlatý řetěz, třikráte okolo hrdla otočený, končil se na prsou penízem kulatým, na němžto ražen obraz rodičky Boží. Světlé kadeře pokrýval z částky birýt draze

vyšívaný, ozdobený zpředu velikým diamantem, za kterým zatknuto péro bílé, jenžto za každým hlavy pošinutím vesele se zahoupalo. Botky červené se zlatým třepením dobře s ostatním oblekem souhlasily. Obstoupen byl král z jedné strany panem Jiřím z Kunštatu a z druhé velemožným Rožmberkem. I zazněly trouby a zarachotily kotle na přivítanou po třikráte.

Touž dobou objevila se na protější tribuně panna sličná v průvodu přítelkyň a služebnic svých, oděná v modré aksamitové, perlami i drahým kamením hojně protkané roucho; řásný, běloskvoucí, do zadu shrnutý závoj splýval jí s vrchu hlavy po ramenou až k samé zemi. Bylať to Berta, slečna Hradecká, zvolená královna turnaje. I ji přivítaly trouby a bubny, a rytíři z protějška pozdvihovali točenice své, ba i sám král přívětivě rukou pokynuv, lehce se uklonil.

Dáno znamení a hlasatelé otevřeli šranky.

I vjel rytíř v odění ocelovém, modře napuštěném se založeným dřevcem; kůň jeho statný, dobře krmený, hrdě sobě vyšlapoval pod tíží železnou, jakoby ji ani neznamenal, jsa nad to sám zpředu po prsou obložen ocelovými pláty a na čele podlouhlým železným hrotem ozbrojen. Drahá pokryvka, stříbrem lemovaná, visela s beder jeho téměř až na zem; místo udidel zastupovaly zvonivé stříbrné řetízky, a na veškeré postavě bujného oře bylo znamenati, že sdílí pýchu a nádheru pána svého. Rytíř objel šranky třikrát do kola a pozdraviv krále nízkým ukloněním hlavy a shýbnutím dřevce, zastavil se před ozdobným lešením, na kterém slečna Berta Hradecká stan krásy a půvabu byla rozbila, a ukloniv se před ní ještě dvorněji, poodejel k hořejšímu konci šranků a stanul při štítu svém, jejž byl zbrojnoš jeho na místě vykázaném

na odiv vystavil. Na štítu bylo patřit půl orlice černé v poli žlutém, — a po lešeních šeptaly si paní i panny jméno rytířovo: „Khevenrode!“ — „Němec! Nu dej ti Pánbůh štěstí!“

Sotva rytíř u štítu svého byl se postavil, zazněla s pavláčky hudců zvučná fanfára, a proti němu vyjel Kuneš z Kostelce na zavalitém hrušáku, postava to athletská, sukovitá. Modrý pás plný stříbrných hvězdiček visel mu s pravého ramene přes pukléř skvěle pulerovaný k levému boku, modrá péra zdobila ocelovou helmici. Pozdraviv krále a skloniv dřevec dvorně před Bertou, objel rejdiště a stanul na dolejším konci. Dáno znamení a rytíři se založenými dřevcemi rozjeli se proti sobě prudce — ratiště rozlomila se — a rytíř německý ležel v písku. Kuneš z Kostelce ale toužebně hleděl k pavlanu, kde slečna Berta u prostřed sličných družic sedíc pod nádherným baldachýnem, lhostejně dívala se na zápas rytířů. I dal Kuneš štít svůj přinesti na protější kraj a pooddechnuv sobě maličko, směle vyzýval nového soupeře k boji.

Tři němečtí rytíři, jenžto z Rakous s Ladislavem byli přijeli, postavili se mu, a Kuneš jednoho po druhém skoliv, opět stanul u štítu svého, znovu soupeře vyzývaje. Ze všech stran zněla pochvala udatnému rytíři, ba i z nejedněch krásných úst zaslechl slova povzbuzující. Přátelé jeho sice radili mu, aby jiného koně zvolil, neb hrušák jeho byl pěnivým potem téměř všecken pokryt: ale on zhrdnuv vyzískaným vítězstvím, povrhl dobrou radou a dav znovu zatroubiti a provolati: „že hotov jest pro čest panny své, jejímižto barvami se honosí, s každým sobě rovným, buď on kdokolivěk, dřevcem i mečem veřejně se potkati,“ očekával hrdě odpůrce svého.

Dlouho nikdo se neohlásil, tak že hlasatel musel slova ta opakovati — až pak náhle vejel do šranků rytíř s hledím spuštěným v brnění outle a ozdobně pracovaném; oudy jeho nezdály se sice silnými a hmotnými býti, ale svížími; obratná postava jeho, jsouc více outlá nežli složitá, zvěstovala reka proslulého. Kůň jeho byl hubený, neouhledný, ale pečlivě čištěný a jak se podobalo všeliké nehodě uvyklý, pružný a vytrvalý. Na štítu rytířovu bylo toliko dvě slova čísti: „*Sloužímť věrně*". S potleskem uvítaly paní a panny na pavlačech neznámého rytíře, a mnohá z nich nechala bílý šátek svůj větrem váti na povzbuzení štíhlerostlého zápasníka.

Znovu zavzněly trouby a vesele zarachotily kotle. Oba rytíři rozjeli se proti sobě tak prudce, že mohútná dřevce jejich praskotem se roztříštila. Rytíř Kuneš zavrávoral v sedle od prudkého utkání, a však toliko na chvilku; neboť zpamatovav se brzy, požádal nového dřevce od zbrojnoše svého, chystaje se zápas obnoviti. Opět trčili proti sobě rytíři, jako dva turové stejné síly, z nichžto ni jeden ni druhý nemíní ustoupiti od zápasu smrtelného dříve, až by úplně překonal soka svého. Tehdáž přálo štěstí rytíři neznámému, anebo pravdivěji: obratnost a vytrvalost jeho zvítězila nad silou tělesnou odpůrce mohútného. Staloť se, že rytíř neznámý mimo nadání dal dřevci svému v samém utkání směr jiný; hrot ocelový vrazil přímo do mřežovaného hledí lebky Kunešovy, a rozbiv ji, zasáhl i čelo, z něhož na překot vyproudila se nachová krev; helmice opeřená spadla Kunešovi s hlavy, a za helmicí ubíral se rytíř sám, jak byl dlouhý, spadna pozadu s oře do písku, až ocel i kosti zadrnčely. Zbrojnošové přispíšili, aby rytíře svého těžkého brnění sprostili a stranou odvedli; neznámý rytíř ale i hned zaujal

místo jeho, a povzbuzen dosaženým vítězstvím k projevení dalších důkazů udatnosti své, počal nyní od sebe vyzývati jiné soupeře, kteříž také dlouho na sebe čekati nedali; neb tak veliký byl tehdáž v Čechách počet rytířů v boji vycvičených a oslavy žádostivých, že by snadno na sta jich byl mohl svolati, kteří by vesměs rádi byli boj před očima svého krále a tolika vznešených paní i panen podstoupili, kdyby jen každý z nich byl sobě opatřiti mohl brnění turnaje slavného dostojné i jiné neméně drahé věci, kterýmiž se dle obyčeje tehdejšího musil rytíř vykázati, chtěje při veřejném sedání pro čest zvolené panny své utkání v lesknoucí se zbroji podstoupiti.

Ještě dva odpůrce překonal rytíř neznámý s rovným štěstím; tu král, nabaživ se pohledu na půtky rytírské, dal znamení ke skončení boje: neboť ještě jiné hry měly se téhož dne provozovati a poledne již se bylo přichýlilo. Zavzněly tedy trouby s veselým rachotem měděných kotlů a rytíř s heslem: „Sloužímť věrně“ byl od maršálka turnaje za vítěze prohlášen a vyzván, aby otevřev hledí a oznámiv jméno své, přijal odměnu udatnosti ze sličné ruky vysoce urozené slečny Berty Hradecké.

I přiskočili štítaři, aby mu lebku odepnout pomohli. Při té příležitosti splynuly mu zpod lebky dlouhé snědé kadeře v lesknoucích se prstencích na ramena, a obličej kvetoucí, následkem prudkého namáhání ruměncem vysokým politý, pozdravil skromně obecenstvo žasnoucí. Mladý rytíř přiblížil se, doprovázen jsa maršálkem, k ozdobné tribuně, i pokleknul před královnou dne na jedno koleno, a tato poznavši druha svého dětinství, *Jarohněva z Hrádku*, překvapena citem okamžitým překonána vydala ze sebe slabé, napolo potlačené vzkřiknutí; brzy ale se zpamatovavši, podala klečícímu s libým úsměvem

odměnu za vítězství ustanovenou — růži zlatou překrásně pracovanou, řkouc: „Přijmetež, statečný rytíři, odměnu vítězství na povzbuzení k dalším činům udatnosti pro vlast, krále a ....“

Při posledním slově zajíkla se v řeči, tak že těžko bylo uhodnouti, co ještě doložiti chtěla. Jarohněv přijav odměnu, vtiskl směle ohnivé políbení na její krásnou ruku a pocítil slabé ztisknutí, které poznovu tak horoucí ruměnec vehnalo ve tvář jeho, že v patrné nesnázi zamlčev se, ani nevěděl, co na řeč slečninu odpověditi. I bylot povinno ještě pokloniti se králi, a milé bylo při tom podívání, jak srdečně Ladislav mladému reku v pochvalu rukou potřásl, přesvědčiv se, že vítěz dne jesti jeden z těch kteréž byl včera rukou vlastní na rytířstvo pasoval.

„Neřekl-li jsem,“ pravil k Jiřímu, „že ten mladý sokol letem orlovým poletí slunci slávy vstříc? — a neřekl-li jsem, aspoň jsem si to myslil. — Nevím, co mne k jinochovi tomu táhne —“ mluvil dále hlasem temnějším, tak že mu jenom pan Jiří mohl rozuměti; „to jediné vím, že jsa mu od prvního okamžení ze srdce nakloněn, přál bych sobě, jej při dvoru svém míti.“

„Přání Milosti Vaší,“ odpověděl Poděbradský, „jest pro každého věrného poddaného rozkazem; i nepochybujiť, že mladík tento, jenž, pokud mi vědomo, chud jest, za veliké štěstí sobě klásti bude, sloužit Milosti královské ramenem i srdcem.“

„Ty pravíš, že jest chud — a předce viděli jsme jej v brnění lesklém, za kteréž by věru žádný německý hrabě se nehanbil.“

„Domnívámť se,“ odpověděl Jiří, „že to kořist z Míšně, kdež mladý vítěz, jak již Milosti Vaší pově-

děno, pod nebožcem Pětipeským udatně a šťastně bojoval.“

„Tím lépe,“ pravil král dobrotivě. „Aby pak věděl, že sobě umíme vážiti mužů, kteří nejen v písku kolbiště, ale i v horkém davu bitvy hrálí a mečem zacházeti umějí, dejž mu věděti, milý Jiříku, že jest vůle a žádost naše, aby se u nás k večernímu banketu najíti dal.“

„Jinoch tento,“ odslovil Jiří po krátkém pomlčení, „jest, jak jsem již Milosti Vaší podotknul, chud, a rod jeho . . .“

„Nenáleží ku slavným — chceš bezpochyby říci?“ doplnil rychle král řeč Jiříkovu; „ale on bojoval pro slávu koruny české v Míšni, a nad to jesti vítězem dne; i nebylo by slušno vylučiti jej; a protož, Jiříku, daje výhost podobným námitkám, učiň, jak jsem velel, a budu ti za to vděčným.“

„O královská Milosti!“ zvolal Jiří, dojat jemnou srdečností královou; „velebímť já velikodušnost Vaši! Bůh Vás při ní zachovej!“

Poodstoupiv pokynul Jarohněvovi a zvěstoval mu s nelíčenou radostí, k jaké cti od krále Jeho Milosti jest vyvolen.

Mlčky a v uzardění uklonil se Jarohněv, jsa pomaten tolika důkazy čestného vyznamenání. Zatím počaly se hry nové: střílení z kuší k terči, házení těžkým plochým kamenem k cíli vzdálenému, běh v závod, zápas v křížky a těm podobné, kterým však král již přítomen nebyl, jelikož odebrav se záhy v průvodu četného dvořanstva zpět do králova dvora, zůstavil na místě svém pana Jiřího Poděbradského, aby řídě slavnost další, vysazené odměny jménem jeho mezi vítěze rozdal.

Ačkoli lid nemile nesl odstranění se královo od her,

v nichž toliko nižší šlechta a panošové účastenství měli, konaly se hry tyto nicméně s bujarou ochotností; neboť se dály před očima miláčka lidu, Jiřího, před nímžto jedenkaždý rád se chtěl vykázati silou, obratností a rekovnou vytrvalostí.

Za příkladem královým odstranil se i větší díl krásné pleti z okolních pavlačí, a Jarohněv nevida více hvězdu svoji, k níž poutem kouzelným byl upiat veškerý zrak jeho, smuten k odjezdu se chystal; ale nadarmo pátral v davu diváků po věrném druhu Benešovi, jenžto z lásky k němu všeliké potřeby k turnaji, oře i zbrojnoše ochotně byl obstaral a stoje pak za šranky co divák prostý, s dětinskou radostí na hrdinství Jarohněvovo se díval, každý smělý obrat jeho hlasitým chvály vzdáním a tleskotem rukou provázeje. Roznícenost jeho dosáhla stupně nejvyššího, když uviděl přítele Jarohněva skvělou odměnou vítězství korunovaného, i byl by snad v návalu radosti přeskočil zábradlí malované, aby veběhnuv na kolbiště, objal druha svého — kdyby jistá nenadálá okolnost mysl jeho lehce pohyblivou k jinému předmětu nebyla obrátila.

Z blízké pavláčky spadl totiž zrovna k nohoum jeho bílý šátek, dle jehožto vyšívání bez dlouhého hádání poznal, že některé z paní nebo panen náleží. Šátek zvednouti a po nejbližších dvou pavlačech očima mrsknouti, byl výsledek několika málo okamžení. Na rohu nejbližší tribuny setkaly se oči jeho s dvěma černýma, žhoucíma zrakoma, kteréžto náležely panně Kunhutě, ohnivé milence jeho, jenž i hned bez ostýchavosti na jevo dala, že ztráta jí se týká. Rytíř Beneš, takť jej musíme od nynčka jmenovati, při vší své hranatosti nebyl nikoli tak nejápný, aby byl váhal větrem odnešený šátek vlastnici navrátiti, pročež prodrav se rychle zástupem, v brzce stál

vedle Kunhuty studem se pýřící, kterážto přijavši ztrátu z ruky jeho, jala se děkovati slovy libými, jevíc při tom podivení své, jaktě on, o němžto řeč šla, že bojuje v Míšni, teď mimo nadání v Praze se nachází?

„Ty milý Bože!“ zvolal Beneš z Vody rozmarně. „Jakéhož tu divu, když obyvatelé veškeré země k slavnosti do Prahy pílí, že i sluha tvůj mezi nimi se nachází, nechtě býti posledním? Abych ale opravdovějším byl: proč medle nevidím tebe, dívko má, v průvodu slečny Hradecké? Snad-liž otec tvůj s panem Oldřichem se rozkmotřil?“

„Aj,“ odpověděla dívka švitořivě, potěšena jsouc, že ji Beneš *svou* byl nazval; „aj, myť již dávno nejsme v Hradci, nýbrž zde v Praze. Otec uslyšev, že již předce jedenkráte král v zemi a všeliké staré záští zapomenuto, přestěhoval se bez průtahu sem do domu svého; nyní pak najav schopných dělníků, prozatím provozuje výnosné řemeslo své, kuje meče, dýky i nože — než se mu poštěstí, u mladého krále sebe ospravedlniti a snad i ouřadu před tím zastávaného opět dosíci.“

„Bůh mne tresci,“ utrhl se Beneš, „přeji-li mu k té smělé naději štěstí!“

„A smí-liž dcera jeho tázati se: proč?“

„I proč by nesměla? — Obdržíť za odpověd: Beneš z Vody, ačkoli ode včírka *rytíř*, králem samým pasovaný, jenž od té doby každému v zemi buď on kdokolivěk — krále jediného, jejž Bůh žehnej, vyjímaje — smí se rovnati, bojí se nicméně, aby nožíře Pavla, kdyby žádaného ouřadu dosáhl, zlý duch pýchy poznovu neposednul a láska naše, která se již na léta táhne, v pýše této konečně hrobu svého nenalezla.“

„To se mejlíš,“ přejala mu řeč Kunhuta. „Neštěstí zmírnilo povahu otce mého, učinivši jej vlídnějším, sná-

šelivějším a dobrotivějším. Když uslyší, že Milost královská tak velice tebe vyznamenala, budeť to proň jedna z nejvážnějších pohnútek, smířit se s tebou a sňatku našemu uděliti otcovského požehnání."

„Kdyby pak ale urputně stál na svém? Kdyby nechtěl dceru dáti tomu, jehožto hlava již jedenkráte na špalku popravním ležela?" — Pomlčev chvilku, mluvil trpce dále: „A což, kdybych snad já, ačkoli jsem dobrý křesťan — což mně mistr Rokycana dosvědčí — což kdybych já, maje na paměti toto neslýchané pohanění, muže toho nemohl nazvati tchánem neb otcem — což napotom?"

Kunhuta řečí touto polekaná zavřela své krásné oči a byla by snad do mdloby padla, kdyby ji silné rámě Benešovo bylo nezadrželo. Celý ten výjev nehodil se pro veřejnost, tudy uznal Beneš za dobré, pannu z tísně vyvesti a očím zevlujících diváků vytrhnouti. Vděčně a přítulně přivinula se láskochorá dívka k němu. —

Anoť se tyto věci dály, jel rytíř Jarohněv, provázen lidem jej obdivujícím a pokřikujícím, do hospody své. Děje tohoto dne míhaly se mu v hlavě neurčitě, jen jako krásný sen; i sahalť bezděčně po sobě, aby se přesvědčil, zdali to skutečnost či pouhý přelud mámivé obraznosti. Lid pomalu se roztratil, a on přicházel sám k sobě.

Složiv se sebe skvělé brnění, upamatoval se, že jest pozván ku plesu královskému, kdež bezpochyby Berta, duše jeho, obklopena květem panstva a rytířstva ve vší své kráse zářiti bude. Při tom pomyšlení obíhala krev prudčeji v žilách jeho, jakoby ohněm puzena; i musil čelo ochlazovati na stěně, aby nepokoj v sobě utišiv, k nějakému rozmyslu se dostal.

Nikdo nebude se diviti, že kromobyčejnou péči vynaložil na úpravu oděvu svého. Hodina večerní se blížila,

a on posud nepokojně přecházel komnatu, všelicos na obleku svém měně a urovnávaje. Konečně byl hotov. S tlukoucím srdcem šel do králova dvora, nádherně osvětleného.

Chvilku pobyl v předsíni mezi služebnictvem, aby smysly rozptýlené shromáždiv, se zpamatoval; pak ale bez nejápné ostýchavosti vstoupil do velké, draze ozdobené síně, kde již hlučná hudba vesele zaznívala při jasné záři světel nepočetných, o zlaté kortýny a draperie silně se odrážejících. Mladí rytířové v bílých, tuhých okružích a hávech aksamitových, stříbrnými knoflíčky hustě posetých, paní i slečny z nejpřednějších rodů českých, ve dlouhých po zemi se vlekoucích, perlami ozdobených šatech činily shromáždění nad míru skvělé. Bylť to výbor tehdejšího světa krásného i vznešeného. Oděv Jarohněvův byl u přirovnání k jiným velmi jednoduchý, ač úpravný; ale štíhlá vznešená postava jeho zajímala velice na první pohled. Tvář svíží, mladistvá, na niž dosud nižádná náruživost znak svůj nevyryla, oko plamenné, významné, čelo jasné jako obloha jitra letního, slušnost v chůzi i obratech — vše to působilo tolik, že soudné zraky paní i panen s libostí prodlívaly na mládci, jim všem nepovědomém.

Jedna druhé šeptala: „Toť vítěz, jenž při dnešním sedání odměnu obdržel.“

„Věru, švarný jinoch! Jak se jmenuje?“

„Tuším, že Jaromír neb Jaroslav.“

„Pravíť se, že pochází z chudého šlechtického rodu?“ — „A k tomu je prý sirotek?“

„Nu na sirotka je to dost, když pět nebo šest rytířů starších, než je sám, ze sedla vyhodí — a každý z těch zkolených sobě na síle a obratnosti své nemálo zakládal!“

„Za vše to,“ pravil kdosi jiný na blízku, vmísiv se do rozmluvy, „má děkovati panu Jiřímu z Kunštatu, jenž ho z prachu a bláta zdvihl, — a takových stvůr Jiříkových jest tu asi více, než by býti mělo.“

Takové a těm podobné rozprávky o Jarohněvovi kolovaly v síni, až se dostaly i k uším slečny Berty Hradecké a vyvolaly krásomilý ruměnec na tvář její.

Brzy na to otevřely se do kořan dvéře od pokojů královských, šepot náhle utichl, a král v průvodu pana Jiřího a jiných vznešených hostí vstoupil do síně, kdež jej hlučná intráda, plesný pokřik a vání bílých šátků ženských radostně uvítalo.

Král se vlídně uklonil, a srdce všech přítomných tlouklo mu vstříc. Oblek jeho byl velmi vkusný. Krásné světlé kadeře splývaly zpod červeného, bíle vykládaného birýtu na ramena; zlatohlavový, perlami protkaný háv přiléhal těsně na outlé tělo, utužen páskou vyšívanou, na nížto se třpytilo kamení zámorské ceny velké, prací umělou v zlato zasazené; prsa krášlil zlatý řetěz třikrát kolem hrdla otočený, na němžto zavěšena medallie téhož kovu, s vyobrazením nejčistší panny, památka to po nebožce matce, královně Alžbětě; k tomu nohavice prolamované, stužkami hedbávnými ozdobené a — červené, stříbrem kované botky.

Vše to slušelo králi mladému výborně. Jasnýma očima rozhlížel se po síni, usmívaje se vlídně. Několik urozených paní i slečen byly oučastny čestného vyzvání k tanci králem samým, mezi nimiž byly první: spanilá choť Jiřího, Johanna z Rožmitálu, a Berta Hradecká, královna plesu.

Vše bylo rozníceno milostnou přívětivostí královského mládence a veselost nelíčená zmáhala se za pří-

kladem jeho vůčihledě po veškerých síních králodvorských. Také Jarohněv osmělil se vyzvati Bertu Hradeckou k tanci. V umělém zaplétání i rozplétání kola rozcházely a zase shledávaly se párky, a kdykoli Jarohněv Bertě podal pravici, bylo mu, jakoby do ohně sahal.

S patrnou libostí hleděl na ně mladistvý král i pošeptal mentorovi svému, panu Jiřímu: „Tam ten párek je pro sebe jako stvořen. Nemejlím-li se, jest mladý rytíř, co tancuje s milostnou Bertou, vítěz dnešního dne?“

„Týž,“ doložil Jiří, „jejž Milost Vaše včera na rytířství pasovati ráčila.“

„Nu, onť — při popeli slavného otce mého! dokázal, že vyznamenání toho v plné míře hoden. — Jak že se jmenuje?“

„Jarohněv z Hrádku.“

„Již jsem tuším se vyjádřil, že bych ho rád měl při dvoře svém. — Ručíš-li mi za jeho věrnost?“

„Pokud jej znám,“ odpověděl Jiří ochotně, „se jměním i ctí.“

„Tedy mu oznam jménem naším, že, pakli hotov, nám sloužiti věrně a beze lsti, jakož na dobrého člověka sluší, může třeba hned zítra nastoupiti povinnosti komorníka našeho, a dolož, že mu ráčíme býti milostí svou zvláště nakloněni a že vůle naše, jemu za věrné služby, kterých se od něho pevně nadějeme, nyní i budoucně vším dobrým se odsluhovati.“

Pan Jiří uklonil se, maje srdečnou radost z povýšení Jarohněvova; ale závistiví nepřátelé jeho, dostavše o tom vítr, mluvili i hned bezstoudně, že králi nezkušenému vnucuje lidi, jemu, Jiřímu, oddané a že nikoli král, abrž on sám, jako prvé, i budoucně zemi s přívrženci svými spravovati nepřestane.

O tom všem ničehož nevěděl Jarohněv. Jemuť vzešla hvězda naděje nejsmělejší. Dosti měl na tom, že byl Bertě na blízku, že hleděl do jejích čistých, nebeských zraků, že ruku svou směl vložiti v ruku její, a při tom v duchu kochati se blahou nadějí, že ta, již od outlého mladictví svého ctil i miloval, ta, k níž teď všecky zraky mužské co k slunci toužebně se obracejí, ta, jenž bývala vždy jediným cílem veškerého snažení jeho, konečně snad předce jedenkráte jemu se dostane; a však naději tu skrýval tajemně v hloubi srdce svého, boje se, aby snad ruka nepříznivá před časem nepodkopala chrám štěstí jeho.

Jen málo slov promluvili spolu Jarohněv a Berta; ale i těchto málo slov postačilo k vyměnění citů nejvřelejších. Když Jarohněv po skončeném plesu opouštěl síň královskou, nebylo v celém světě člověka nad něj blaženějšího.

Kapitola jedenmecítmá.

Národy Pannonské spravoval jsem i Labsko udatné,
I chladným lučiny proplavené Dunajem.
Již měla mi dcera krále Galův zasnoubena býti
A měla dáti mi pak závazek otci milý:
Naděje marna byla! ve mladistvém já věku zesnul:
Ten tělu hrob, duši mé hvězdy uchystaly byt.

Bohuslav z Lobkovic.

Neníť oučel náš zabývati čtenáře vypravováním příběhů politických, jenžto se za kratičkého panování krále Ladislava v Čechách i jinde sběhly, ačkoli by nám dosti látky podaly k vylíčení zajímavých událostí. Dosti bude, když povíme, že Ladislav, příjmím *posthumus*, nezdržev

se po korunování svém dlouho v Praze, s panem Jiřím i do jiných zemí, Slezska, Moravy, Rakous a Uher se odebral, a při všech těch jízdách byl Jarohněv z Hrádku věrným průvodčím jeho; neboť jemu král velmi byl nakloněn.

V Čechách zatím rokováno pilně o to, aby navržené zasnoubení Ladislava s Magdalenou, dcerou krále franckého, ku poctivosti národu českého v Praze se konalo, čemuž pak ani Uhrové ani Rakušané přivoliti nechtěli. Tuto rozepři opět pan Jiří, maje přízeň a důvěru královu, přivedl ku konci, k obecné spokojenosti Čechů, jimž posléz oznámeno, že svadba v Praze slaviti se bude. Král Ladislav odebral se na to z Vídně do Prahy a stavové, potěšeni nad rozmyslem jeho, počali činiti slavné přípravy ku svadbě. I bylo vypraveno slavné poselství pro nevěstu v počtu sedmi set koní; mezi posly byli nejznamenitější: Zdeněk ze Šternberka, nejvyšší purkrabě pražský, a dva biskupové. V jich společnosti jelo také dvacet paní a panen českých z rodů nejvzácnějších. I vezli s sebou za dar nevěstě osmdesát koní bílých, jichžto udidla zvonila stříbrem a těla pokryta drahými, zlatem lemovanými pokryvkami. Šest vozů, zlatohlavem pokrytých, vezlo roucha pro nevěstu určená, ješto byla vesměs perlami a drahým kamením krumplovaná, i mnohé jiné vzácné dary, jichž by těžko bylo vypočísti.

Na staroměstské náměstí pak s velikou pilností sváženo dříví, z něhož se měla postaviti podlaha prkenná na sloupích, k tanci i jiným veselým zábavám, tak aby pod ní mohli s koňmi i vozy jezditi a aby se mohlo z ní do každého domu v rynku choditi; neb tu měli králové a knížata se veseliti.

Veliký počet knížat z okolních i vzdálených zemí,

čtyři kardinálové, císař Fridrich i císařovna Leonora čekáni byli do Prahy a to nejen k oslavě svadebního veselí tohoto, nýbrž že tu v hlavním městě českém mělo mimo jiné věci o tom rokováno býti, aby křesťanstvo ze vší Evropy táhlo válečně proti Turku, ouhlavnímu nepříteli krve křesťanské.

Ach, všecky tyto slavné přípravy měly v krátce přijíti nazmar, jako když bouře krupobitná za jedinou strašlivou noc zmaří veškeré osení, všecku krásnou naději rolníkovu!

Bylot to v neděli po sv. Alžbětě, ant král Ladislav s Jiřím Poděbradským a jinými pány stál kmotrovstvím dítěti Zdeňka Šternberského, nejvyššího purkrabě pražského, na hradě svato-Václavském. Křtiny byly skvostné, ačkoli otce nebylo doma, a král dočkal na hradě až k večeru. Nenadále ale zavolav Jarohněva, těch dob prvního komorníka svého, poručil mu, aby dal rychle osedlati koně; neb se mu hlava byla rozbolela.

Celou následující noc spal nepokojně a nazejtří vstav, chtěl urovnati rozepři, vzniklou mezi Jiřím z Kunštatu a pánem z Černé Hory, kterýž byl Jiřího veřejně pohaněl. Ačkoli mu od Jarohněva i ostatních komorníků raděno, aby šetře svého zdraví, ležeti zůstal a rozsouzení pře na jiný den odložil, předce z dobroty své přemohl se a vzav na sebe toliko čechel, čubu a červené botky, posadil se v síni královské na soudu, aby tu při slyšel.

Na smrt bledý seděl tu královský mládenec a temným, tichým hlasem vynesl rozsudek. Všickni přítomní zděsili se nad jeho zsinalou tváří, a večerem proskakovaly po městě rozličné znepokojující hlasy o králově nemoci.

Zatím král téhož dne večeřel v obyčejnou hodinu a nenalezaje chut na krmích, kázal sobě přinesti řepy syrové i řekl k Jarohněvovi: „Milý hochu, mně je zle!“

Ouzkostlivě přiskočil věrný mládec, nabízeje se běžeti pro lékaře; ale dobrý král pravil: „Nikoli! aby snad celý palác zbytečně nebyl zbouřen; ačkoli cítím na sobě mdlobu neobyčejnou; a však doufám, že mne to přejde. — Co myslíš, Jarohněve, daleko-li as mohou býti poslové, jenžto se vypravili do země francké pro nevěstu mou?“

„Dnes již mohou býti v Paříži, královská Milosti!“ odpověděl Jarohněv.

„Ach,“ pravil král, „snad ani jich ani choti své nespatřím!“

„Pro Bůh, královská Milosti, neračtež tak mluviti a věrného sluhu svého zarmucovati!“

Lehký úsměv přelítl na kratičké okamžení bledou tvář královu, jako když paprsek zimního slunce padne na pustou holou krajinu, i řekl: „Kdybych měl umříti — i ty, Jarohněve, těžce mne pohřešíš; neboť pro tebe hodlal jsem mnoho učiniti.“

Jarohněvovi vstoupily slzy do očí, i chtěl mermomoci ze síně, oby oznámiv nebezpečí královo, lékaře zavolal; král však velel mocně: „Zůstaň! Já, pán tvůj, ti to velím. Vezmi světlo a posvěť mi na lůžko.“

I šel. Na klekátku před obrazem Panny neposkvrněné vykonal večerní modlitby své a leže již na lůžku, pravil jako v předtuše: „Jáť myslil říše mně svěřené uvesti v mír a rozkvět — a Bůh snad ustanovil jinak. Slýchalť jsem, že hvězdy vycházejí i zapadají, — má snad nyní zapadla. — Dobrou noc!“

Komorníci rozešli se smutně.

Jarohněv spával obyčejně v předním pokoji; ale této noci netroufal sobě položiti se na lůžko, ačkoli ho král

dobrotivý k tomu měl. I zůstav seděti vně na prahu, poslouchal s ouzkostí každé dýchnutí královo. Uslyšev jej sténati, neměl pokojné chvíle; tiše pootevřel dvéře pokoje. Král nespal, a na pozeptání Jarohněvovo tajil těžkost svou, aby jej o sen nepřipravil.

Jarohněv byv podruhé odbyt, bděl ještě u samých dveří, a zaslechnuv opět krále sténati — mohlo být okolo hodiny třinácté — navzdor zápovědi běžel v noci pro lékaře a zburcovav jich několik, uvedl je k loži nemocného krále. Tito, vesměs učedníci mistra Křišťana, dle tehdejšího ducha věku počali divně bájiti o vlasaticích a jich vplyvu na zdraví královo, hádajíce se mezi sebou slovy učenými, a hádka jich trvala za celou hodinu, tak že nad hádáním jejich vzešlo jitro, aniž se na čem ustanovili. Užívánoť sice prostředků na ten čas obyčejných a běžných, ale o způsob nemoci královë trvala hádka urputná dosaváde, až komnata ložní naplnila se panstvem; neboť pověst o nemoci Ladislavově co jazyk ohnivý rozlítla se po městě, a všickni, kde kdo byli, zděšeni spěchali do paláce, aby zvěděli jistoty. Pan Jiří stál u lože králova v slzách, a král nechav ruku svou v jeho spočinouti a maje tolikéž slzy v očích, pravil smutně:

„Jiříku, tvá věrnost jest mně dobře známa; skrze tebe všickni Čechové jsou mne králem až do dnešního dne jmenovali. Domníval jsem se, že dosáhnu toho království, které jsi mi způsobil; ale poněvadž se jinak líbí Pánu Bohu — buď jeho svatá vůle; neb já jistě umříti musím.“

Pohnut ještě větší žalostí, odpověděl Jiří: „Nikoliv, králi můj! Bůh toho neštěstí na zem naši nedopustí. Zapudiž Milost Vaše tyto trudné myšlénky!“

Ale Ladislav cítě na sobě hodinu poslední, mluvil

vždy snažněji: „Jiříku, netěš mne marně — vímť já, že umru. Před těmito pány, ježto beru za svědky své poslední vůle, dvou toliko věcí na tobě žádám: jedno, abys toto království spravedlivě spravoval a nad sirotky, vdovami a chudými ochrannou ruku držel — druhé: kdož jsou se mnou z Rakous přijeli, aby je pokojně odsud propustil.“

A Jiří těše napořád krále nemocného, pravil: „Ani jednoho ani druhého nebude potřebí; neb Milost Vaše bohdá pozdravivši se, všecky tyto věci sama říditi bude.“

Ale král nedaje se touto útěchou odbýti, ujal jej poznovu za ruku a tichým prosebným hlasem řekl jemu: „Slibiž mi, Jiříku milý, že tak učiniš, a já za tebe Boha prositi budu. A poněvadž za slušnou věc prosím, ty prosícímu neodpírej.“

A Jiří nemoha se déle zdržeti hlasitého pláče, odešel z pokoje. A hned na to vstoupil děkan kapitoly pražské s několika žáky, a Ladislav podav mu ruku, vyjádřil žádost, aby zpověď jeho vyslyšel. I odešli všickni z pokoje a byvše opět zavoláni, spatřili krále velmi slabého. A když přijal svátosti, modlil se před křížem „Otče náš“ i říkal až do konce. A když přišel ke slovům: „Ale zbav nás od zlého“ — vypustil ducha. A tu nastal nářek a pláč a zmatek náramný.

Jarohněv klečel v slzách u lůžka zesnulého pána, líbaje jeho studenou ruku. Smrtí královou zatemnila se náhle hvězda naděje jeho; neboť bylo se báti, že strany, sotva napolo smířené, opět proti sobě válku zdvihnou a stohlavá hydra rozbroje opět zuřiti bude po milé vlasti. Jeho májové sny o krásné budoucnosti rozplynuly se v šerou mlhu.

Nikdo si nepovšimnul truchlícího jinocha; vše šlo

různo; páni sestupovali se v radu, i bylo viděti na jejich dlouhých obličejích, jak nebezpečná doba opět nastala zemi nenadálým tímto neštěstím.

S násilím musili odtrhnouti věrného jinocha od mrtvoly, s nížto se rozloučiti nechtěl, a teprv když tělo královské odnešeno do velké síně, kdež nedávno před tím zaznívaly veselé fanfáry a hlučné plesy, poněkud se zpamatoval.

Tamť tedy u prostřed síně ležel mládenec spanilý, sedmnáctiletý, co květ kosou smrti podťatý, na loži zvýšeném. Čvernásobná řada svící sesílala žlutou záři na jeho i v smrti sličnou tvář; ostatní tělo bylo přikryto modrým, zlatě květovaným aksamitem. Lid se hrnul s pláčky do síně; neb každému povoleno podívati se na zesnulého krále. Zvláště hojný byl počet panstva, přicházejícího spatřit ještě naposledy mocnáře, jenž jako hvězda, sotva na obloze nebeské se objevivší, k zármutku všech dobrých příliš záhy pohasl.

Mezi těmi, jenžto přicházeli uvidět královu tvář, vzbudila na sebe zvláštní pozornost Jarohněvova paní v rouše fialovém, závojem zastřená, zrůstu sličného, provázená mladým rytířem, jejžto Jarohněv v prvním okamžení poznal. Bylť to Kuneš z Kostelce, sok jeho na turnaji korunním i — v lásce. Tušení jakési pravilo mu, že paní zastřená jest *Berta.* Ale v tom též myšlénka hrozná projela srdce jeho, že snad *ona*, jižto mínil, jest chotí rytíře ji provázejícího; neboť důvěrně se podpírala na ruku jeho a pohlédnouc na mrtvolu královskou, pravila k němu: „Tak zachází všeliká moc, krása i sláva světa, co bublina lesknoucí se na chvilku barvami duhovými! Nikdy ještě nevtírala se mi ta myšlénka tak mocně jako dnes, při pohledu na zsinalou tvář tuto.“

„A předce tkví mír nebeský na ní,“ odpověděl rytíř, „jako na čistojasné tváři tvé.“

Mladá paní vzdychla. — Snad nebyla šťastná — snad toliko z donucení přátel podala ruku svou muži, jehožto milovati nebylo v moci její? — Takové traplivé myšlénky nabízely se mimoděk Jarohněvovi. S chotěm svým mluvila, — pro *něho*, ačkoli na blízku stál, neměla ani jediného pohledu, jenž by mu byl zjevil, že ho pozoruje. Dlouho stála Berta na stupních sarkofagu, jak se zdálo, v kormoutlivém zamyšlení, až ji průvodčí upamatovati musel, že k odchodu čas. Políbivši přikryvku aksamitovou, krokem se chvějícím sestoupila se stupňů.

I bylo jí těsně jíti okolo Jarohněva; šat její zašustěl blíže něho, jako před lety na hradě náchodském, a buďto tísní lidu se tlačícího aneb jinou náhodou stalo se, že ruka její, jako tehdáž, lehce zavadila o ruku Jarohněvovu.

Elektrický oheň projel na mžik veškeré žíly jeho. — Snad *není* posud vdána? — snad toliko přísně střežena od příbuzných svých? — snad mu chtěla dáti znamení, že až po tu dobu věrnost jemu zachovala, čekajíc, aby ji vysvobodil? — Tyto a podobné myšlénky křížily se v hlavě jeho. Již chtěl pustiti se za ní a na jevo jí dáti, že tajnému znamení jejímu porozuměl — že hotov jest vše i to nejtěžší podstoupiti pro ni; ale hned v druhém okamžení poznal, jak pošetilá a neslušná věc by to byla. Pohled na mrtvolu královskou a na šat dvořenínský vyvedl jej z květořiše snů mámivých na smutné nivy skutečnosti. — —

Bylot by obšírno, kdybychom čtenářům našim zevrubně popisovati chtěli slavný pohřeb Ladislavův. Na den sv. Klimenta byl s velikým pláčem lidu obecného

v chrámu Páně sv. Víta na hradě pochován v hrobě pradědа svého, Karla Čtvrtého. Nad hrobem rozlomen nejprvé znak jeho; potem zprávce země roztrhal praporce všech zemí, nad kterýmiž zemřelý druhdy vládnul, jednu po druhé. Posléz bílá mramorová tabule přilehla na černý otvor hrobky dědinné — a Čechové byli opět bez krále.

Brzy na to proskakovaly po Praze hlasy, že Ladislav umřel *jedem*, jimž lid lehkověrný uvěřiv, proklínal vrahy jeho. Nepřátelé Jiříkovi roztrušovali po městě, že on, Jiří, jsa vlády žádostiv, otrávil mladého krále — řepou. Proto prý nepustil žádného ku králi v nemoci jeho, kromě komorníka Jarohněva, přívržence svého; proto prý odstranil všecky německé dvořany, a proto prý konečně otekl život králův po smrti, až jej kusem aksamitu přikrýti museli, aby nebylo vidět naboptění. Zvláště výmluvným a oučinlivým v roztrušování pomluv těchto ukázal se Klamperna, jenž chodě po hospodách a pokoutních krčmách, rozpaloval mysli Pražan proti Jiřímu.

Pan Jiří však vědom jsa neviny své, zhrzel pomluvami láje i jich pohrůžkami. Mocnou rukou uchopil se vlády, jemu králem samým na smrtelném loži odporučené, vycházel veřejně jako prvé v malém počtu průvodčích, nevšímaje sobě prázdného křiku vrtkavé chatry; ale bezmála byl by padl co obět zrádné nástrahy nepřátelské.

Vracejícího se totiž jednoho dne pozdě na večer z radnice do paláce svého v průvodu dvou toliko sluhů a rytíře Jarohněva z Hrádku, jejž byl po smrti králové opět do služby své přijal, přepadlo ho v ouzké ulici několik odvážlivých zakuklenců. Při slabé záři hvězdiček zablesklo se proti němu asi dvanácte mečů. „Zkolte královraha!“ zvolal jeden z nich hlasem silným, a ke slovu tomu počali všickni dorážeti na Jiřího, jenž ovinuv

pláštík o levé rameno a o zeď se opřev, neohrožen mečem taseným na urážku tuto odpovídal. Nastaltě tuhý boj. Statečně pomáhal Jarohněv pánu svému, i jeden ze služebníků vytrval při něm; ale druhý zahodiv pochodeň, utíkal, jakoby mu hlava hořela tmou noční. Zakuklenci byli netoliko počtem silnější a lépe ozbrojení, abrž i drátěnými hávy chráněni; neboť když pádné rány Jiříkovy doléhaly na ně, cvakalo to jako železo na železo.

Navzdor této překážce byli již tři z roty padouchův učiněni neschopnými k boji; ale posud dosti jich pozůstávalo, kteřížto tím zuřivěji dotírali.

„Sem, věrný Jarohněve!“ zněl hlas páně Jiříkův, „nepouštěj se tak daleko mezi ně! — Ha při sám Bůh! to byla notná rána! — Zbaviž mne pak tohoto neodbytného, jenž se na mne věší jako klíště; ostatním já sám posvítím!“

Přivolaný panic proklestiv sobě několika obratnými výpady volný návrat, octl se rychle u levého boku páně Jiřího, a mládenecké síle i zmužilé vytrvalosti jeho musel konečně ustoupit i onen urputný vrah, jenžto nejzuřivěji na Jiřího doléhal.

Obyvatelé domů nejbližších, ze sna vybouřeni a hlomozem zbraně polekáni, otvírali okna; volání: „Vrahové! — Kde jste kdo, spaste duši!“ — rozléhalo se po liduprázdné ulici, a čím více zrůstal křik, tím hustěji padaly rány, tím horoucnější stávala se půtka. Již počínal umdlévati Jiří i dva soupeři jeho, an tu hořící pochodně zableskly se náhle na hořejším konci ulice: „Tamto jsou, tam!“ zavzněl hlas, jejžto Jiří i v hlomozu půtky hned poznal. Bylť to hlas sluhy jeho, hned z počátku boje uprchlého, jenž dostav se šťastně do paláců

páně, všecky dvořany i sluhy tam vyděsil a s nimi na bojiště pospíšil.

Jak mile hluk přicházejících obrazil uši zakuklenců, počali se jeden po druhém vytráceti a rozptylovati; tím snáze bylo přepadeným, ač valně umdleným, ubrániti se několika těm, ješto setrvali, nechtíce bez pořízení upustit od náběhu svého. — „Do pekla s tebou, ošemetný traviči!“ zvolal jeden z pozůstalých, jenžto se zdál býti vůdcem té roty. „Tvá hodina odbila — a nechť bych měl zároveň s tebou k ďábelskému kvasu se stěhovati!“ A řka to a popadna meč do obou rukou, napřáhnul tak lítě na hlavu Jiřího, že by ji byl bezpochyby rozpoltil, kdyby Jarohněv, vida nebezpečí hrozící, nebyl hbitě nadskočil, ránu ohromnou mečem svým zachytiv. Zbraň ocelová sesmekla se sice odporem tímto; ale hlavu hrdinného ochrance zasáhla tak prudce, že těžce omráčen i nebezpečně raněn, shrnul se něm k nohoum pána svého. Zatím přikvapili sluhové Jiříkovi, a zakuklenci poznavše, že záměr jich zmařen, dali se záhy na útěk; tudíž nalezeno na bojišti jenom několik mrtvol; neboť ranění pro strach vyzrazení ode druhů svých naspěch byli odvlečeni.

Statečný Jiří, okolo něhož sluhové jeho co včely okolo matky se byli shlukli, krvácel sice z několika ran, ale žádná z nich nebyla nebezpečná; tím těžší však byla ona, pod nížto zklesl k zemi věrný Jarohněv, smyslů zbaven. Při záři pochodní ohlédaly se rány jeho; i ukázala se hluboká rána nad levým uchem, z nížto krev napořád jarým proudem se prýštěla. I odnesli ho za mrtvého. Ostatní sluhové stíhali vrahy utíkající; ale tito majíce srozumění s některými zlomyslnými měšťany, zmizeli, jakoby do vody byli padli.

* * *

Jarohněv ležel v paláci Jiříkovu na smrt nemocen. Znamenitý lékař, učedník pověstného druhdy mistra Křišťana, hvězdáře, lékaře i rektora vysokého učení pražského, stál u lůžka, hlavou vrtě a latinu pro sebe mumlaje; vedle něho stál pan Jiří, vládce země, outrpně pohlížeje na mládce nemocného, který v zánětu zimničním nepokojně sebou na loži zmítal, a maje obrazy noci předešlé na mysli, křičel: „Ha, *té* ráně neodoláš! — To vezmi s sebou na památku! — Nu, Bůh ti buď milostiv!“ Po těžkém namáhání zklesl zpátky do měkých peřin, a zabrav se hned zase do třeštivých rozprávek, mluvil s nebožcem králem, tázaje se: „Jakže chutná Milosti Vaší ta řepa? — Lidé ošemetní pravili, že prý je posypána jakýmsi práškem. Hle nic toho!“ — I dělal, jakoby snažně s něčeho prach smítal, a brzy na to vzchopiv se divoce, tak že jej přítomní vší silou držeti musili, křičel, co měl hlasu: „Jen sem! — Tys Kuneš z Kostelce, znám tě, při sám Bůh, znám tě! S tebou měřil jsem se před očima krále — a ležels v písku — i nyní mi neujdeš! — Ha zhyň, zrádce!“

„Bude-li toto *delirium* trvati déle,“ praví učedník Křišťanův, ramenama krče, „neručím za život jeho.“

„Tak špatně by to vyhlíželo s uměním tvým, synu Aeskulapův?“ prohodil Jiří nevrle. „Co vám platna medle řečtina i latina, nemůžete-li se vší tou hatlaninou zachovati při živobytí ani toho, který jsa mlad, vzdorovati by měl šípům smrti? Byl-lis i ty mezi oněmi lékaři, co doléčili nebožtíka krále?“

„Ach ano,“ odpověděl lékař, trochu uleklý; „kdo však může pustiti se v zápas s věčnými zákony přírody? Kdyby se bylo králi zesnulému dříve pustilo žilou, kdyby nevčasná stydlivost jeho nebyla tajila hlízu, vyskytnuvší

se na místě tajném; — kdyby jiní lékařové, chtíce moudřejšími býti a davše jemu lík pro průjem, nad míru jej nebyli oslabili, snad — pravímť *snad* mohl na živě zůstati."

„Ach, snad, snad!" vzdychnul pan Jiří smutně, dlaň do čela tiskna. „Mně se zdá, že celé vaše věhlasné umění spočívá na jediném slovíčku: *snad!* Snad ale" — mluvil trpce dál, „předce bude možno jinocha tohoto vyhojiti, a protož radím, abysi zanechav učených kejklů, ze vší síly své přičinil se o zachování jeho. Třeba-li však zpružiti horlivost tvou, věz, že *já* to velím, i také přičinění tvé bohdá štědře odměním."

Jiří odešel a lékař zůstal s Jarohněvem samoten. Nemocný se utišil. Lékař pojav jej za ruku, pozoroval tlukot pulsovní žíly, a nemocný obrátiv se k němu, zvolal teskně: „Berto, znáš mne? — Ach já to cítím na lehounkém ztisknutí tvé outlé ruky — tys nešťastna, já to vím. Darmo ukrýváš tvář svou přede mnou, darmo bereš na sebe jinou podobu! Já bych tě poznal mezi tisíci i po pouhém šustu šatu tvého. — Mluv, chceš býti mou — věčně mou? *Ven* muselo to slovo, — nyní je víš — a nyní jest mi snáze. — Jest mi asi tak, jako když ondy při sedání vzal jsem zlatou růži za odměnu z ruky tvé. — Ach ta růže! — Kde jest má růže? — Vrahu!" vzkřikl zuřivě, uchopiv lékaře za hrdlo: „Mou růži vydej, sic bez milosti musíš umříti! — Umři, umři!" volal v šíleném *paroxismu*, a přivolaní sluhové musili s násilím vytrhnouti polekaného lékaře z rukou třeštícího nemocného.

Tak to s ním trvalo mnoho neděl. Neznalť žádného, ani Beneše, jej časem navštěvujícího: mluvíval zmateně, nespojeně brzy o turnaji, brzy o jedu, ba zas o Bertě, o svadbě a vraždě.

Konečně ostavila ho zimnice; stalť se tichým, ač slabým. Síla mládenecká počala vítěziti nad nemocí i odporným léčením. Sám pan Jiří častěji navštěvoval nemocného, a bera oučastenství ve strasti nebohého mládce, osvoboditele svého, zaň se obětovavšího, pečoval, aby mu bedlivě poslouženo i všemožně polehčeno bylo.

Nejvíce zábavy poskytoval nemocnému Beneš, jenž odedávna uvykl Jarohněva považovati za své druhé „já“. Skoro ob den přicházeje, věděl vždy jiné a jiné noviny.

„A což o Kunhutě své ani slovem se nezmíníš?“ pravil jednou k němu nemocný. „Buď se mi to zdálo, aneb jsem to skutečně slyšel, že jsi s ní již zasnouben?“

„Bůhtě můj svědek, že nelhu,“ odpověděl bodrý Beneš, „řeknu-li, že k zasnoubení mému jest mi tak daleko — jako k tvému.“

„K *mému!*“ usmál se nemocný. „Což víš ty o zasnoubení mém?“

„Snad více než ty sám.“

„Kterak to?“ tázal se Jarohněv, a růžová barva rozlila se po bledém obličeji jeho.

„Nechciť tě sice klamati marnými obrazy budoucího štěstí; ale neklame-li mne důvtip můj a svědectví jisté Kunky, kterážto za delší čas byla společnicí jisté slečny v Hradci, tedy tužbám tvým jiného nic v cestě nestojí než náramná pýcha Oldřichova a ošemetné pikle jistého ženicha, Kuneše z Kostelce.“

„Dvě podstatné překážky!“ vzdychl Jarohněv.

„Řekni raději: jedna, neb co jen první bude odstraněna — druhou, bohdá, meč tvůj nebo můj odklidí.“

Jarohněv ovinul ruku svou o hrdlo přítelovo, řka jemně: „Nedomnívejž se, Beneši, že bych snad tolik odhodlanosti v sobě necítil, postavit se v boj proti pře-

kážkám sebe větším. Pro odměnu takovou chtěl bych bojovati třeba s drakem stohlavým. Jen co Bůh mi popřeje ouplného zdraví, zotavíť se i rámě moje!“

„Bůh tě pozdrav a posilniž, bojechtivý hochu můj! ale já myslím, že to i bez boje půjde.“

„Víš snad něco více?“ tázal se Jarohněv dychtivě, hlavu k příteli nachýliv.

„Toliko to, že pan Oldřich Hradecký jest nejvejš nespokojen se sokem tvým, Kunešem z Kostelce, v jehož udatnost při jisté šrůtce nad míru zpoléhal. — Někteří hádají, že *on* byl jeden z těch, jenžto za oné noci vražedně vrazili na zprávce země, ne-li dokonce vůdcem jejich. To aspoň jisto, že byl toho času raněn a že pan Oldřich již pro podezření, kteréž naň padlo, jeho se odřekl. Náš pan Jiří ale od těch dob získal valně v přízni těch, jenžto mu dříve nehrubě přáli.“

„A kdyby tomu všemu tak bylo, jak povídáš — co následuje z toho?“

„Co? — Nu, praví se silně, že pan Jiří bude králem! Onť po mnohá léta dokázal, že je schopen zemi zpravovati, a někteří páni myslí, že by nebylo zle, kdyby místo některého neschopného, jazyka, mravů a práv našich neznajícího cizince, zvolili pána českého, o kterémž jistotně vědí, že mocen jazyka i meče.“

Jarohněv zaplésal: „Dejž Bůh, abys pravdu mluvil! Snad by okřála napotom země česká po tolikerých bouřech a rozbrojích, budouc opět, jako druhdy bývala, volnou, bohumilou, věroshodnou, vítězoslavnou!“

„Amen, staniž se!“ řekl Beneš, sepiav ruce zbožně. „Bůh vediž všecky tyto věci k dobrému, a bude-li v tom vůle jeho, aby byl Jiří králem naším, dovedeť on zajisté hájiti práva a slávu koruny české. Bůh ho chraniž i posilniž!“

„Nyní bych zas já měl říci: Amen!“ pravil Jarohněv v rozmaru; „a však Bůh i pan Jiří znají smejšlení mé.“

Rozprávka jinochů uchýlila se bezděčně od záležitostí lásky k záležitostem politiky, a jakkoliv nemocného mocně dojímala myšlénka, že Jiří z Kunštatu při nastávajícím volení může se státi králem, předce ještě raději zvídal, jaký by prospěch mohl z události této vyplynouti pro jeho vlastní budoucnost, a protož oslovil přítele svého:

„Ty víš, že já, jsa zvláště zavázán panu Jiřímu, hotov jsem proň každou dobou krev svou vycediti, což arci zbytečno připomínati; nic však méně nenáhlížím, v jakém spojení by událost tato mohla státi s nadějí mou?“

„Krátkozraký!“ — Potřeba-li tobě říci, že padne-li los na Jiřího, všickni ti, co druhdy stáli proti němu, budou i hned chtíti jemu na oko se zachovati? Já sice nemám ducha věštího; to ale vím, že dosedne-li pan Jiří na trůn, Oldřich Hradecký bude mezi prvními, ješto mu poslušenství zaslíbí.“

„A pak?“

„Nu, pak řekne pan Jiří Oldřichovi třeba toto: „Mámť při dvoře svém mladého rytíře, ochrance života mého, jenž milostí k sestře tvé hyna, rád by ji pojal za manželku, a jelikož já sám zaň se přimlouvám — očekávámť . . .“ “

„O přestaň, příteli, přestaň šáliti mne obrazy milovidnými, jakýchž mi ani za nemoci nepodala obraznost nejvejš zpruzená!“

„Ať mi srdce zvadne,“ zvolal přítel rozmarný, „nejsi-li aspoň desetkrát mne šťastnější. Toběť aspoň překážky se namítají — mně pak jde bohužel to tak zvané štěstí na půl míle vstříc, samo od sebe se naskytujíc.“

„Podivný člověče!“ zvolal Jarohněv. „Tyť se durdíš, žes u cíle? Jiný jsa v poměru tvém, zplésal by radostí.“

„Ba!“ řekl Beneš v zamyšlení, jakoby byl posledních slov ani nedoslechnul. „Ale co mám dělati? Ona tomu chce, otec její tomu chce — ačkoli, Bůh ho naprav! mě před několika lety chtěl mermomocí o hlavu menším udělati; dále, mistr Rokycana tomu chce — celý svět tomu chce — což mám říci já? Mne se nikdo neptá! — K tomuť je Kunka, ať bez chlouby řeknu, děvče švarné, jemuž rovného musil bys pohledati v zemi české. — Tážeš-li se, co tedy činím já? — Nu stavím se, jakobych nechtěl, vymejšlím překážky, stavím hráze, — co naplat? Proud mě předce uchvacuje, a snad nežli rok s rokem se sejde, spatříš přítele svého ve jho manželství co mezka zapřaženého.“

„Kterak se ti medle poštěstilo připraviti houževného Pavla na stranu svou?“

„V tom nemám záslohy pražádné,“ odpověděl Beneš, chytře se usmívaje. „Kunka sama činila prostřednici mezi mnou a otcem svým, a Bohu buď chvála — aneb jak jinak v podobné případnosti říkáváme, — zlomila tvrdou šíji jeho; zkrátka, Pavel mne slavně a před svědky za zetě přijal.“

„Tedy jsi šťasten!“ pravil Jarohněv.

„Ano, šťasten — as jako onen, jemužto, smíme-li věřiti báji, vše nač sáhnul, pod rukama v ryzí zlato se proměnilo.“

Jarohněv se rozesmál: „Kdy tedy hodláš svatbu svou slaviti?“

„Zároveň s tvou,“ odpověděl rozmarný Beneš bez rozmyšlení. „Pak to půjde jedním komínem.“

„Aj toť žert!“

„Nikoli! Pavlovi i Kunce jsem řekl: Já mám přítele, a tomu jsem slíbil, že nezasnoubím se dříve, dokud on též podobného blaha nedojde.“

„A uvěřili této smyšlence?“

„Byloť tu dříve nějakého ptaní: Kdo je ten přítel? Jak se jmenuje? Zvolil-li již? a tak dále; ale já stavě se, jakoby to bylo náramné tajemství, kteréž neporušené zachovati dlužno, nechal je hádati.“

Šramot přede dveřmi oznamoval návštěvu. Co oba přátelé zvědavě ku dveřím hleděli, vstrčil Mikeš, sluha hradecký, hlavu do komnaty a spatřiv Beneše, rychle ji zase zpátky vtáhl.

„Jen dále, příteli!“ volal Beneš za ním, „já nejsem zde přikován a mohu svobodně odejíti, máš-li něco vyříditi, co se pro mé uši nehodí.“

Na toto vyzvání objevila se opět postava Mikšova na prahu, ale posud s jakousi neodhodlaností. „Já bych vlastně — “ jal se mluviti hlasem nejistým, a nedokonav řeč, ohlížel se plaše po komnatě.

„Nu Bůh tě pomiluj, hochu!“ zasmál se Beneš, „ty špatně umíš tajemství ukrývati a měl bys aspoň dvě léta choditi ku Klampernovi do učení, než by tě kdo s podobným poselstvím vypraviti směl, jakéž nyní přinášíš. Já se vsadím o krk, jak nemám než jeden, — a ten již ležel jednou na špalku — ale jak pravím, směle o krk se vsadím, že jsi poslíčkem lásky, ačkoli ti toul se šípy i křidélka chybí.“

„Beneši!“ zvolal nemocný, horše se nad nešetrností přítelovou, a — libé uzardění oblétlo tvář jeho.

Ale prostořeký Beneš málo dbaje na výčitku, která v tomto zvolání ležela, dělal, jakoby o všem byl zpraven; položil prst na ústa křížem, a potutelně očima mhouraje,

řekl: „Já jsem zde zbytečný, to by mi mohlo každé malé dítě pověděti, a protož — na shledanou, můj drahý hochu! dejž Bůh, abych příště, až tě zas navštívím, nalezl tebe na těle zdravého i na duši potěšeného.“ Řka to, mrkl okem na Mikše, Jarohněvovi pak, jenž netrpělivě v loži se hnízdil, ztiskl upřímně ruku i odešel.

Mikeš se díval ze dveří za odcházejícím, až byl za rohem zmizel, pak vrátiv se do komnaty, usmíval se dle způsobu svého a konečně vytáhl s jakousi vážností z ňader svinutý, červenou hedvábnou nití obtočený pergamen, a podávaje ho Jarohněvovi, řekl: „Nyní, když jsme beze svědků, mohu se s poselstvím svým vytasiti; ačkoli nezapírám, že mi onen panic, neb ký ďábel to byl, co právě odešel, svým prožluklým mhouráním nemálo zatopil.“

„Od koho?“ tázal se Jarohněv, drže list v třesoucích se rukou.

„Nu vám,“ odpověděl sluha, „mohu to svěřiti, věda, že to při vás zůstane, — jestiť od naší slečny.“

Rozčilený mládec přitiskl dříve list k ústům a pak rozbaliv jej, četl:

„Statečnému rytíři Jarohněvovi z Hrádku.

Službu svou vzkazuji, příteli milý.

Jakož jsem zaslechla, žes těžce nemocen a to následkem půtky noční, kteráž se jest onehdy mezi slúhy páně Jiříkovými a jistými neznámými lotry v ulicích pražských ztrhla, věř, že jest mi toho upřímně žel. Ráda bych tobě něčím se odsloužila za služby věrné, kteréž jsi hned za outlého věku rodu našemu na Hradci konal, ač potřebuješ-li čeho na tento čas, což mi Mikšem věděti dej. *Ex Nova Domo, sabbato post S. Luciam.*“

Za čtení vypadl z pergamenu lístek jiný, menší, obsahu

důvěrnějšího, psaný vlastní rukou Berty, jejžto čtenářům svým také sdělujeme:

„*Douška.*

„V tisícerých vězím nesnázech a ouzkostech. O tobě doslécham, žes na smrt nemocen, tak že z toho sotva vyvázneš. Doma mne k tomu mají, abych se provdala za Kuneše Kosteleckého, kterého znáš. Ačkoli nemám ničeho proti němu a ráda bych učinila po vůli bratrově i jiných přátel svých, předceť zdálo se mi záslušno, s tebou o věc tuto v potaz vejíti, jakožto s přítelem svým věrným milým. A protož dej mi věděti, jak to s nemocí tvou stojí, abych znala, jak se zachovati; neboť v tebe celou důvěru skládám, že mi v této mé nynější nesnázi věrně a upřímně poradíš. Že pak potlačivši stud ženský, odvážila jsem se tobě psáti, tohoť věřím, že mi ve zlé neobrátíš. Mnohoť bych ještě měla psáti; ale nesmím svěřiti listu. — Ani sama nevím, co píši — víceť Mikeš oustně poví. *Berta z Hradce.*"

Jarohněv četl brzy list, brzy doušku, nemoha se ni jednoho ni druhého nabažiti; pak zavolav Mikše k sobě, sáhl za podhlavničku a vyndav měšec stříbrotkaný, podával mu něco peněz za cestu, chtěje tímto kouzelným prostředkem jazyk jeho rozvázati; ale upřímý sluha znamenav úmysl panicův, pravil smutně: „Nechte pak, pane rytíři! Vímť sice, že jsou to dobré mišenské, kteréž mi tuto obětujete; ale musilť bych beranem a ne Mikšem býti, kdybych od vás toho nejmenšího vzal. — Ne, ne, Bůh mne chraniž!"

„Tedy aspoň nějakou maličkost přijmiž — na památku!"

„Na památku?" opakoval Mikeš, viklaje se v úmyslu svém. „Věru, na památku bych od vás něco, buďsi co-

koliv, rád a vděčně přijal; neboť víte, pane Jarohněve, že jsem vám vždy býval od srdce nakloněn; od té doby však, co jsem na vlastní oči viděl, jak jste ve šrancích staroměstských ty hrdé cizozemské rytíře jako hniličky ze sedel smetal, mám vás ještě jednou tak rád. — Bůh posilniž rámě vaše!“

„Tedy,“ pravil Jarohněv, drže sáček posavad otevřený, „vyber sobě, mnoho-li chceš — na památku!“

Mikeš se zasmál; oči jeho s patrným zalíbením utkvěly na lesknavém kovu; i sáhl do měšce a vyňav jeden groš běloleskly, vážil ho chvilku na dlani a pak řekl: „Věru, výborného zrna a nový, jakoby ho byl teprva včera z pece vysadil! Ten provrtám, navléknu na šňůrku a budu nositi na hrdle, co živ budu, na památku.“

Usmívaje se ztiskl mu Jarohněv ruku: „A nyní povídej, co a jak se děje na Hradci?“

„Inu,“ odpověděl Mikeš, vždy ještě s penízem zvoleným sobě pohrávaje. „Inu, jak říkáme, snesitelně, a kdyby člověk nemusel se dívati na smutnou tvář slečninu, mohlo by se říci, i dobře; ale dívati se na to, jak ta dobrá duše tajně se trápí a vadne, jako lilie při vedru letním, to kalí člověku všelikou radost a zhořčuje i nejskvostnější jídlo.“

„Mluv, co se stalo?“ dotíral naň Jarohněv horlivě.

„Ještě nic — ale bojím se, aby se co nevidět něco nestalo, nepřestanou-li nutiti slečnu ke sňatku s panem Kunešem, který, vyjmu-li rozsáhlé statky jeho, ani za černý groš nestojí. — Tu je ustavičně rady a šeptu, až by poctivý člověk z toho zfantit se mohl. Jakýsi ryšavý, blíkavý, podezřelý chlapík přichází a odchází den co den; pan Kuneš, jen aby slečnu dostal, podvoluje se k činům nejodvážlivějším, z nichžto se mu ale, aspoň co já vím, ještě ani jediný nepovedl.“

A nakloniv hlavu k uchu Jarohněvovu, pokračoval šeptem: „Já ho mám silně v podezření, že byl při té noční šrůtce, v kteréžto jste vy, milý pane, tak šeredně byl polámán — a onen ryšavý, však víte koho míním, nebyl také daleko od toho.“

„Klamperna!“ zvolal Jarohněv s úžasem.

„Ticho!“ odtušil hovorný sluha, „jestiť to jen tak zdání moje.“

„A dle čeho soudíš, že by ti, které jsi jmenoval, měli podílu v onom ohavném přepadnutí?“

„Inu, co se Kuneše dotýče, soudím to dle notného šrámu přes tvář, s kterým on se jaksi matně vykazuje, ten ryšavec pak, jejž vy Klampernou jmenujete, napadává na jednu nohu tak zle, že se dle zdání mého věčně věkův na obě rovně nepostaví. A to bude dobře! neboť bude míti na těle o jedno nezrušitelné znamení více.“

„Ví Berta o tom?“

„Chraniž Bůh! Já jsem si netroufal nikomu podezření své zjeviti. Vy, pane milý, jste ten jediný, kterému jsem domínku svou svěřiti neváhal; vímť já, jak nebezpečno časem, býti prostořekým.“

„Drž se toho pravidla, dobrý Mikši, pokudž se nám nepodaří, tmu tuto proniknouti a vyhledati silnějších důkazů černé viny jejich.“

A zklesna zpět na lůžko, zabral se do hlubokého přemýšlení, pak přejev čelo dlaní, zvolal teskně:

„O jen kdybych byl zdráv! Doufámť silně, že bych potrhal ta tenata, jimiž Bertu obkličují; — ale tak! Zde musím v nečinnosti tráviti drahý čas na lůžku, an zatím jiní o zrušení blaha mého úsilně pracují! Aneb, kdybych aspoň promluviti mohl s panem Jiřím, snad by *on* z moci své věděl, jak Bertu proti nátiskům ochrániti!“

„A když na ten čas ani jednoho ani druhého učiniti vám nelze, co aspoň vzkážete na Hradec, pane milý?“

Nemocný panic snažil se všemožně myšlénky své spořádati, což se mu dlouho podařiti nechtělo; konečně řekl pološeptem: „Mikši, já se v tebe důvěřuji, že nás — chtělť jsem říci slečnu Bertu — nezradíš.“

„Ať mě Bůh v poslední hodince mé oslyší!“ počal se zapřisahati sluha.

Ale Jarohněv nenechal jej domluviti: „Věřímť tobě i bez přísahy a protož žádám, abys věrně vyřídil slečně, že sice dosaváde upoután jsem k lůžku; ale silnou naději mám, že mi Bůh předešlého zdraví v brzce navrátí, abych ramenem svým ji zastati mohl, jak se na věrného rytíře sluší; zatím že pomocí dobrých přátel vše vynaložím, aby jí nikolivěk křivděno nebylo; dále, že ji prosím — aby na mne ve svých modlitbách pamatovala.“

Při těchto slovech počal Mikeš pozorně poslouchající slzeti, a Jarohněv v pohnutí pokračoval takto:

„Rci jí, aby té víry byla, že jen poslední krůpějí krve mé, jen posledním vzdychnutím mým vyhasne ta — ta vážnost, kterouž v nejhlubším srdci pro ni chovám od nejoutlejšího dětinství svého.“

Ještě chtěl něco přidati; ale umdlen řečí, nemohl ani slova více vyřknouti. Studený pot vyvstal mu na čele, oči se zavřely, a Mikeš vykřikl ouzkostí.

V tom do komnaty vstoupil lékař a vida nemocného ve zhoršeném stavu a Mikše hrubě polekaného, zavrtěl vážně hlavou, a ohledav puls, zavrtěl ještě vážněji; pak ale mrštil na Mikše okem tak hněvivým, že tento nečekaje na další se vyjádření lékařovo, i hned po prstech z komnaty ušel, zanechav nemocného bedlivé péči přísného učedníka Aeskulapova.

Kapitola dvamecítmá.

Zase života mi rdí se ráno?
 Nehluči *Kocyt* mně vlnou svou?
Zase, Jehova! mně mocnost tvou
 V prachu obdivovat přáno?

Zas mi přírody třpytíš se, bráno?
 Nažíš krásu s pravdou snoubenou?
Rajská slast proráží duši mou,
 Jí bych cítil, — nebem *zdraví* dáno.

J. K. Chmelenský.

Nemoc Jarohněvova trvala ještě dlouho, navzdor péči lékarské a výbornému posloužení. Po několikráte chtěl nemocný mládec zprostiti se vazeb, kterýmiž, dle domnění svého, nad čas i potřebu sklíčen byl. — Jednou nalezli jej sluhové domácí na schodech zkleslého, zsinalého, bez paměti, což příčinu zavdalo ku přísnějšímu jej ostříhání. Tím traplivější byly dny, kteréž, obmezen na komnatu svou, ztráviti musel o samotě. Arci že dosti často navštěvoval ho věrný druh Beneš z Vody, přinášeje noviny z města, kterýchžto za kormútlivých časů tehdejších nikoli nebylo nedůstatku, jen aby těžkomyslnost přítelovu hovorem rozmarným co možná zapudil; ale vše to málo zajímalo nemocného; myšlénky jeho byly v Hradci, u té, kteréž se klaněla veškerá útroba jeho, u té, jenž byla jediným předmětem jeho snů i jeho bdění. Měltě kolikeré příčiny, proč se s citem své plamenné lásky ani zkušenému příteli svěřiti neosmělil: jednak jej odstrašovala lehkovážnost, s kterou Beneš o tomto svatém citu mluvíval, jednak se obával, že by hovorný Beneš, neuměje mlčeti, všecko v městě vyzvonil a jej, ač bezděčně, do úst lidských a v posměch uvedl. — Tak mu uplynuly zimní měsíce, jako ptáku na křídlech raněnému, jenž

s touhou velikou v malém srdéčku v kleci s bidélka na bidélko nepokojně poskakuje, marně se snaže, mříží drátěnou, jej od zelených hájů oddělující, na veselý venek se prodrati.

Nastalo jaro s tisícerými půvaby svými. Pod oknem Jarohněvovým, vedoucím do skrovné zahrádky, zakvítaly první violky, pokukujíce modrými očky vzhůru k zajatému mládci. I leckterý okřídlený pěvec zabloudil do městské zahrádky a usednuv na růžovém keři, neb houpaje se na jabloňové haluzce, provolával švitorným hláskem, že přišlo jaro, doba vzkříšení, doba všeobecné radosti.

Byloť to jednoho z prvních májových dnů, an Jarohněv stoje u otevřeného okna, napájel prsa svá občerstvujícím jarním vánkem, — tu zahučely slavně zvony tejnské, a po nich i ostatní veškerých kostelů pražských. An právě jinoch přemejšlel, co by to slavné sezvánění znamenalo, vkvapil Beneš do komnaty, skoro bez dechu, a sevřev druha v náručí, zvolal radostně: „Zaplesej se mnou, hochu můj! Bohu díky, Čechy mají zase krále!“

„*To* tedy oznamují městu železné jazyky zvonů?“

„Aj ovšem! Ale raduj se pak a plesej; neboť zvolený král jest ochrance můj i tvůj — slavný *Jiří Poděbradský!*“

Jarohněvovo srdce tlouklo radostným nepokojem, v oči stoupily slzy tichého plesu; podivením i překvapením zachvácen, otázal se hlasem pohnutým: „Slyšel jsem dobře? — Jiří, pravíš — Jiří Poděbradský?“

„Ano,“ dosvědčoval Beneš, zrakoma jiskře, „pan Jiří z Poděbrad a odjinud z Kunštatu, dosavadní zprávce slavného království českého, před chvílí od shromážděných stavů téhož království na radnici staroměstské zvolen jest

unanimiter, t. j. jednomyslně a jednohlasně za krále, a nyní právě vedou ho v slávě pod nebesy do Tejna, a mistr Rokycana snad v tom okamžení, co my tuto mluvíme, zpívá hlasem vysokým před oltářem rodičky Boží radostné *Te Deum laudamus;* já pak nechav všeho, běžel jsem od radnice přímo k tobě, chtěje býti prvním radostné noviny této zvěstovatelem.“

„Ale jak, pro Bůh, shodli se všickni o Jiřího, an, pokud vím, téměř více měl nepřátel a protivníků, nežli přátel a posobníků?“

„Aj, o tom by bylo mnoho co povídati. — Kandidátů pro korunu českou byl počet rázný. Tu byl předně Karel VII. král francký, jehožto dcera Magdalena zasnoubena býti měla nebožci Ladislavovi; pro něj dlouho a horlivě mluvil Zdeněk Šternberk z Konopiště, nejvyšší purkrabí pražský, pravě, že se za svého v Paříži pobytí jménem veškeré země slibem zavázal, že nápadnost francké nevěsty jako dědičky trůnu u národu českého průchod míti bude. Darmo slibovali vyslancové francouzští jménem krále svého, že zvolí-li Čechové prince franckého, pán jejich podvoluje se osvoboditi zem českou skrze plných sedm let ode všech platů a daní; — nic platno! žádost jejich byla mírnými slovy odmrštěna. Na to předstoupili vyslancové Fridricha III. císaře německého, a i těm ze mnohých příčin nevedlo se lépe. I Vilém kníže saský, Kazimír král polský, Sigmund i Albrecht knížata rakouská hlásili se o trůn uprázdněný. Poslední zvláště horlivě připomínali starodávní svolení a úmluvy mezi domem rakouským a korunou českou; ale což? — mistr Rokycana jal se mluviti ku shromážděným stavům, a ohnivé jeho výmluvnosti podařilo se rozviklanou mysl volenců v souzvuk uvesti; neboť prý, tak asi mluvil, záhodno, slušno,

chvalitebno a nejvýš prospěšno, aby Čechové měli krále z rodu vlastního a vlastní, s cizotou nesmíšené krve; nikdy že cizozemec nebude tak hájiti práva národu a koruny, neznaje jich aniž o ně dbaje, jako rodilý *Čech*; — od pluhu že vzali předkové prvního vývodu, a nic že nestojí v cestě, aby potomkové následujíce příkladu jich, nesměli zvoliti sobě jednoho z národu, jenž by hájil práva vlasti a náboženství, a nikdo že k tomu není schopnější a zasloužilejší nežli ten, jenžto za nedávných bouřlivých časů zem ku spokojenosti všech dobrých spravovav, co zlato v ohni zkušen byl — totiž slavný pan Jiří Poděbradský. — Můžeš sobě pomysliti, jak tato ohnivá řeč, kterou jsem ti jen ve slabých nástinech podal, mysl volenců rozehřála; neboť sotva že dokončil mistr, zaznělo i hned ze stera úst: „*Jiřího* chceme! Jiří ať panuje nad námi!“ I povstal ve sněmovně hlahol a hluk nesmírný, tak že umlknouti museli ti, kteřížto z ohledů sobeckých vlepiti nám chtěli krále cizozemce, aby jej napotom sami na vodítkách vodili, kam by chtěli.“

Po těchto slovech zklesl řečník unaven na židli, vždy ještě rukama horlivě rozhazuje, jakoby shromážděným zástupům hlásal. Jarohněv stál před ním jako u vidění; zpráva ta byla proň tak neočekávaná, tak radostná, že se mu ani slov nedostávalo k vyjádření citů, ježto se ozývaly v prsou jeho.

„A tedy to pravda, skutečná pravda?“ zvolal opětně zarděn ve tváři — „a pan Jiří jest ode dneška králem naším?“

A když Beneš dle zvyku svého Bohem, ďáblem i peklem se dokládal, neopominuv pokaždé zbožně při tom se požehnati a tak za čerstva vinu se sebe smýti, pojevila se Jarohněvovi událost tato v krásné skutečnosti

se všemi radostnými vyhlídkami do blažené budoucnosti. Přemožen návalem citů a nadějí nejsladších, padl příteli v náručí, řka: „Tedy vzešla hvězda nová na obzoru vlasti, a nám všem zkvete v záři její štěstí dávno temně tušené!“

„Dejž Bůh!“ zvolal Beneš srdečně, příteli rukou potřásaje. — „Snad i Berta Hradecká, uslyšíc to, v duši zaplésá! — Nyní však, drahý Jarohněve, dovol, bych i dále směl se podívati; neboť novina tato hrozí mi srdce utrhnouti, dokudž ji všem nepovím, kteří čekají vykoupení Izraele.“

A řka to odkvapil z komnaty.

Jarohněv zůstav o samotě, počal přemítati na mysli události dnešní, připřádaje k pásmu jich růžovou tkaninu smělých nadějí a tužeb svých; neboť, tak uzavíral, stal-li se pan Jiří králem českým, stalť se spolu i nejvyšším poručníkem všech všudy sirotků v zemi české a tudíž i slečny Berty Hradecké, i nebylo pochyby, že bude mocen ji proti všelikému násilí v ochranu vzíti, a že to pan Jiří učiní, za to ručila předně jeho na slovo vzatá láska ku spravedlnosti, a za druhé i ta okolnost, že na bratra jejího Oldřicha pro mnohé pomluvy a potupy pozorné oko měl. Po dlouhém přemyšlení a samým s sebou rokování na tom se ustanovil, že u první příznivé příležitosti panu Jiřímu k nohoum padne a svou stížnost i tužbu upřímně jemu předloží.

Tato příležitost brzy se naskytla, neboť pan Jiří byl každému přístupným, ba i nejsprostší z poddaných jeho mohl v kteroukoliv dobu směle se přiblížiti k němu, jsa jist, že se spravedlnosti dovolá.

Lékař oznámil Jarohněvovi, že již bez nebezpečí může opustiti komnatu, aby venku na čerstvém jarním

vzduchu v mírné procházce pookřál. Vězni, sedévšímu dlouho v podzemním vězení, nemůže vítanější býti zvěst, že je konečně z vazby dlouholeté propuštěn, jako bylo Jarohněvovi vážné rozhodnutí lékařovo. První jeho východ byl ne pod širé nebe ve chrám obživující přírody Boží, abrž ku prvnímu komorníkovi nově zvoleného krále. I poprosil ho, aby mu dal vědět, kde asi by Jeho Milosti bylo příležito přijmouti vřelé díky za milostivou péči, kterou oň ve dlouhotrvající nemoci jeho míti ráčil.

Jarohněv byl sobě ctnou povahou svou mnoho přátel mezi dvořany získal. „Snad že vás král i v této chvíli vyslyší,“ pravil komorník ochotně, a hned na to vešel ku králi.

Po kratičkém prodlení otevřely se dvéře do kořen a zevnitř bylo slyšeti jasný hlas králův: „Jen dále, mladý hrdino!“ A když Jarohněv, povzbuzen laskavým pobídnutím tímto, vstoupil, chtěje panu Jiřímu k nohoum se uvrhnouti, pozdvihl ho král velmi laskavě, řka: „Tys nedávno z těžké nemoci povstal, a byť ani toho nebylo, nedopustil bych, abys přede mnou, člověkem smrtelným poklekl, věrný hochu můj; neboť věz, že důstojenství královské se vším leskem svým nevypudilo z hlavy mé *paměť*, a *na mně* jest děkovati tobě, žes tělem svým zachránil život můj.“

Tak milostivého přijetí se Jarohněv ani nenadál. Prchavý ruměnec vstoupil mu do bledého obličeje; tváře jeho zahořely, jazyk službu odepřel, kolena se zachvěla, skláněiíce se k zemi. Opět chtěl jinoch pokleknouti; ale pan Jiří pravil: „Čtu-li dobře v obličeji tvém, rád bys mimo díků vzdání ještě něco jiného přednesl, a protož mluv od srdce, jak se na Čecha a rytíře sluší, a bude-li žádost tvá slušná, jakož jinak neočekávám, přijmiž napřed ujištění, že zplněna bude.“

„Ach, králi milostivý," počal Jarohněv, zajíkaje se v řeči, „jakými slovy mám vyjeviti, co bych Milosti Vaší tak rád přednesl a co vlastně netýká se ani osoby mé, leč..."

„Nu," vskočil mu do řeči král Jiří kvapně. „Jestliže *pro sebe* ničeho nežádáš, tedy mluv jen krátce, milý hochu! Hodiny mé jsou sečteny!"

„O Milosti královská!" řekl Jarohněv polohlasně, „jáť již napřed prositi musím o laskavé ztrpení, a neprosil bych ani, kdyby čas nenáhlil."

„Jakož doufám korunu českou ještě déle na hlavě nositi, — žádost tvá musí býti nad pomyšlení důležitá a co do vyplnění nesnadná, že k ní potřebí tak obšírné předmluvy."

A Jarohněv nechtě déle nadužívati trpělivosti krále, počal vypravovati řečí stručnou, co naši čtenářové již vědí, počna od mladých let svých, na Hradci ztrávených, až po tu dobu, kdež Berta, jsouc tísněna ze všech stran, k němu, jakožto jedinému příteli, útočiště vzala, pomoci se dovolávajíc.

Jiří, znatel srdcí, brzy mu porozuměl, a protož nenechav ho domluviti, pokynul rukou, aby mlčel; ale Jarohněv jsa ke všemu odhodlán, jal se poznovu živými barvami líčiti smutný osud sirotka, majícího být obětí zištných záměrů bratrových a takořka zbožím, o něžto se dva již po delší čas smlouvajíce, shodnouti nemohou.

„O ty milý zastupiteli sirotkův!" zvolal Jiří Poděbradský u veselém rozmaru: „kdož by tebe oslyšel? — Leč pověz, kdo jest ten, jemuž Oldřich Hradecký připověděl sličnou sestru svou? neboť dobře-li se pamatuji, byla ona to, jenž o korunování předka mého, slavné paměti Ladislava krále, odměny při veřejném sedání rozdávala?"

Jarohněv se zapýřiv, odpověděl rychle: „Ano, tať jest to, a onen, jemuž Oldřich Hradecký proti vůli její ji zasnoubiti hodlá, jest Kuneš Kostelecký.“

„Kostelecký?“ tázal se Jiří s netajeným úsměchem. „Týž snad, kterého jsi tehdáž tak nerázně s koně do písku povalil? — Nu toť ti, hochu milý, již napřed štěstí přeji; neboť vítěz v turnaji býval odedávna i vítězem v lásce, — a mimo to vláda Oldřichova nad sestrou nezletilou již přestala; neboť právě dnes došla mne zpráva, ač trochu nejistá, že včera mrtvice učinila konec životu jeho.“

„Oldřich mrtev?“ zvolal Jarohněv v úžasu.

„Jakož jsem pověděl,“ pokračoval král pokojně v řeči své. „Tomu-li tak, nemáš hrubě čeho se obávati; nebo pak ti zůstane na starosti toliko nejápný Kuneš, a před tím snad zbraň nesložíš? — A věda to, měj se dobře.“

Král na rozloučenou pokynul rukou, a Jarohněv opustil síň u velkém rozčilení. V předsíni zastavil jej komorník, zachytiv ho za roucho, zvědavostí komorníkům přirozenou. „Na tváři tvé viděti, žes dobře pořídil; a však Milost královská byla také po celý den velmi jasné mysli! — Nu, já přeji štěstí!“

„A já srdečně děkuji,“ odtušil Jarohněv krátce; „leč pověz upřímně, slyšel-lis, že pan Oldřich Hradecký se světem tímto se rozžehnal?“

„Aj jakž bych byl neslyšel?“ odpověděl komorník pološeptem. „Před nedávnem byl prý ještě zdráv a vesel, dověděv se ale, že pan Jiří Poděbradský zvolen za krále — týž, jemužto nepřátelství věčné byl přisahal — padl bez sebe na zem a nikdo ho nevzkřísil více.“

„Díky, díky za tuto zprávu!“ zvolal Jarohněv rychle, a nežli se komorník ohlédnul, byl již ten tam.

„Nu tenť má naspěch!“ zamumlal komorník pro sebe; „ale čemu se diviti? Ubohý byl dlouho nemocen, a možná, že ona rána do hlavy i mozkem mu hnula.“

A Jarohněv v skutku spěchal, nevěda kam. Octnuv se na ulici, počal pořádati smysly své a tu teprva seznal, že na plano bloudí. V prvním okamžení chtěl přímo do Hradce se pustiti; ale po zdravějším uvážení přesvědčil sám sebe, že přítomnost jeho tam netoliko ničeho by neprospěla, nýbrž i Bertu snadno v nesnáz uvedla; protož byl již na tom obrátit se domů a věc ještě jednou přemysliti, an tu přítel jeho, rytíř Beneš z Vody, cestu mu zastoupil.

„*Victoria!*“ zvolal, padna Jarohněvovi okolo krku. „*Tandem!* Konečně vyvázl jsi z rukou nejápných mastičkářů, Bůh je zatr... — napraviž, chtěl jsem vlastně říci.“

Jarohněv mu ochotně vypravoval, kterak nenadálým úmrtím páně Oldřichovým naděje jeho načitě se povznesla; nyní pak že ani sám neví, co dále počíti?

„Co počíti?“ opakoval Beneš, mna sobě radostně ruce. „Nu což jiného, než přímo do Hradce jeti, Bertu potěšiti a hned na to srdce i ruku jí obětovati?“

„Ale považ smutek, nyní na Hradci vládnoucí! Toť zajisté není doba přiměřená ku pronešení podobné žádosti, — a vždyť pak ani sám nevím, je-li mi slečna v skutku tak nakloněna, že by...“

„Smutek — doba — náklonnost!“ rozhorlil se Beneš. „Nevídáno! holé to tretky a pletky! Mně věř, já pravím tobě, co nám říkávali mistři v kolleji: *Audaces fortuna juvat* — ale to ti bude trochu tmavé, tedy především věz, že *Fortuna* u Římanů bývala bohyní štěstí a...“

„Pro Bůh! Dnes aspoň mlč mi s latinou i se vší ostatní učeností, a je-li ti možno, mluv se mnou česky, prostě a srozumitelně.“

„Ejhle,“ zasmál se Beneš, až mu slzy do očí skočily, „*unde* ta netrpělivost a nedočkavost? — Věř, hochu, příteli zkušenému, anebo jak my říkati uvykli: *Experto crede!* Jen co budeš u cíle, po kterém tak vřele dychtíš, budeš jináč mluviti, jináč smejšleti; — leč to nikoli nebudiž řečeno na újmu cti spanilé slečny Hradecké. — Známť i jiné přísloví, a to jest pouze české a velmi srozumitelné, jenž dí: Kdo chce kam, pomozme mu tam — a protož chceš-li *tam*, totiž na Hradec, ať již jedenkráte mluvím prostě, jaks velel, — pomohu ti tam věrně. Chceš?“

„Aj, jak se jen můžeš ptáti?“

„Nuže tedy, já opatřím dva koně, a zítra ranním jitrem vydáme se do Hradce. Jsi-li spokojen?“

Místo odpovědi ztiskl Jarohněv příteli ruku.

„Tedy umluveno. Zítra hned po východu slunce budu na tebe čekati u brány. Vyfinti se, jak na ženicha sluší, a vše ostatní poruč Bohu!“

„Beneši, Beneši!“ pravil Jarohněv — „kýž bych měl tvou lehkou, ke všemu odhodlanou mysl!“

„Ej, mysl sem, mysl tam!“ odpověděl vždy veselý Beneš; „já objednám nazejtří koně, a s tím dost!“

Mladí přátelé se rozešli; Jarohněv ale dlouho ještě na mysli přemítal, má-li k návrhu Benešovu přistoupiti čili nic; neb ačkoli v okamžení rozhodném býval udatným, rekovným, stálým, nezvratným: předce nežli se docela rozhodl, rád viklával se v pochybnostech, vymejšleje jako naschvál rozličné překážky, námitky, odpory a obtíže, o kterých se lidem bystrokrevným, k činům náhlým, ani nesnívá.

Jarohněv, navrátiv se domů, procházel se po komnatě kroky rychlými, odříkávaje nahlas, co hodlal říci Bertě, co bratru jejímu Janovi, druhu dětinství svého, co hradníkovi,

co čeledi. I soustružil na těchto promluvách mnohem déle i pilněji, než nynější básníkové na výtvorech obraznosti své; konečně předce ustanovil se. Ale nazejtří zavrhl opět všecko, co sobě za včírka byl vymyslil, a ačkoli dosti časně opustil lůžko, předce samou přípravou, opětným přemyslováním a t. d. tak se opozdil, že slunce dávno již bylo nad horami zaplápolalo, nežli se k umluvené jízdě odhodlal. Láska, ten mocný hever přírody, zvítězila nade všemi pochybnostmi a obtížnostmi, jemu se naskytajícími.

Jarohněv, ozdoben sněhobílým, dobře naškrobeným, k hrdlu těsně přiléhajícím límcem, na hlavě birýt s houpavým pérem, na těle zelenou, stříbrem vyšívanou kamizolku, na levém rameně krátký, zlatem lemovaný pláštec, mohl se v obleku tom vyrovnati nejproslulejším švihákům tehdejším, zvláště pomyslí-li sobě čtenářky naše k doplnění obrazu snědá vousiska pod nosem a tak nazvanou kozí brádku pod dolejším pyskem, uměle přistřihnutou a pečlivě učesanou, k tomu dlouhé husté, přes ramena splývající a ve dva proudy se dělící kadeře; — a chtějí-li mermomocí věděti také, jak asi spodní díl těla jeho vypadal, nechť sobě představí žluté zvířecí spodky, přepásané modrou hedvábnou, stříbrem protkanou páskou, a červené, zlatem otřepené botky s lesklýma ostruhama, — a budou míti jakýž takýž obraz zevnitřní postavy hrdiny našeho. Tak vystrojen dostal se ku bráně, kde již Beneš s třemi koňmi a jedním pacholkem příchodu jeho netrpělivě očekával.

„*Tandem!*“ vzkřikl mu radostně vstříc. „Konečně nabažil jsi se peřin, co na nás zde již přes hodinu padá rosa nebeská, jenž, ať upřímně dím, proklatě studí.“

Zběžný pohled na Beneše jevil, že i on jaksi po svátku se vyšňořil; neb i jeho točenice byla houpavým

peřím ozdobená, kamizola kvítím i srdci hojně vyšívaná, dar to od zamilované Kunky, a pás rytírský, co obloha nebeská za jasné noci hvězdami zlatými hustě protkaný, svědčil, že stroje se na dnešní cestu, milou a zběhlou rukou podporován byl. Pachole drželo koně pro Jarohněva určeného za uzdu, a sotva že vstoupil rytíř do třmenů, šlo to, jakoby bičem šlehal, přímo k Hradci Jindřichovu.

Na cestě umlouváno mezi Jarohněvem a Benešem o slova, jimiž by choulostivá důležitost započíti se měla; vše ale dálo se tak zticha, že pachole za nima klusající ani toho nejmenšího z rozmluvy jejich doslechnouti nemohlo.

„Zdaří-li se tato naše výprava," pravil Beneš ke druhu, „jakož nepochybuji, tedy k vůli tobě i já, an už jinak nelze, stav svůj proměním."

„Tyť mluvíš o věci té," odpověděl Jarohněv, „jakoby byla nade vši pochybnost zvýšená, an zatím já, mezi nadějí a pochybností se viklaje, horoucí muka pociťuji."

„A to právě — dovol, ať se upřímně vyjádřím — chyba tvá; nebo kdybys jen trochu zmužilosti a odhodlanosti na sobě byl ukázal, když ti Berta takořka v oustrety vyšla, již dávno byl bys ji, vzdor bratru jejímu, vzdor Kunši Kosteleckému a vzdor všem ostatním, kdož ti cestu k prahu štěstí zastupovali, chotí svou učinil."

Jarohněvovi to nechtělo do hlavy, i řekl: „Takť ovšem myslíš a radíš ty, ještos uvykl u panen lehce vítěziti."

„Aj," odvětil Beneš neuražen, „vímť já, nač narážíš — as na ono Caesarovo: *Veni, vidi, vici?* — Nu, já bych mohl s dobrým svědomím všecky Svaté a Světice vzíti za svědky, že nelhu: aspoň u Kunky své zvítězil jsem co Caesar — a to není žádná chlouba."

„Mně se zdá,“ napomínal Jarohněv, „že pachole vzadu nám se směje?“

„Toť by musilo do něho tisíc hromů .... a tak dále! — ale vždyť to hoch nedospělý, jehožto jsem k posluze u kováře na Novém městě najal.“

Kluk, o němžto řeč byla, klusal za panici na nízkém hrušáku, chlapec to asi patnáctiletý, na němž mimo přirozenou rozpustilost viděti, že zřídka kdy té radosti se mu dostalo, aby mohl po vůli své na koni se projeti. Celá postava jeho lákala k smíchu. Kožený háv, místem tak usmolený, že ani někdejšího vyšívání znáti nebylo, pro šířku svou nepřiléhal k tělu, ač širokým pasem nad bokama přitužen; nohavice třepaly se po lýtkách, a točenice liškou vykládaná vozila se mu s ucha na ucho. Při tom všem bylo chlapisko veselé mysli, což, pomina jiných kousků, i z tejrání dobrého hrušáka bylo patrno, a jen tenkráte choval se pokojně, když jeden nebo druhý z rytířů po něm se poohlédnul.

Mezi zajímavými rozmluvami a bez nehody dostihli naši pocestní Hradce Jindřichova, kromě že nejednou za tu cestu nuceni byli napomenouti pachole, aby koně šetříc, slušně se chovalo, což kluk, dokud naň se dívali, věrně plnil a navlas zachovával.

Kapitola třimecítmá.

Ach, to krásné jitro první lásky!
Duch se ztápí v moře zpomenutí...

K. Sabinský.

Vysoké věže hradecké leskly se zdaleka, ozářeny sluncem jarním, město i hrad poskytovaly pohled míru-

plný: nicméně tlouklo v Jarohněvu srdce silněji nežli před bitvou. Viděl£ před sebou to místo, kteréž před desíti lety s dědem svým opustiv, od těch dob ani okem nespatřil, místo, v kterémžto byl ztrávil blažená léta outlého dětinství, místo, kdež růže života jeho zakvítala. Všecko bylo to samé jako před desíti lety, ty věže staré, mechaté, ty hradby, mosty, stromy, potoky, stráně; nic se nezměnilo, toliko — on sám. Sladké zpomínky na uprchlou minulost draly se proudem do srdce jeho. Tam v tom lese lovíval druhdy s Bertou veverky a ptáky; pod oním rozložitým jesenem sedávala ona nejraději a on u nohou jejích, drže vyžlata na šňůře neb sokola na hrsti. Tímto lípovým stromovím chodívala dolů k osamělé kapličce Panny Marie, věncujíc pokaždé kamennou sochu kvítím svěžím, nejpěknějším, co jen po zahradách i lukách shledati mohla; tam modlívala se zbožně k rodičce Boží za otce, za veškerý rod Hradecký, za sebe a Bůh milý ví za koho ještě. Takové asi vzpomínky, myšlénky, obrazy, sny prochvívaly duši Jarohněvovu, z nichžto některé mimoděk i ve slova se oblekly.

„Nyní tedy," pravil k Benešovi, „když jsme právě nedaleko místa toho, mně věčně památného, dovol, příteli můj, ať je co zbožný poutník navštívím. Snad tam sobě vyžádám důvěry a odhodlanosti, kteráž mne, ať se ti přiznám, při pohledu na hrad tento opustila." A řka to, slezl s koně. Hodiv pacholeti otěže, přeslechl odpověď Benešovu a uhnuv se s cesty veřejné, spěchal travnatou strání k místečku povědomému.

Na zeleném, mladými břízami a smrčky porostlém pahorku stála skrovná kaple, zasvěcená úctě blahoslavené Panny. Zdi její byly prastaré, místem pobourané; ale svěží břečtan a tmavé malinoví obrůstalo je, vinouc se

okolo štíhlých sloupků, podpírajících vchod do nízké svatyňky. Stranou bublal křišťálový potůček, jenž přicházeje s květnaté stráně, běh svůj blíže kaple na chvilku zastavil a odevzdav daň dobrovolnou prohloubené studánce, hrkotem dolů ku travnatému palouku pospíchal. Kaple, samota, nepřerušená tichost a celé vůkolí vybízelo k pobožnosti. I Jarohněv sepial již před vchodem do svatyně ruce ku vroucí modlitbě a překročiv práh, smekl birýt a pokleknul; ale u malého oltáře klečela již i jiná postava ve dlouhém smutkovém rouše, pohřížená v tiché modlitbě. Šum, s kterým se byl jinoch přiblížil, vytrhl ji z pobožnosti; otočilať hlavu, a Jarohněv poznal v radostném překvapení — *Bertu*. Zachvělať se; mrákoty šly na ni, ale jinoch přiskočiv pochytil pannu klesající v náručí. I pozdvihla k němu své oči v slzách tonoucí. „Jarohněve!“ zvolala jemně, a jinoch ji pevněji tiskl k prsoum, jakoby se byl obával, že mu ji osud zlovolný násilím z náručí vyrve.

Jenom na okamžení zapomenula se dívka, davši se nenadálým proudem citů přemoci; pak ale vyvinuvši se mládcovi, pocouvla o dva kroky a řekla: „Jarohněve — tys mě překvapil jako sen! — Víš již . . . ?“

„Že bratr tvůj Oldřich v Pánu? — Ano, i ačkoliv uznávám, že nejvýš neslušno, v takovouto dobu přibližiti se k tobě s vyznáním citů milostných, předce — směj se mi — na radu a přimlouvání dobrého přítele ke kroku tomu jsem se odhodlal. První má jízda po dlouhé, těžké nemoci byla k tobě; — zdaliž mě nyní zavrhneš a od sebe odstrčíš?“

Slečna mlčela; ale oko její mnohomluvné zvěstovalo jinochovi odpověď příznivou. I osmělilť se vtisknouti ohnivé políbení na bílou ruku její a ona ji netáhla zpátky,

až on rozesmělen tímto povzbuzením, důkazy vroucnosti své opakovati se jal.

„Ačkoli již drahně let tomu," promluvila Berta, „co jsi se odcizil domu našeho, předce vždy ještě považuji tebe za druha mladosti, za přítele — a tudy snad více tobě povoluji, nežli se na naše nynější poměry sluší."

„Ach Berto!" zajíkal se Jarohněv, „já to od upřímnosti tvé očekával, ano, ať se ti přiznám — naděje má pnula se ještě výše, obraznost má okazovala mi ve snách i bdění spojení naše pro celý čas života."

„Jarohněve!" odslovila slečna mírně. „Jak jen můžeš na něco podobného narážeti? Pouhý pohled na šat můj měl by tebe ku zdržení se od řečí podobných napomenouti."

„Obsah lístku tvého," odvolával se jinoch, „zavdal mi smělosti; já četl z každého řádku náklonnost tvou i zaplésal jsem nad krásným splněním nejsmělejších a nejskrytějších tužeb svých."

„Ach ten neblahý lístek!" zašeptala dívka. „Psala jsem ho v ouzkosti, ve zmatku přenáramném, nevědouc sobě nijaké rady, ba již ani sama nevím, co jsem psala — a možná ovšem, že mi v tehdejším pobouření mysli některé slovo proklouzlo, kteréžto jsi sobě snad příznivěji vyložil, než míněno bylo. Mámť tebe vymluvena; ale nyní již svrchovaný čas, abychom se rozešli; neb již příliš dlouho jsme samotni."

„Tedy dovol, abych tě vyprovodil."

„Nic dále než ku konci stráně! — Co by sobě o mně lidé pomyslili, vidouce mne s mladým, neznámým mužem samotnu?"

I šli vedle sebe ruku v ruce cestičkou po palouce. Tu je uzřel s hora Beneš, jenžto z dlouhé pobožnosti

Jarohněvovy již netrpělivým býti počínal. Spatřiv Jarohněva jíti se slečnou, nemohl se zdržeti, aby nad tak potěšitelným výjevem hlasitě nezvolal: „*Victoria!*“ Při tom vyhodil birýt svůj nad hlavu a opět rukama ho pochytil. Učedník kovárský, koně Jarohněvova držící, domníval se, že musí příkladu jeho následovati, a protož co ohlas dal se také slyšeti se zvučným: „Horia!“ I vyhodil točenici svou tak vysoko, že zůstavši na větvi vedlejší borovice viseti, nevrátila se na hlavu jeho více.

Berta se ulekla, zaslechnouc na blízku pokřik i smích veselý, a pozdvihši očí vzhůru k cestě veřejné, přesvědčila se s úžasem i hněvem, že ten hlahol a to neobyčejné pozdravení osoby její se týká.

I Jarohněv zarazil se nad touto neslušností. Zapýřiv se koktal nesrozumitelnou výmluvu o příteli, jemužto svěřil oučel cesty i celé tajemství své, kterýžto však, jsa nad míru živé a popudlivé letory, radost na uzdě držeti neumí; ale Berta zavrtěla hlavou, řkouc důtklivě: „Takliž tomu, budiž opatrnějším u volení přátel svých.“

Jarohněv pojal ji prosebně za ruku: „Odpusť jemu! Nebýval on nikdy ve škole mravů dvorských, abrž vychován mezi veselými žáky a divými vojíny, mnoho drsnatého na sobě podržel. Přetvářka jest mu cosi zcela cizího, jemuť každý může na samé dno srdce nahlédnouti co v nějaké zrcadlo, a nahlédna uvidí, že rytíř Beneš jest přímý, věrný, udatný, ač, ať tak dím, trochu prostořeký.“

„A v tobě nalezl vřelého zastavatele chyby své. — Mám-li jemu dnešní nešetrnost prominouti, musí mi dáti příležitost, abych i lepší stránku povahy jeho poznala.“

„Snad se mu příležitost tato co nevidět naskytne, neboť prosí o dovolení, aby směl zároveň se mnou tobě

i ostatním oudům vznešené rodiny Hradecké poklonu složiti."

„Já nejsem vládkyní hradu," odělovila Berta, „a protož nemohu povolení žádaného ani uděliti ani odepříti."

„A ke komu tedy mám se s žádostí svou obrátit?"

„Jakožto bývalý schovanec hradecký — ač zpronevěřilý, jak tebe u nás jmenují — můžeš se vždy vlídného uvítání i přijetí nadíti a bezpochyby i ten, jejž přítelem svým nazýváš; neboť hostinnost bývala odedávna a jest dosaváde dědičnou cností Hradeckých; nelzeť však zapříti, že nad touto návštěvou všickni — a snad právem — hlavou vrtěti budou. — A nyní s Bohem!"

Sotva dořekši, uhnula se do stromořadí k hradu vedoucího, nechajíc Jarohněva státi, jenž pomaten za odcházející pohlížel. Hodnou chvíli stíhaly ji zraky jeho, až pak zpamatovav se, zdlouha strání nahoru ke koním kráčel.

„Nu to musím říci," uvítal ho Beneš s veselou tváří, „tyť máš podivné štěstí! Modlitba tvá došla velmi brzy a téměř zázračného vyslyšení; ale my také i hned projevili upřímně radost svou. Snad jste nás slyšeli nebo aspoň čepice naše lítati viděli?"

„Ach právě to neobyčejné, ať nedím neslušné účastenství bylo by mne bezmála o všecku naději připravilo."

„Tak? Hněvala se slečna? — Bezpochyby jen na oko; nebo která dívka kdy opravdu byla uražena, zaradoval-li se kdo trochu hlasitěji z toho, že ji brzy pod čepcem uvidí? Mně aspoň se ten pád ještě nikdy nepřihodil."

„Věřímť rád. Ale nyní, příteli, zkroť, je-li ti možno, aspoň na několik hodin živost a popudlivost svou, a chovej se střízlivě a vážně, nechceš-li, aby tam na hradě nad námi ramenama krčili."

„Dost! *Sapienti pauca!* říkával mistr Křišťan slavné paměti, když nám působení měsíce na planetu naši vykládal. Máš míti ze mne radost, jak vážně obočí stahovati, jak hluboce se klaněti a řeč po dvořácku osnovati budu.“ —

Na hradě nepoznal Jarohněva nikdo, kromě starého Mikše. Toliko stěží upamatoval se naň nynější dědic, Jan Hradecký. Mikeš jevil radost svou prostě, nelíčeně; Jan přijal hosta chladně a vznešeně. Sotva že na zevrubné připomínání Mikšovo uvěřil, že to týž Jarohněv, jenžto s ním před lety na hradbách hrával a jemu kavky na věži vybírati pomáhal. V takových okolnostech netroufal sobě Jarohněv s barvou na světlo. I na mysli Benešově, jindy vždy jasné co obloha letní, ležela jakási dusivá mlha, nedající rozmaru jeho vyniknouti.

Přibližilať se doba polední. Hosté se scházeli do hodovní síně, mezi nimi Kuneš z Kostelce, velkým šrámem na tváři znamenaný, i Jan Kolda, druhdy pán mocný na Náchodě, nyní sešlý, zchudlý, téměř k nepoznání. Tělo jeho bylo častým kvasem a nestřídmým pitím naboptělé, tvář žlutá, opuchlá, oči do jamek zapadlé. I oděv byl jaksi zanedbaný; krok nejistý, váhavý, pohybování lenivé, neobratné, pravý to obraz člověka na duši i na těle zpustlého. Slečna Berta nepřišla k obědu, davši se bolením hlavy omluviti. Jarohněv a Kuneš, Kolda a Beneš dívali se na sebe jako vlci, očima, z nichžto smrtelná zášť se jiskřila. Snad by hned za oběda bylo mezi nimi přišlo k hádce, která se krvavě skončiti mohla, kdyby jednak moudrá smířlivá slova přítomného děkana Lucina, jednak i mírná ústupná povaha Jarohněvova patrným urážkám jiný směr byla nedala. Předce však naráženo uštěpačně na svato-Václavské rytíře, jenžto by se měli psáti z Chu-

doby nebo z Nouzova, a cokoli ještě duch vína a nenávisti dával odpůrcím vymlouvati.

Mladý dědic ke všemu tomu jen se usmíval, a když hosté v prudkém rozhořčení jižjiž na sebe sáhnouti chtěli, smířil všecky slovem žertovným, aby je za chvilku po-znovu proti sobě rozškádlil.

Bylot po tabuli. Mladý dědic Hradecký odebral se do pokojů svých a hosté následovali příkladu jeho, rozcházejíce se beze smíření. Panicům našim byla Mikšem vykázána komnata v levém křídle zámku.

„Co tomu všemu říkáš, Beneši?“ tázal se Jarohněv přítele, když byli samotni.

„Že jsme, vydávajíce se sem, musili levou nohou napřed práh překročiti. — Patrnoť, že jsme zde prodáni.“

„Ani poručníka sirotků Hradeckých tu není, s kterým jsem o záležitosti své promluviti zamýšlel.“

„Ba ani jediného počestného človíčka tu není,“ pravil Beneš mrzutě, „vyjmu-li ctihodného kněze, jenž s námi obědval, a nanejvejš ještě starého Mikše, kterému prostota z očí kouká. Nyní pak nechať já tebe se zeptám: Co myslíš, že znamená tovaryšení pána Hradeckého s oním sešlým lotrem Koldou? — co to přátelství s Kunešem Kosteleckým?“

Jarohněv chtěl odpověditi, ale pozornost jeho náhle zaujata zpěvem líbezným, jejž větýrek jarní otevřeným oknem v komnatu zanášel. Oba panicové stáli s ušima napnutýma co dvě sochy. Bylť to hlas ženský; zpěv strunami harfy doprovázený zněl asi takto:

Stíhali lovci, stíhali
Jelena mladého,
On se jim vymknul houštěmi
Do pole šírého.

Vyštvali naň psy, vyštvali,
Smečka zlá ho stíhá;
Ale jelínek pláněmi
Svoboden ubíhá.

Nebyl to jelen, byl mládenec:
Vrahové číhali v lese, —
On se jim uhnul stráněmi,
Kůň ho k domovu nese.

Darmo kasá se na něho
Zbor nepřátel četný;
Bůh milý tě doprovoď,
Mládenče šlechetný!

„Nechť mi kat ucho utne," zvolal Beneš, když poslední zvuky strun v dálce pomíraly, „není-li v písni této výstraha pro nás! Povšiml-lis toho sobě?"

„Já vssál do sebe každinký zvuk, jako žíznivý jelen!" pravil Jarohněv roznícený; „bylť to hlas Bertin."

„Na to bych i já chtěl přísahu u všech Svatých složiti; neboť krom jí máme zde na hradě sotva koho, jenž by s námi dobře smejšlel."

„Co činiti?"

„Koně osedlati — Bertu Bohu poručiti."

„A s nepořízenou k posměchu všech lidí domů se vrátiti?"

„Já radím z dvojího zlého menší vyvoliti."

Rozmluva paniců byla přetržena tichým na dvéře zaklepáním.

„Oč, že," pravil Beneš zticha, „pan Jan z Hradce želeje křivdy nám učiněné, nás soukromí návštěvou poctiti hodlá? — Ale nikoli! — Tak žádný pán neklepe." I šel otevřít dvéře.

A do komnaty vstoupil k nemalému obou paniců

podivení učeník kovárský, jejž byli k obsluhám z Prahy s sebou vzali, jaksi moudře a tajemně se tváře.

„Nu, což jest, umouněnče?“ osopil se naň Beneš. Ale chlapec nezaražený jektal: „Pán Bůh s námi a zlé pryč! Milí pánové, tady se zle o nás hraje. Já všecko dole v kuchyni vyslechl.“

„A co medle?“ tázal se Beneš zhurta. „Že se pečeně připálila, aneb omáčka přičmoudla?“

„Ba, libo-li vám, mnohem důležitější věci!“

„Tedy zpusť a krákej, co víš, havrane!“

„Když jsem se v kuchyni dle obyčeje svého mezi kuchtíky, sokolníky, psovody a jinou hladovou chasou potloukal,“ vypravovalo pachole, „přivtělil se k nám jistý Klamperna, Trumbera aneb jak mu říkají; ten nepovšimna si mne, radil se s dvěma hochy, aby za jistou královskou odměnu byli nápomocni k nájezdu na dva rytíře, kteřížto zjitra z Hradce odjedou, — rytíři že jsou toliko dva — *mne* šelma zrzavá ani nepočítal — a jich že prý bude nejméně šest, a tak že práce bude lehká, odměna ale slavná, jelikož sám pán hradu o záměru tom ví a toliko z jistých příčin podíl svůj zřejmě projeviti se zpěčuje. — Já v koutě stříhal ušima, ani nedýchaje. Hoši se trochu zdráhali; ale zrzavý Trumbera ukojil je, pravě, že i jakýsi Kolda bude při tom, před jehožto pouhým jménem prý druhdy děti v plénkách křeče dostávaly; a když hoši ještě váhali, přidal: „Čeho se báti? Jsouť jen dva, nás pak, jak již řečeno, bude nejméně pět neb šest — vítězství nás minouti nemůže, a měl-li by který z vás o mé zprávnosti pochybovati, tomu napřed zaplatím.“ — Bylť bych milerád tomu ryšavci i hned něco na památku za ucho dal, zvláště proto, že o osobě mé ani slovem se nezmínil, ačkoli věděti musil, že jsem

s vámi přijel a bohdá také odjedu; leč prohlédaje k tomu, že bych tím netoliko ničeho nenapravil, nýbrž snad všecko pokazil, choval jsem se tiše, — čekaje příhodné chvíle, abych vás, pánové milí, o všem věrně a bez odkladu zpravil."

„To dobře, služebníče dobrý a věrný!" řekl Beneš žertovně, „a žes nad málem byl věrný, nad mnohem tebe ustanovím, — ač budu-li sám kdy nade čím vládnouti."

„Já vás beru za slovo," pravil kovářík, očima přistřihuje, „a to pod výminkou, kterou jste sám sobě uložil."

„Neměl-liž jsem před chvílí dobře, Jarohněve?" promluvil Beneš o něco vážněji; „mně se zdá, že se tu opravdu o nás hraje?"

„Dovol, abych o tom ještě trochu pochyboval," odslovil Jarohněv, stavě se pokojným. „Pachole někde za ohništěm usnulo, a co tu povídá, snad se mu jen ve snách zdálo."

„Já že spal?" ozval se rychle učedník kovárský. „Nu toť abych věčně věkův kladivo v jedné ruce nezdvihl! Já — a spáti! Věřte mi, pánové, mámť já zraky bdělé, jako zajíc, jenž, jak říkají, spává s otevřenýma očima — a sluchy, možná-li, ještě bystřejší."

„Klamperna musil na tobě zaječí vlastnosti pozorovati," prohodil Beneš, „jelikož, jak sám díš, u vykazování sil našich tebe ani nepočítal."

Kovářík se začervenal po samé uši. „Nu věru, neníť nad pány, chtějí-li koho chytati v řeči; ale já vás ujišťuji, že přijde-li to v skutku k nějaké šrůtce, nebudete sobě bohdá na mne ztěžovati."

„Dobře, hochu!" zvolal Beneš u veselém rozmaru, poklepav mu na rameno. „Vímeť nyní, čehož jsme prvé

nevěděli, totiž, že v čas potřeby budeme míti v tobě spojence a pomocníka věrného."

„Vy se smějete," pravil chlapec se slzami v očích — „a já bych rád zuby zaskřípal!"

„Zaskřípej, hochu, do vůle!" zasmál se Beneš; „my nejsme tak ukrutni, abychom ti v tom bránili."

Ačkoli se podobalo, že panicové slova pacholete na lehkou váhu vzali, bylo předce na tvářích jejich jakési zaražení čísti; i odstoupili do výklenku okna a uradivše se tiše, dali vědět chlapci čekajícímu, aby přidruživ se opět ke hradní čeládce, hleděl něčeho určitějšího vyzvěděti, na každý pád ale zítra záhy ráno s koňmi pohotově býti, krom že by mezi tím časem jinak se nařídilo. Ochotný učedník učinil, jak mu veleno, a mladí přátelé zůstali samotni.

„Mně se všecko zdá," pravil Beneš, „že v řeči toho pacholete vězí něco pravdy."

„A byť!" hodil Jarohněv hlavou. „Odedávna-lis počal býti bojácným? — Čím déle o tom přemejšlím, tím živěji naskytuje se mi přesvědčení, že vládce hradu, byť i zjevný nepřítel náš byl, nedopustí, aby právo hostinství porušeno bylo v osobách našich."

„Dokavad v těchto zdech pobudeme, připouštím; což ale, když je zůstavíme? — Ne, ne, já mu nevěřím. Srovnám-li řeč chlapcovu s písní slečninou, nevyplývá z toho nic jiného, nežli že jsme v pasti. — Že bojácnost ze mne nemluví, tohoť tuším netřeba tobě široce dokazovati. Zdaliž nebojoval jsem vždy po boku tvém? O tom tedy mezi náma ani řeči býti nemůže, abrž o tom, jak bychom nastraženým tenatům se vyhnuli."

„Tedy na koně — a pryč z Hradce!" zvolal Jarohněv netrpělivě.

„Nikoli!“ odslovil Beneš pokojně. „Zůstavivše Hradec nakvap, vzbudili bychom proti sobě podezření, že jsme o oukladu zpraveni, nad to pak podobal by se kvapný odjezd náš outěku jako vejce vejci; protivníkům našim bylo by pak snadno ukrýti zradu svou pláštěm noci; neb daleko-li medle mohli bychom na koních neodpočinutých uraziti, aby nás nedohonili?“

Těmto důvodům musil Jarohněv chtěj nechtěj přisvědčiti. Odjezd odložen ku příštímu jitru. —

Procházka v hradní zahradě, ku kteréž Jarohněv přítele vybídl, doufaje tam šťastnou náhodou s Bertou se shledati a z úst jejích buď potvrzení neb vyvrácení podezřivých důmínek nabýti, nevedla k žádnému cíli. Zahrada byla prázdna; jen stoleté lípy šuměly zvěsty tajemné o věku dávno minulém. Jarohněva pojala jakasi nevýslovná tesknost. Vzpomínky na blažená léta dětinství provívaly v čarovných obrazech mysl jeho. Druhdy se tyto stromy, besídky, skalky, rybníčky, paloučky dívaly naň očima známýma, usměvavýma; nyní pak vše to — takť se mu aspoň zdálo — jeho se cizilo a stranilo co hosta nevítaného. — Ach jaké změny může způsobiti jediné desítiletí!

Zvoněno k večeři, a pouze na slovo Benešovo odhodlal se Jarohněv jíti do hodovní síně. Nebyloť tu sice hostů odporných Kuneše a Koldy; ale ani Berty.

Mladistvý pán hradu přijal panice trochu vlídněji než při obědě, hovor besední ale nechtěl jaksi z místa. Konečně jal se pan Jan vyptávati Jarohněva na příběhy, které se s ním od těch dob, co Hradec opustil, aby se k odpovědným nepřátelům přidružil, byly udály. Jarohněv snesl výčitku, která v této otázce vězela, bez trpké od-

povědi i vypravoval osudy své upřímně, s výmluvností muže, marné chlouby nehledícího.

Když byl vypravování své dokončil, zvolal pan Jan: „Věru, nevšedního štěstí jsi dostihl! dejž Bůh, aby ti i budoucně stejnou mírou přálo; leč já doslechl, že tebe již nyní příliš nadmulo, a že rozesmělen okamžitým úsměvem vrtkavé Fortuny, tudíž žádosti své vždy výš a výše napínáš, — ba až k samé *sestře* mé!“

Jarohněv se zarděl, ne studem, nýbrž spravedlivým hněvem; rtové jeho se chvěli — on mlčel.

„Dovoltež, pane!“ odpověděl Beneš za něho směle. „Co já vím, pochází přítel můj z rodu panského, jenž druhdy vašemu proslulému v přednostech rovným býval.“

„*Býval!*“ opakoval Jan opovržlivě.

„Zdali poškvrnil kdy přítel můj,“ mluvil Beneš rozhorlen dále, „čest rodu svého činy nešlechetnými? — Na něho-liž vzkládáte, co zavinili časové váleční, krve a loupeže lační? — Čili toliko hradu s několika vesnicemi jemu se nedostává, aby opět sedal vedle vás na lavici panské?“

Jan usmál se pohrdavě, řka: „S tebou nemám ničehož,“ a obrátiv se k Jarohněvovi, mluvil s hrdohněvnýma zrakoma dále: „Tobě ale radím, abysi přestal mysliti na Bertu, jinak-li ti život milý a hněv Růže strašný. Viz, aby věž, kteroužto stavíš v pošetilosti své na výši závratné z kamenů šílené pýchy, nesesula se v brzce na hlavu tvou a v rumech svých tebe nepohřbila.“

Jarohněv vyskočil od stolu, řka s hořící tváří: „Jedna upřímnost žádá druhou! Věz, Jene, že pohrdám hněvem tvým, že od nápadnosti své neupustím, že slečně Bertě srdce i ruku svou dotud dochovám, dokud *ona sama* obojím nepohrdne.“

„Jsi hotov?“ tázal se Jan, a když Jarohněv tutlaje

v sobě jarý oheň hněvu rostoucího neodpovídal, jal se vyhrožovati dále: „Tedy věz i ty, že toliko svaté právo hostinství zdržuje rámě mé, bych tě dle zásluhy, co zpupného chlapce, na místě nepokáral.“

Beneš se postavil mezi oba co prostředník, řka k Janovi: „Uspořtež sobě toho odvolávání se na právo hostinské a přijměte ujištění, že my oba stojíme vám k službám, kdy a kdekoli se Urozenosti Vaší zalíbí, jsouce vždy hotovi, rozpor slov dobrým ocelem k obapolné spokojenosti vyrovnati.“

Ukloniv se dvorně, odešel kvapně se síně, táhna Jarohněva s sebou.

Když se druhové opět octli v komnatě své, dal se Beneš do hlasitého smíchu. „Nu, to jsme toho na Hradci pořídili!“ I smál se, až mu slzy z očí prýštěly. S podivem hleděl naň Jarohněv.

„Nu, není-liž to k popukání?“ omlouval Beneš bezděčnou veselost svou. „Vyjeliť jsme z Prahy plni naděje, vyšňoření co šviháci, ke smlouvám svadebním, — a nyní bych s největší radostí dal tenhle aksamitový birýt i s tím lesklým rubínem za ocelový šišák, a tři takové hedvábné hávy, jakýž na těle mám, za sebe špatnější brnění!“

„A kdo to byl,“ tázal se Jarohněv táhle, „kdo byl, co k té nepředložené jízdě radil a úsilně vybízel?“

„Já!“ odpověděl Beneš, pokrčiv ramenama — „Bůh mne . . . hnedle bych byl zaklel, a to se mi již na léta nepřihodilo! — *Mea culpa,* má to vina! O tom není pochyby. Došloť na staré přísloví: Člověk míní, Pán Bůh mění.“

„Nečiním tobě výčitky,“ pravil Jarohněv tklivě; „vím, že oumysl tvůj byl upřímný a sličný; ale ten nevčasný smích tvůj mne bolí.“

Beneš místo odpovědi podal Jarohněvovi pravici, kterou tento na důkaz ouplného smíření bratrsky stiskl. Oba, toliko napolo svlečeni, uvrhli se na lůžka ke kratičkému odpočinutí.

Sotva zabřeskla se na nebi zoře jitřní, rozplašujíc růžovým žezlem noční tmy, chystali se panicové na cestu. Čiperný kovářík měl již pokrmeno, a než minulo čtvrt hodiny, byli již jezdcové v sedlech. Nikdo jich nevyprovázel; na hradě bylo ještě hlucho; toliko Mikeš stál u brány mostní, žádaje jim pohledem mnohomluvným štěstí na cestu.

Zpočátku jeli touž cestou, kudy byli přijeli; v lese ale zvolili jinou, postranní, obávajíce se zálohy. A však sotva že s cesty široké stranou se ušinuli, splnilo se podezření Benešovo. Pět ozbrojených jezdců, vše s hledím spuštěným, zastoupilo jim cestu.

„Nu tedy jen pojďte!“ zvolal Beneš, vytrhnuv meč z pošvy — „jen sem ve jménu Páně, an již beze rvačky nemůže býti!“

V témže okamžení zableskl se i Jarohněvův meč vysoko nad hlavou — a boj se započal. Zákeřníci doráželi zuřivě, spoléhajíce se na větší počet i lepší ozbrojení.

„He, holaho! Kde jste kdo?“ křičel kovárský účedník z plného hrdla, s koněm semotam se toče. — „Vrahové! loupežníci! lidojedi! — holaho!“

Jeho křik vyplašil toliko zvěř z pelechů v pustém hvozdě. Meče najatých zákeřníků, pomíjejíce Beneše a chlapce, padaly téměř výhradně na Jarohněva, jenž silou mládeneckou husté rány odrážel i rozdával. Boj byl nerovný: bylofť jich pět proti dvěma, jelikož kovářík nejsa ozbrojen, toliko dlouhou větví kdesi zdviženou se oháněl

a jako zlým duchem posedlý bojiště neunavně objížděl, z plného hrdla hulákaje.

Když byl boj nejprudší, přišla pomoc neočekávaná: z protější strany přijel totiž jezdec na koni udýchaném s kopím založeným, i vrazil na jednoho z lotrů tak prudce, že mu sponky od lebky rázem uletěly a jezdec za lebkou svou s hřebce na znak do trávy se svalil. To vida učedník kovárský šlehl na zemi ležícího tak nerázně v odkrytý obličej, že tento náramnou bolestí zařvav co divý tur, vztekle na nohy poskočil; ale vztek jeho byl marný — nebo v tu chvíli vyskočily mu oči z jamek; nepatrná zbraň kováříkova byla mu vyšlehla drahý zrak z hlavy a slepota rozestřela nad ním hustý závoj svůj na věky. Na bolestné zařvání jeho ohlídl se jeden z černých tovaryšů, kterýžto nejvztekleji na Jarohněva dorážel; v tom ale obmeškal uhnouti se bodnutí panicovu; meč břitký vjel mu pod okružím do hrdla a proud krve temnorudé vystřeliv dlouhým obloukem, pocákal hedvábný háv Jarohněvův; zákeřník ale svalil se bez ducha s koně. Pád jeho a přibytí neznámého pomocníka postrašilo ostatní vrahy tak, že nechavše všeho, v rychlém outěku spásy hledali. „Chyťte je! holaho!“ volal za ujíždějícími kovářík s dětinskou svévolí, maje radost z toho, jak onino do krve bodali koně, aby jen co nejrychleji z nebezpečí vyvázli.

Jarohněv puzen jakýmsi tušením, skočil s koně, aby přemoženému odpůrci do tváře nahlédl. Z rozevřené helmy projevil se zsinalý obličej — Kuneše Kosteleckého.

„Láska i nenávist, vášně tebou nikdy nekrocené, vykopaly tobě hrob před časem!“ vzdychl mladý vítěz a odvrátiv se rychle od mrtvoly, přistoupil k neznámému pomocníku, aby mu za službu prokázanou vřelé díky

vzdal; ale neznámý nepřijal jich, couvaje a řka pokorně: „Místo všeho děkování přijmětež mne raději, milý pane Jarohněve — ač můžete-li — do služby a ochrany své; neboť tímto kouskem rozlil jsem si na Hradci polívku do čista i nelzeť mi tam se navrátit, a kdyby mi sto kop bílých bylo slibováno.“

„Jak? — Tys to, Mikši?“ zvolal Jarohněv v radostném úžasu.

„Ano, milý pane! Starý Mikeš, co vás ve zbrani cvičíval, když jste byl ještě maličké pachole.“

„A co tě pohnulo k tomu, dát pro mne v šanc službu výnosnou?“

„Jmenujte to, jak chcete: vrtochy, dětinstvo, bláznovství, hloupost — vše jedno! Domakalť jsem se včera, že se hraje o vás, i nemohl jsem pro starost ani spáti. Ubohá slečna Berta tanula mi na mysli, její ouzkost, její žal, kdyby se vám něco lidského mělo přihoditi, zkrátka, mně to nedalo. Neváhav pro vykonání skutku dobrého dáti na věky vale Hradci, kdež, nechť se přiznám, od některých dob všecko různo a naopak jde, vsedl jsem na nejlepšího koně a jel jsem jako na smrt, abych, bude-li možná, vás ochránil. — Nyní rozhodněte nade mnou!“

„Na ten čas ovšem nelze mi tobě náhradu dáti zasloužeňou,“ řekl Jarohněv v pohnutí, „leč hotov jsem sdíleti s tebou poslední sousto. Pojeď s námi!“

„Bůh vás žehnej!“ zvolal Mikeš radostně.

„Ale co učiníme s koněm, jejžto jsi, jak sám pravíš, z konírny pána svého vzal?“

„Aj,“ odpověděl Mikeš, „tohoť třeba jen jednou přes stehna šlehnouti a budeť utíkati k domovu, jakoby mu hlava hořela.“

„Učiň tak!“ velel Jarohněv.

„A co uděláme s tímto opěšalým rytířem?“ vmísil se do řeči učedník kovárský, ukázav na poraněného zákeřníka, jenžto zbaven jsa zraku, podál na plano po chvůjích hmatal. — „Což abych, když jsem ho oslepil, nyní z milosrdenství i dobil?“

„Napřed se i jemu musíme podívati v tvář,“ řekl Beneš, zkrvácený meč o hřívu komoně svého otíraje. Přitočiv se k rytírskému mrzáku, volal na učedníka: „Ano, toho dobij, a budeš se moci vykázati skutkem dobrým. Jestiť to Kolda z Náchodu!“

Ale Jarohněv zaslechnuv výrok nad Koldou pronešený, zabránil tomu, řka měkce: „Uchovejž Bůh! já jsem muži tomu pro Bůh veřejně odpustil vinu mnohem horší, zůstaviv mstu Hospodinu. Mou příčinou nemá zahynouti bez pokání. — Jeďmež!“

„Nu tedy s Pánem Bohem!“ zvolal pražský učedník; „ale toho mi bude do smrti líto, že nám ten zrzavý Klamperna upláchl! Na toho jsem měl zvláštní pivku!“

Kapitola čtyrmecítmá.

Vladařem *být* — ne slout jen! to účel Čechů krále:
Rozdrtit se musela na vůle jeho skále
Svévolnost šlechty bujné, trápící sprostý lid,
Pudící pěstí z vlasti osvětu, obchod, klid.

J. Er. Vocela „Přemyslovci“.

Dne 7. máje léta Páně 1458 byl pan Jiří z Poděbrad biskupy uherskými, rábským a vácovským, slavně za krále českého korunován a hned druhý den na to i sličná choť jeho Johanna z Rožmitálu. Sotva však zdobil zlatý vínek věhlasnou hlavu jeho, již i ze všech stran

zdvihali se nepřátelé proti němu, vypovídajíce poslušenství; ale král Jiří nebyl muž, kterýž by se dal překážkami a obtížemi od cíle sobě vytknutého odstrašiti aneb zpourami a pohrůžkami poděsiti.

Mocnou rukou uchopiv se žezla sobě od národu svěřeného, vojsky vítěznými pokořoval zpupné pány, odbojná města. Hned první dny po korunování vytrhl osobně do pole, oblehl města moravská: Brno, Znojmo, Holomúc a k poslušenství je přivedl. Vrátiv se do Prahy ve vítězoslávě, počal pořádati vnitřní záležitosti země, obnovil práva při soudech zemských, opravil minci, zdvihl obchod, zkrotil svévoli panstva, smířil strany odporné, a vešel v mír a spolek s knížaty sousedními.

Země česká, utýraná a pohubená tolikerými válkami domácími, počala zkvítati a brzy na to i blahonosného ovoce míru požívati, jelikož téměř všickni nepřátelé Jiříkovi, zjevní i tajní, bojíce se moci jeho, aspoň na oko vládě jeho se podrobili.

Bývaltě král Jiří ve chvílích, v kterýchžto mu od péčí vladarských odpočinouti přáno, milovník bodrého, nevinného žertu. K vyjasnění mysli královské nejvíce přispíval rytíř jakýsi, příjmím *Paleček,* jenžto vtipem tak dobře jako mečem oháněti se uměl; a k tomu byl král velmi laskav. Nebylť pak Paleček marný chlebojed, blázen, jakýchž bývalo za tehdejších časův u dvorů královských; ale rytíř šlechetný, jenž krále svého i do války doprovázel, maje tu podivnou výsadu, že směl jemu v kteroukoliv dobu bez obávání se hněvu nebo trestu pravdu, někdy dosti trpkou, v oděvu žertu do očí pověděti. Jsa společník králův, měl na vůli jídati buď u královské tabule aneb u stolu mládenců dvořanů, jak se mu právě líbilo. Této zvůle užil bratr Paleček k vykonání neje-

dnoho skutku dobrého, ku kterémuž krále, Jeho Milost, neb i jiné osoby u dvora vtipem svým uměl nakloniti. S bodrým Benešem z Vody, od nedávna mezi dvořany královské přijatým, strýčkoval a bratroval se tak dobře, jako s králem samým.

Panicové služební jídali v druhé síni při otevřených dveřích, tak že král viděti mohl, co se u stolu jich děje, a bratr Paleček přecházíval obyčejně od jedné tabule k druhé, škádle mládence a blesky vtipu svého na vše strany metaje. Vědělť on o všech novinách, co se jich v městě sběhlo, a záletné známosti dvořanů nebyly ho tajny.

Jednou vstav mezi obědem od tabule královské, sňal se stěny veliké jelení parohy, kteréž tu na památku loveckého štěstí byly zavěšeny, i utíkal s nima do druhé síně a postaviv se za rytíře Beneše, vstavil mu je na hlavu. Smích z toho vypuklý dostal se až k uším samého krále.

„Co to tam děláš, bratře Palečku?“ volal Jiří.

„Bratra Beneše tuto korunuji,“ odpověděl Paleček.

„Ale vždyť Beneš, co vím, ještě svoboden?“ pravil král na to.

„Nic nedělá. Odbývám to *anticipando;* neboť k čemu kdo určen a předřízen, slýchávám, tomu že ujíti nemůž. Ačkoli jsem neměl nikdy tu čest býti učedníkem mistra Křišťana dobré paměti, jako on, osmělaji se předce ve sprostnosti své postaviti mu *horoskop.*“

Panicové u stolu sedící smáli se pod sebe; ale rytíř Beneš brumlal do sebe: „Ať mi hnilička mozek rozbije jako tomuto bláznu, pakli . . .“ Ostatní výhrůžku polkl s kouskem šťávnatého masa.

„A co tedy prorokuješ o jeho budoucím osudu?“ tázal

se král, žert naschvál prodlužuje. „Co o něm nalezáš ve hvězdách psáno?“

„Den narození jeho,“ odpověděl Paleček hlasem dutým, „ovládla podivná konstellací. Hvězda jeho setkala se s hvězdou jakési Kunky, ctné dcerušky nožíře Pavla, jenžto za časů *„olim“* býval purkmistrem novoměstským.“

„Ah,“ zvolal král, „pamatujiť se! Pavlovi tomu jsem beztoho ještě dlužen náhradu a odměnu za to, že se od mého vlády nastoupení pokojně choval a i k živnosti své do Prahy se navrátil, jak na věrného poddaného příslušelo, a protož jest vůle má, aby rytíř Beneš ctnou dceru jeho — jelikož, jak díš, hvězdy jejich na obloze nebeské se setkaly — co nejdříve pojal za manželku a to z pokuty, že směl po *koruně* toužiti.“

„Hrom udeř do prostořeké huby šaškovy!“ měl Beneš na jazyku; zpomenuv ale v čas na mistra Rokycanu, poznamenal ústa křížem, a toliko v žířících očích a plamenné tváři jeho bylo čísti, co jazyk vysloviti sobě netroufal.

„To bylo šťastně ukončeno,“ pravil bratr Paleček pro sebe, mna sobě vesele ruce; „a nyní přistupmež k dílu druhému. — Bratře králi!“ volal rozesmělen dobrým přijetím žertu svého, „to nejde tak rychle; neboť bratr Beneš učinil prý slavný slib, že se jhu manželskému nepoddá dříve, dokud i přítel jeho, Jarohněv z Hrádku také zapřažen nebude.“

„Jarohněv z Hrádku?“ tázal se král; „což ten také má nevěstu?“

„Ano, Milosti královská!“ zvolal Jarohněv, a skočiv od stolu, vrhnul se králi k nohoum.

„Co to má znamenati? Jsi-liž sobě nějakého zločinu svědom?“

„Nikoli, králi můj! — ale miluji Bertu Hradeckou."

„A ona tebe?"

„Ach ano!" vzdychl Jarohněv kleče.

„K čemu tedy to klečení a vzdychání?" pravil král u veselém rozmaru.

„Příbuzní její tomu nechtějí — že chudý jsem."

„Té vadě, bohdá, pomůžem," odslovil král dobrotivě. „Vstaň! — Tys sobě získal o mne zásluh mnohých a já již dávno zamýšlel zplatiti tobě dluh svůj za tolikeré služby věrné. Nyní pak ho bez odkladu zplatím. Tobě dávám někdejší statky předků tvých, které na mne právem zemským připadly, výsluhou; k vystavění pobořeného Hrádku přispěji penězi i lidem, a tuto vůli svou dám do nově zřízených desk zemských vtěliti. Jsi-liž spokojen? — Tedy vstaň, velím ještě jednou!"

Poslušen rozkazu poskočil radostí opojený Jarohněv na nohy, líbaje vřele ruku královu; ale král, chtěje výjev tento přetrhnouti a vnitřní pohnutí své před dvořany ukrýti, vstal rychle od tabule a odebral se do pokojů svých.

Oběma nerozdílným mladým přátelům vzešlo nyní jitro nového omájeného života. Jarohněvovi tanula v roznícení mládeneckém stále na mysli doba blažená, ve kteréžto mu bude popřáno cíle žádoucího dosíci a spanilou Bertu svou nazvati; neboť nepochyboval, že vůle králova co vítězné slunce mraky překážek, sňatku jeho v cestě stojících, konečně prorazí a rozptýlí. Co se však rytíře Beneše tkne, tenť maje v uctivosti výrok králův, stran jeho zasnoubení veřejně pronešený, netroufal sobě se sňatkem svým za smyšlenými výmluvami déle odkládati. Přemoha v sobě dávnou nechuť k Pavlovi, zapřel sebe sám i požádal jej slovy uctivými o dceru. Nynější nožíř neměl již ani desátý díl té přísnosti a pánovitosti, jakouž

míval purkmistr novoměstský, a ty některé námitky, kterýmiž se ještě ohražoval a na oko proti žádosti Benešově zpíral, poraženy byly náhle ujištěním, že v tom vůle *králova*.

„Když tomu tak,“ pravil Pavel vážně, „odstup ode mne, abych déle odporoval, an to považuji za první krok, kterýž Jeho Milost k obapolnému žádoucímu smíření činiti ráčí. Snad že později křivdu mně učiněnou jasněji nahlídne a ouřad odňatý milostivě mi navrátí; neboť jest, dle obecné pověsti, milovník řádu a kázně, jakož jsem býval druhdy i já, neodkládaje nikdy trestem, kdykoli potřeba velela.“

K posledním slovům Pavlovým zarděl se Beneš náhle, neboť mu napadlo, jak i on před několika lety padnouti měl co obět nemilosrdné kázně Pavlovy; neměl však kdy, myšlénky své zvláštní o předmětu tomto projeviti, neboť právě v tom vstoupila do komnaty Kunhuta, zářící půvabem milosti a krásy. Uslyševši, že otec dal výslovné svolení ke sňatku, co nejdříve slaviti se majícímu, usmívala se mezi slzami blaženě, a rytíř Beneš, zapomenuv v okamžení tom na podivné zásady a vrtochy své, neměl na ten čas v útrobě své žádosti vřelejší, než učiniti Kunhutu šťastnou. Poznaltě, že vše to, co jindy o sobě i jiným namluviti chtíval, bylo líčenou lží; hlas srdce ozval se v něm zvukem pravým, svazek lásky byl na věky uzavřen a u přítomnosti otcově vroucím políbením potvrzen a zapečetěn.

Zdlouhavěji to šlo s vyplněním naděje Jarohněvovy, jelikož pýcha a nenávist rodu mocného protivovala se sňatku, kterýžto byv vykonán, pojednou konec učiniti měl všelikým záměrům dávné a nekrocené msty i řevnivosti. A však nenadálá, na oko nepatrná událost naklo-

nila mysl příbuzenstva Bertina ku prospěchu obou milenců. Vyšlo totiž na jevo, že obojetný Klamperna, přinášeje zprávy vymyšlené a lživé z Prahy do Hradce a tam odtud zas ku králi, obě strany v prospěch zisku vlastního proti sobě rozhořčoval. Jan z Hradce přišel mu na stopu a přesvědčiv se důstatečně o mnohonásobných klamech jeho, poslal jej svázaného králi Jiřímu k potrestání, kterýž po kratičkém vyšetření vinníka na rynku staroměstském *řetězem* dal oběsiti, poněvadž se silně mluvilo, že Klampernu se zlým duchem spřízněného provaz obyčejný zardousiti nemůž. Ačkoli tehdáž popravy veřejné nebývaly řídké, sběhlo se předce ke hnusnému divadlu tomu veliké množství lidu. Chatra pražská výskala radostí, uzřevši ryšavého Klampernu houpati se na dlouhém řetězu, neb ošemetný vyzvědač byl již dávno všem sůl v očích; i velebil lid spravedlnost královu, že jej konečně jizlivé hlízy, co na kostech jeho tak dlouho hryzla, zbaviti ráčil.

Vina Klampernova a jeho pokuta smířila mimo nadání rody Hradecké a Rožmberské s králem, jelikož častým věci té písemným vyjednáváním i jiné rozmíšky a závady, kteréž nenávist mezi oběma stranama udržovaly, poznenáhla se vyrovnaly. Hradečtí i Rožmberští uchopili se rádi té příležitosti, aby ku králi, jehožto moc den co den načité zrůstala, se přiblížili a s ním v takové poměry vstoupili, kteréž by jim bezpečnost osob, práv i statků pojistily.

Tudíž se stalo, že po odstranění vedlejších překážek na přímluvu krále Jiřího, aby se jemu vděk nějaký stal, svoleno ke sňatku s Bertou Hradeckou. Svadba měla býti slavná, neboť král sám s celým dvorem svým slíbil ji přítomností svou oslaviti. Ustanovený den nastal. Od-

davky, poněvadž ženich i nevěsta hlásili se k církvi katolické, byly konány ve staroslavném chrámu Páně sv. Víta na hradě pražském, a sice knězem Lucinem, jenž pro kazatelskou výmluvnost a pravověrnost svou ze Hradce Jindřichova před nedávným časem za kanovníka na hrad pražský byl povolán. Ctihodný stareček proléval při udělování svátosti slzy radosti. Onť byl druhdy oba snoubence vyučoval prvním základům svaté víry, a nyní dočkal se toho potěšení, spojiti oba u přítomnosti svědků nejvznešenějších svazkem posvátným a dáti jim požehnání na cestu života.

Rytíř Jan Malovec vedl jakožto zvolený družba sličnou nevěstu k oltáři a tak dvorně při tom se choval, že mu za pilným sebe přemáháním za celý den sotva které latinské slovo z úst vyklouzlo. Když po skončené slavnosti snoubenci ve průvodu slavném ubírali se ze chrámu, čekal na ně přede dveřmi sbor žebráků, kteřížto za své hlasité přání i hned štědře byli obdarováni. Mezi davem tímto padl Jarohněvovi do oka žebrák slepý, s opuchlou, naboptělou tváří a vlasy divoce rozcuchanými; oděv jeho byly pestré cáry hávu rytírského.

Ženich pohlédnuv naň ostřeji, poznal v děsném úžasu Koldu Náchodského, oslepeného — v jehožto morně před několika lety smrtelných ouzkostí byl vytrpěl. Pohled na rytírského mrzáka tak hrozně projal duši jeho, že v bezděčném zachvění se ruky váček se vším obsahem do nastavené čepice Koldovy upustil. Reptání žebráků, slepci rytírskému přehojnou almužnu závidících, ještě dlouho zdaleka co temné hučení vln dováželo k uším ženichovým,

Téhož dne spojil mistr Rokycana rytíře Beneše z Vody se ctnou a sličnou pannou Kunhutou v kostele Panny Marie před Tejnem. Bratr královnin, věhlasný pan Lev

z Rožmitálu, princ Viktorín, nejstarší syn králův, bratr Paleček a jiní dvořané u hojném počtu byli svědkové slibů jich manželských. Král sám byl dvořany tyto vyslal, aby strana pod obojí nereptala, že katolíkům k vůli ji zanedbává. Mistr Rokycana měl při slavných oddavkách řeč velmi ozdobnou, do níž i něco polemiky proti Pikardům, sektě náboženské tehdáž znikající, přimíchal — snad že otce nevěstina Pavla nebo bratra Palečka v podezření náchylnosti k oné straně měl.

Když se svadebníci po vykonaném obřadu ve slavném průvodu ze chrámu ubírali, pozdravil je nenadále s hůry zvučný hlas: „Horia!" Hlas ten zdál se rytíři Benešovi povědomým. Pohlédnuv zhůru, uzřel na blízkém, osamělém pilíři pachole ve tváři umouněné, s čepicí vysoko nad hlavou pozdviženou. „Horia!" vzkřikl výrostek na výsosti své ještě jednou, a Beneš poznav učedníka kovárského, kteréhož byl před nedávným časem na cestu do Hradce najal, pokynul mu vlídně rukou, a když chlapec, co kamzík obratný, s vysokého pilíře bez ourazu na zem se dostal, řekl jemu: „Následujž mne! — Já ti dal slovo, ač nerozvážené, že tě do služby vezmu, budu-li s to tebe uživiti; nyní je splním. Vypověz mistru svému; neb ode dneška budeš sloužiti mně samému."

Učedník zavýskl radostí a udělav před svadebníky bujný po hlavě kotrmelec, ubíhal veselými skoky po staroměstském náměstí domů, byl mistru koženou zástěru odevzdal a z učení se poděkoval. Večír po dvojích oddavkách byl slavný taneční ples ve dvoře královĕ. Velká, nádherně osvětlená síň naplněna byla hodovníky rozličného stavu a věku, strany pod jednou i pod obojí. Veselost neuucená rozhostila se poznenáhla po všech prostorách paláce. Bratr Paleček házel okolo sebe vtipnými

šprýmy, kterýmžto král pokaždé srdečně se zasmál, a k vůli králi uznávali i ostatní hosté vše, co z úst oblíbeného šaška dvorského vycházelo, za velmi vtipné, trefné a převýborné.

Král Jiří, jsa již jedenkráte rozveselen, přijal v dobrém rozmaru i pokoru Pavla, někdejšího purkmistra novoměstského, jenžto se svým mnohokráte opáčeným: „Račiž Milost královská dovolit, abych směl promluviti," netoliko milostivého odpuštění dávných vin svých, ale i potěšitelného slibu dosáhl, že, pakli schopnost jeho v postupu času tak prospěšně se vyvine, abyouřad veřejný ku blahu města a spokojenosti krále pána svého mohl zastávati, naň bude pamatováno, čímž on také docela se spokojil.

O půlnoci, když již veselí ku konci se schylovalo, podal princ Viktorín jménem královým ženichovi Jarohněvovi z Hrádku svinutý pergamen s velkou visutou pečetí. Jarohněv tušil sice obsah listu, nikoli ale hosté ostatní. Bratr Paleček ukojil zvědavost všech. Zmocniv se listu, rozvinul jej hbitě a vyskočiv s ním na prázdnou stolici, četl, nedaje sobě bránití, hlasitě a vážně takto:

„My Jiří, z Boží Milosti král Český, markrabě Moravský, Lucemburský a Slezský vévoda a markrabě Lužický, oznamujem tímto listem všem: Jakož jest tvrz pustá, řečená Hrádek se vším příslušenstvím i s plným panstvím na nás řádně přišla a připadla, my s dobrým rozmyslem a radou věrných našich mocí královskou dáváme ji rytíři Jarohněvovi z Hrádku za věrné služby jeho milostivě a sice i s právem podacím, s dvory poplužními, s poplužím, s dědinami, lukami, lesy, potoky, s rybníky, chrastinami, porostlinami, pastvami i se vší zvolí, co k tomu přísluší, a velíme, aby úředníci dvorští,

zachovavše řád práva, již jmenovaného Jarohněva z Hrádku na to zboží zvedli plným právem. Tomu na svědomí pečeť naši královskou kázali jsme přivěsiti k tomuto listu."

Když byl Paleček dočetl, zavzněla veselá fanfára trub a kotlů; hosté se hrnuli k Jarohněvovi, přejíce mu štěstí; on ale pospíšil s nevěstou svou ku králi, před nímž pokleknouce, činili díky z přijatého dobrodiní. Král pozdvihnul je milostivě i žehnal oběma, řka: „Já se vám postavil za otce, a protož povinnost svou plním. — Buďtež šťastni, milost Páně budiž s vámi! Láska, věrnost, spokojenost zprovázejž vás po cestách života!"

Noví manželé smáčeli slzami vděčnosti ruce krále dobrotivého.

Druhého dne odebrali se na nově vystavěný Hrádek, kdež je v čele několika sluhů přivítal *Mikeš,* co nově ustanovený hradník, blaženě se usmívaje. Nový pán nového hradu potřásl mu srdečně rukou, a spanilá velitelka podala mu, usmívajíc se milostně, ruku svou bílou k políbení. I ku každému z ostatních sluhů promluvil Jarohněv vlídné slovo. Mimo nadání spatřil mezi nimi starce šedivého, jehožto tvář mu byla velmi povědoma. Mikeš přišel paměti jeho ku pomoci, řka: „Toť Jakub, bývalý hlásný na starém Hrádku a potom vrátný dvoru vlaského v Hoře Kutné; on žádá, by směl složiti kosti své tu, kdež se byl zrodil a po mnohá léta věrně sloužíval, až zběř husitská čeleď hradní po šírém světě rozplašila; i odkázal jsem ho na příští Milosti vaší a nyní ať sám za sebe mluví."

Ale Jakub nemluvil; toliko sepiatýma rukama ukazoval na novou věž, dávaje na srozuměnou, že by tam v té povětrné výši zas nejraději bydlel a život svůj slasti

i bolu prázdný blíže oblak nebeských dokonal. I bylot mu to s radostí popřáno.

Ještě téhož dne k večeru měl starý Jakub příležitost, dokázati bedlivost svou. Oznámilť veselým zatroubením návštěvu. Bylť to rytíř Beneš z Vody, se svou mladou, blažeností odměněné lásky zářící chotí, a stará kronika, z nížto jsme příběh tento čerpali, dokládá, že návštěva tato napotom ještě často byla opakována a pokaždé se stejnou radostí od Jarohněva i Berty přijata.

KONVALINKY.

Následkové žárlivosti.

„Totě dnes parný den!“ pravil mladý hrabě z *Sorentic* celý udychtěný k svému příteli *Vilémovi,* na ručnici se podpíraje, „radil bych, abychom sobě někde v stínu poodpočinuli.“

„„Jsem s tím spokojen,““ odvece Vilím, „„ačkoli na mém svolení mnoho nezáleží.““ (Čelo si utíraje:) „„Dnešní honba nás mnoho potu stála.““

Rudolf z Sorentic. Nepohodlnost koření vyražení. Rci, zdali bychom po tak mnohých radostech bažili, kdyby jich beze všech nesnází dosíci lze bylo; ale onyno oslazují požívání, a vyvodí ze srdce tužbu.

Vilím. O, to již velmi často z tvých úst jsem slyšel.

Rudolf. Ovšem, ale rci sám, zdaliž by tě to tenkráte tak velice bylo těšilo, když jsi mi před pěti lety život zachoval, kdybysi proto tolikerých nebezpečenství nebyl musel podstoupiti?

Vilím. Přestaňme o tom. Víš, že velmi nerad svou vlastní chválu, zvláště z úst přítelových, slýchám; a hleďme raději na konec lesa přijíti, bychom zprahlé rty svlažiti mohli.

Rudolf. Když jest ti jen o to, tedy nám není třeba hledati východ z lesa; neb jestli se nemejlím, jsme v sou-

sedstvu starého Villamovského, jenž dobré staré víno a dceru k líbání má, z jejíchžto labutích rukou mělnické co nektarový nápoj chutná.

Vilím (žertovně). Ty mne činíš žádostiva, toho nektaru zažíti.

Rudolf. Pojď a přesvědč se, zdali dívčí krásu posuzovati umím.

S těmi slovy táhl mladý hrabě svého milého přítele za sebou.

Vilím a Rudolf byli dobří, čilí jinochové, jenž zároveň spolu vyrostli, a ačkoli stav jejich rozdílný byl (neb na rodu Vilímovu ležela hustá, neprohledná tma), předce již od dětinství co nejvroucněji sebe milovali. Přátelství jejich bylo užším svazkem upevněno, když Vilím odvážlivému hraběti život s nebezpečenstvím svého vlastního zachoval. Od té doby musel mu tykati, jako za dětinství, a hraběte to velice mrzelo, když se v společnosti o rozdílnosti stavů, neb dokonce o Vilímovu pocházení, třebas jen dosti tmavě podotknulo.

Vilím sám o té věci nejmenší povědomosti neměl; neb starý pán, jenž se ho ujal, vydával ho za sirotka, o němž žádný nic věděti nechtěl. Milován od vrchnosti, a ctěn i vážen od sloužících, málo si toho všímal, a celý toliko v lásce Rudolfově žil.

Nyní se blížili oba jinochové v přátelském rozmlouvání k myslivně, jenž s malého pahrbu utěšeně v lesní ouval zírala. Po jejích bílých stěnách vinulo se vínorodné réví, a před vchodem čněly veliké jelení parohy, něžně kvítkovým propletené věncem. Při vcházení do vrat přivítalo je dvé velikých stavěcích psů hlasným štěkem; v okamžení však na zahvízdnutí starého myslivce, jenž s smeknutou čepičkou vzácné hosti vítal, táhli zdlouha

nazpět, a vážný starec nutil přívětivě mladé přátely do své čistotné světničky, kde je Karolinka v prostém domácím oděvu, s něžným uzarděním pozdravila. Vilím se zarazil. Jeho oči dlely na sličné dívce, a on šeptal tajně Rudolfovi: „Tenkráte jsi svou chválu, jak obyčejně, nezvětšil.“ —

Rudolf se usmíval, a vlídný hospodář podav hostům stolice, dal Karolince potajmo znamení, kterému ona dobře porozuměvši, rychle velikou lahvici vína přinesla. Vilímovy oči se jiskřily, když oběma do malých sklenek nalívala, a on vyprázdnil sotva nalitou číši jedním douškem, ač zřídka kdy víno, a pak jen velmi mírně pil. Rudolf dobře znamenal toho příčinu, a jeho žertováním zapyřovala se napořád růžolící dívka. Vilím se mátl v řeči, a podivně sobě počínal, což vše Rudolfa nad míru těšilo. Posléz vstal, mučlivou rozpačitost déle snésti nemoha: ale přítel jeho nezdál se ještě k odchodu chystati; nýbrž prosil Karolinku, aby netrpělivému Vilímovi ještě jednu sklenku nalila. Tichá dívka uposlechla; ale její ruka se třásla, jak na jiskřící oči Vilímovi pohlédla, a lila místo do sklenice — mimo. Otec lál na nezpůsobilost; Rudolf však vzal celou vinu na sebe.

Posléz se dlouhé škádlení skončilo a mladí přátelé se poroučeli. Vilímovo poslední vzezření na Karolinku zdálo se mnoho jeviti. Starý Villamovský je doprovázel daleko za myslivnu, a Vilím se ještě, když již dávno ji byli s očí ztratili, na tu stranu obracel. Celou cestou málo mluvil, a tázal-li se ho Rudolf něco, zcela naopak odpovídal; neb jeho duch zdál se někde jinde blouditi. I večerní vyražení v zámku bylo velmi jednoduché. Vilím snil jen o tiché Karolince; její nevinnost a něžná plachost na čilého jinocha veliký dojem učinila. Druhého

dne byl již časně z lože, a po dobře sobě znamenané dráze přímo k myslivně pospíchal. Bylotě krásné jitro. Zelené borové snítky zdály se shýbati k němu a tiše šeptati: „Karolinka!“ — Přišed tam, nalezl domovní dvéře uzavřené. I vešel do zahrádky, jenž to tiché obydlí od zadu stínila. Zde bylo všecko tak krásně uspořádáno, a užitečné s okotěšným v dojemném spojení se střídalo. Vonní kvítkové dýchali libou vůni jemu vstříc, a stříbrný potůček, jenž z malé skalky se prejště, středem zahrady zelené záhony svlažoval, temným bublotem vcházejícího pozdravil. Jda po úzké cestě, zdobně žlutým pískem posypané, blížil se k zelené, révím propletené besídce, a kdož vypíše jeho radostné leknutí, když v ní sličnou Karolinku čtoucí spatřil. Při jeho přiblížení odložila knihu, a šla mu naproti, zvěstujíc mu, že otec právě před chvilkou do lesa odešel. Vilím si nezdál z toho mnoho dělati, proto že se jeho navštivení ne starce, nýbrž jí týkalo. On jí měl tak mnoho co říci, a předce stál jako opařený, slova promluviti nemoha. Rozmlouval o lhostejných věcech, o krásném jitru, a posléz odešel, když mu nic více připadnouti nechtělo, sám s sebou nespokojený. — Přecházel ještě as hodinu lesem, a pak mrzutě do zámku se vrátil. Rudolf věděl dobře o jeho nepřítomnosti, ale nedal na sobě ničeho znáti, aby svému příteli nepříjemné vyznání uspořil. On pozoroval změnu na jeho tváři, hned jak včera do myslivny vkročili; znamenal zmatenost jeho v řeči, aniž ho bylo tajno, že i Karolinka mnohem více a častěji se zapyřovala, než když prv sám přicházíval. I uzavřel u sebe, štěstí jejich utvrditi, chtěje nesmělosti obou nadejíti. Umínilť si tedy, Vilíma sám soukromě vyskoumati, a protož také ani slovíčkem včerejší příhodu nepodotknul. Kdož byl radši, než

Vilím, jelikož nyní bez škádlení svým sladkým snům hověti mohl. Po málo dnech znamenal Rudolf na něm jakousi neobyčejnou veselost, a po čtrnácti dnech padl mu dobrý jinoch radostí nesmírnou opojen do náruči, vzkřikna: „Ona mne miluje! — O já jsem nejblaženější tvor pod šírým blankytem! — ona jeví pro mne nejvřelejší city, a slib naší obapolné milosti jest diamantovým svazem upevněn! — O raduj se se mnou, ona bude věčně mou!“ — „„To zní z vysoka, milý příteli!““ odvece usmívavě Rudolf, a Vilím najednou opět se zarazil; jeho růžová líce zbledla, a on jako vnitřně raněn, zoufalivě sem tam přecházel, volaje: „Ach, co sním? — kam mne vedla plamenná obraznost? Již jsem se zřel v lůnu štěstí, oplývajícího domácím blahem, v okresu švitorných dítek, a — o, bezejmenec ni vlastního bytu nemá, do něhož by štěstí svého života uvedl. — O toť hrozné, hrozné!“ — Rudolf chtěl potěšná k němu mluviti slova, ale ubohý jinoch již byl co střela zmizel.

Dlouho jej hledal po celém zámku i v zahradě, ale nikdež ho nebylo možno nalezti. Nešťastný Vilím v opojení první blahé lásky nezpomněl na překážky, jenž se jeho štěstí na odpor stavěly; nyní však mu teprv ta hrozonosná myšlénka připadla, že i své vychování toliko dobročinnosti starého pána děkuje. I šel upřímo k myslivně, by dobré Karolince tu smutnou zprávu zvěstoval, že se nikdy za sebe nedostanou; neb ctižádostivého jinocha to již dosti rmoutilo, že sám ještě od milosti vrchnostenské žíti musí; i nechtěl, by se to dobrodiní dokonce i na jeho choť a děti vztahovalo.

Starý Villamovský byl za svou povinností v lese, a Vilím nalezl Karolinku samotnou. Ona se zděsila, když jeho tvář tak strašně změněnou spatřila. Významem nej-

většího bolu tiskl ji k srdci, a velké slzy kanuly přes bledé líce jeho. „Já přicházím,“ počal zajíkavě, „na věky se rozloučiti.“ Karolinka zbledla, její síla klesla, a jinoch držel milostnou dívku bez vlády s svěšenou hlavou v náruči. I odnesl ji na odpočivadlo, a když opět své krásné oči otevřela, mluvil dále: „Já jsem chud, velmi chud, a nejbídnější rolník na sorentickém panství jest o mnoho bohatší než já; neb co ten má, jest *jeho*. On si to vydobyl v potu tváře, a hledí spokojeným okem na své skrovně nashromážděné jmění. Já však? i té nejmenší radosti, jediné milosti starého hraběte požívám, jenž se mne osiřalého, kdo ví z jakého oumyslu ujal. Mé šlechetné smejšlení nedopouští, bych tě, ačkoli jen z nejvřelejší lásky, učinil nešťastnou. — Vypuď znikající cit náklonnosti ke mně z nevinného srdce svého, a učiň sebe i jiného muže, tvé lásky hodnějšího, šťastna.“ — Domluvil, utíraje si slzy s mokrých očí.

Tu mu padla Karolinka ještě jednou v němém bolu okolo krku, šeptajíc tiše: „O Vilíme, Vilíme!“ — „„Měj se dobře, věčně dobře!““ pravil jinoch srdečně. „„Mého bytí zde není více!““ a pak násilně z jejího objetí se vytrhna, spěchal ven, by stísněnému srdci svému poulehčil. Nadarmo vztahovala milující dívka po něm své ruce: on neslyšel více jejího lkání.

Vilím spěchal do zámku, pevně u sebe uzavřev, to nešťastné místo, kde mu všecko jeho nepříznivý osud připomínalo, na vždy opustiti. Tajně svázal některé z svých nejmilejších knih, a malý, brillianty obsazený obrázek, Rudolfa jako malého chlapce představující, do uzle, toho

dne ještě na cestu se chystaje. Rudolf ho překvapil při tomto zaměstknání. „Bratře," volal s užasnutím, „tyť sobě počínáš, jakobysi nás opustiti chtěl?" — Vilím se zarazil, neb věděl dobře, že jestli pravdu poví, jistě jeho předsevzetí překaženo bude, a přetvářiti se mu nebylo lze; protož klesna příteli svému do náručí, bolestně pravil: „O bys mohl nazírati do mého ztísněného srdce, jistě bysi, politovav ubohého přítele, mu to za zlé nepokládal." — „„Upokoj se,"" vece Rudolf, „„já vím o všem. Ty nemáš více záviseti od milosti mého otce, a na tobě jediné to nyní záležeti bude, budeš-li chtíti, mému otci *sloužiti*."" Vilím vyvaloval naň zraky, řeči jeho porozuměti nemoha; a Rudolf mluvil dále: „Ouřad ředitelský na našem panství jest výnosný, a ty jej můžeš od dneška nastoupiti, prote že starý ředitel na odpočinutí odešel; neboť ani já ani můj otec nepochybujeme, že k tomu potřebných schopností máš." Nyní skončil, a Vilím ho tiskl vděčně k třesoucímu se srdci, zrose tvář přítelovu vřelými slzami. Rudolf ho táhl k svému otci, by z jeho vlastních rukou nový ouřad přijal. Šťastný jinoch objímal s slzami kolena svého dobrodince. Hrabě ho pozdvihna laskavě, tiskl k svému srdci a pravil: „Neukládám tobě žádných povinností, aniž kdy od tebe oučtů žádati budu, jsa přesvědčen, že se mé důvěrnosti nikdy nestaneš nehodným; nýbrž vše toliko tvé mi dobře povědomé šlechetnosti odevzdávám. O tvé lásce vím, a soudě, že rozšafný otec i cnostnou dceru vychoval, tvé volení srdečně žehnám. Doufám, že mi tu radost ponecháš, tvůj statek, jak se na nastupujícího ředitele sorentického panství sluší, oslaviti; a tobě toliko práva, den svého zasnoubení určiti, postupuji." Vilím stál v němém pohnutí, nevěda, jak své vděčné city, jenž jeho srdce přeplňovaly,

nejvroucněji na jevo dáti má; dobrý však starec, chtěje mu díkůvzdání uspořiti, tiskl mu ještě ruku, a rychle do vedlejšího pokoje odešel. Vilím chtěl kvapiti za ním; ale Rudolf ho zadržel, řka: „Vždyť znáš starého pána obyčej. — On nemůže děkování vystát.“ —

Sotva byl venku, již opět neměl žádného stání. „Rudolfe,“ zvolal radostně, „nyní ke Karolince! — Jak se dobrá dívka nad neočekávaným štěstím zaraduje!“ —

„„Ona již ví o všem,““ odvece Rudolf, „„neb od ní jsem se dozvěděl ty hrozné překážky, o nichž jsi tak neprozřetedlně smejšlel, že vašemu štěstí cestu zamezují; vím však, že tvá dychtivost tomu nepřivolí, abysi ji sám o svém budoucím blahu nepřesvědčil; pročež pojď, abychom při té příležitosti i otcovo svolení a požehnání obdrželi.““

Nyní se brali pospolu k myslivně. Karolinka letěla s rozpiatýma rukama svému milenci vstříc. „Dobrý starče!“ počal Rudolf již ve dveřích k jejímu otci, „buďte tak laskav, udělte těmto se milujícím osobám otcovského požehnání.“ — Villamovský hleděl s podivením brzy na Karolinku, ana se usmívajíc na Vilíma věšela, brzy na Rudolfa, o němž smejšlel, že opět, jak obyčejně, žertuje. Když mu ale tento celou příhodu v krátkosti vysvětlil, zahrozil napolo opravdově Karolince, — a žehnal klečící mladistvo. Pak se obrátil k své dceři, řka vážně: „Ty jsi oklamala otce svého, zatajivši před ním svou milost. Dejž Bůh, bys toho nikdy pykati nemusela.“ — „„O jisté nikdy, nikdy!““ — zvolali oba šťastni.

Vilím chtěl, aby již nazejtří zasnoubení se slavilo. Rudolf byl téhož mínění; ale starec odporoval. Posléze však i on na velikou prosbu svolil. Příští den byli milující v sorentiekém chrámu Páně, u přítomnosti všech poddaných zasnoubeni, a po skončené slavnosti představil

starý hrabě shromážděným představeným obcí jejich nastávajícího ředitele.

Vilím jda od jednoho k druhému, tiskl každému zvlášť ruku.

Naodpoledne se opět shromáždilo před zámkem mladistvo veské, a mladá vesničanka podala novým manželům dva věnce z obilných klásků, chrpou a koukolem něžné propletené. Po chvíli zazněla na zeleném nádvoří příjemná hudba, a jinoši i dívky veselili se v tanci. Vilím obdaroval mnohé z nich, a Rudolf spojil nejchudší dvé milujících, dav nevěstě znamenité věno. Tak se skončil první den u samém plesu a radovánkách. Pozdní teprv noc odstranila zbytečné svědky, — a noví manželé — plynuli v moři bezejmenné slasti. — —

První dnové blaženosti uprchli v samé rozkoši a vyražení; sotva však uplynul rok, již střízlivější oko Vilímovo pozorovalo podivné věci, o nichž se mu dříve ani nesnilo. V jeho srdce se vhnízdil strašlivý červ žárlivosti, jenž potajmo útrobu jeho zdlouha působícím jedem naplňoval. Mladý hrabě navštěvoval často Vilíma, a když důležitá zaměstknání přítomnost pana manžela jinde žádala, vyrážel se zatím s Karolinkou, ana jeho navštěvování, proto že dobrý společník byl, velmi ráda přijímala. Tato navštěvování a Karolinčina (jak se Vilímovi zdálo,) přílišná vlídnost, vzbudila v něm černé podezření, a on i často ji pozoroval přísným, skoumajícím okem; nižádnou však vinu v jejím nevinném svobodném vzhledu nalezti s to nebyl. Jednoho dne ho obejmula Karolinka vroucně, zvěstujíc mu s srdečnou radostí, že sladký závazek jejich obapolné milosti pod srdcem nosí. Vilím ji vyslechl s *lhostejností*, a mladé žínce kanuly co hrách veliké slzy s bledé tváře. „Vilíme, (pravila zajíkavě,) ty jsi se hrozně,

hrozně změnil. To není již ta vroucnost více, jíž jsi mne ujišťoval, že tvé blaho, tvé všecko jsem. Ona přešla v necitlivou chladnost, před jejížto následky se hrozím.“ — Vilíma to pohnulo k slzám, a on jí upřímě vyznal, jaký nepokoj ho posud trýznil. Ona se ulekla, slyšíc příčinu jeho chladnosti, — a nešťastný manžel uznal to leknutí za puzení probuzeného svědomí. Od toho času byl jen ještě nedověřlivější. Karolinka neměla dosti smělosti, dobrému Rudolfovi, ani svému otci (jenž nyní s nimi v zámku bydlel,) si posteskuouti, a vyprosila si toliko pod zámyslem postonávání, by ji onen více nenavštěvoval. Starý Villamovský znamenal tichou tesknost a tajné soužení své dcery, a činil Vilímovi nejtrpčí vejčitky. Tento však si starcových pohrůžek málo všímaje, hledal samotnosti, a nechtě ho rmoutiti, stavěl se na oko pokojným; ale v srdci jeho bouřil strašný boj, mezi *mstou* a *vděčností.*

Jednoho dne, když Karolinka do zahrady, čerstvého povětří použit, si vyšla, přebíral se, zvědavostí puzen, v jejích psaních, a nalezl jedno Rudolfovou rukou psané. Jako chrt je dychtivě popadna, přeběhl rychle jeho obsah. Bylotě psáno před rokem při příležitosti, když jí svůj oumysl, jejímu milenci u svého otce ouřad vyprositi, v známost uváděl. Těšil se ze štěstí, že bude moci každodenně její příjemné společnosti užívati, a — —. Dále nemohl čísti. Černá myšlénka ho přepadla, jíž se dříve nenadál, totiž, že Rudolf jen z toho oumyslu tak laskavě o to zasnoubení pečoval, by pak tím svobodněji své vilné vášni pod pláštěm přátelství hověti mohl. Karolinčina nevěra byla v jeho rozpálené mysli tak jistá, jako důvody neomylnými dokázaná, a od té chvíle vymejšlel, jakým by způsobem ji nejhanebněji snížiti mohl. „O ženy,

ženy!“ zvolal pln zoufalosti, „vy nás uvádíte v ráj pozemského života; sotva však se v něm octneme, již nás opět plamenný meč vaší nevěrnosti z něho vyhání. O krásní snové mého mladistva! vy jste se zastřeli v mlhu neprohlednou studené skutečnosti, a já? — zde stojím osiřalý; neb i cit přátelství, jejž jsem za nejsvětější měl, uprchl co stín, a zrada vstoupila na jeho místo. Ha, tak hrozně, tak strašlivě oklamánu býti!!“ — —

Nyní běžel do zahrady; ale tam se mu veliká prostora zdála ouzká. Všecko známé stromoví zdálo se s zrádným úsměchem šeptati sobě jeho hanbu, a on se vrátil pro svou ručnici, by v divokosti lesní, krví zvěře ztísněnému srdci poněkud ulehčil.

Nyní kráčel opět zdlouha zahradou k hořejším dveřím, a jak to jím trhlo, — když spatřil Karolinku, ana se právě s Rudolfem do stinného stromořadí ubírala. Zdáli se býti v dověrném pohříženi rozmlouvání. Ve Vilímovi kypěla zlost, msta a — slovem, všecky strašlivé vášně. A v této přenešťastné smyslů pomatenosti chopil se ručnice, spustil bezděky, a jeho nešťastný přítel klesl.

Když Rudolf hasnoucím okem svého vraha spatřil, podal mu slabou ruku, chroptícím hlasem: „Vilíme,“ volaje, „Bůh ti odpusť, — jako já ti od srdce odpouštím. — Tvá manželka jest — nevinná, — a čistá vší, — i té nejmenší viny, — jako hvěz — da — na nebi!“ — — Byloť na něm viděti, že ještě něco mluviti chtěl, — ale ubývající síla mu toho odepřela, — a jiskra jeho živobytí na věčnost uhasla. Vilím stál, na mrtvého přítele oči upíraje, bez pohnutí. Najednou však se zpamatoval, a přelez na rychlost nízkou zeď, v temném houští blízkého lesa se skryl. Lítost a procitlé svědomí hnalo ho k předu. Náhoda ho vedla okolo té samé myslivny, v níž

poprvé Karolinku spatřil. On si připomínal tesknou myslí ony blahé, zlaté časy. Vzdechy zdvihaly prsa jeho, a horké slzy kanuly přes jeho líce „Kdož by si to byl před rokem pomyslil, rozmilé místo,“ pravil sám k sobě, „že se někdy co vrah třesoucíma se nohama, ukrývaje se před stíhající spravedlností, okolo tebe krásti budu? — Ach povětrná osnova mého štěstí tuze brzy se rozsmekla!“

Ve dvou dnech byl přes hranice; nemaje však s sebou žádných peněz, nevěděl, kam se obrátiti má. Bylotě to právě v čas války.

Zbaven naděje, do vlasti se kdy více navrátiti, přijal vojenskou službu, a že byl krásně zrostlý muž, jenž mimo to i učenost prozrazoval, hnedky na první stupeň vojenské hodnosti povýšen byl. Nedlouho na to setkali se s nepřátely, a Vilím opět za odměnu své příkladné neohroženosti k vyšším hodnostem postoupil.

Nechci zde mé čtenáře obtěžovati obšírným vypsáním jeho hrdinství, vystálých nesnází a příkořenství. V krátkosti toliko povím, že posléz, (jak vůbec známo,) vojska spojenců vítězoslavně do hlavního města Francie vtrhla, a za náhradu tolikerých vytrpených nesnází zde poklidu a požívání všelikerých radostí hovila.

Jednoho dne šel Vilím s několika důstojníky do veřejné kafírny, kde se množství lidstva z rozličných národů v peřestém hemžilo míhotu. On seděl v koutě zamyšlený, nevšímaje si mnoho šumného hluku cizích nářečí, tu mu zaklepal kdosi pozadu lehce na rameno. Ohlídna se, uzřel za sebou již letitého důstojníka v pruském oděvu. „Pane,“ promluvil tento k Vilímovi, „od-

pusťte mé všetečnosti. Zahledlť jsem na vašem tabákovém měšci znak rodu Sorentického. Neoslyšte snažnou prosbu starého muže, a rcete, jak k němu přicházíte.“ Vilím sebou trhl při těchto slovech. Bylotť mu, jakoby mstící Rudolfův anjel v podobě toho starce zuřivýma naň hrozil zrakoma. Stavěl se zamyšleným, a ostal odpověd dlužen; ale vážný kmet opakoval svou prosbu hlasitěji, dotíravěji, — dokládaje, že mu na žádost i příčinu svého dotazování vyjeví, pakli ji jen za pouhou zvědavost má. I vzaltě dověrně jeho ruku, táhna ho za sebou do vedlejšího pokojíka; a posadiv se, počal vypravovati v jazyku českém: „Jsemť Čech, a neklame-li mne má bystrozrakost, i vy z té pocházíte vlasti, tak že se směle co krajané obejmouti můžeme. Láska mne tam vedla stezkou růžovou, ale její trny bolely déle, než její vůně blažila. Jsa pěstounem mladých hrabat z Sorentic, zamiloval jsem sličnou slečinku Agátu, ana stejným ke mně plála milosti ohněm. My jsme žili šťastné dny, v požívání *všech* radostí, co jich jen láska poskytuje, vidouce však nemožnost, při rozdílnosti stavů se za sebe dostati, umínili jsme si do Slézska, kde jsem mohovité příbuzné měl, prchnouti, ale náš oumysl byl záhy překažen.

Slečna Agáta byla přinucena voliti závoj, — a já, — chtěl-li jsem msté rodu Sorentického ujíti, sám se z vlasti vypověděl. Teprv pozdě jsem se od svých tajných dopisovatelů z Čech dozvěděl, že Agáta porodila syna, jenž sice dle nabízení celého uraženého příbuzenstva do domu nalezenců dán býti měl, ale od jejího staršího bratra, city své zapříti nemohoucího, za schovance pod cizím jménem přijat byl, a stejného s jeho dětmi vychování požívá. — Od toho času mnou osud zmítal dalekými zeměmi, tak že mi více nebylo možné, další zprávu o svém

synu obdržeti.“ — Vilím poslouchal posud s nepokojným tlučením srdce, a nyní radostným vykřiknutím: „Otče, můj otče!“ třesoucímu se starci okolo krku padl. Kmet ho držel pevně v náruči, volaje: „O dobrý jinochu, neklam šedivého muže! — — ne ne, toto jasné oko nemůže klamati. — Tajný cit srdce mého, jenž již při prvním na tebe vzezření ve mně procitl, praví mi, že jsi můj syn, jehož mi poprvé dobrotivým osudem viděti přáno.“ — Nyní si počínal jako dítě. obdivoval jeho štíhlý vzrůst, jeho jiskřící oči, — a tiskl ho opětně k svému srdci. Pak musil i Vilím své příhody vypravovati.

I netajil ničehož před svým otcem, a starci kanuly velké slzy přes zvráskalé tváře. „Synu,“ počal, když tento domluvil, „tebe také učinila láska nešťastného, ona tě zas musí učiniti šťastna. Hle, vždyť i mnou osud zmítal proto tak dlouho strastmi a nesnázemi, bych u vysokém stáří ještě jednou ve vzdálené zemi svého syna uhlédal, po jehožto spatření tak dlouho nadarmo jsem toužil.“ —

Večer uplynul lehce v samém vypravování, a syn i otec se rozešli s ujištěním, že se zítra opět na tom místě sejdou. — To štěstí však jen ještě na několik dní trvalo. Vojenské oddělení, při kterém Vilím v službě stál, obdrželo rozkaz, zpáteční tah nastoupiti. *Tvarný* (tak se jmenoval Vilímův otec,) vyléval při rozloučení hojné slzy. Dříve však se umluvili, že Vilím nyní po skončené válce propuštění vezme, a do své vlasti pod cizím jménem se vrátí, proto že se mu nemožné zdálo, potlačiti tužbu, ještě jednou svou manželku i dítě, jestli

na živě jsou, spatřiti. Otec připověděl, že ho co nejdříve následovati bude, an nyní žádného pronásledování ve vlasti více obávati se neměl, proto že věc ta drahností času již k zapomenutí přišla, a stáří i mnohé jizvy tak ho změnily, že ho žádný z jeho starych známých poznati s to nebyl. To si svatě přislíbivše, ještě jednou se obejmuli, a Vilím — spěchal k svému pluku.

Sotva se octl na pomezí českém, již žádal o propuštění, které i bez průtahu obdržel. Jak mu ale tlouklo srdce, když se k sorentickému panství blížil! Všecky známé stromy zdály se ho vítati, všecko bylo ještě tak nezměněné, jako když se tam před osmi lety s Karolinkou procházel. Nevyslovná tesknost pojala mysl jeho. On plakal srdečně, proklínaje svou žárlivost a prchlost, jenž ho z náručí věrné manželky vytrhly. Cesta ho opět vedla okolo známé myslivny, jenž pokojným vzhledem s lesního vršku v okolní krajinu zírati se zdála. Vilím políbil vroucím citem tuto milou zem, jako smířiti se s ní chtěje. Nemohlť se zdržeti, by do tichého obydlí nevstoupil. Myslivec, švarný, ještě mladý muž, vyšel mu uctivě vstříc. Vilím se ho ptal, dlouho-li již zde obývá, kdo jeho předchůdcem byl, a (jako náhodou) jak se s ním dělo? —

„Ach! milý pane," odvece tento, „to by bylo mnoho vypravovati. On byl sice hodný, zprávný muž; ale jeho dcera, aneb pravdivěji, jeho zeť jej do té bídy uvrhl, v níž se posavád vynachází." — „„Jak se to stalo? — vypravujte milý muži,"" vece Vilím. Myslivec vypravoval: jak příznivec mladého hraběte z Sorentic dcera starého

Villamovského za manželku pojal, pak ale že tento nevděčník z nesrozumění a prchlivosti vrahem se stal, a do dalekého světa prchl. Starý hrabě že žalostí nad ztrátou svého jedinkého syna tak se rozvzteklil, že ještěrčí plémě, (tak nazýval starého Villamovského a jeho dceru, jež neprávě za příčinu svého neštěstí měl,) ze zámku i panství vypověděl. „Nyní (doložil,) bydlejí dvě hodiny odtud o samotě v domácké tichosti, an si skrovný domek s zahrádkou pronajali. Já navštěvuji starého zkušeného muže začasté, a jsem očitým svědkem, jak tato pokojná rodina ode všech sousedů milována i všelikými maličkostmi podporována jest.“ Vilímovi vstoupila při vypravování myslivcovu krev do obličeje. Jeho oči se jiskřily a vnitřní boj bouřil mu v srdci. On mu děkoval za tu zprávu, a vydávaje se za dalekého příbuzného Villamovského, dal si ještě cestu k jeho obydlí ukázati.

Nyní se blížil k vypsanému domečku. Stáltě opodál tichounké vísky, a malá zahrádka zastiňovala jej od zadu svými ovocnými stromy. Vilímovo srdce tlouklo valněji, když již u plotu stál, a v zahrádce lidské hlasy zaslechl. On se třásl, neosměluje se, přes plot do vnitř nahlédnouti. Po chvíli rozpojil roští, — a kdo vypíše jeho vytržení, když spatřil Karolinku pod stínem kvetoucí jabloně šitím se zabavující. Místo krásy zdobila nyní její obličej tichá jakási dojímavost, a v oku se skvěla zjasněná těžkomyslnost. Jeho zraky obrátily se na starého Villamovského, jenž krásného, bělokadeřavého hocha ve veliké knize čísti učil. Teď slyšel hlasitěji mluviti. Kmet káral hocha z prchlivosti, předstíraje mu, jak včera opět z přenáhlení chybil. „Chlapče,“ počal důtklivě, „zdaříš-li se v prchlivosti po svém otci: běda tobě i tvé rodině, budeš-li kdy jakou míti! — Kdyby tvůj otec, jehož jsi arcif

jakživ neviděl, byl něco více povahy do sebe míval, a prchlivost svou zdržovati byl se naučil: nebyl bys snad sirotkem, a tvá matka by o mnoho méně slzí vyplakala.“ — Chlapec pohleděv v tu stranu, kde Karolinka seděla, s outrpným okem svatě přislíbil, že se nikdy více nepřenáhlí.

Tato rozmluva působila mocně na slouchajícího Vilíma, a on slzel radostí i lítostí. Bezejmenné city sevíraly mu prsa. On by je byl rád do lůna svých drahých vylil, kdyby byl mohl tolik smělosti nabýti, své uražené, usoužené manželce na oči vstoupiti. — Nyní se osmělil, a nedbaje na trny, jenž mu při přelízání ruce zkrvácely, dral se přes pichlavý plot do zahrádky. Malý hošek ho nejdřív uzřel, okazuje prstíčkem kmetovi přicházejícího muže. Karolinka se ulekla; ale vážný kmet kráčel mu směle vstříc. Jaké však bylo jeho uleknutí, když cizince v skvostném důstojnickém oděvu před sebou na kolenou spatřil.

„Otče, odpusť!“ — — bylo všecko, co Vilím vypraviti mohl; neb slova mu vázla na rtech, a kmet, jenž navzdor slabému zraku a Vilímovým jizvám svého zmizelého zetě poznal, třesoucíma se rukama pozdvihl klečícího.

Pak se rychle obrátil, a uchopiv chlapce, krásný oděv cizincův obdivujícího, za ruku, vedl ho k Vilímovi, jenž ho vysoko pozdvihna, s otcovskou radostí objímal a ani z rukou pustiti nechtěl. Nyní přiběhla i Karolinka, — a míra radosti byla přeplněna. On klesl do její náruči, a starec musel ho podporovati; neb jeho kolena se třásla a on by byl bez mála radostí omdlel. „Dobrá ženo!“ šeptal bázlivě, „odpustila jsi mi?“ — a ona vtiskla místo odpovědi třesoucí políbení na jeho rty. Pak přišlo k společnému vypravování, a tak uplynul ten den v nejvyšší pro celou rodinu slasti. Bázeň před pronásledováním

uprchla, — a radost toliko v tichém okresu svůj si rozbila stan.

Pro jistotu vydával se Vilím za jejich příbuzného, a žádný na to nepřišel, že by to vrah mladé vrchnosti byl. Dobrá Karolinka mu odpustila docela, obávajíc se jen, by opětně z její náruči vytržen nebyl. Netrvalo to dlouho, již i starý Tvarný v Čechách se octnul. I šel rovnou cestou do Sorentic, a směle u hraběte opověditi se dal. S třesoucím se hlasem prosil o milost pro svého syna. Hrabě hleděl naň s podivením, slovům jeho vyrozuměti nemoha; až pak, když mu šedivý kmet své jméno a podivné osudy oznámil, velice pohnut, syna své zemřelé sestry viděti žádal, by mu ouplné odpuštění pod tou výminkou dal, aby ostatní dny živobytí svého na jeho zámku strávil, za pokutu, že ho bezdětným učinil.

Tvarnému se linul tok vděčných slzí nad neočekávanou milostí se snědé tváře. Sotva jej hrabě propustil, již spěchal k samotnému Villamovského obydlí, by milé rodině velikou milost hraběcí prohlásil.

Všickni objímali toho šťastného posla, jako cherubína s nebe seslaného, a nazejtří táhli do zámku, kde dobročinnému hraběti ztrátu jeho syna svou společností poněkud nahradili. Vilíma znali poddaní jen pod cizím jménem, a náhlý čin přišel v zapomenutí. Hrabě, jenž po dvou letech zemřel, odkázal jim, žádných krevních příbuzných nemaje, veliký díl svého jmění. Všickni žehnali jeho památku, a na jeho hrob kanuly hojné slzy vděčnosti a lásky.

Obět bratrské lásky.

Bylatě temná noc, — obloha černými mraky zastřená, a jen zde a onde prozírala zlatá jiskra tmavým rouchem jejím. Příroda se zdála modliti; neb ticho bylo v ní jako v hrobě. Tu stáli u hrobky svého otce, jižto čtvero truchlovrb tajemně zastiňovalo, Bojmil a Radostan bratří, — podávajíce si ruce.

„Obnovme," vece Bojmil, „přísahu, kterou jsme na smrtedlném otcovu loži v jeho bledé složili ruce: že věčně nerozdvojitelní, bratrsky se milovati budeme, a jeden druhému i to, což jemu nejdražšího, obětovati chceme; neb zítra se rozloučíme s otcovským sídlem, a potáhneme tam, kde prapor kříže chvěje, v boj zásluhy a slávy." — „Nic, jen chladné smrti rámě bude s to, rozloučiti nás," odvece Radostan, tiskna bratrovi ruku a jej k sobě přivinuje. Oba klekli, modlíce se tiše a vroucně o požehnání otcovo.

Sotva se rozbřeskovala na východu záře růžová, pozlacujíc stkvoucím lemem vysoké modré vrchy, již jeli Bojmil a Radostan na bujných ořích z hradní brány. Jejich zlatem draze ozdobené odění stkvělo se podivně v jitřní zoři. Jejich přílbice i štíty krásili dva v jedno tělo srostlí lvové, a ostatně též ve všem sobě skoro k ne-

rozeznání rovni byli. Když přijeli na silnici, zaslechli před sebou hluboký, mnohozvučný blahol válečné písně, — a v brzce též uzírali zbor červeným křížem ozdobených rytířů.

Bratří pobodli svých ořů, a za malou chvíli již se připojili k zboru. Rytíři pěli při zvuku trub jednohlasně:

„Zhroz se, hrdý Saracéne,
Hle, jak náš se prapor dme!
Vojsko křížem ozdobené
Blíží již se k zkáze tvé
Vzhůru z míra klínu,
V svatých palem stínu
Uzíráme Palestynu.

Tam, kde slunce z brány zlaté
V růžosvitu vychází,
Víra opět stany svaté
Na Sionu zarazí.
Vzhůru břitké meče,
V hrůzonosné seče,
Saracénská krev ať teče.“

Tato slova hnula bratřími, a oni cítili v chrabrých srdcích dychtivý plápol, setkati se s nepřítelem Kristovým, jenž svatá místa rouhavě zneuctívá. Oni se zřeli již v duchu co vítězové ve vysokém Jeruzalémě, u svatého hrobu v stínu posvátných palem odpočívající.

Mezi takovým přemejšlováním přijeli do Olomouce, kde české křižovnické vojsko stany rozložené mělo. Radostným hlaholem byli od veškerého zástupu uvítáni, a oko knížete Vladislava, jenž sám své Čechy v svatý boj vedl, dlelo s potěšením na dvém statných jinochů, jenž co druhdy Kastor a Pollux, všech zření na se vábili, vzrůstem těla všecky ostatní vojíny předčíce.

Denně ještě jednotliví zástupové k nim se přiráželi, až posléz zvuk trouby k dalšímu hlásal tahu. Vojsko táhlo uherskou zemí, kde se k nim opět jiní přirazili zástupové.

Vtrhše do Azie, brzy se setkali s nepřátelskými pluky, a tuť bojovali jinochové vždy pospolu, jeden druhého chráníce a zastávajíce. Saracéni zakusili ostří jejich mečů, a hleděli je ouskokem ve všeobecné tísni obklíčiti; neb věděli dobře, že příkladem těchto dvou udatných jinochů i ostatní vojínové k odvaze pobídnuti byli. Než dlouho bylo jejich přičinění i všecky lsti marné. Jako dva dubové, jejichžto kmeny dohromady srostly, roztříštěni hromem, sjednoceně hynou: tak i oni smrti se nehrozíce, toliko *pospolu umříti* si žádali.

Ve všech posud svedených bitvách svítězili prapory křesťanské; ale nyní se zdálo štěstí na odpornou přecházeti stranu. Jednou opět křesťané, tolikerými podstoupenými nesnázemi umdlení, v zmatek uvedeni byli, a na outěk se dávati počali, — tu zaskřípěl Radostan zuby, hanbu takou snésti nemoha. I vytrhl prapor utíkajícímu z ruky, a s mečem v mocné pravici do středu nepřátelského vrazil vojska, záhubu a zkázu kol sebe tropě; ale na rychlost obsypali jej nepřátelé co rozdrážděné včely — a právě nyní viděl *Bojmil*, jenž se k bratru davem Saracénů prosekati chtěl, jeho modrý chochol, jenž přese všecky jiné vysoko se chvěl, zmizeti. Radostný ryk vznesl se u táborském vojště — a křesťané tím ještě více zlekaní, rozptýlili se, a v hustých lesích před pronásledujícími nepřátely outočiště hledali. Ani jim nebylo přáno, své mrtvé pohřbíti, a Bojmil ani bol svůj na mrtvolu bratra svého vyplakati nemohl. Teskná trudnomyslnost pojala jej, a on bloudil samotný v noci po

hájích, nehroze se nebezpečenství; neb pusto bylotě v srdci jeho, an mněl, že přísahu svatou zrušil, když, vida svého bratra samotného padnouti, i sám sebe dobrovolně neobětoval smrti. I umínilť si, jeho smrt krvavě pomstiti; naděje ta však byla zmařena, an potřeba Vladislavovu přítomnost ve vlasti kázala. I svolaltě tedy své napolo zhlazené vojsko, a opustiv Palestýnu, zpáteční tah do Čech nastoupil.

Každý se těšil, opět svého otce, neb milenou choť a dítky v náruč tisknouti; jen Bojmil jel smutně a zamračeně v zadu, želeje bratra svého. Ach, on se neměl na koho těšiti, jedině na hrobku otcovu, ku kteréž však se přiblížiti nyní za hřích sobě pokládal. —

Radostan klesl těžce raněný s koně a dav Saracénů obklíčiv jej, sepal těžkými okovy ruce jeho veda jej na rychlost s bojiště; neb se báli, by jim od dotírajecích křesťanů opět odtržen nebyl. S krvácejícím srdcem patřil na prchajecí Čechy, — zamkl pevně víčka svých zraků, by nezřeli tak hanebného počínání.

Brzy na to byl k ostatním otrokům připojen, a po rozdělení kořisti, jakémusi emirovi za podíl dán, kde se jím ukrutně nakládalo. — Pět dlouhých let strávil Radostan v ohavném otroctví, vzdychaje trpělivě pod strastně tížícím jarmem, až i konečně hodina jeho vysvobození se přiblížila.

Emir padl do rukou křesťanských, a za své vyproštění obětoval všecky své otroky. Bylif do křrsťanského táboru dovedeni, a dáno jim na vůli, jestli při vojště ostati, neb do své vlasti se navrátiti chtí. Radostan ne-

najda ni bratra ni svých krajanů více, do Čech se navrátiti uzavřel.

Již se soumračilo osmnáctého večera, když Radostan v známé krajině se octnul. I chtěl doraziti ještě k otcovskému sídlu, dávnonezíranému. Kvapil rychlými kroky, a bez síly na hrobku otcovu klesl, u nížto ponejprv po daleké pouti odpočinouti si umínil. Pusto bylo zde a ticho. V brzce však černá mračna se stahovala nad hlavou jeho, a blesky se křížily strašným temnem. Truchlovrby u hrobky chvěly se tak tajemně a podivně, že Radostan přeplněn citem touhy: „O Bojmile, Bojmile! kde dlíš?“ — hlasitě zvolal, a ruce po větru jako k obejmutí rozpínal. Místo však Bojmila odpovídalo mu hučení hromu a vichru, jenž větvemi nade hlavou jeho zachvíval. Valný lijavec se řítil z roztržených oblaků, a zvlnělý proud skalní na blízku s jekotem vystoupil z svých mezí. Tu znělo ouzkostné volání k uším jeho, a on uchopiv se meče, kvapil v tu stranu, odkud stonající hlas úpěl.

I uzřel dívku v bělosněžném oděvu s rozkacenými mdle se potýkati vlnami, jenž chatrnou lávku, ana přes potok vedla, strhly. Již byla takměř bez sebe, když ji mocnou uchvátil rukou a v své náruči, s milostným na ni vzhledem, držel. Strach a nebezpečenství změnily kvetoucí růže jejích lící v bělosnéžné lilie, a ona se stala tím jen ještě půvabnější, tak že Radostan v obdivu na všecko zapomněl; ale jak mu bylo, když svých milostných otevřela očí, a spatřivši svého mladého vysvoboditele, s libým uzarděním mu díky šeptala.

I vypravovala mu líbezným hláskem, že dcera mocného vládyky jest, a dle svého zvyku z vysokého hradu, kde jí všude tak těsno bylo, na zelené vrchy si vyšla, nedbajíc stahujících se mračen, jenž strašnou hrozila

bouří; neb i v jejím srdci panovala bouře neukojitelná, tak že útroba její zasmušilosti přírody se rovnala. Tu že ji lijavec v lese zastihl, a chtíc uteci přes lávku, přes kterou již se dmoucí vlny valily, do proudu stržena byla. — Radostan ji nesl, kam mu prstem okazovala, na hrad jemu dobře známého *Stojmíra*, jejího otce.

Na cestě jí prohlásil třesoucími se slovy horoucí lásku, jíž vzevřelo k ní srdce jeho, a — spanilá dívka, jenž ve vřelé náruči jinochově opět okřála, s uzarděním vyznala, že i její srdce jemu nakloněno jest. Již se blížili k hradu v důvěrném hovoru, když mu teprv *Slavína* oznámila, že již jinému rytíři, o jehožto udatnosti po celé české vlasti pověst se roznesla, proti své vůli zasnoubena jest, a nazejtří slavně oddána býti má. Proto že též v tu neobyčejnou hodinu vyšla, by pod širým nebem, v svaté přírodě, tichou modlitbou u lesní kaple odlehčující nabyla potěchy. „Jestli však, ctný rytíři, (doložila,) vaše láska ke mně tak silná jest, jak jste mi před chvílí vyjevil: tedy mne vysvoboďte od nuceného sňatku, a čekejte na mne zítra o půl noci u zadní zahradní branky. Pak mne uveďte, kam libo vám; neb důvěřuji ve vaši rytířskou šlechetnost, že slabosti dobromyslné děvy k zlému oučelu nepoužijete.“ Radostan slíbil všecko v milostném roznícení, a s vřelým políbením, jež na růžové rty její vtiskl, se rozloučili.

Děva zatloukla nyní na vysokou bránu a zbrojnoš s hořící pochodní radostně ji uvedl do hradu. Brána se opět zavřela, a Radostan ještě u stálém vytržení na osvícená okna hradní patřil, snaže se, mezi hemžícími se stíny podobu Slavíninu rozeznati. Posléze uhasla světla, a i Radostan zpáteční nastoupil cestu; ale roztržitými myšlénkami zmaten, tmavou nocí zabloudil, a byl přinucen, pod

rozložitým dubem příštího očekávati jitra. Zemdleného putováním vbrzce sladký sen v růžové pojal rámě; ale den, jenž ho z líbezného probudil snění, netrpělivostí nemohl přečkati. Jak brzy noc své temné nad zemí rozprostřela roucho, a bledá luna na hvězdisté vzešla obloze, byl již Radostan na umluveném místě, ždaje spanilé choti.

Každou chvíli slyšel její zefýrový krok šustěti ve trávě, aneb zřel její bílý šat zdaleka se chvíti; ale vždy to byl buď vítr, outlým si pohrávající listím, aneb bílý jabloňový květ jeho obrazotvorné smysly námil. Nyní zaslechl od zadu temný dusot koní. Mně se prozrazena, vtlačil se do kouta ke zdi zahradní a vytasil meč, pokojně odbůjců čekaje; ale místo nepřátelských oděnců přiklusal s dvým osedlaných koní neozbrojený jun, bázlivě všude se ohlížeje.

Nyní vystoupil Radostan ze svého zákrytu, tázaje se ho smělým hlasem, koho zde hledá? — „Mne se, ctný rytíři, nemáte co báti," pravil panoš; „neb já vašemu předsevzetí z lásky k své dobrotivé slečně ještě přispěti chci. — Zde jsou koně, bez nichž by váš outěk marný byl. Slavína se mi svěřila a posílá svého mimochodníka napřed, nejdéle však za půl hodinky sama přijde." To dopověděv, rychle opět odešel a v blízkém houští zmizel. Radostan se zaradoval nad touto případností; neb nyní mohli lehce a mnohem rychleji prchnouti, než kdyby pěšky neznámými cestami byli blouditi museli, což arci milostí opojenému dříve ani nepřipadlo.

Posléz zaslechl lehké kročeje, a vzhledna, spatřil *Slavínu*, nesoucí skrovnou skřínku pod paždí, v oděvu pocestném. Spěšně jí letěl Radostan vstříc, a pojma lehkou kořist do náruči, na broně vysadil, sám pak na druhého koně se vyšina, jejího za uzdu chopil, a mžikem odtud

k otcovskému cválal hradu, kde prozatím dosti bezpečnosti nalezti mněl. Když však již k hradu rodovskému se blížili, kde sobě od rychlé jízdy a strachu oddechnouti chtěli, zaslechli na blízku temný dusot koní.

Radostan uchopil Slavínina koně, chtěje se silnice sjeti a v blízkém hvozdě se skrýti, ale jasný plápol pochodní, vůkol krajinu osvěcující, prozradil prchající, a Radostanovi nepozůstalo nic jiného, než mečem v ruce sebe i Slavínu, jenž bázlivě k němu se tiskla, do poslední krůpěje krve zastávati.

Nyní přichvátili oděnci, těžce sobě oddýchajíce, a krutá půtka se počala; neb rytíř bojoval zoufalivě jako rozlícená lvice, jíž mládě od lovců odňato býti má. Mnoho jich již chladnou líbalo zem, ale nyní též jeho síla počala ubývati; neb z mnoha ran ucházející mu krev seslabila ho. Jeho silné rámě kleslo a meč vypadl mu z ruky. S radostným křikem ztrhli ho oděnci s koně a svázavše ho, na koně vložili. I ostatní oděnci, jimž světlo života na věčnost uhaslo, byli na koně uvázáni a zpáteční cesta nastoupena.

Osvícená okna hodovní síně zářila vesele a jasně v tmavou noc. Slavíně však a Radostanovi zdála se býti tmavými hrobními orudicemi. Zdvihací most byl zpuštěn a oni vjeli do hradu, kde hned sluhové spěli vládykovi radostnou přinest zprávu, že slečna již opět nalezena.

Nyní vkročila Slavína do hodovní síně, bledá a zlekaná. I vrhla se hrdému otci k nohoum: „Milost, milost jemu!“ — vzlykajíc. Ale ženich vyskočil hněvem z svého sedu, zuřivě volaje: „Uveďte sem toho odvážlivého ctilupiče, ať svůj spravedlivý hněv na něm vyleji.“ — A ticho bylo všude, číše nešly kolem, a hosté seděli němě, hledíce jeden na druhého, a jen šeptem sobě svá mínění zdílejíce.

Nyní uvedli zbrojnoši Radostana v poutech, a všecky družičky a paní hleděly s podivením na spanilého jinocha, Slavíně v duchu outěk za zlé nepokládajíce. Ale rozlícený ženich hnal se k němu s vytaseným mečem; — jak však bystřeji do očí mu pohlédl, vypadl mu mstící meč z ruky, a on mu padl s radostným vykřiknutím: „Radostane, můj ztracený Radostane!“ — okolo krku. I Radostan poznal nyní Bojmila, a upřímní bratří drželi se dlouho v sladkém objetí; pak ale se Bojmil vyvinul z jeho náruči a pojav Slavínu za ruku, uvedl ji svému bratru, řka: „Vezmi ji, ona mne nemilovala!“ —

Nyní teprv spatřil, že bratr jeho ještě pouty spiat jest. Jedním rázem meče svého je roztal, a nyní se kochal Radostan v nejvyšším vytržení lásky. Jemu scházela slova, jimiž by své štěstí popsati a své vděky milenému bratru na jevo dáti mohl. Otce Slavínina to těšilo velice, že příhoda ta tak šťastně se obrátila. On žehnal s radostí nové manželstvo, jež neviditelná ruka pro sebe určila. Bratří věděli ještě mnoho co si vypravovat, a když si vypovídali, pokračovala se slavnost svatební, a číše se pěnily opět zperleným vínem, a veselost barvila obličeje všech hostí. Jen na Bojmilu bylo, ačkoliv se přetvářiti snažil, jemnou jakousi trudomyslnost znáti.

Najednou zmizel z hodovní síně; brzy však jeho nepřítomnost byla zpozorována, a starostlivý Radostan se po něm sháněje, všude hledati ho kázal; ale nebylo ho nikde možno nalezti.

Tu zasmutnil Radostan velice a obecní radost byla nepříjemně přetržena.

Hned muselo deset zbrojnošů osedlati koně a rozjeti se na všecky strany, hledat jej. I Radostan se vyšinul na koně a jel do lesa; neb předzvídaltě divné věci.

Přemítal na mysli, jak přetěžká bratrovu srdci musela býti obět, jižto bratrské přinesl lásce.

Nespokojeně se vrátil po dlouhém bloudení do hradu, kde truchlilo všecko. Vrhna sebou do výklenku vysokého okna na stolici, hleděl toužebně ven, v hvězdistou noc. Podivná tušení křížila se myslí jeho a on nepozoroval, co se okolo něho dělo.

Tu vezli tři zbrojnošové na koni mrtvol po spuštěném mostě do hradu. Měsíc svítil na bledou tvář mrtvého, a Radostan s hrůzou poznal svého bratra. S výrazem největšího bolu spěchal dolů a vrhl sebou na drahý mrtvol, neustále jej líbaje. Zbrojnošové vypravovali, že jej dole pod vrchem na stupních hrobky otcovy nalezli.

Ráno jeli všickni k posvátné hrobce, kde mu truchlící Radostan hrob vedlé zesnulého otce vykopati kázal. Slzy hojné linuly na rově jeho, ale Radostanova mysl nevyjasnila se již nikdy více.

On dal okrášliti hrobku černou mramorovou tabulkou, na níž velkými gotickými čtenkami byla vyrytá slova: „*Obět bratrské lásky!*“

Denně tam zalíval truchlovrby svými slzami, a i Slavínino sladké milostné vzezření nepoutalo ho více; on je za příčinu smrti bratrovy měl.

„Bratře, já přijdu!“ — šeptával často v soumraku nočním na osamělé hrobce, a — v čtyřech letech okazovala již mladá truchlící vdova na tom samém místě osiřalému sirotkovi s pláčem hrob jeho otce. —

Smíření.

Slunce sesílalo silnější paprsky na vyprahlou zem. Tu se bral hlubokým šumavským lesem jinoch Zdenko, v myšlénkách pohřížen, vždy hloub a hloub zacházeje. Tichý větřík pohrával jeho černosnědými kadeřemi, any v prstenkujících se proudech po ramenou mu plynuly. Husté obočí se mu klenulo ve velkých obloucích nad jiskřícíma se očima, a všickni oudové jeho v krásném byli spořádáni souměru. Za modrým, zlatem draze prošívaným pasem blyštěla se mu dýka, a po boku široký meč. Před ním běželi nerozdílní provoditelé jeho, dva velicí chrtové, nesmírným horkem jazyky plazíce, a časem po svém dobrém pánu, jenž ničeho si nevšímaje, jako ve snách cestou kráčel, pozorným okem se ohlížejíce. Pojednou však jejich štěk vytrhl ho ze snění, on stanul, a vida, že psi do hustého křoví dorážejí, jedinkým hvizdem k sobě je přivolav, sám k tomu podezřelému místu se blížil.

I rozpojil zlehka outlé smrkové snítky; — a kdo vypíše jeho úžas, an za křovím spatřil ležeti na trávníku sličnou děvu, v zeleném loveckém oděvu, sladce zdřímající. Lehcí věterkové zachvívali jejím šatem, okazujíce ohnivému mládci napoloodkryté vnady nejkrásnější děvy.

Podle ní leželo lehké kopí, a na outlých plecech jí visel toul, naplněný střelami, peřestým peřím ozdobenými.

Zdenko stál nad ní v největším roznětí, jen okem a kyvem vrčící chrty zdržuje. Nyní se shýbl na kolena, a nemoha se zdržeti, by tak šťastné příležitosti nepoužil, ohnivým políbením probudil spící lovkyni. — Z temna snědých kadeří zastkvělo se dvé světlých hvězd, any uzíravše před sebou cizího spanilého jinocha, studem blažícího opět zapřely světla. Zdenko klečel dosaváde v němém roznětí na zemi, ale sličná Amazonka vzchopivši se na rychlost, v mžitku co střela z jeho zmizela očí. Spamatovav se jinoch po chvíli, chtěl se pustiti za ní, hlahol však lidský a zvuk rohů na blízku nutil jej, nechtěl-li prozrazen býti, v smrkovém podle cesty se ukrýti houští. Poslušní chrtové položili se tiše vedle něho, a sklonivše svých hlav v jeho klín, pozorně očekávali jeho kyvu. Hluk se blížil, a okolo jeho zákrytu táhl zbor švarných lovců, v jichžto předu bylo viděti letitého vážného muže, (v němž Zdenko hned hraběte *Děpolta* poznal,) a po jeho boku sličnou neznámou děvu na bělosnežném mimochodníku, jenž svým lehkým břemenem jako pohrdaje, sotva zemi týkati se zdál.

Již byli dávno zajeli, a sotva ještě dusot jejich koní zdálí slyšán byl; ale Zdenko pořád ještě na to místo upřeným okem patřil, kudy sličná děva jela. Z toho zamyšlení vytrhli ho věrní chrtové, jenž netrpělivě na něj skákati začali.

On se vzchopil, a nepokojně nastoupil zpáteční cestu. Již bylo pozdě na noc, když se v středu svých společníků, kteří u velkého ohně rozloženi, radostným křikem svého mladého vůdce vítali, octl. — „Proč jsi tak smuten?“ ptali se outrpně mladší, potřásajíce mu srdečně

rukou, a „kde tak pozdě bloudíš?“ „„Nestarejte se o mne!““ odvece krátce Zdenko, položiv se vedle starého, zamračeného loupežníka, jemuž chrtové vděčně lízali zvráskalé ruce. „Proč jsi tak zamyšlený, synu?“ tázal se stařec. „Celý tvůj obličej zdá se býti změněný, a tvé druhdy jasné oči zdají se kalnými mázdrami potaženy býti.“ — „„Upokoj se, otče!““ přejme mu přetvářeně slovo Zdenko. „„To tak mnoho neznamená, a jak doufám, brzy přejde.““

Nevěřivě vrtěl stařec hlavou, a i ostatní loupežníky to vůdcovo chování znepokojovalo. Slabě již doutnal oheň, — a synové lesní jeden po druhém spaní se oddávali. I Zdenko se stavěl, jakoby spal, ale spaní bylo daleko od něho, a jen obraz té krásné lovkyně před myslí jeho se vznášel, a srdce trudnou nepokojností a tklivou touhou přeplňoval. — Teď již se chýlilo k dvanácté hodině. Všecko vůkol bylo ticho, jen chrtové někdy svá štíhlá těla s zíváním protahovali, zároveň s svým pánem bdíce. Tu se vzchopil Zdenko se země, a s ním na rychlost i oni. Měsíček svítil jasně mýtí, a jinoch bera se zamyšleně hlubokým hvozdem, najednou v širém poli se octl. Náhoda ho vedla k hradu *Tročínskému*, jehožto držitel tehdáž hrabě *Děpolt* byl. I bral se křovím k zadní straně, kde hradní kaple stála. Zde si sedl na veliký kámen, a hověl svým trudným citům. Malovaná skla kapelních oken třpytila se podivně v měsíčné záři, a budila v Zdenkovi nábožnou jakousi touhu. —

On si rozmejšlel svůj zavržený stav, nemožnost, s dobrými lidmi v lůně domácího štěstí, — bez strachu a pokojně obcovati. Jeho společníci ho sice milovali, ale jaké lásky bylo se lze nadíti od zlosynů, štěstí svých bratří násilně ztroskotávajících? — „Osude,“ vzdechl sobě, „o, proč jsi mne nenechal zroditi se v nejchatrnější chýži

ctnostného rolníka, jenž by mne byl vedl cestou nábožnosti a pravosti! snad bych povyrost, byl zasloužil sobě nevinnou, dobrou průvodkyni na dráze života, rovnou té, — po nížto nyní nadarmo ubohé srdce touhou hoří; — nyní však? — o! — —“ Při těchto slovech svěsil těžkomyslně hlavu, do těžkých snů se zabíraje, — a slyš, — tu zněly z levého výklenku hradu struny harfy tak smutně, tak vábně, že mladý citiivý loupežník až k slzám pohnut, tiše plakal. Pozdvihna svých očí vzhůru, odkavad ty očarné zvuky padaly, zhlédnul na vysokém okně bílou postavu, kteroužto neomylně za neznámou sličnou děvu držel.

Poslouchal dlouho, a bylot mu tak měko a volno okolo srdce, jako ctnostným lidem bývá, když dobrého činu sobě vědomi jsou; protož také pevně uzavřel, nikdy více do loupežných doupat se nevrátiti; ale opět za nemožné mu to přicházelo, když si pomyslil, že pak i drahou svému srdci děvu snad nikdy neuzří.

I zabral se do hlubokého přemyšlování, jsa smuten velmi. Tu se počalo tmíti na obloze nebeské, černé mraky zastřely přívětivou tvář měsíce, srážejíce se v hrozící chumel nad spící krajinou. Pojednou zahřmělo temně zdálí, ohnivé blesky křížily se nad hlavou jeho, a jeden z nich šinul se křivě po zdi od věže dolů, zrovna podle samého osvíceného okna, kde před chvílí ještě ta bílá postava pokojně stála. S hrůzou patřil Zdenko na strašlivou přírody spíl, a studený mráz prolil mu žíly. Hromobití trvalo neustále, a chrtové svěsíce ocasy, vyli strašně, a vinuli se bázlivě k Zdenkovi, jenž jako bez smyslů na kameně seděl. — Pozuenáhla bouře se ztišila, a vlhká povětrnost nutila jinocha, vrátiti se zpátky. I přišel k jeskyni, — společnému loupežníků obydlí, a vrhl sebou na mechové lůžko, chtěje spaní mocné přivábiti, jenž jej

opustilo, a teprv k jitru outrpně víčka mu přimklo. Žádný kromě stráže nevěděl o jeho nepřítomnosti, a tak poněkud vejčitkám svých společníků a nedověřlivého starce ušel. Ráno procitl teprv, když již slunce vysoko na obzoru se stkvělo, a zdál se pokojnejším než prvé. Ale jakýsi tichý smutek zastřel druhdy veselý obličej jeho, a on nechtěl více bráti podíl na loupežných tazích, postonávání předstíraje. I seděl před jeskyní, podivné příhody včerejší noci na mysli přemítaje. Posléz odhodlaně vstal, a odepna svůj modrý pás, jenž ho všude znalým činil, nevrle do houští jej odhodil. Pak zakázal přísně pozůstaveným strážem, po jeho činech skoumati, a uvázav věrné chrty ouzkostně štěkající k řetězu, zadní stranou do lesa se dal, by tím spíše pozorující loupežníků oko podvedl. Když se již mněl strážím s očí, rychle se obrátil, a přímo k hradu Děpoltovu se bral. Přijda tam, žádal před pána hradu předvedenu býti. I uvedli zbrojnošové jinocha v prostrannou gotickou síň, kde právě hrabě *Děpolt* se svou spanilou dcerou u vysokého okna seděl, a líbezným zvukům harfy, jež ona umělou rukou stříbrným odluzovala strunám, s potěšením poslouchal. Krásná pěvkyně se zamlčela, když Zdenko s vážnou poklonou do vnitř vstoupil, a — v prchu obestřel vysoký ruměnec hebké tváře její. Starý vládyka mu šel přívětivě vstříc, tázaje se vlídně po jeho žádosti. Zmateně počal vypravovati jinoch své smyšlené bájky, ale přívětivý starcův pohled dodal mu srdce, a on mužnějším hlasem přednášel svou prosbu, do jeho služby přijatu býti. — „Ty se mi líbíš, švarný jinochu," děl hrabě, „a jestli tvé srdce cítí, co tvé jiskřící se oči jeviti se zdají, tedy mi vítej!" a obrátiv se k zbrojnošovi, jenž Zdenka sem uvedl: „Postarej se, aby váš nastávající

soudruh, jak slušno, poctěn byl!“ — S pokornou starci poklonou, a plamenným na *Jarmilu*, jenž napořád se zapyřovala, vzhledem, odešel Zdenko k ostatním zbrojnošům, s nimiž při pěnící se číši v brzce věčné přátelství uzavřel. A v skutku také skoro všickni jej napotom milovali, i pro zevnitřní dojemnost jeho, i pro plamennou zmužilost, kterou při každé jevil příležitosti. Tyto vlastnosti mu též náklonnost vládykovu v plné míře získaly.

Ale sličná *Jarmila* zdála se jeho toužebným vzhledům se vyhýbati, a kdykoliv na ni pohleděl, polila stydlivá ruměnnost kvetoucí tváře její. Pomatená však a nespojená slova, jež mu na jeho otázky za odpověď dávala, zřejmě o vnitřním zbouření jejího láskou rozníceného srdce svědčila.

Jednoho dne, když právě *Děpolt* k svému sousedu na kvas odejel, uzřel Zdenko *Jarmilu* samotnou procházeti se v hradní zahradě. Zdála se zamyšlená a smutná. Jeho oči dlely s rozkoší na outlé postavě spanilé děvy, a on se blížil k ní bázlivými kroky. Ale jak ho dívka spatřila, setřela si rychle tajnou slzu s tváří, a mžikem zmizela v houští. Zdenko, tímto vzezřením jen ještě více roznícený, kříž na kříž zahradu přehledal, až ji posléz v stinné jasmínové besídce slzící zhlédnul.

Při jeho přiblížení vstala spěšně, chtíc prchnouti, ale hbitý jinoch zadržel ji, toužebnými k ní řka slovy: „O nemíjej přede mnou, krásný obraze, jenž stálým jsi mých nepokojných snů předmětem, a oblaž aspoň na chvíli mne očarným svým vzhledem!“ — Uzarděná *Jarmila* odpověděla toliko hlubokým vzdechem.

Zdenko (pokojněji). Odpusťte slečno. vy se zdáte býti nešťastná; neb jakási tichá tesknomyslnost obchvívá vaše hladké čelo, a častěji i slzy po zbledlých lících

vašich roniti jsem viděl. O jestli pomoci vám lidské možno síle, tedy buďte ubezpečena, že bych sobě to okamžení, v kterém bych pro vás ducha vydechl, za nejšťastnější celého živobytí mého pokládal.

Jarmila. O dobrý jinochu, nech mi smutku mého; neb mé city, mé srdce, a vše, co ty na mně krásou nazýváš, jest mrtvé pro tento svět.

Zdenko. O nikoliv! — což není v tomto světě vnady pro tak krásné oči, a žádný z českých jinochů neměl by býti hoden, získati to předobré srdce vaše? —

Jarmila. Zasnoubené choti nebes neníť volno jeviti více, než co svatý rozkaz blíženské lásky velí.

Zdenko (s úžasem). Slyšel-li jsem dobře? — ty zaslíbená? — o tedy pukni přeplněné srdce; neb i ta poslední doutnající jiskra mé naděje nyní uhasla.

Dořekl, a s divoce proměněným obličejem, na němž černá zoufalivost se jevila, rychlými kroky v houští zmizel. S podivením hleděla ostavená *Jarmila* za truchlícím jinochem, a nebylatě to slza toliko outrpnosti, jenž nyní s jejího krásného se linula oka; nýbrž cosi mocnějšího zdvihalo její liliová ňádra, co již tenkráte pocítila, když ji v lese sladkým políbením ze spaní zbudil; že však to cit milosti jest, to si nevinná dívka ještě netroufala přiznati.

Zdenko ji nespatřil po tři dni, a počal býti pokojnějším, ač mraky trudomyslnosti s jeho obličeje posud ještě se neztratily. Třetího dne si vyšel opět, když stkvělá luna na lazurné obloze vzešla, svým snům hově, do zahrady. Byloť to poklidného letního večera. Listy stromové, jimiž lehký vítr tiše pohyboval, šustily mezi sebou tak dověrně, že srdce jinochovo tím více sladkou tužbou vzrůstalo.

Tu zavzněly z blízké besídky jemné, stříbrohlasné zvuky harfy tak toužebně, jakoby ho přivabovati se zdály. Chvěly se chvilkami bázlivě a temně, brzy však opět proudícími se. hlučnými akkordy vřelou, valnou tužbu srdce jevily. Zdenko u vytržení sotva na nohou se držel. „To jest *Jarmila!*“ — zvolal nahlas a kvapnými kroky k besídce spěchal. I bylať to skutečně *Jarmila.* — Její uleknutí bylo mnohem menší, než před třemi dny, a skoro byla tak pokojná, jakoby jej schválně byla očekávala. Velmi pohnutá zdvihla jinocha jenž se němě k jejím nohoum vrhnul, od země, řkouc laskavě: „Povstaň, miláčku, a upokoj se; neb brzy, ach! ani já ani ty mně nebezpečným nebudeš. Zítra mne odveze otec do panenského kláštera, kdež mezi tichými černými zdmi předešlý poklid duše opět najíti doufám. — Arciť (mluvila po krátkém mlčení dále), mi to dost za těžké přichází, vůli otcovu, jenž svatým slibem k tomu zavázán se býti mní, vyplniti, ale nejmenší žádost jeho očí — jest rozkazem mému dětinskému srdci.“

Zdenko. Tehdy zítra již *Jarmilo?* — o věř mi, ty budeš nešťastná v těch pustých zdech, — tvůj otec, jenž tebe miluje, ten by tomu chtěl?

Jarmila. Ach on nepředzvídá, že to srdce již netluče více tak svobodně a bez viny, jako druhdy.

Zdenko (radostně). Ty mne miluješ! — o vyřkni pak, drahá, to oblažující slovo! — Nyní se zamlčel, zrose labutí *Jarmilino* rámě vřelými slzami, a ona klesla přemožená citem plápolné milosti jemu v objetí, dlouhým, třesoucím políbením růžové rty jeho k svým přitisknouc. A takto byl věčný úvazek nejněžnější milosti mezi oběma srdcema slavně upevněn. Nyní byla Zdenkovi lehká věc, milující děvu ku prchnutí z otcovského hradu přemluviti.

Kde ale měli nalezti jaké outočiště? — Zdenko sice jistil, že s půl dne cesty odtud hrad dosti prostranný má, by oba v něm v lůnu slasti bezmezné, spokojeně dny života tráviti mohli; a že jen proto panošskou službu u jejího otce na sebe přijal, by stále z jejího krásného oka rozkoš nevýslovnou ssáti mohl. *Jarmila* však nových nalezala překážek, namítajíc, že by koní nemajíce, lehce, jak brzy by je na hradě pohřešili, opět dostiženi byli; kdežto by pak jejich osud mnohem trpčí než prvé byl, a dokládajíc, že i z hradu velmi těžko by se bylo dostati, an stráže, v povinnosti své bedliví, každé hnutí její pozorují. Posléz se usnesli na tom, že *Zdenko* zítra časně k domovu potáhne, a o půl noci s koňmi a několika oděnci u branky se dostaví, kde napotom *Jarmila* nepozorovaná, zadními dvířky v jeho náruč poletí. S vroucím políbením se rozešli, by na sebe podezření v nečas neuvalili.

Netrpělivý *Zdenko* sotva se příštího jitra dočkati mohl, nepokojně na osamělém lůžku se váleje. S zorní záři všecko již na hradě k cestě uchystáno bylo. Šest stoupenců doprovázelo vládyku a jeho sličnou dceru, jenž černým zastřená rouchem na lehké ryzce smutně v předu jela, k blízkému klášteru, budoucímu obydlí jejímu.

A sotva že z hradní brány vyjeli, již i *Zdenko* tajně hrad opustil, upřímo lesem k obytům svých soudruhů se bera. Tito byli všickni velikou pojatí radostí i podivením, když mladého vůdce opět po dlouhé nepřítomnosti v svém středu spatřili.

Dlouho jej nenechali chrtové, jenž pořád lichometně naň skákali, žádnými pohrůžkami se odehnati nedajíce, k slovu přijíti, až konečně, když se jejich radost trochu zmírnila, na otázky loupežníků a zvláště starostlivého

kmeta, něco srozumitedlného odpověditi mohl. I vypravoval jim všecko vejslovně a bez přetváření, co se s ním za ten čas dělo, popsal jim oheň své lásky k *Jarmile*, její nevinnost a krásu, posléz i svůj oumysl, ji dnešní noci unesti, jim vyjevil, snažně žádaje, by mu v jeho předsevzetí nápomocni byli. I hned mu podávali mladší a ohnivější z společnosti ruce na znamení svolení, ale starec vrtěl opravdově hlavou. Jeho sněhobílé obočí ztahovalo se strašně nad válejícíma se očima, zřejmě vnitřní nevoli jevíc: — „Ty neuneseš *Děpoltovu* dceru," zvolal přísně, — „já, — tvůj otec, ti to zakazuji!"

Zdenko se zarazil, neb to od svého otce, jenž mu povždy již od mládí všecky radosti bez rozdílu sám uchystával, a nyní najednou lehkému dosažení nejvyšší blahosti na odpor se stavěl, neočekával. I žádal věděti od něho příčinu té nemožnosti; a když starec bezbožnost činu toho a hrůzu následků jeho, ježto k očekávání mají, kdyby se starý mocný vládyka dozvěděl, že jeho svatyni zaslíbená dcera v loupežných doupatech se chová, vyobrazil, dali se všickni do hlasitého smíchu, a nevrlého kárání málo si všímajíce, *Zdenkovi* naschvál větší chuti dodávali. — Darmo hleděl jinocha přesvědčiti, že slečna, když se tak trpce oklamanou uzří, svou milost k němu v největší nenávist promění, — množství zastávalo svého mladého vůdce, a právě když ho soukromě k sobě povolati chtěl, by mu to tajemství otevřel, za jehožto příčinou v ten čin svoliti nesmí, zaslechl již toliko dusot lesem odjíždějících koní. Jeho slabé volání bylo od větrů zanešeno, a on se zoufalostí k jeskyni vrátil. I přecházel dlouho s vnitřním v srdci bojem, až pak odhodlaně se vzchopiv, a do poustevnického oděvu se obleknuv, kvapnými kroky k východní straně lesa chvátal.

Na hradě Točínském, kamž jeho cesta mířila, již všecko spalo, a jen na ouzkostné volání jeho brána se otevřela, a zdvihací most se spustil. I předvedli jej na snažnou prosbu jeho před hraběte *Děpolta*, jenž ho vlídně sice, ale velikým obdivem přijav, na jeho poselství v tak neobyčejnou hodinu se tázal.

Starec chtěl svou zprávu toliko v soukromí přednesti, a *Děpolt* odstranil kyvem zbrojnoše, řka: „Nuže! nyní jsme bez svědků! — co jest tvá žádost?"

Starec. Hm, žádost? — tebe bych sotva o něco žádat přišel, ale velkou službu ti prokázati chci, ačkoliv jí povděčen nebudeš.

Děpolt. Ty mluvíš v pohádkách, a já nemiluji pochybných tajemností. Rci zkrátka, co tě sem v tak neobyčejný čas vedlo?

Starec. Věz tedy; neb čas kvapí, a pomoc snadno by k želu pozdě přijíti mohla: *Tvá jediná dcera uprchne dnes o půlnoci ze svého osamělého bytu!* Pravdivost zprávy zaručí mé šediny.

Děpolt (užaslý). Jak? — o vezmi své slovo zpět, rci, že jsi lhal! — Nikoliv, ty lžeš, starče, navzdor svým šedinám.

Starec. Přesvědč se dříve, a pak mne ze lži kárej!

Zlostí a hněvem třásl se vládyka po celém těle, a na rychlost dvaceti zbrojnošům se ozbrojiti a koně osedlati kázal.

Blížilo se k půlnoci. Noc byla světlá, a měsíc bledě osvěcoval černé zdi starého kláštera, před nímžto *Zdenko* s netrpělivě odfrkujícími koňmi. Nyní odhučela hodina duchů s klášterní věže temně a strašlivě, a *Zdenko* se

bral samotný k zadní brance, kterou *Jarmila* vyjíti slíbila.

Ulekléha jinocha obešla zbožná jakási hrůza, a již chtěl uprchnouti, upamatovav se na přísný otcův zákaz, když v tom samém okamžení veřeje od branky vrzly, a *Jarmila* v jeho rámě klesla. Rychle kvapil *Zdenko* s lehounkým břemenem k svým společníkům, a vysadiv ji před sebe na koně, známou cestou lesem k loupežným zaměřil doupatům; však sotva na sto kroků zdálí byvše, zaslechli dusot mnoha koní. I chtěli na rychlost s cesty sjeti, ale ohromný hlas na blízku všecky zděsil, a ohlédna se *Zdenko*, spatřil k největšímu uleknutí starého vládyku, v čele ozbrojeného manstva. *Jarmila* vzkřikla ouzkostně, a bez vlády v náruči milencově jako mrtvá ležela. Vida on, že prchnouti zde nemožno, stanul, a umíniv si, s *Jarmilou* aspoň umříti, když mu s ní žíti nebylo přáno, své věrné spolubratry k strašnému uspořádal boji. Co střela naň vyrazil vládyka s vytaseným mečem, a zuřivě, nedbaje na ostatní jej obklopující loupežníky, toliko na *něho* dotíral. *Zdenko* sice chladněji jeho rány odrážel, ale síla mu slábla, an *Jarmilu*, kterou mu dorážející naň zbrojnošové na příkaz vládykův odtrhnouti usilovali, i *svůj* život chránil. Zrovna jednoho z nich mocnou rukou k zemi srazil, když v jeho obnažených prsou též i vládykův meč se brodil. Jinochovy oči se zamkly, a on se bolestně poslední ještě silou v sedle potácel, aj tu zavzní lesem ouzkostné volání, a ohlédna se vládyka, spatří známého poustenníka celého udychtěného sem třesoucíma se kvapiti kolenama. „Pro Bůh, zastavte!“ volal již zdaleka, a přichvátiv: „Běda!“ vzkřikl, když *Zdenka* již bez sebe spatřil, „přicházím pozdě, a řada smrcení jest na mně. — Běda tobě, otče!“ počne k Děpoltovi,

„běda, — v ženichu své dcery zabil jsi vlastního syna!“ — a hrabě jako ohromený: „Trhlý“ vece, „starče! neb zlý jakýsi duchu, což novými přicházíš mne obklopovati hrůzami? — jak se srovnávají ta nesmyslná slova?“

Starec. Upamatuj se na *Miládu!* — „*Miládu?*“ — koktal *Děpolt.* To jméno prolilo co blesk vnitřnosti jeho, a on s hrozným předzvídáním vysvětlení těch slov očekával. Z obou stran stáli bojovníci bez pohnutí, s hrůzou na strašně změněného starce hledíce. Tento, povzdychna sobě hluboce ze sevřených prsou, počal takto: „Šediny mé a vrásky na setlelém obličeji klamou té, sice bysi dávno byl poznal *Prkoše,* svědka mladosti tvé druhdy prostopášné! — Jsa tehdáž tvým hradním, těšil jsem se z spanilé dcery, dobré dívky, jenž mi strasti života, jichž jsem nemálo čítal, libě osladila. — Bylať ještě nezkušená, neznámá s ouskoky milosti. Ty jsi jí lhal o věčné lásce, a tak lživými sliby oklamanou dívku v propast své vilnosti jsi strhl. Kdo vyjádří její hoře a můj vztek, když se v prachu u nohou mých vinouc, s třesoucíma se rtoma vyznala, že závazek potajné milosti pod srdcem nosí, a že ty jejím svůdcem jsi. Já odpustil nezkušené svedené dívce, ale proklínal tebe. Napřed jsem se *kořil* před tebou, a prosil, bysi nešťastné dívce čest opět vrátil, přijma ji v poctivé manželské lůže, pak jsem *hrozil,* vida tě zatvrzelého, a *ty?* — v hněvu ven z hradu vyhnati mne jsi kázal. Já šel bez odporu, a upřímá dcera zdílela trpký osud se svým pohaněným otcem. I ostavili jsme hrad již druhého dne, já s kletbou, — ona s slzami. Bez cíle jsme se pustili hlubokým lesem, nevědouce sobě rady; tu nás přepadli loupežníci, jenž *Miládu* pro její krásu do svých doupat vléci, mne pak usmrtiti chtěli. Na úpěnlivou však mé dcery prosbu a na mé ujištění, že rovne

jako oni ze společnosti lidské vyvržen, rád s nimi do smrti obcovati chci, mi život i outočiště darovali. — Po krátkém čase porodila nešťastná *Miláda* outlého synáčka, a nedlouho na to, usoužená, na věčnost usnula. Já se ujal nevinného dítěte, v tom nejprvé oumyslu, mstitele své matky i děda vychovati; však brzy ta strašlivá myšlénka mne opustila, a já nepomyslil na mstu více. — Chlapec vzrůstal v juna, a všickni loupežníci jej pro jeho veselou, ohnivou mysl milovali. Připadlo mi sice mnohdykráte, s ním z tovaryšstva zlosynů prchnouti, ale zvyklost, jenž mne na lesní jeskyni a divoké živobytí vázala, a pozorné loupežníků oko, vyvedení mého předsevzetí zbraňovaly. — Náš vůdce padl v kruté seči, a loupežníci zvolili *Zdenka,* jenž sotva dětinství odrostl, za jeho nástupce. On zmírnil jejich divoké povahy, a od toho času velmi málo ukrutností tropeno bylo. Po nějakém čase znamenali jsme v jeho chování jakousi divnou změnu, a tichý smutek na jeho druhdy veselém obličeji, aniž jsme tajenou příčinu toho vyzvěděti mohli. On zmizel, a za dlouhý čas se u nás neokázal. Posléz opět přišel a vypravoval, jak mezi tím časem na Tročínském hradě panošskou službu čině, tvou dceru zamiloval, a ji z kláštera sv. *Anny,* kamž zavezena byla, pomocí svých druhů unesti chce. I stavěl jsem se tomu vší svou výmluvností na odpor; ohnivý však mládec oslyšel výstrahy mé, odstraně se dříve, než jsem tomu ubrániti mohl, a já zoufanlivě chvátal k tobě, chtěje protipřírodnému činu překaziti, ale *ty* příliš kvapný, svou ruku vlastní jsi zprznil krví.“ — Dopověděl, a velké slzy polily zvráskalou tvář jeho.

Vládyka vrhl sebou v němém bolu na bledé mrtvoly svých dětí; neb i *Jarmila* zaslechši ohromující zprávu *Prkošovu,* bez sebe mrtvicí raněná na svého milence

kiesla. Věrní chrtové, jenž svého pána až sem doprovázeli, položili se též vedle nich, ouzkostně vyjíce, a na *Děpolta* zuřivě dorážejíce. Vládykovi zbrojnošové stáli hluboce pohnuti v půl kole okolo starců s sklopenou zbraní, a mnohým se slza outrpnosti v oku třpytila. Nyní přinesli zbrojnošové na marách z dřevců urobených to dvé mrtvolů k starému dubu, a v jeho stínu vykopali loupežníci svými meči společný hrob pro svého vůdce i zbledlou nevěstu. S truchlením je vložili v chladné lůno země, a oba starcové vylévali nad čerstvě navrženým rovem hojné slzy.

Po vykonané pobožnosti jeli všickni, neb tak tomu chtěl vládyka, na hrad Točínský. Neštěstím obměkčen, rozdal všecky své statky stejným dílem mezi své zbrojnoše a loupežníky, jenž se napotom v okolí usadivše, lupu docela zanechali a pokojně i svorně žili.

Vládyka však a *Prkoš* putovali spolu, oblekše se v žíní, k východu, tam kde milosti plný Spasitel náš pro veškeré lidstvo hořkou smrt podstoupil. I došli šťastně do Palestýny; ale *Prkoš* s těží sestárlé oudy k Božímu hrobu dovleknuv, již druhý den v rukou *Děpoltových* tiše skonal.

Hrabě pobyv v svaté zemi dvě léta, smířený s Bohem a s pokojnějším srdcem opět do své vlasti se navrátil. Svatá tichá hrůza obešla jej, když se šumavským lesem k hrobce svých dítek bral.

Hlasným štěkem přivítali ho dva chrtové, v nichž na první pohled věrné *Zdenkovy* průvodčí poznal. I počal jim lichotiti, a oni mu vděčně ruce lízali. Snesa si klest a potřebné dříví, vystavěl sobě zde skrovnou poustenku, a posázel hrobku růžemi a liliemi, každodenně

svými slzami je zalívaje. Věrní chrtové vydechli po krátkém čase svůj život na zeleném rovu, a nedlouho na to nalezli bývalí loupežníci, jenž truchlícího vládyku začasté navštěvovali, jednoho jitra i jej v poustence mrtvého.

I položili ho vedle dítek, a přibili na věčnou památku této podivné příhody na ten starý dub obrázek s červeným sklem.

Meč pomsty.

Starý *Quelfo* ležel na smrtelném loži. Sezhora od skrovné lampy padala šedá záře na obličej umírajícího. U lůžka pak klečel mladistvý syn jeho, *Deodato*, ruku otcovu vřelými smáčeje slzami. Nemocný však stále upíral svých vpadlých očí na stěnu, kde široký blýskal se meč s jilcem draze pozlaceným, o němž se *Quelfovi* zdávalo, že s ním začasté mluvívá. Musilť právě nyní též něco na meči pozorovati; neboť se pachtil v nepokoji velikém, hlas chroptící nesrozumitelný ze sebe vydávaje. Tu se zalekl *Deodato*, a pozdvihna jasných svých velkých očí k nebesům, promluvil hlasem lkajícím: „Otče, otče, neopouštěj mne, hle, co by si osiřelý syn tvůj počal, kdyby tebe nyní ztratil? — O neodcházej ještě!“ — Nemocný však sebrav poslední svou sílu, vztýčil se pomocí syna svého a pooddechna sobě třikráte tichým hlasem, promluvil k němu v slova tato: „Netruchli, synu milý, že se s tebou loučím; neboť to vůle Onoho nad námi. — O kýž mi ten Milosrdný popřeje jen ještě tolik času, bych tobě to, co mi právě nyní těžce na prsou leží, vyjeviti, a tak srdci i svědomí svému odlehčiti mohl; neboť jsem často za své nemoci měl vidění všeliká, — a dávno zesnulí přátelé vstávali z hrobů a kráčeli co

bledé táhlé postavy okolo lůžka mého, jedni vysoko pozdviženým prstem mi hrozíce, jiní nade mnou co nad smířeným vinníkem se radujíce. A když se na chvíli rozprchly temné mrákoty z mysli mé, a v duši mé se opět vyjasnilo, tu mi připadla s novou hrůzou na mysl ona strašlivá kletba, kteroužto jsem, neskroceným hněvem divě hnán, nad vlastní svou manželkou vyřkl. Rány velké, jež jsem pro vlast obdržel, učinily mne neschopna k vyvedení krvavého oumyslu mého, pročež tebe jsem k tomu cíli vychoval, bys jednou mne pomstil. — Tak jsem smejšlel tenkráte v šílení strašném; — ale díky Nejvyššímu, že mi poslal cheruba svého, kterýžto vypudil tyto vražedlné myšlénky z mysli mé, pekelnými mrákotami obtažené. — Slabost a časté mdloby nedají mi obšírně vypravovati bolest mou, jenž mi po tolik let srdce hnětla. Slyš tedy málo slovy příčinu hoře mého. — Jesti tomu nyní asi patnácte let, co císař *Bedřich* řečený *Barbarossa* potřetí s nesčíslným množstvím vojska, sebraným z blízkých i zdálených vlastí, naše kvetoucí oblehl krajiny, odpůrné Miláno k poslušenství nutě. My Vlaši jsme zoufanlivě bojovali, ale takovému množství nebylo odolati. Miláno kleslo, byvši dobyto odvahou Čechů, jenž byli císaři na pomoc přitáhli. — Tento národ přemohl naše muže udatnou pěstí, naše ženy — zevnitřní sličností a slovy lahodnými. Mezi posledními byla (o trudné pomnění!) i choť má! —

Chovalť jsem v čas té války v domě svém mladého českého bojovníka, jenž na ranách těžkých postonávaje, od našinců jinde zaměstknaných, zanedbán byl; pročež já zpozorovav z jeho čistého oděvu, že jest z rodu vyššího, slitoval jsem se nad ním, a své choti k hlídání odporučil. Ale trpká mzda dostala se mi za outrpnost mou; nebo

Čech licoměrný pozdraviv se, odvedl mi choť mou, jenž nedbajíc outlého závazku milosti naší, s ním přes Alpy uprchla do ciziny vzdálené. Krev má vřela pomstou nejlitější, když vrátiv se s jizvami z boje, obydlí své nalezl jsem prázdné. — Toliko *tebe* mi zůstavila, — pacholátko čtyrleté. — Tebe jsem tedy tenkráte, necítě se mstou a hořem, posvětil za mstitele svého. — Zavěsiv starý svůj dědičný meč na stěnu, zapřisáhl jsem se svatě, že jím nemáchnu více, nebude-li prv zbarvený krví onoho nevděčníka. Proklínalť jsem i potomstvo jeho, by kleslo v krvi před očima jeho, proklínal nevěrnou manželku svou, by neměla pokojné hodiny v objetí svůdce svého. — Na meč pak dal jsem vyrýti umělým mistrem strašlivé slovo: „vendetta“.

Pro churavost neustálou, jenž mne doma držela, nemohl jsem sám vykonati pomstu tuto, pročež již dráhná léta visí meč můj zde na stěně, a bezpochyby již v pošvě zazrzavěl. Za prvnějších dnů nemoci mé, zdálo se mi, že plápolá září krvavou co paprslek bleskový; ale když mne přešly mrákoty, zíral jsem naň okem lítostným, žele přenáhlení svého. — Pročež, synu milý, sejmi meč tento, bych tě jím opásal, ne k pomstě; — neboť se zjasnila duše má, — ale k smíření blahotnému.“ —

Deodato sňal třesoucí se rukou meč se stěny, ale štítě se ho jaksi, odevzdal jej rychle do ruky otcovy, jenž požehnav meč zbožně znamením kříže, klečícího jím jinocha opásal. — Těžká zbraň řinčela strašně na kamenné podlaze tichem nočním, — a starý *Quelfo* pravil hlasem jemným: „Utichni, ty věrný druhu; nebo budoucně jen k obraně pána svého fičeti budeš povětřím, nikoli pak k pomstě strašlivé, k jakovéž tě dříve určil jsem já. — Loučím se s tebou v slzách; nebo mého dlení tu není

více. — Synu, ty putuj — tatoť jest poslední vůle má, — k půlnoci, do Čech — tam hledej matku svou! — Tento obraz ti hledání usnadní. — Nemejlím-li se, — tedy se jmenoval Čech ten, jenž její lásku získal, *Radoslav*. Více mi není povědomo. Nalezneš-li je oba ještě na živě, tedy ulehči vinu jejich mým odpuštěním. Pečuj o matku svou, jak na syna přísluší, — a pověz jí, že jsem šel beze vší hořkosti napřed, — že jsem oběma odpustil. — Snad je i Onen na výsosti, budou-li jinak kajicně želeti přestoupení svého, na milost přijme!" —

Poslední slova mluvil temněji a u dlouhých přestávkách. Pak se položil opět pokojně na lůžko, — a na pobožném vzhledu jeho bylo viděti, že se v duchu skroušeně modlí. I nepromluvil slova více, ačkoli dobrý *Deodato* celou noc u jeho lůžka probděl, — a ráno v rukou ctihodného kaplana, přítele svého, zbožně a tiše skonal. —

Truchlící syn líbal ještě ztuhlé tělo otce zesnulého, když již černí nosiči přišli, by položili mrtvolu k práchnivějícím předům rodu *Quelfova*.

Brzo po smrti otcově rozloučil se poslušný *Deodato* se svou kvetoucí vlastí. — Opásav bedra svá oním osudným mečem, a zavěsiv jemnohlasnou mandolinu okolo krku, jel pln radostných i bolestných myšlének citrinovými háji italskými. Rozmanití citové křížili se v prsou jeho. — Plamenná obrazotvornost stavila mu před oči tmavé hvozdy české! —

Brzy zřel matku svou truchlící, samotinkou v prázdném hradě, — těšil ji a tiskl planoucí políbení na čelo její, — zvěstoval jí odpuštění otcovo, — a ona mu klesla

v radostném překvapení v náručí; — brzy opět klečel v myšlénkách trudných na jejím zarostlém rově, slze hořce, že mu nebylo přáno ji potěšiti před odchodem z života neradostného.

V takovýchto myšlénkách se blížil k mezem tyrolským, a velikánské Alpy své osněžené vrchole k modrému nebi týčíce, bavili příjemně oko jeho. — Cítil se silna, rovně jim, pozdvihnouti bujaré mysli ke všemu, co velké a vznešené slove.

Tu spatřil před sebou dvě podoby, jenž celou jeho pozornost na se přivábily. Byltě to starec stříbrovlasý v dlouhém bílém oděvu, harfu s velkou těží za sebou vlekoucí. Podle něho kráčel outlý zlatokadeřavý chlapec, slabá podpora jeho. Oba měli, jak se zdálo, naspěch, neboť kráčeli silně, každou chvíli se bázlivě za sebou ohlížejíce. *Deodato* pobodl svého koníka, by jich dostihl, onino však zpozorovavše jej, uhnuli na rychlost s cesty do blízkého lesíka. A slyš, v tom rozléhá se úpěnlivý křik pacholíka zlatovlasého hájem, a jak *Deodato* dospěl k místu tomu, uzíral dva jezdce, aniž sličného mladíka nemilosrdně od starce bědujícího odtrhnouti usilovali. „A soccorso! a soccorso!“ — zněl vstříc mu jemný hlásek pacholíkův. — I nerozmejšleje se dlouho, přirazil co střela na zpurníky. Vysoko nad hlavou se zastkvěl meč jeho již dávno netasený. Jezdcové upustili od chlapce, ššikujíce se k odboji. Oba dva byli cvičenější v boji, oba vládli způsobněji mečem než *Deodato,* jenž toliko v svaté důvěře k věci dobré, silnými rázy jejich slabé rány zpřerážel, tak že jakási bázeň zmocnila se jich vidoucích, an to nepatrný, pacholectví sotva odrostlý jinoch tak nerázně po jejich hlavách tluče. Krev se jim prýštila již z mnohých ran a i jinoch byl na levém rameně lehce raněn.

Tu zvolal jeden z nich: „Ustaň, ty mocný, ustaň! My se uznáváme za přemožené.“ A jinoch sklonil valný meč k zemi, těžce si oddychuje. I ohlídal se outrpně po chlapci vysvobozeném; ale toho ani starého harfeníka nebylo tu více; neboť za boje oba dva chopíce se příhodné příležitosti, hloub do lesa uprchli. Tu zvolali hněvivě jezdci: „Nyní jich nedostihnem více, když nás tento mladý rek tak šeredně pošmáral!“ Druhý však odpověděl nevrle: „Ať utekou, vždyť se nám již dostalo odplaty hojné, tak že se stěží zpátky do Benátek dovlékneme. — Štěstí na cestu, mladý ochránče! Brzy se potkáš s větším počtem našinců; ti tobě hojně navrátí, co jsi nám půjčil.“ Pak klesli zemdleni na trávník, a jeden druhému rány s velikou snahou zavazoval. *Deodato* ale jel, plesaje nad prvním svým vítězstvím, dobré mysli dále. Zde a onde uzíral ještě upocené jezdce, kteří však nevšímajíce si ho, na rozličné strany se rozjížděli.

V brzce zas vše utichlo, a *Deodato* jel sám a sám hlubokým lesem, rozvažuje sobě první své dobrodružství. Sličný chlapec a ctihodná podoba starého harfeníka mu nechtěli nikterak z mysli. Ještě dlouho mu zněl ouzkostný hlas prvního doléhavě v uších. — Jsou-li asi již v bezpečnosti? ptal se sám sebe, — proč jsou asi stíháni? — Zaviniti nemohli nic; neboť jasný obličej pacholíkův a ctihodný pohled starcův svědčily zřejmě o nevinnosti jejich. Mně se tedy přesvědčena, že dobrý skutek vykonal, byl sám s sebou spokojen; toliko želel, že se nezeptal přemožených jezdců, kdo ti prchající jsou, že takové množství jejich sledy stíhá? — Než i tyto myšlénky opět jiným ustoupily, a blažený *Deodato* jeda rozmanitou tyrolskou krajinou, prozpěvoval k strunám své mandoliny asi následující slova:

„Aj milé vlastenské háje,
Vás opouštím v roznětí:
Neb z cizí mi kyne vlasti,
O té slasti!
Blahé matky objetí! —

Žehnám vás kvetoucí ráje,
V nichžto věčně podletí!
Přes ty sněžné vrchy dále
Toužim stále
Po jejím jen objetí! —

Mír svatý jest mé poselství,
Léčící jsou slova má:
Matko, ustaň hořce lkáti,
Vinu káti,
Smířena buď duše tvá!“ —

Dozpívav, plynul v slzách, zabíraje se do sladkého snění. Takovouto touhou hnán, jel stále k předu, až posléz již se sladkým tušením k pomezím českým se ubíral. Tmaví, dlouhopustí boroví hvozdové, diví proudové skalní a čnějící do oblak hradové, vystavení na vrcholcích kolmých skal, naplňovali prsa jeho hrůzou svatou. Nezřídka bloudil po celé dny lesy pustými a jen náhodou vypadl kdesi na hrad rytířský, schovaný oku zpytajícímu lesy vůkolními, — neb na nuzné, po různu roztroušené chaloupky.

Nadarmo hledal po hradech roditelku svou, kteroužto po jejím vyobrazení, ježto na hrdle nosil, poznati doufal. Darmo se ptal po Radoslavovi rytíři; nebo takovýchto jmen bylo v této širokosáhlé vlasti více, a nikdo mu z nich nemohl dáti zprávu o Celestýně milánské; jedno, že mu málo kdo porozuměl; druhé, že skoro každému takovéto neurčité hledání zdálo se býti marné. Ale všude

ho viděli rádi, neboť jeho nevinný vnadný obličej a něžná mladistvost každé mu získaly srdce. — Všecko mělo outrpnost s panicem cizokrajným; ale žáden nebyl s to, sníti zádumčivost z mysli jeho, marným zaražené hledáním.

Probloudiv takto celou skoro zem křiž na kříž, chtěl se již malomyslně navrátiti do kvetoucí vlasti své, poněvadž se zde všecko cize od něho vzdalovati zdálo, a žádná skoro naděje mu nesvítala k nalezení matky drahé; ale tu mu vstoupil onen slib, jímž se otci svému na smrtelném lůžku ležícímu zavázal, živě na mysl. Bylo mu, jakoby podoba otce umírajícího prosebně vzhlédala naň, pamatujíc ho na slib, nevyplněný posavád. I umínil si tedy, tak dlouho v této zemi, navzdor vší své nelibosti, ostati, až se slibu svého svědomitě sprostí, byť to i do skonání trvati mělo, a kosti jeho zem cizí v své chladné lůno pojmouti měla. Ozbrojiv tedy mysl svou neohroženou setrvalostí, další své putování bodrou myslí nastoupil. Když se hlubokým oužlabím ke Krkonošům ubíral, bylo mu jaksi podivně teskno; nebo nad hlavou jeho strměli ohromní velikáni, své bílé vrchole vážně do oblak pnouce. Věčný sníh kryl čela jejich, — pustota vůkol. — *Deodato* se děsil. Tajemná tušení obklopovala duši jeho. — A zde, na této poušti (mluvil sám k sobě,) by měla sídliti matka má, uvyklá libovonným hájům italským? Nemožno! vždyť pak celá krajina tato zdá se býti spíše říší hrůzy a přístrachů, nežli krajem k lidskému obývání vzdělaným. Z těchto však myšlének vytrhly ho pomatené hlasy lidské. Poslouchaje bystřeji, zaslechl i břinkot mečů tasených v blízkém houští. Hotov vždy přispěti, kdekoli pomoci jeho třeba bylo, spěl rychle roštím k místu tomu. Tu uzíral muže letitého v lehkém rytířském oděvu, o široký dub hřbetem opřeného, brániti se čtyrem naň dotí-

rajecím oděncům. Jediný ráz *Deodatova* meče byl zbojníkům k outěku heslem, a vysvobozený rytíř mu tiskl pravici srdečně a vděčně, řka: „Nyní se mnou, statečný rytíři, na hrad můj, bych se vám za tento čin vděčným prokázati a spolu s vámi lépe se seznámiti mohl; neboť dle cizokrajného oděvu nezdáte se býti synem vlasti naší. Nejen já jsem vám díkou zavázán, nýbrž i dcera má, kteréžto jste otce a ochránce zachoval.“ — Tedy se brali soumrakem večerním k sídlu skalnímu. — Již se bylo setmělo, když se u brány velikánského hradu octli. Mlčíce, vešli do prostranné síně, kdežto jim se světlem přišla vstříc děva zrůstu vznešeného. Záře svítilny zjasňovala magickým světlem její sličnou tvář. S radostí uvítala oba dva přátele. Změřivši hosta neznámého dlouhým vzezřením, obrátila se opět k otci, lichotíc jemu jemně. Najednou však se zarazila, vzkřiknouc: „Pro Bůh! toť krev!“ — A skutečně se prejštila z nepatrné rány u krku, což ani sám starec dříve nezpozoroval. Ouzkostně tedy a starostlivě usadila otce slábnoucího na odpočivadlo, tisícerými otázkami jej obklopujíc. Ale starec prstem vážně okázal na *Deodata*, posud v němém obdivu u dveří stojícího, řka: „Můj osvoboditel!“ — „Díky vám přede vším,“ šeptala dívka stříbrným hláskem, „vřeleji bych vám nemohla děkovati, kdybyste mi byl můj vlastní život zachoval!“ Dořekši, spěchala rychle opět k otci, čerstvou vodou jemu ránu vymývajíc a bílým šatem obvazujíc starostlivě. *Deodato* pak nevěděl, má-li dříve sličnost děvy, či její dětinskou péči obdivovati. V jejím vážnosličném obličeji bylo cosi významného. Ráz důstojnosti pojil se v něm přátelsky s nevinností dětinskou. Bylatě postavy velící, skoro majestátné. — Velké černé oči její svítily co jasné hvězdy z mračna černých kadeří, jenž se v různé

kráse linuly po alabastrové šíji její. *Deodato* cítil v sobě jakousi uctivost k této dívce, jakouž byl ještě nikdy při spatření ženské osoby na sobě nezpozoroval. Mluviltě málo, ale vše, cokoliv pořkl, bylo dříve dobře přemyšleno. Jemu se zdála dívka tato tvorem býti světa vyššího, vznešeným daleko nad podlostmi světa pozemského.

Starý rytíř vypravoval krátkými slovy svou příhodu v lese, jak totižto vraceje se ze sousedního hradu sám a sám, v oužlabí lesním od několika divých chlapů přepaden a tímto mladým rekem, jenž co blesk z čista jasna k jeho pomoci přispěl, z jejich rukou vysvobozen byl. Pak se obrátil k hosti svému, řka: „Pro dnešek již odpustíte, statný rytíři, že vás tak časně opouštím, k odpočinutí se chystaje; — ti chlapi mi předce notně zatopili. Ty ale, *Miloslavo*, doprovoď mne do ložnice, a pak pečuj o hosta mého mi velice milého. Zítra, dá-li Bůh, spolu více pohovoříme. — Dobrou noc!“ — Miloslava doprovodila pečlivě starce do komnaty, a uloživši jej, vrátila se opět do síně k hosti svému, jenž tu samotinký u okrouhlého kamenného stolu jako ve snách sedél. „Jen malé okamžení“ — pravila k němu hláskem velmi přívětivým, — „a hned uchystám vše, jakž mi bylo otcem poručeno.“ — A *Deodato* zase osamotněl, za odcházející dívkou s podivením hledě. V brzce se opět vrátila s panošem, jenž plný džbán perlícího se vína a rozličných chutných pokrmů na kamenný stůl postaviv, klaně se odešel.

„Odpusťte, ctný cizinče,“ promluvila teď dívka — „že jsem tak pozdě o vaše občerstvení se postarala; láska dětinská mne, jak doufám, u vás vymluví.“ *Deodato* odpověděl němou poklonou, s jakousi bázní a zmateností ztepilé děvě do velkých, jasných očí hledě. Takováto rozmluva nemohla dlouho trvati. Dívka zašeptla dobrou

noc, — a *Deodato* opět při svém víně, kteréhož se ještě ani netknul, osiřel.

Nedlouho na to vstoupil opět posluhující panoš s rozžatou pochodní do síně, by hosta na odpočinutí doprovodil. — Zdlouhavým krokem následoval ho *Deodato*. — Přijda nahoru do komnaty, vrhl sebou na polo svlečen na měkce vystlané lůžko; ale teprv k ránu ho pojal sílící spánek v své náručí. Paprslky jitřního slunce již dávno pozlacovaly bílou podlahu komnaty, když z líbezného sna procitl. I vskočiv rychle s lůžka, otevřel vysoko klenuté okno. Tu zaváněly k němu nahoru tisíceré zápachy z kvetoucí zahrady, a rozmanitý zpěv zavzněl k uším jeho z tisícera ptačích hrdýlek. *Deodatovi* bylo lehko a volno okolo srdce, jakoby se procházel v kvetoucích oranžových hájích své sličné vlasti. Shlédna pak dolů, uzřel štíhlou postavu Miloslavininu, ana otce svého po klikatých cestičkách mezi stromy vonným osvěženými květem vodí. Labuťová šíje její byla obnažena, a po ní se proudily tmavé kadeře různo, hrajícím pohybované větérkem. V jinochovi to vřelo, jakýsi tmavý cit vábil ho k děvě, z jejíhožto velkého černého oka ctná vážnost i dobrota srdce vysvítala. Vida, jak starostlivě tato dívka pečuje o otce svého, zpomněl si i on na otce umírajícího a na matku, kteroužto mu bylo hledati nadarmo v cizí vlasti.

Tu kývali naň zdola, a on letěl dolů po ouzce vinoucích se schodech do hradní zahrady. Všickni tři seděli teď v stínu košaté jabloně. Lehcí větérkové shazovali s větví sněžný květ na liliový krk sličné *Miloslavy*, ale těžko bylo *Deodatovi* rozeznati, bělejší-li květ spadlý, či liliová stkvělost jejího bělorámí. —

Ctné duše těchto mladých lidí v brzce se spříznily; neboť *Miloslava* jevila den ode dne více dokonalosti, a otec pozoroval s potěšením, že toto dvé sobě nakloněno jest.

Deodato zapomněl v společnosti šlechetné *Miloslavy* na ounkon svůj dosaváde nevyplněný, zažívaje mnoho blažených dnů na hradě tomto.

Často vycházel s dívkou do okolní krajiny, navštěvovat nízké chýše chudých rolníků, jimžto ona co bohyně dobročinná udělovala štědrou rukou darů hojných. Když pak tito slze vděčnosti plakali na ruce její, žehnajíce jí, pak i *Deodatovy* city se rozplynuly v slzy, a on litoval, že neměl co dáti, — pak jí tiskl pevněji ruku, a blažená *Miloslava* nacházela svůj ráj v čistém plameně milosti jeho. Bylatě veselejší, vše vůkol zdálo se jí spanileji kvésti. I znamenala ovšem tuto náhlou změnu na sobě; vysvětliti však si ji neuměla, aneb lépe říci, nechtěla. Ale i tato obloha blaženosti, jež se tak jasně nad hlavami milenců klenula, nebyla dlouho bez mraků.

Jednou seděli všickni tři v důvěrném hovoru v síni starodávné, tu se blížil po širokých schodech nahoru hřmotný krok mužský. Velké ostruhy zařinčely po každém kroku, — a do síně vkročil muž oděný, zrůstu velikánského. Mohútný chochol červeného peří houpal se mu s ocelové lbice dolů po širokém čele, tak že mu skoro celý škaredý obličej zacláněl. Všickni hleděli s úžasem na hosta divého, an přímo k starci se blížil a s hrubým: „zdař Bůh!“ — tak silně mu ruku stiskl, že bolestí zuby zatínal. „No! jen se tak nezpírejte,“ — pravil opět neznámý, „přicházím vám říci, že mi napadlo se s vámi spřízniti.“ Při tom zablikl jako milostně svým pročervenalým okem na *Miloslavu*, jenž leknouc se toho

odporného pohledu, v trnutí sklopila své krásné oči k zemi. „Jak tomu mám rozuměti,“ ptal se s podivením starec, a host neznámý, poukázav na *Miloslavu*, pravil: „Vaše děvče s svýma plamennýma očima mé druhdy ledové srdce rozhřála, pročež ji od vás za choť žádám, maje za to, že ani vy ani ona se dlouho zpírati nebudate.“ *Miloslava* zbledla co lilie, a klesajíc, podpírala se na *Deodata*, jenž planoucím okem drzého měřil velikána. Ale starý rytíř odpověděl pevně a vážně: „Srdce i ruka dcery mé, — to obojí jest již zadáno jinochu statnému, jehož tuto vidíte.“ Při těchto slovech se rozlil po *Deodatových* lících ruměnec tmavější, ale malé šedé oči drzého velikána sršely ze sebe oheň strašlivý, tak že ni starec nemohl hrůzou svých k němu pozdvihnouti zraků. Pohleděv opovrženě na jinocha, jenž nedávno z chlapectví vyrostl, pohrozil mu pěstí zaťatou, řka hněvem rozlícen: „Nuže, chlapče, tedy hleď, jak bys svou sličnou nevěstu ochránil před náruživostí pověstného *Milušína*.“ Dobroziv pak spěchal kvapnými kroky ze síně a hned na to přes spuštěný most co vichřice pryč prášil, co zatím starec, *Miloslava* a *Deodato* vyděšeni ještě na to místo hleděli, kde prv jeho užasná postava stála. Za dlouhou chvíli jim trnutí nedalo k slovu přijíti. Starec již skoro pykati počínal, že ho svou krátkou odpovědí tak proti sobě popudil, ale jediné vděčné pohledění *Miloslavino* dodalo mu opět předešlé pevnosti.

Deodatovi bylo při tom blaho i teskno; neboť se od nynější doby ženichem *Miloslaviným*, nač dříve ani nepomyslil, nazýval. Arci hleděl s potěšením, ano s jakýmsi vytržením na její ušlechtilou postavu, na její vážný chod, a do její zbožných očí, jenž skoro nebi odňaté se zdály; — ale takováto drzá žádost se nebyla ještě v jeho

prsích usadila. Z druhé však strany ho káral vnitřní jakýsi hlas: Jak? — proto jsi se sem vydal z daleké vlasti, bys v náručí milosti zapomněl na svůj slib? Pomni na malomyslnou matku svou, jenž útěchy lékodárné z úst tvých očekává! Pak se ozval opět jiný pochybující hlas: Také-li pak tě ale *Miloslava* miluje? Nevrhne-li se strachem před škaredým velikánem v tvé lokty mladistvé? — Toto vše na mysli přemítaje, neměl utěšené doby více. Již mu napadlo, odejíti z hradu bez loučení; ale starce opustiti právě nyní v tísni největší, nezdálo se mu býti ctností rytířských dostojné. *Miloslava* se teď měla k němu nejen důvěrněji a srdečněji; nýbrž náramná milost její, kteroužto neskrývala více, z každého vyzírala hnutí.

Ale starec sedával po straně, ztahuje čelo zvráskalé, a oči zapadlé před sebe upíraje. Mluvíval málo, a stalo-li se to, byla řeč jeho vezdy nevrlá. Nadarmo se snažila *Miloslava* svým anjelským usmíváním rozeplašit mraky temné s čela jeho. Na hradě pak každé okamžení očekávali strašlivé vyplnění vyhrožování *Milušínova;* ale již se měsíc znovu plnil a o *Milušínovi* v okolní krajině nebylo ani zdání. — Jednoho večera seděli opět všickni tři pohromadě v síni, rozmlouvajíce o brzkém sňatku, — a o planém hrození Milušínově. Právě jal se starec mluviti k budoucímu zeti svému takto: „Synu milý, již tak drahný čas dlíš na hradě mém, a v brzce budeš i mým zetěm; já tobě, cizokrajanovi, obětuji jediné dítě své; neboť jsem uhodl tajné žádosti, které v tvém zahaleném vznikaly srdci, a ty jsi se ještě dosaváde o svém rodu nezmínil, dosavád jest nás tajno, za jakou příčinou jsi se vydal z vlasti své na dalekou pouť. — Že jsi Vlach, poznal jsem po řeči, ale více nevím; pročež nedli vypra-

vovati nám příhody rodu i života svého.“ *Deodato* ukloniv se, počal vypravovati o kvetoucí krajině *milánské*, jenž mu byla kolébkou, — o blažených letech dětinství i mládenectví svého, a právě se jal líčiti smrt otcovu, — aj tu zazněly klenutou chodbou dojemé zvuky harfy, vyluzeny rukou mistrnou! — Jinoch se zarazil a *Miloslava* skočila odevřít dveří. — A do síně vstoupil starec vážný v dlouhém bílém taláru co zjasněný zpěvec šedé dávnověkosti, a po boku jeho milostný, zlatokadeřavý chlapec, z jehožto vnadného obličeje, jenž liliemi a růžemi prokvétati se zdál, dvé krásných modrých hvězd se smálo. Lehounký ouzký oděv z modré, stříbrnými šňůrkami pošité tykýty, zrůst jeho outlý obdivujícímu oku v celé vnadě ukazoval. — Vkročivše uklonili se oba dva hluboce, a stříbrovlasý starec probíral struny tak lehce a vábně, jako když jarní větérci pohrávají si s listím mladistvým háje dubového; — milostnému však panicovi vinuli se z hrdélka hlasové očarní, brzy ženouce se do vejšky v klokotu stříbrozvučném, brzy opět padajíce do hloubi co hrkot pramene skalního tekoucího na lučinu zelenou přes skřemení hladké. *Deodato* byl jako u vidění; neboť poznal tyto dva pěvce, jež byl na pomezí tyrolském vytrhl z nebezpečenství velkého. I poslouchaltě u vytržení, jsa oblažen opět líbezností řeči mateřské v písni mládcově. *Miloslava* a rytíř starý stejnou poslouchali pozorností. Rytířovo srdce ale zdálo se rozplývati citem neznámým; neboť tajné slzy ronily se mu přes snědé líce. Jinoch dozpíval, a i zvuky harfy umíraly v tichém chvění. Tu uvedla *Miloslava* s ochotností chlapce sličného ke stolu kamennému, hladíc mu hebounké zlaté kadeře. I starý harfeník odstaviv svůj nástroj, přišel na vlídné pokývnutí rytířovo k stolu, by se občerstvil vínem,

které dívka nalívala do stříbrných čiší. — I vypil do čista, — a nový oheň zdál se mu rozhřívati žíly; ale mládeneček zdráhavě sotva růžové pysky omočil v zlatém moku. Starý rytíř, dlouho na oba s podivením hledě, jal se mluviti: „Netřeba mi tázati se vás, zkad přicházíte; nebo jazyk váš svědčí důstatečně o vlasti vaší; — to však povězte, kteraká bouře vás až sem do našich divopustých hor zahnala.“ A harfeník na to mírnou odvece mužností: „Nechtějte, pane, bych odhalil záclonu tajemství našeho, které věděti vám lhostejno; neboť srdci citlivému bolno dosti vzdálené jesti připomenutí na osud černý, jenž ztroskotal nejkrásnější chrám vezdejší blaženosti jeho, nerci-li příhod strašných opakování, jenž ránu napolo zavřenou opět nemilosrdně odvírá.“ — „„Ctím vaše tajemství.““ přejal mu slovo rytíř, „„jedinou nevinnou však mi přece dovolíte otázku: Kdo jest outlý mládeneček tento, jenž tak vroucí k vám lne láskou?““ Ale harfeníkova odpověď zněla krátce: „Vnuk můj, pane!“ Pročež se rytíř netázal více, ačkoliv zvědavost jeho těmito tajícími odpovědmi nikoliv ukojena, jen ještě více rostla, čím hustější rouškou starec slova svá přikrýval.

Miloslava políbila chlapce ladně se usmívajícího v čelo hladké, a v *Deodatovi* zadoutnala jiskra temného jakéhosi citu, jejž bych skoro žárlivostí pojmenoval, ačkoliv to přece cos jiného býti musilo. — Harfeník byv od rytíře požádán, by pobuda se svým vnukem nějaký čas na hradě, *Miloslavu* na harfu hráti a vlasky zpívati učil, rád se tomu podvolil, a dívka s dětinskou radostí přinesla ze zadní komnaty pohozenou kdes harfu, na nížto jen málo vetchých strun bylo ještě. Rytíř však zhlédna ji, děsil se náramně, a odvráceným obličejem: „Ne tuto, ne tu!“ volal. Všickni hleděli s úžasem na něj: neboť divoce

změněná tvář jeho jevila strašný boj srdce rozervaného. — *Miloslava* odvrhši harfu, spěla ochotně otci na pomoc, jenž zponenáhla opět k sobě přicházeje, ukrýti se snažil, co zrádný obličej chtěl odhaliti světlu. Ani slova nepromluviv, odešel, a po celý den nebylo ho viděti na hradě. Po několik dní teprv s večera se vracíval na hrad nevrlý a rozmrzelý; když ale *Angelo* (tak nazývali pěvce mlaďounkého) k souzvučným akkordům harfy milostnou píseň s dětinskou přednášel něžností, tuť mijela zcela mračna temná s obličeje jeho, a bol vnitřní rozplynul se v slzy odlehčující. Pak i *Deodato* pokaždé chlapce toužebným zlíbal chvatem, volaje: „O takovéto libozvuky jen italským rtům možno vyvábiti, jenž nám řeč srdcí srozumitelnou činí.“ Při těchto okolnostech *Miloslava* s zármutkem znamenala, že v něm cit milosti hasne, a že na toto místo vstupuje touha teskná po vlasti ostavené; neboť *Deodato* věze po celé dny u krajanů svých, jen málokdy po milující děvě se ohlédl, která nedajíc na sobě želu znáti, lkala potajmo.

Divoký matný ryk bouřil obyvatele hradu ze sna měkého. — Rozespalý *Deodato* vyskočiv plaše z lužka, spěl k oknu. Třesk tasených mečů doléhal k uším jeho, jako když vlny rozvzteklené mrskají skálu neústupnou. Hledícímu oknem zdálo se, jakoby hejno černých mravenců lezlo na hradby, — a mezi to zavznívalo úpěnlivé stonání raněných a umírajících bojovníků. — Hořící pochodně osvěcovaly krajinu, kteroužto prvé hustá tma tížila vůkol. — Chvatem strhl jinoch meč svůj se stěny, a napolo oblečen vyrazil z komnaty ven. Ale na chod-

bách bylo tma jako v hrobě, a jen zdálí bylo slyšeti hlasy bojujících zbrojnošů. Ve tmě tedy spěchal povědomým klenutím dále. — Tu se plížila jakás podoba okolo rohu. „Kdo to?“ — zvolal *Deodato* hlasem silným; — ale toliko ohlas od stěn vlastní mu slova vrátil. I ťal rychle v to místo, — a s chropotem klesla podoba k zemi.

Jinochovi ale bylo při tom jaksi nevolno, a on zrychlil své kroky. Tu zasvitla ze zadu pochodní záře. — *Deodato!* — *Deodato!* zazněl hlas ženský. Jinoch se vrátil po hlasu a *Miloslava* v mužském oděvu v levici pochodni, v pravici meč letěla mu s bledou tváří vstříc. Ale nyní při světle zhlédli oba v jednom okamžení mrtvolu ležící na zemi, a hrůzou i bolestí vrhla se dívka na otce zkrváceného.

Ještě v něm bylo živobytí, — svazek klíčů držel v zaťaté pěsti. — Pozdvihna hasnoucích očí, promluvil k nim hlasem trženým: „Průchodem pryč!“ — a natahoval ruku s klíči, jakoby jim je podával. — *Miloslava* přeslechla bolem slova otcova, kterýžto pokývna ještě jednou do zadu, — skonal. Trnouc tedy popadla dívka klíče a táhla jinocha za sebou, řkouc: „Zde marno dlíti, hrad jest za krátkou dobu v rukou loupežnických; neboť malý počet našich bojovníků neudrží se dlouho proti *Milušínovu* vzteklému množství.“ „„Tedy *Milušín?*““ tázal se jinoch hlasem nejistým. — „Kdož jiný?“ odpověděla dívka vzlíkající. „Jeho uražená pýcha nezná sladší pochoty, kromě pomsty krvavé. — Nyní vyplňme poslední vůli otcovu, prchnouce z hradu, dokad času.“ — „„Kde jsou pěvci?““ tázal se jinoch kvapně. „Bezpochyby v hořejší komnatě. — Starec nám nestačí, ale *Angela* vezměme s sebou.“

I chvátali po schodech nahoru. — Aj tu ležel starý

harfeník na prahu, drže v klínu chlapce co stěnu bledého, jenž maje oči zvrácené v sloup, umírati se zdál. — Kvapně roztrhl *Deodato* ouzký oděv jeho, — a hle, liliová sličnost panenských prsí dmula se zrádně za zákrytu závistivého. — Němě, s založenýma rukama stál jinoch nad oslepující krásou; ale *Miloslava* dříve se zpamatovavši, nabízela zmatené *Vlachy* k outěku rychlému; neboť vždy blíže a blíže valila se tiseň vítězící lůzy. — *Deodato* tedy pozdvihna spanilé břímě se země, následoval vedoucí *Miloslavu*. Starý harfeník směle se připojil k nim, a tak se brzy dostali k brance průchodu pozemského, kterou odemknuvše šťastně, rychlými kroky chvátali z hradu. Již vypadli do lesa, již se mněli v jistotě, aj tuť jim poznovu jednotliví oděnci *Milušínovi* zastoupili cestu. *Miloslava* ťala po nejbližším, a *Deodato* odevzdav *Angelu* starci, pomáhal jí věrně; — než hrdinské velkodušné děvě bylo klesnouti smrtí slavnou, — a jinoch políbiv ji v bledноucí líce, za starcem si pospíšil, jenž se svou spanilou vnučkou již dále houštinou se promýkal. — Od dalekých hor počalo temně hřmíti, — světlé blesky křížily se oblohou, osvěcujíce mžitkami spanile bledou tvář milostné *Angely*. *Deodato* kvapil bez ustání; ale starce i dívku opouštěla již síla. Silný déšť, jenž se najednou spustil, přinutil prchající Vlachy utéci se pod košatý dub. — Zde vypravoval harfeník věrnému jinochovi příhody posledních dnů svých as těmito slovy: *Benátky* mne zrodily. — Veda tam život středmý, spokojený, nevšímal jsem si hrubě strastí pozemských, ježto mi zřídka kdy kalívaly proud blaženosti čisté, a proto také přečkav manželky i dítek svých, velkého jsem dosáhl stáří. Teprv v pozdní zimě života mého zastihly mne nehody nepříjemné. — *Angela*, vnučka má, rozvíjela

se co něžné růžové poupátko, a oči všech paniců *benátských* dlely v roznětí na kráse kvetoucí. K velikému neštěstí zhlédlo ji i vilné oko vévody našeho, a ukrutník tento nejsa zvyklý, nezřízeným žádostem svým čehož odepříti, strojil osidla panenské nevinnosti její. Čehož však lstí nebylo lze dosíci, umínil násilím sobě podmaniti. — Otec této nešťastné dívky, muž hrdý, neohrožený, kál ve vlhkém vězení prostořekost svou, a já nemoha se s krvácejícím srdcem dívati na urputnost tuto, prchl s vnučkou svou přes pomezí vlaské. Ačkoliv *Angela* oděv mužský na se vzala, a i já všemožně se zakuklil, byla přece stopa naše prozrazena. Již nás chtěli oděncové ukrutníkovi vléci zpátkem, když z nenadání milostivé nebe seslalo nám k pomoci anjela svého v způsobě jinocha bojovného, jemuž však nebylo za hrdinské vysvobození nám děkovati přáno, an jsme pamatujíce na vlastní spásu, použili té doby, v které se pro nás krev cedila, k outěku rychlému.“ „„Mnou bylo za vás bojováno,““ — vpadl mu do řeči *Deodato*, — „„já rozplašil stíhající vás oděnce na mezích tyrolských! —““ „O tedy dvojnásobné díky tobě, velkodušný jinochu!“ pravil harfeník vřele, a i Angela tiskla z druhé strany svému osvoboditeli ruku vděčně. — Pak následovalo dlouhé mlčení; — neb *Deodato* se zapomněl v hlubokém snění tak, že jen dýchání bázlivé dívky bylo slyšeti. — Déšť zponenáhla přestával, a vlaská rodina nastoupila pouť další.

Jednotliví bleskové osvěcovali les, jenž čím hloub se zabírali, tím více hustl, tak že již nedoufali za noci vyjíti z hvozdu pustého. A právě když již klesali utrmáceni, zakmitlo se jim na blízce slabé světýlko. S radostí následujíce hvězdy naděje, v brzce se octli před chatrnou chýškou, z jejíhožto ouzkého okénka zapadala ta záře

v době neobyčejné. Temný zbožný zpěv zněl z chýšky, jako dým obětní vstupující k oblakům, a když pozorněji poslouchali, vyrozuměli k velikému potěšení i podivení, že jsou to slova příbuzná jazyku jejich. Osmělivše se pak, nahlédnouti okénkem do chýšky, spatřili osobu ženskou v oděvu kajicném klečeti před křížem, z nahých utvořeným větví. — Velká kniha ležela odevřena před ní, v unylých očích kající se podoby leskly se slzy jasné. Slova pak vlaské písně byla tato:

Pane, smiluj se nade mnou!
Z hlubokosti srdce mého
Těžkou vinou sevřeného
K tobě lkám noci zde temnou!"

Pane, smiluj se nade mnou!
Ty patříš na mé pokání,
Vyslyš mé slabé volání,
Milostivě nalož se mnou!

Pane, smiluj se nade mnou!
Shlédna s trónu hvězdnatého
Na pokoru srdce mého,
Útěchu mi sešli jemnou! — —

Slzy a vzdechy nábožné udusily hlas nábožný. — Tu zaklepal *Deodato* z ticha na okénko, a klečící podoba, vytržena z nábožné modlitby vstala, by se ohlédla, kdo tak neobyčejnou dobou k osamělému bytu jejímu hlubokým zabloudil lesem, a spatřivši venku stojící chodce, šla odevřít dveří hostinských. — Ne bez bázně vešli tito do nízké světničky; ale poustevnice, žena již stárnoucí sice, ne však beze vší vnady a příjemnosti, — ochotně se měla k hostům promoklým. — Na jejím utrá-

peném obličeji bylo viděti stopy spanilosti někdejší, — z unylých očí vysvítala milostná vlídnost a pokora duše. — Rozdělavši na skrovném krbu ohnisko, jala se sušiti oděvy cizinců. *Deodato* odpásal meč svůj, a hledě naň teskně, pravil k harfeníkovi hlasem bolestným: „Tímto osudným mečem bylo dnes padnouti ubohému *Rodvínovi*, a vlastní ruka má (o pomnění rmutného!) bezděčně ho vedla k prsoum jeho.“ — Uslyševši poustevnice tato s krutým bolem pronešená slova, klesla omráčena k zemi, volajíc úpěnlivě: „*Rodvíne, Rodvíne!* — Ty mne předcházíš k soudu!“ A lekem pustil *Deodato* meč z ruky, jenž padna na obláskovou podlahu, zařinčel valně, tak že se jinochovi zdálo, jakoby byl zaslechl v břinkotu tom slova věštná, kterýmž však nebylo lze porozuměti jemu. Tajným tušením hnán pospíšil pozdvihnouti ženu se země, kterážto jsouc smyslů zbavená, mluvila věci podivné, tak že i harfeníkovi i *Angele* počínalo ouzko býti. Posléze pozdvihši očí svých zmateně k *Deodatovi*, ještě malomyslnějším počala kvíleti hlasem: „O můj Quelfo, můj Quelfo, přicházíš mne soudit? — O já trpěla již mnoho, mnoho, — ale co jest to všecko proti velikosti mé viny!“ A pohlédnouc ještě jednou na jinocha omámeného, mluvila slaběji dále: „Ne, to ty přece nejsi, — toť smířený duch tvůj! — Ty sám bysi nemohl tak outrpně hleděti na svou nevěrnou *Celestýnu*. — To jest věrný meč tvůj, — ale ty sám to nejsi.“ — Tu klesl *Deodato* ženě k nohoum. — „Celestýno, máti má!“ byla jediná slova, která ze sebe vypraviti mohl, — a šťastná matka klesla poznovu do mdloby. Teprv když ji opět vzkřísili, ulehčil pramen slzí jejímu tolikera rozličnými city sevřenému srdci, a pamět se jí zponenáhla vracela. „Ty jsi tedy *Deodato*, syn můj? — a Quelfo, — a *Rodvín?*“ tázala

se opět pomateně. — „O, já opustivši vonný citrín, utekla se k dubu silnému, a hle citrín uschl, a dub jest roztříštěn v slávě své hromem rozhněvaným! — Není-li pravda, synáčku můj, že usechl citrín, — že odešel můj Quelfo?“ — „„Ano, máti má““ — pravil *Deodato*, — „„otec odešel do krásnější vlasti. Dříve však než sklonil hlavu v zem chladnou, vyslal mne hledat vás, bych vám zvěstoval odpuštění. — Duše jeho již dávno se smířila s vámi!““ —

„A Rodvín? — Já zaslechla jmenovati svůdce svého nešťastného, — přinášíš i jemu odpuštění od manžela mého? — A *Miloslava*, nešťastné dítě mé?“ — „„Ti jsou mrtví!““ — odpověděl *Deodato* hlasem dutým. — „„*Miloslava* klesla co rekyně v boji, ale otec její padl tímto osudným mečem. Neviditelná moc vedla ruku mou, vyvolivši si mne za nástroj bezděčný své pomsty.““ —

„O tedy i dub roztříštěn!““ — zvolala Celestýna — „„a jenom hříšnice, — původ té bouře, která se strhla nad věrnou hlavou jeho, — ostala na živě, by oplakala mrtvolu svůdce svého, — a mrtvolu dítěte v hříchu zplozeného! — Tys je viděl klesnouti, synu můj, — vypravuj mi tedy o jejich skonání.“

A *Deodato* jal se vypravovati o sobě, o *Milušínovi* a jeho pomstě, o dobytí hradu v době noční, o velkodušné *Miloslavě*, jak klesla v obět za všechny. Celestýna poslouchajíc ho pokojně, když skončil, vzdechla toliko: „Ruka Páně!“ — I chtěla hned v tu dobu na hrad, by spatřila ještě jednou mrtvoly druhdy drahé srdci jejímu, by se posledně rozloučila s nima; — ale přítomní nedopustili tomu, dovozujíce, že nejisto nyní vrátiti se na hrad, kde posaváde *Milušínova* lůza loupeží se obírá.

Po dlouhém přemlouvání se přece utišila, a slíbila pokojně očekávati rána. I klekši opět zbožně ke křížku, dlela dlouho na modlitbách. Její tvářnost byla mírnější, oči se jí leskly v slzách kajicných.

Deodato nyní teprv ohlédl se po Angele, kterážto jsouc celá ustrašená příhodami této hrůzné noci, ukrývala svůj obličej v dlouhý šat starcův. „Angelo má!“ šeptal jinoch potichmo. — „Ty skrýváš svůj milostný obličej přede mnou? — Po tvých lících se roní slzy? — O, setři tyto krásné svědky své citelné duše, a raduj se s námi, že jest smířeno nebe, odpuštíno vinníkům!“

Ale Angela nebyla s to odpověděti jemu. Jediné slabé tisknutí ruky jevilo, co chtěla říci. Starec kynul *Deodatovi* rukou, by jí popřál odpočinutí, a jinoch uposlechna, odešel stranou. I přemejšlel příhody, kteréžto se udály za této jediné, hrůzy plné noci; — a v těchto myšlénkách ho překvapilo spaní, jenž však dlouho netrvalo, proto že již nebylo dlouho do rána. — Když se tedy rozsvětlilo, šli všickni zpátky k hradu, hledat mrtvoly svých přátel. S velikou snahou nalezli opět to místo, kde ještě ten den před tím vejstavný stál hrad; jelikož hrdé bašty jeho již nepřezíraly okolí, a někdejší sláva jeho v popeli tlela. — Mezi pobořenými zdmi doutnaly jen ještě mohútné trámy.

Nejdříve nalezli mrtvolu *Miloslavy* rekovné, několik kroků od tajného průchodu, kterýmž byli z hradu prchli. — Blížeji hradu ležela mrtvá těla několika věrných zbrojnošů; ale tělo Rodvínovo nebylo dlouho možno nalezti, ježto leželo pod tíží spadlých trámů — zasypané rumem zbořených zdí. — S velikou prací se jim poštěstilo, vytáhnouti je ze sutin. Pak je vynesli ven na prostoru a

položili vedle mrtvoly dceřiny. *Deodato* vykopal mečem svým hrob pro oba, a sice pod dubem, jehožto vrchol popálena byla ohněm, kterýžto zajisté až sem dosahoval křídlem svým zkázu plodícím. Pomocí harfeníkovou spustil těla dolů, a povýšiv zem nade nima ve vysoký rov, zarazil meč svůj u hlav hluboko do země, tak že jen zlatý jilec, vzdělaný na způsob kříže, bylo viděti nad hrobem, nad kterýžto *Angela* zavěsila dva věnce, jeden dubový a druhý topolový. — Pak klekše všickni na nový rov, modlili se dlouho za spasení duší, jichžto opuštěné schrány odpočívaly zde v zemi nesvěcené. — Zbožné ticho, které dlouho panovalo nad hrobem, přetrhla nejdříve *Angela*, pozdvihnouc očí k nebi a zpívajíc svým slavičím hláskem:

„Aj po hrůzy plné strasti
Blahé očekávej slasti,
Po bouři den milojasný
A po smrti život spasný.
Vzhůru! z ciziny do vlasti!“ —

„Vzhůru, z ciziny do vlasti!“ — zvolali všickni téměř jedním hlasem, a *Deodato* pojav Angelu za ruku, vedl ji k Celestýně, řka: „Hle, dcera tvá! — Žehnej jí, neboť ta tebe ošetřovati bude v stáří, až se zas vrátíme z této chladné ciziny do mateřských krajů italských!“ — Ale Celestýna vrtěla dlouho hlavou, řkouc s pohledem k nebi obráceným: „I v Italii pro mne cizo, — tam za oblaky vlast má!“

Darmo se snažili, ji na jiný oumysl přivesti, darmo jí uváděli na pamět krásu luhů vlastenských, kterýmžto (jak dovozovali) jediné opět bude možno povrátiti jí žádoucí mír srdce, — ona stála na tom, že na poušti stráví

ostatek dnů svých, — v modlitbách a v pokání. — A když nemohli skloniti pevný úmysl její, uvolili se i oni ostati v Čechách tak dlouho, dokavád se neodloučí od nich smířená duše její. — A hle, nečekaliť dlouho; neb po dvou měsících klečeli též nad jejím hrobem, modlíce se, by Bůh duši její popřál pokoje, kteréhožto nenalezla na trnové zemi této. —

Růže na poušti.

Již zapadalo zlaté slunéčko za modravé hory, kdyžto *Radovín*, jinoch outlověký, hlubokým bloudil lesem, nemoha najíti, kudy by vyšel. Na rameně mu seděl sokol křídloma třepající, kteréhož vezdy na lov s sebou brával. Mlází borové pořád bylo hustší, tak že pracně musil klestiti cestu. Posléze dostav se na čerstvě ušlapanou pěšinku, vesele kráčel, jsa té naděje, že tudy buď konce lesa dojíti, buď na lidská obydlí vypadnouti musí. — Houští zponenáhla prořídalo a dubové šírostinní rozkládali se v milé prostoře, příjemným chladem kynouce. I pokročí s potěšením dále; a hle! rozmanité divadlo odevře se zrakům jeho: krásný, zelený palouk rozprostíral se v poslední záři slunce zapadajícího; na druhém kraji stála skrovná chýše, na pohled neumělou rukou z netesaných zvroubená kmenů; nad chýší pak klenula se vysoká skála, zastěňujíc tichounký krov chaloupky. — Středem louky hrál krystalový potůček, jenžto vina se kolem utěšené zahrádky, konečně k chaloupce se chýlil, kdežto pod jabloní seděla dívka sličná, předouc a chvilkami k modrému chlumu naproti chaloupce toužebně i ouzkostně vzhlédajíc. Mezi tím, co *Radovín* jako ve snách brzy na kvetoucí děvče, brzy na rozkošnou krajinu oči

upírá, vznesl se sokol s ramene jeho do povětří a co střela na jabloň se spouští, pod níž spanilá dívka sedí.

Aj tu zavzněl ouzkostný nářek a oupěnlivé lkání v uších snícího posud mládence. I běží rychle k samotné chýši, a vida krásu děvčete, jako omráčený stojí. Proud zlatých vln linul se jí po labuťové šíji a klopotné ňader pohybování jevilo nepokoj srdce veliký! V lůně držela hrdličku zkrvácenou. V tom se vrátil sokol na rameno mládcovo, který však praště jím v prchlosti o skálu blízkou, smrt zabité rozmilé hrdličky na jejím původu pomstil. To probudilo děvu z nářku. I pozdvihla svých modrých očí; než rychle zas sklopila je, vidouc neznámého jinocha před sebou státi. Jako laňka poděšená do temné doubravy prchá, tak dívka uleknutá letěla odtud na rychlých nožkách; než zachytna ji *Radovín* prosebným, srdce jímavým zvolá hlasem:

„O neprchej, dívko dobrá, přede mnou, ježto pro celý svět nedopustil bych ublížiti tobě!“

Jeho řeč měla cosi srdečného, cosi půvabného do sebe, tak že plachá dívka pozdvihši svých krásných očí, bystrým zrakem na něho pohlédla. I pravila stříbrným hláskem: „Nepochybujiť, krásný mládenče, o pravdě toho, co pravíš; ale otec můj, z neznámých mi příčin, zakázal, bych s nikým dověrně nerozmlouvala, anž by on přítomen nebyl. Dobré dceři vůle otcova jesti svatá: tedy odpusť —“

Radovín. Tvůj otec, pravíš? — O uveď mne k otci svému šlechetnému, kterýž tak něžnou růži vypěstoval na poušti, byť i známost i přátelství jeho mne oblažilo.

Dívka. Nejsem ani růže, aniž jaký jiný kvítek, *mne-li* jsi tímto jménem jmenoval; nébrž *Růženka* jsem, dcera *Jarošova.* Aniž pak tě ku svému otci uvesti mohu,

proto že dnes již s ranním jitrem odešel k strejci, tam za ten modrý chlum. Prvé než sluníčko zajde, slíbil mi, že opět se vrátí; a hle, již se soumračí v háji a stínové stromoví se dlouží — a oko mé ještě darmo ho zpytá v mrákotném dálí. Již mi opravdu jaksi ouzko a teskno, neb se obávám, by se mu nic zlého na cestě nepřihodilo.

Radovín. O, zapuď tyto bázlivé myšlénky ze srdce svého, dívko dobrá! a dovol, než se prozatím rozloučíme, jen ještě několik otázek. Předně: Jak dlouho již poskytuje vám tato nízká chýše bezpečného krovu?

Růženka. O, již dlouho, dlouho. Bylať jsem ještě malé, outlinké dítko, když jsme, ostavivše veliký, kamenný hrad, za pouhé noci sem do této pustiny prchli. Ach, já plakala dlouho pro ty krásné věci, jichžto jsem tam na hradě nechati musila; nyní ale už jsem této divokrásné krajině tak uvykla, že ani nezatoužím za ty modravé vrchy, k těm zlým lidem — jak jim otec můj říkává.

Radovín. Což ani pak bys nešla, kdyby *milá* ruka k *dobrým* lidem, v lůno blaženosti uvesti tebe žádala?

Růženka. Milá, pravíš, ruka? Tomu já nerozumím. Nejmilejší ze všech jest mi a bude vzdy ruka otce mého; a ta mne z této milé samotnosti jistě nevyvede. I nemohu ani vypodobniti, kterak poklidně, kterak spokojeně tuto život svůj trávíme. Z jitra budí nás líbezný zpěv lesního ptactva; u večer nás opět slunce v dřímotu kolíbá. Zahrádka naše skrovná poskytuje nám hojnost i radosti i užitku. A jak toto všecko jesti utěšitelné, tak též i zaměstnání naše bývá rozmanité. Ráno když sluníčko ze zlaté vychází brány, vykládám plátno, vlastní rukou udělané, na zelený palouk, kropím a polívám mile. Den-li jest pošmourný, neb zašlo-li to zářící světlo za temné

mraky, sedím u vřetena a poslouchám utěšené věci buďto o Bohu a veliké slávě jeho, buď o nesčíslných mukách jeho svatých vyvolených a příkladném jejich u víře svaté setrvání, kteréž otec čítá a místa semotam zatmělá mi vykládá.

Ach pak mi bývá tak volno, tak milo, že nelze vypraviti! a jakžkoli jsem to již nejednou slyšela, přece mi to pokaždé opět zdá se nové a potěšitelné! — Než odpusť, neznámý jinochu, že tak dlouho a tolik s tebou jsem tu hovořila. —

To dopověděvši, rychle odběhla a do nizounké chýše se zavřela. *Radovín* stál pohřížen v přelibém snění, patře za dlouhou chvíli na to místo, kde *Růženka* dověrně s ním byla hovořila. Než vzpamatovav a probrav se pak z hlubokých myšlének, blížil se polehounku k chýši. I zaklepal tiše na dvéře, tázaje se zajíkavým hlasem: „Volno-liž tebou, krásná dívko, zejtra přijíti zase?“ — Než ticho svaté bylo v poušťce, tak že ni jejího dechu nebylo slyšeti. I čekal dlouho, opětuje několikráte prosebnou otázku; ale nesmělá dívka neozvala se jemu. Posléze vzchopiv se k domovu se ubíral, *Růženčino* mlčení cestou sobě takto vykládaje: Kdyby nechtěla, abys zejtra přišel, byla byť jistě přímo řekla: „Nechoď!“ Že ale neříkala nic, tedy zajisté svoluje, abys přišel. — Takové rozumování působí láska v růžovém věku! A tak radostným krokem domů chvátaje, pilně po cestě svazoval borové snítky, aby tím spíše a jistěji po tomto znamení k milé chaloupce zejtra se dostal.

Radovín byl ohnivý, ale dobrý a šlechetný mládenec, nemaje ani matky milé, která již dávno byla na věčnost se odebrala, ani otce drahého, kterýž dav se přemluviti na pouť do Jerusaléma, nepochybně tam bídně

zahynul; nebo kam by se byl jinam děl, žádný v pravdě nemohl říci. Rytíř tento statný, ubíraje se na cestu, netoliko syna, ale i všecky statky své *Vikošovi*, příteli nejmilejšímu, pod ochranu poručil s tou srdečnou žádostí, aby, jestli Bůh dobrotivý přítele toho dceruškou obdaří a syn jeho po čase statným se učiní jinochem, dítky tyto na památku starého přátelství jejich sobě zasnoubeny byly.

Tedy stalo se skutečně, jak sobě Radovínův otec byl žádal; neboť syn jeho byl s *Ludiší*, dcerou Vikošovou, zasnouben. Než slečna tato hrdá, neznajíc outlé srdečnosti, aniž jaké ženské citlivosti krom jízdy a lovu nic nemilovala: nebohé zvěři stíhání a kruté v krvi její se brodění bylo její nejmilejší zaměstnání a vyražení. Mrzutý a celý zamyšlený vracel se *Radovín* na hrad. Temné mrákoty již se byly rozprostřely po okolní krajině a ticho hluboké již panovalo v přírodě, když jinoch po vinoucí se k vrchu pěšince ku bráně kokořínské přicházel.

V oknech u veliké síně bylo ještě viděti světla. Tedy vstoupiv mezi ně a pozdraviv pěstouna svého, cestou unavený, do výklenku sebou vrhl, ani slova nemluvě; a odvrátiv plný nevrlosti obličej svůj od *Ludiše*, která u něho stála, ven do mrákotné noci patřil; neboť mysl jeho ustavičně s *Růženkou* se bavila.

I viděltě před sebou její prostou krásu, její nevinný pohled; i slyšeltě stříbrný zvuk jemné její řeči! Tu teprv dnes počala jakási nelibost, jakási odpornost proti *Ludiši*, která čím dál, tím divočeji svou prudkou lásku jevila, v srdci jeho vznikati a celou duši jeho kormoutiti.

Starý *Vikoš* znamenaje to, vrtěl nad tím hlavou; a přistoupiv k jinochovi: Kde jsi se dnes opozdil? pravil

V lese, odvece jinoch.

Tato krátká odpověd byla zchytralému starci podezřelá; nechtěje však přísnými důtazy jinocha pohoršiti, pojal dceru svou za ruku a pryč s ní odešel, zanechav *Radovína* v síni samotného.

Šelť jinoch do své komnaty a noc dlouhou bděním trávil; nebo spaní míjelo jej a plamenná obraznost rozněcovala mysl jeho.

Však ani *Ludiše* spáti nemohla; neb se jí pořáde zdálo o *Radovínu:* Kterak dívka krásná opanovala nezkušené srdce jeho; aspoň na *jiný* způsob nebyla s to chladnost jeho sobě dostatečně vyložiti. I umínila sobě pevně na každé kročení jeho bedlivý pozor míti a povrhnul-li láskou její, co nejkrutěji se pomstiti. —

Sotva se jitřena růžoprstá z vlhkého vyvinula lůžka, již se i *Radovín* ubíral z kokořínské brány. Zaměřil tedy stranou lesem, aby sám sebe nevyzradil; než *Ludiše* uzírala z vysokého okna časně jdoucího jinocha, a co prvé pouhý byl sen a pouhé bylo domnění, to se nyní obrátilo v skutečnost a jistotu ouplnou.

Oči její následovaly ho, až krok jeho do houštiny se ztratil. Jinoch kráčel bez starosti poznamenanou cestou, plný touhy vřelé, — k tichému obydlí nevinnosti a lásky. I zdálo se mu, že každá snítka i ptáček peřestý o jeho lásce ví a svým dojemným zpěvem srdce mu dodává.

Nyní už kráčel onou prostorou vysokými duby postíněnou: srdce jeho tlouklo nedočkavou radostí. Strom míjel za stromem, až i ten poslední minul, který zrakům jeho toužebným ukrýval chaloupku; a hledě *Radovín* pod stinnou jabloň, starce stříbrovlasého nábožně klečeti vidí. Nechtěje pak vytrhnouti ho z pobožného snění, stanul

povzdálí, dívaje se s potěšenou myslí na srdečnou pokoru vážného toho starce.

Když byl svou pobožnost vykonal stařec, krokem vážným vychází jinochu vstříc, a tiskna mu dověrně ruku, praví: Vítej mi, mládenče, zradu-li neobmejšlí tvůj nevinný pohled a duše-li tvá černé viny prosta, jako praví oko tvé modrojasné.

Radovín dí: I jakž by tebe zradilo srdce mé, ješto ani tajemství nevyšlo z úst tvých, kteréž bych věděl, aniž vědomo mi, co by mnou zrazeno býti mohlo?

Jaroš. Blaze mi, pravdu-li mluví rtové tvoji. — Než co pochybuji? Zlosynu zajisté své tváři nezapůjčí svatá nevinnost. Vítej mi, a budiž mé důvěry hoden.

Radovín. A pak jistě mi dáš milostnou dceru za odměnu?

Jaroš. Jakž můžeš za odměnu žádati věc, neznaje ni dobré ni škodné vlastnosti její? Neboť včera *ponejprv* mluvil jsi s dcerou mou.

Radovín. Včera ponejprv — a již plápolám ohněm nejčistší, nejvroucnější milosti.

Jaroš. Tak jste vy mladíci všickni. Hladký obličej, modré oko může vás v největší plamen roznítiti; nemá-li ale dívka pevnějších pro vás pout, uhasne brzy oheň tento a mysl vaše těkavá touží opět po jiném svazku.

Radovín. Ty pochybuješ o mé stálosti a věrnosti? Nuže, volno tobě zkoušeti mysl mou, zkoušeti uložením nejnebezpečnějším: s veselou duší postavím se hrůze smrti — jen když ona mi pokojně v dálí ousměchem anjelským, a t. d.

Chtěl mluviti dále; ale *Růženka* vycházejíc z chaloapky, přetrhla rozmluvu jejich. I zdálo se, jakoby ho byla očekávala: neboť byla čistě, bíle oblečena a růžovou

přepásána páskou. Vlasy měla zdobně po ramenou na tré proudů rozdělené a zardělá tvář její rovnala se růžím brunatým. S rozpiatýma rukama letěl jí *Radovín* vstříc, chtěje přitisknouti milostnou dívku k tlukoucímu srdci; ale ona vyvinuvši se s anjelskou stydlivostí z objetí jeho, na otce patřila, jakoby se tázala, slušno-li to činění? Otec ale pojav obou za ruce, vedl je pod kvetoucí jabloň do chladného stínu, kdežto se všickni na drnovou lavičku posadili.

Vážný stařec pozdvihna svého hlasu, pravil: Dítky, vy se milujete, jak vidím; neb i tvé city, milá dcero, nejsou mne tajné. Ale k jakému medle cíli má tato milost vaše vésti? — Možná-liž bude tobě, jinochu, opustiti drahé rodiče a milé příbuzenstvo své? A nechť bys i hned to učinil, tedy zajisté pojavši tě v krátkém času touha po lidské pospolitosti a šumném světě, vytrhla by tebe z náručí milé choti — jížto by nepozůstalo, leda želeti v slzách nepředloženého činu? A zdaliž mnedle mohla by dcera otce slabého, stařičkého, krutým osudem na poušť zakleného opustiti a milence svého následovati? — Po těchto slovech zamlčel se stařec. *Růženka* s slzícím okem vinula se místo odpovědi k jeho srdci; než *Radovín* jal se mluviti v tato slova: Dopusť, otče dobrotivý, že mladík já tebe se táži. Pověz, co tě váže k této poušti, tak že by nemožné bylo tobě navrátiti se v společnost lidskou? Zdali které osudů pronásledování tak kruté, aby posléz neustalo? — Vždyť i po bouři obloha se jasní a oblouk míru stkvoucí veškero opět tvorstvo novým, krásnějším kojí životem.

Jaroš. Viděl-lis kdy, mládenče můj, že by kvítko bouří zmařené skleslé opět bylo pozdvihlo hlavičky? Bylinku vedrem uprahlou žádná již nevzkřísí rosa. — Kdy-

bych tobě mohl vyjeviti strastné příhody života svého, zajisté bys za dobré uznal setrvání mé u věčném vyhnanství. — Protož tedy ustaň od milosti své, jestli pokoj srdce tobě milý; udus všecku náklonnost k dceři mé, udus hned v jejím početí; a nemožno-li přemoci samého sebe, opusť náš byt na věky, hledaje sobě po vlasti dívku cnostnou, kteráž by tě šťastnějším učinila, nežli snad tato dcera má.

Radovín. Nikoliv, otče dobrý! Nemluv takovým slovem ke mně, a neodpírej tvrdě vroucí žádosti mé. I kdež bych našel já duše tak ušlechtilé, kdež oka tak milostného? O dejž, otče, mi dceru svou, neboť ona jediná bude v srdci mém. I což brání, abych neopustil společnosti beztoho mi odporné? I což bych nešel a nezdělil se s vámi o blaženost poklidnou, jížto na poušti této hojně oplýváte?

Jaroš. Přestaňmež mluviti o tom; nebo čin každý dozrá k svému cíli toliko rozmyslem moudrým. — Zejtra o tom více. — Pro dnešek může ti Růženka naše hospodářství okázati, abys věděl, co při svém oumyslu tratíš a co nalezáš.

Těmito slovy stiskl stařec jinochovi ruku; a pokynuv zardělé dívce, odešel do nízké světničky. Nyní se procházeli milující po zahrádce, i kdekoliv její neb otcova ruka divou pustinu byla ošlechtila a zvelebila. Takto v lásce horoucí procházejíce se za hodnou chvíli, posadili se posléze u krystalového potůčka do veliké trávy; a hledíce toužebně jeden na druhého citů a blaženosti neznámých cítili v srdci svém. Tu utrhši *Růženka* několik pomněnek na břehu květnatém, svázavši něžně v kytinku, podala jinochovi. Oń ale tiskna kvítka k svému srdci, přivinul i třesoucí se dívku k sobě a políbil v uza-

rdělou tvář. I neodvracela milostná děva kvetoucí své líce a oko nyjící plamenné činilo vyznání lásky; nebo jsoucí v lesích vychována neznala milostného zdráhání, jako dívky naše činívají, aby milence své tím oužeji opoutaly.

Milující podali sobě ruce a slavili tiše smlouvu věrné milosti. —

Když tak seděli, přijda k nim otec upamatoval dceru na blízké poledne.

Tedy šli k chaloupce a *Růženka* přinesla nádobu čerstvého mléka pod kvetoucí jabloň. *Radovín* musil s nimi jísti. I vyznalť jinoch srdečně, že jakživo nic mu tak nechutnalo, jako dnes to chladící mléko v příjemné společnosti jejich. — Po hodině rozloučiv se s nimi ubíral se odtud; a *Růženka*, vyvstavši konečně na kamenný stolek, hleděla za ním, až se v šíré doubravě ztratil. Však ale než se byli rozešli, tiskl Radovín ještě jednou starcovi ruku s tou připovědí, že zejtra v tu hodinu opět k nim přijde. A tak jsa v mysli vesel a v srdci potěšen, nechtěl se ještě vrátiti na hrad, kdežto všecko pusto se mu zdálo, a kdež domluva i trpké výčitky jeho čekaly; nobrž ještě na *Vranov* zajíti sobě umínil, proto že hrad tento nedaleko odtud stál a jemu po otci odkázán byl. I přivítal ho hradní, muž již letitý, upřímný a otci jeho povždy věrný, s nevýslovnou radostí jakožto svého mladého pána; a zasedše spolu za stůl, v dověrném hovoření mnohé strávili hodiny, kdežto dobrý ten stařec mimo jiné také pochyboval, že by onen list z Palestiny psaný od starého pána pocházel, maje za to, že to snad nějaký ouskok lakotného *Vikoše* jest, kterýž by jej proto rád se svou dcerou spojil, aby pak neobmezeně všemi statky jeho vládnouti mohl.

Radovín snadno tomu připustil; neboť se mu pěstoun již dávno zdál jaksi podezřelý, a zvláště nyní, když mu tím, ač nejistá, svítala naděje, že předce někdy s *Růženkou* šťasten býti může, když by mu od pěstounovy strany žádné překážky vloženy nebyly. — Teprv pozdním soumrakem vrátil se domů: nešel do společné kobky, domluvy přísné se obávaje; nýbrž hned do své komnaty se odebral. Mrzutě lehl sobě na lůžko, příhody dnešní na mysli přemítaje. — Najednou se rozletí dvéře — a starý *Vikoš* hřmotným krokem přistoupiv k jinochovi: Smělý chlapče! praví hněvivým hlasem; co má to tvé těkání v okolí znamenati? Zdali nevíš, že otec tvůj umíraje mé kázni tě poručil, a že volno mi trestati tebe dle zasloužení? Či snad myslíš, žes již odrostl trestu? — Já ale nechci přísně kárati tebe, nobrž ještě poshovím a prvé polepšení tvého budu očekávati. Zejtra bez mého dovolení z hradu nevyjdeš: a toliko jedinou pokornou poslušností tobě mé lásky opět získati možno.

Radovín chtěl na to mluviti; ale *Vikoš* již byl s hněvem odešel, nečekaje na výmluvu jeho. — Tu nevěděl jinoch, co počíti, kam se obrátiti. Rád by byl skrze svou poslušnost rozhněvaného pěstouna opět udobřil; ale slovo starci v lese dané zrušiti, zdálo se mu býti věc dokonce nemožná. Krásná Růženka vznášela se před myslí jeho s celým svým půvabem a *Radovín*, ten pěstouna svého ve všem a vezdy poslušný *Radovín* předce sobě umínil, že zejtra proti vší jeho vůli do lesa půjde. Spaní jeho bylo nepokojné a sny hrozné stíhaly jej. Brzo viděl se v prohlubni sirné, hrůzami temnosti obklíčena; a hle, *Růženka* růžovým osvícená světlem v dáli na zeleném pahorku stála, v ruce jedné držíc kvetoucí ratolest míru, a druhou s libým ousměchem jemu podávajíc. Brzy opět

v kruté se potácel seči; blyskavé meče kmitaly se nad hlavou jeho; smyslové jej míjeli.

Hluk válečný se ztišil — a hle! nebesa osvícená a *Růženka* ve sboru anjílků planoucích kynula mu k slávě vyvolených. Sotva jitřenka hradu zavítala, zanechal jinoch lůžka svého, chtěje prvé, než by procitl pěstoun, z brány ujíti; než strážní nedali jemu, cestu zastoupivše. Celý smutný a zarmoucený vrátil se *Radovín* do své komnaty, zíraje toužebným okem v tu krajinu, kde v divoké samotnosti královna srdce jeho sladkého snu požívala. Vlhké mhly vstupovaly nad kvetoucí pahorky a vůně líbezná zaváněla k oknu z hradní zahrady. Peřesté ptactvo poskakovalo po štíhlých sosnách, houpajíc se na outlých větvičkách a radostné provodíc zpěvy, tak že ubohý jinoch, cítě ztrátu svobody, až k slzám v duši se pohnul. „Jak šťastný jsi, rozmilý ptáčku!“ vzdychal sobě; „ty letíš, kam ti volno, a žádný nepříznivec nebrání tobě celovati vyvolenou samičku! A já, tvor tebe vznešenější, nemám požívati toho blaha? — Díky tobě! Ty sám ukazuješ mi cestu, kudy se mi dostati možno v širou prostoru a ku drahé milence, po které ztísněné srdce touží horoucně.“

Tedy vyskočiv rychle oknem, zachytil se silné větve stromu, který u okna stál, a šťastně dolů se spustil. Každý štěp i kvítek v zahradě usmíval se na mládence, připomínaje mu minulé sny šťastného dětinství, kdyžto ještě neznaje sladkého milosti bolu, bez starosti po strakatých motýlích se tu honíval. I spěchal k hradní brance, a štěstí! dvířka byla náhodou jen přivřená. Směle tu přeskočil příkopní zeď a chvátal k milému lesu.

Než pozorná *Ludiše* zahlédnouc prchajícího jinocha, spíšila vzbudit otce a oznámit jemu neposlušenství Radovínovo, a své domnění, že zajisté některá hebkolící dívka

na blízku jeho mladé srdce opoutala. Tedy vzchopí se v zuřivém hněvu *Vikoš* ze svého lože, a desíti panošům káže sedlati koně. Stane se. Sama také *Ludiše* rozmnoží počet jejich vlastní přítomností, ozbrojena jsouc lučištěm a kopím ostrým, stihatelům cestu ukazujíc. — V lese ale brzo bylo slézti s koní a cestu houštím sobě klestiti, tak že ztrativše konečně stopu, rozdělili se, a *Ludiše*, žárlivostí puzená, co střela stranou se hnala.

Zatím seděl *Radovín*, ničehož zlého nepředzvídaje, s *Jarošem* a *Růženkou* před chýší v důvěrném rozmlouvání, kdežto posléze na žádost jinochovu počal kmet vypravovati své příhody takto:

Tam za tím pahořím, co se před námi v zorní záři směje, stával můj hrad na kolmé výšině, kdežto jsem já o samotě se svou věrnou manželkou v lůně domácí blaženosti přebýval. Žádná závistivá chmúra nekalila nám tichého štěstí; a láska naše obapolná plála tím čistěji a vroucněji, když mne choť milá sladkým závazkem milosti, roztomilou dceruškou obdařila. Však ale tichá tato blaženost netrvala dlouho. Zlosyn člověk unesl choť drahou; zlosyn, kteréhož jsem neznal ani se nenadál. Mé pátrání, kam by se byla poděla, bylo všecko marné. I soužil jsem se v samotnosti, hořké slzy prolévaje: celý širý svět zdál se mi býti ouzkou jeskyní a život můj vadl den ode dne k hrobu jako květina, darmo po vlažné rose prahnoucí.

Jednoho dne hlásil se u mne jakýsi zbrojnoš, zavazuje se, za přiměřenou odměnu veliké tajemství mně vyjeviti. I slíbil jsem, co žádal; a zbrojnoš vypravoval: že byl u *Vikoše* z *Hrádku* v službě; nemoha však déle býti svědkem každodenních ohavností, kteréž se na hradě jeho páchaly, že raději volil ze služby vystoupiti. Tu jsem

se, o žel! dozvěděl, co jsem již drahný čas věděti nadarmo toužil, totiž: on že ten ničemný lotras, který mou ženu mocí ukradl. — Krev ve mně vřela neskrocenou zlostí a mstou, tak že zapomenuv na přísný zákaz knížecí, kterým všeliké zjevné i potajné půtky mezi vládykami a pány pod velikým trestem zapovězeny byly, sáhl jsem k meči a svolav všecky, kteříž mi věrným oddáni byli srdcem, té samé noci ještě na hrad *Vikošův* zbrojně jsem připadl, a poněvadž nenadál se on nočního přepadnutí, tudíž nebylo těžko hradby jeho stéci a hradu se zmocniti. Má msta hledala jen zlosyna, který tajným některým průchodem byl prchl; neboť ho nikdež nebylo možno nalezti. Tu jsem zodvíral všecka vězení a sklepy na hradě, bych svou nejmilejší manželku opět do náručí přitiskl. Našel jsem ji ve vlhkém tmavém jakémsi sklepu. — Ona poznajíc mne, padla slabostí do mdloby. Já letěl s ní na čerstvé povětří; než o té bolesti! za šeré noci viděl jsem z obličeje zsinalého, an krásná duše její svou slabou schránu opouští. — Tu jsem stál jako zkamenělý, mrtvé tělo manželky milé v náručí svém maje. Divoký bol roznítil útrobu mou a já ohavnou peleš tu zapáliti kázal. Mé srdce plesalo divokou radostí, když jsem viděl veliký rudý plamen do nebes hnáti. Však co platno! Za krátký čas proměnila se radost tato v žalost a já hrozné následky přestoupení svého cítil. *Vikoš* maje u dvora mocné přátely, obžaloval mne z loupežnictví a *Svatopluk* kníže, rozhorlen hněvem, uzavřel pevně, že mne jakožto prvního přestupníka zákona toho výstražně potrestá.

Já tedy skrze dobré přátely dozvěděv se dosti časně, v jakémto nebezpečenství mé živobytí se nachází, nerozmejšlel jsem se dlouho; nebrž pojav milenou dcerušku a nejpotřebnější věci s sebou, nočního času na tuto poušť

jsem prchl. — Toť již desátý rok, co tu pokojně obýváme. Krom tebe a bratra mé nebožky neví o mém bytu žádný. Suď tedy sám, radno-li se navrátiti v společnost lidskou, kdež by jméno mé lidu jen na pohoršení bylo; zvláště když *Vikoš*, ouhlavní nepřítel můj, ještě ve slávě panuje.

Radovín chtěl mluviti; ale v tom zafičela kalená střela povětřím a — stařec ubohý smrtelným chropotem na zemi klesna, ducha vypustil. — S bolestným úpěním vrhla se *Růženka* na milého otce, a zlatými kadeřemi kypící krev zastavujíc, blednoucí tělo slzami horkými křísila; než darmo všecko dětinské počínání, darmo žalostné lkání: oči se zvracely v sloup, a oudové klesali a tuhli.

To byl žárlivé Ludiše čin; — neboť ona přišedši ze všech nejprvnější na stopu *Radovínovi*, z oukrytu keřového s kypícím jedem šetřila, kterak nevěrný snoubenec její kolem *Růženčiny* šíje své rámě ovíjí. Žárlivost pekelná pojala děvu, tak že vytrhši z toulu kalenou střelu, po sokyni své ji mrštila; než třesoucí se ruka smekla se a smrtelný ocel proklál nebohého otce.

Vztekle hnal se *Radovín* s vytaseným mečem, odkud střela byla přiletěla, chtěje stihnouti ukrutníka, kterýž takou vraždu spáchal. Ach, kterak sebou trhl, poznav Ludiši před ním utíkající! Již již byl jí v zápětí, když tu zavzní hlas na stříbrnou trubku a se všech stran oděnci se ženou. I sám *Vikoš* těžce oddychaje, přichvátá; a spatřiv *Radovína:* Svažte ho! pln zuřivosti volá. Než jinoch máchaje mečem do zbrojnošů, na něho dorážejících, tři skolil na místě, tak že mrtvi na zemi padli; však ale brzy množstvím jsa obklopen a přemožen, ruce v tuhé vazby podati musil. —

Nyní také Růženčino ouzkostné volání a žalostivé úpění k uším *Vikošovi* doráželo. Což když zaslechl a ne-

věda, co by to bylo, hnal se na palouk, kde dívka prostovlasá u těla otcova ležela, žalostně lkajíc a k Bohu samému volajíc. I tázal se, kdo by byla? A uslyšav, že starce toho dcera jest, kázal ji odtrhnouti; však ale popatřiv na tělo mrtvé, poznal *Jaroše,* kteréhož tolik byl pronásledoval. Tvář jeho zsinala, čelo strašně se zasmušilo a smrtelný mráz projel naskrz jeho žíly. Než zpamatovav se brzo, *Růženku* z jistých příčin na *Vranov* dáti a *Radovína* těžce raněného na *Kokořín* dovesti poručil. — Starý hradní vranovský dostav poručení *Růženku* v pevné vězení vsaditi a bedlivě opatrovati, uvedl dívku lkající v temné, vlhké klenutí, zanechav ji neobmezené žalosti její. Než přinášeje jí pokrm a vida nevinný pohled a tichý zármutek její, tázal se s pohnutým srdcem, co byla provinila?

Vypravovala *Růženka* své nešťastné příhody, tak že dobrý stařec žasl nad ukrutenstvím *Vikošovým.* Nejvíce pak bylo mu líto mladého pána, jehožto velice litoval. I těšil truchlící dívku blahou nadějí, že snad všecko k šťastnému konci přijde, slibuje jí, že i o její vysvobození starati se bude.

Růženka ale nevěřila zprvu slibům jeho, za lstné přetváření aneb aspoň za pouhé těšení to majíc; a hle! o půlnoci odevrou se železné dvéře a starý hradní vstoupiv s malou svítilnou do vězení, kynul jí, aby ho následovala. Třesoucí se dívka podala mu ruku a kráčejíc za ním temnými průchody a vlhkým sklepením, až k jisté železné brance přišla; kteroužto když odevřel hradní, čerstvé povětří příjemně jich pozdravilo.

Tedy šli a nemeškali nikdež, obávajíce se, aby nebyli vyzrazeni: i šli celou noc a celý den až do večera, kdežto již zlatý knížecí hrad před očima měli. Stařec

radil *Růžence*, aby se k nohoum *Vladislava* knížete vrhla, a nelíčeným vypravováním svých strastných příhod a *Vikošovy* ukrutnosti spravedlivého knížete k outrpnosti pohnouti se snažila; čemuž se i milující dívka mileráda podvolila s nadějí, že aspoň smutný osud svého milence zmírní.

Přenocovavše u jisté dobromyslné vdovy, hradního přítelkyně, především pobožnost v chrámu Páně vykonati uzavřeli; bylatě právě slavnost Božího těla. Při libezné hudbě kráčel průvod po cestě, hustým kvítím poseté, k vystaveným pod širým nebem oltářům s vyobrazením milostného spasitele, v lesku mnoho světel se stkvoucím. Napřed šly kvetoucí dítky, rozsívajíce libovonné kvítí po cestě; pak dospělé panny v bílém rouchu, prostovlasé a krášlené růžovými věnci, potom následovalo kněžstvo v drahém ornátu pod damaškovým, perlami pošívaným baldachýnem. Za nimi kníže, jeho raddy, lopotové mocní a ostatní dvořané. V zadu kráčelo měšťanstvo a lid obecný. Bylot to duše jímající vzezření, an vše na kolenou pokorně kořilo se Bohu všemohoucímu!

Růženka přimísivši se s průvodem svým k nábožnému množství, modlila se vroucně za šťastné vyplnění své žádosti a prosby. Z prsou jejích stoupaly zbožné vzdechy k Nejvyššímu; a Bůh, outěcha smutných neskonalá, vyslyšel vroucné volání její.

Po vykonané pobožnosti šla přímo na hrad knížecí, žádajíc o milostivé předpuštění. Strážní, vidouce dívku sličnou, tak nevinné tváři, pustili ji do vnitř hradu; a panoš jeden bez prodlení uvedl ji v knížecí komnatu. Se slzavým okem objala *Růženka* nohy *Vladislavovi* a vypravovala třesoucím se hlasem, kterak bezprávě otec

její usmrcen byl, a kterak ona sama pouhou dobročinností hradního z tuhého vězení prchla. I prosila vzlíkajíc o spravedlnost a milost nevinnému *Radovínu*.

Spravedlivý kníže vyslechl milostivě stížnost její, a ubezpečil ji, že jestli žaloba ta s pravdou se srovnává, přísně souditi bude. I odporučil vyšetření této důležitosti *Rodějovi* z Týnic, tehdejšímu nejvyššímu sudímu zemskému, který znaje již od dávna z rozličných žalob šibalské pokrytství *Vikošovo*, rád příležitosti této se chopil, by starého hříšníka konečně odkryl a dle zásluhy potrestal. Načež hned druhého dne z Prahy vyjel, aby obě strany vyslechl a pak vedle příkazu knížecího přísný soud nad vinným vynesl; a jsa jinak pán dobrotivý, i *Růženku* i hradního k sobě do vozu vzal, laskavě a přátelsky s nima rozmlouvaje.

Když pak bylo k polednímu, přichytil se jich jakýsi neznámý poutník, žádaje snažně, by popřáno bylo jemu místečka za vozem, ježto dalekou cestou zemdlenému nohy klesají. *Roděj* neoslyšel prosby jeho; nýbrž k sobě do vozu jej přijal, a vida na snědém opáleném obličeji jeho, že zdaleka přichází, na vlast i dobrodružství jeho se tázal.

I odpověděl stařec: Ctný pane! Vy jste neznal *Bojmíra* Kokořínského; a nechť byste ho i znal, tak byste ho nyní v této mé podobě zajisté nepoznal.

Jen že zaslechne starý hradní jméno *Bojmíra* Kokořínského, s radostným leknutím snědolícímu poutníku bystřeji do tváři se podívá, a poznav pána svého pozdviženým hlasem: „Podivné jsou cesty Božské!“ zvolá. „I vítejte mi, pane můj drahý, dobrotivý, pane můj dávno již oplakaný. Toť bude radost, toť bude plesání, až *Ra-*

dovín svého milého otce spatří! Aj to se také ulekne ten zlosyn, který se tolik na vaše statky těšil!" — I vypravoval a povídal stařec s dětinskou hovorností *Bojmíru* jedno přes druhé, tak že ani *Bojmír* k slovu přijíti nemohl. I líbaje stařec ruce i nohy pána svého, radoval se, až slzy všem z očí se lily nad upřímností toho věrného sluhy. A políbivši také *Růženka* poutníka vážného v opálené čelo, ruce jeho vřelými slzami rosila.

Nyní počal také *Bojmír* vypravovati: „Táhl jsem, jakož vám povědomo, s německými křižáky, o jejichžto tažení do Palestiny až k nám se byla pověst donesla, k hrobu světa spasitele; ale v nešťastné půtce se Saraceny upadl jsem do zajetí. Jsa tenkráte těžce raněn a se smrtí v zápasu, psal jsem skutečně list svému domnělému příteli, jenžto chytrou přetvářkou byl se mi do srdce vloudil, odporoučeje syna svého jemu pod ochranu. Dvadceti plných let strávil jsem v bídě a hanebném otroctví, až posléze dobročinností benátských kupců vykoupen byv, svobody jsem došel. I chvátal jsem dnem i nocí, bych prvé syna i přítele milého k srdci přitiskl; však ale u samého, jak vidím, hrobu marná mne klamala naděje."

„Nermuťte se, ctný rytíři," přejal slovo *Roděj*, „nad ztrátou přítele nehodného, a radujte se raději, že další nešlechetnosti jeho přísnou spravedlností přetrženy budou."

Mezi těmi a podobnými řečmi přiblížili se k bráně kokořínské. *Vikoš* vyšed hostům uctivě vstříc, nemálo se ulekl, vida *Růženku* a starého hradního s nejvyšším sudím vcházeti; však ale proto nepozbyl přítomnosti ducha, když mu *Roděj* ve jménu knížete kázal, aby se z vraždy nad otcem *Růženčiným* spáchané, jakož i z přílišné ukrutnosti nad *Bojmírovým* synem zodpovídal. Neboť pravil

s patrnou hrdostí: „*Jaroš* byl již od *Svatopluka* knížete slavné paměti co žhář a rušitel pokoje obecného na smrt odsouzen; a *Radovín* od otce zemřelého k opatrování a vychování mně odporučen. Co jsem činil, učinil jsem z pouhé povinnosti, a tudíž směle ze všeho zodpovídati se mohu.“ Když ale ze zadu co duch nějaký vážně vystoupil *Bojmír* a hrozivým hlasem svého syna a svěřené jmění od něho žádal, tu zbledl starý zlosyn, třesa se po celém těle, ne tak bázní jako vztěkem nad oumyslem nezdařeným.

Nyní byl také *Radovín* z vězení do síně přiveden. Vzhled jeho byl mdlý, tvář bledá a ruce těžkými okovy sevřené, tak že uzřevši ho *Růženka* hrůzou vzkřikla; a *Bojmír* syna svého stiskaje k prsoum, okovy v tu chvíli sníti kázal.

Když se první radost šťastného a nenadálého shledání trochu zmírnila, žádal *Roděj* jinocha, aby vypravoval příhody své; což on na žádost nejvyššího sudího zouplna učinil a *Ludiši* spolu za vrahyni *Jarošovu* prohlásil. — Tedy komnata, do kteréž se ukrutnice ta byla uzavřela, mocí vypáčena jest; kdež ona bolestí náramnou na lůžku se svíjela: uložilať sobě sama trest zasloužený, anžto nenadějíc se při tomto vyšetřování dobrého konce, jedem se otrávila. *Vikoš* ale, poněvadž se svěřeným sobě jměním nedobře hospodařil a nad to i jiných nepravostí překázán byl, k věčnému vězení odsouzen jest.

Nyní *Bojmír* radostí opojený pozdvihna očí svých k nebi a díky za šťastné navrácení Nejvyššímu vzdávaje, otcovsky požehnal *Radovínovi* a *Růžence*, svázav ruce jejich dohromady. Den na to byla hlučná svadba na hradě, kterouž i sám *Roděj* svou přítomností poctil. I zapomněli

v pocitu blahosti všech přetrpených strastí i příkořenství. Starý otec nezůstal dlouho v jejich spolku; neboť již druhého roku bral se od nich na věčnost; než starý věrný hradní přebýval s nimi drahná ještě léta na hradě, kterýž v lese na té právě skále, pod kterouž *Jarošova* chýška stála, vystavěli a na památku první blažené milosti *Růžín* nazvali.

Podivné shledání.

1.

Hleď, Liduško, pravil pan *Kostroun*, své zmodralé pysky k přívětivému usmívání ztahuje, k své mladé schovance, rozvíjející se kráse; hleď, ty již pomalu k dospělosti uzráváš, a já pomalu již stárnu, ačkoliv by to do mne žádný neřekl, že již svých pět křížků na zádech mám; neb zdráv jsem byl vždycky a živ dobře i mírně, jak to sama nejlépe víš — protož bych myslil, že by nám oběma nejlépe spomoženo bylo, kdybychom v stav sv. manželství vstoupili, a tak pospolu v bázni Boží ten přehořký pozemský život mile a svorně přetrpěli.

Dlouho poslouchala Liduška pozorně Kostrounova slova, jež s jakousi neobyčejnou vážností přednášeti počal; ale jak o ctném stavu sv. manželství zaslechla, dala se do hlasitého smíchu. „I což vám napadá, starý tatínku!“ — vpadla mu rychle do řeči — „jak byste si mohl pomyslit, že se do vás mladá, sedmnáctiletá dívka zamiluje.“

Kdo pak mluví o zamilování? vyjel pan Kostroun o něco hrubším hlasem.

A Liduška: „Nu toť prý jest hlavní výminka, kterou každý dříve vyplniti musí, než na ženění jen zdaleka pomyslí.“

Považme si! — kde jsi nabyla té čisté vědomosti? broukal pan Kostroun, zaschlý prášek v skrovné tabatirce zlámaným nožejčkem opatrně vyškrabuje.

„Tak to zní v knihách. —“

Bezpochyby v těch, co ti ten ztřeštěný Pudivítr půjčuje? — Ne? — O zlaté dítě, varuj se těch jedovatých kněh; neboť ty nic jiného sebou nepřinášejí, než zahálku a věčnou zkázu na těle i na duši. Ano, kdyby to ještě byly moudré knihy, jako ku př. Výborný a zkušený prostředek, kterak jedenkaždý za krátký čas zbohatnouti může a t. d. — To je něco jiného! — Takové já sám za mé nerozumné mladosti čítal; ale třesky plesky: „O zazděné slečně — o věrnosti a lásce,“ — ty mi musejí na okamžení z domu! —

„Jak poroučíte, tatínku,“ — odpověděla Liduška, „míníte-li ale s nimi i citelnost z mého srdce vypuditi, tedy byste se mohl lehce přepočíst. — Zde slavně prohlašuji, že mne nikdy nepřinutíte, bych svou šíji pod jeho věčného tejrání, k vůli několika dost bídně nahrabaných tolarů sehnula.“

Dost bídně — nahrabaných? — zlostně se zajíkal stařec. — Cikánské plémě! — tyť nezapřeš svůj rod!

„Že na tuto kapitolu přijdem, předzvídala jsem, neb nejméně desetkrát za měsíc musím ve vší obšírnosti slyšeti, jak jste se nade mnou, malým broučkem, ustrnul, když mne cikáni, jenž prý mne co malé děcko nedbanlivým rodičům odvedli, zde v městečku opustili, jak jste se se mnou dlouho piplati musil, než jsem vám v hospodářském kutění k ruce býti mohla, a jaká dobrodiní jste mi od toho času vždy z pouhé lásky prokazoval. — O na toť nikdy nezapomenu! — neb mi to denně vyčítáte.“

Kliď se mi z očí! — skřipěl zaťatými zuby pan Kostroun, divoce zapadlými očima váleje. Nos se mu šeredně ztahoval, kolena třásly, smyslové ho opouštěli. — Němě sebou vrhl do starého, všemi druhy koží pošívaného lenocha: ale Liduška se čerstvě poklonivši, odběhla do kuchyně, kde si volně tuto důtklivou domluvu s chladnější krví rozložiti mohla.

2.

Dlouho však nepřemejšlela; neb brzy ji vytrhlo potajné chrastění z hlubokých myšlének.

Milý *Karel*, jinoch mnohem příjemnější osoby, než shrbený, broukavý Kostroun, uchopil vším ohněm milostné toužebnosti uleknutou Lidušku za bílou ručinku: „Dobré jitro!" jakousi zajímavou zmateností koktaje.

Jen tiše, tiše, zahrozila mu prstem Liduška, pan pěstoun jest dnes zhorka nakvašený, a lehce by nás zde překvapiti mohl.

Karel. Pa! co jest mu do naší lásky?

Liduška. Víc, než se domníváš! — Milý Karle, měj se na pozoru — on jest tvým sokem! —

K. Liduška žertuje.

L. Beze všeho žertu! — Dnes mi vážně a opravdově prohlásil svůj moudrý oumysl, že se se mnou co nejdříve zasnoubiti míní.

K. A ty, Liduško? — Není-li pravda, že jsi mu jak náleží odsekla?

L. Neřekla jsem nic jiného, než k čemu mne puzení srdce mého dohánělo.

K. Tedy jsem přesvědčen, že jsi mu *pravdu* pověděla.

L. Nyní teprv nahlížím, že jsem ho přece neměla tak tuze proti sobě popudit; neb teď jistě každé mé hnutí co ostrovid pozorovati bude, a pak ho nezůstanou i schůzky naše dlouho tajné.

K. Neboj se ničeho. — Má chytrost to bude hledět nějak navlíknout, že si budem i déle moci každodenně hodnou chvíli beze strachu o našich důležitostech pohovořiti. — Přede vším mi pověz, čeho se pan Kostroun nejvíce bojí?

L. Duchů a koček. — Z té příčiny dal zatarasiti zadní vrata, proto že cesta k nim zrovna okolo starého hřbitova vede. — Spatří-li náhodou kočku na sousedově střeše, v tom okamžení do mdloby klesne, a za hodnou chvíli není s to se spamatovati.

K. Výborně! — První prostředek tedy, jakožto nadpřirozený a mocněji působící sobě zvolím, abych tvou komůrku, kuchyni a každý, naší lásce příhodný koutek před jeho bystrým čuchem ostražil.

L. Jen nic neprozřetedlného!

K. O neboj se! všecko se dle žádosti podaří. Zítra půjdu soumrakem do staré kostnice. Tam si vypůjčím hlavu některého kostlivce, zaobalím se do bílého prostěradla, a v tom strašném obleku zrovna sem si naměřím. Ty měj zadní vrata poodevřená a očekávej můj příchod, abysi se hned s mou novou podobou seznámila, a pak snad se sama nepolekala.

L. Abych upřímně vyznala, — Karlíčku, — sama ti k tomuto odvážlivství neradím. S duchy a jejich nábytkem není co žertovati. Neslyšel jsi nikdy, jak se také jednou zachtělo takovému odvážlivci umrlčí hlavy? vzalť ji rovněž z kostnice; ale ach, kostlivec, jemuž patřila, přišel si o půl noci pro ni.

K. Ach báchory! — Snad bysi se nechtěla také jako nemoudrý pan Kostroun báti duchů?

V tom vrzly dvéře od zadního pokojíka Kostrounova.

L. Ach pan péstoun již procitl z mdloby! —

K. To jest tolik jako: abych šel po svých?

L. Jdi, jdi, Karlíčku; — ale ne snad zas k jiné!?

Zamilovaný jinoch sevřel planoucím políbením milence růžová ústa, tiskl co sníh bílou ručinku k svému rozpálenému srdci, a ještě v odcházení zašeptal: „Nezapomeň zítra na zadní vrata!“

3.

Modrooká Liduška měla celý třílist milovníků. Dva již moje čtenářky napolo znají, totiž: lakomého pana Kostrouna, který nic jiného neměl, co by mladou k světu podobnou dívku vábiti mohlo, než čtvrtňátko zplesnivělých lážových tolárků a vejstavný domek na konci rozlehlého městyse Pocívkova, kde vůbec na ztracené stráži říkali. Byltě muž již hluboko v padesáti, starý mládenec, a následovně též velmi nedůvěřlivý, tak že žádné čeledi v domě netrpěl, kromě kvetoucí Lidušky, jenž skoro všecku domácí práci sama zastávati musila, a staré kňoukalky, jenž hospodyní domu sloula. — *Druhý* se arci prvnímu, co se jmění dotýče, na žádný způsob vyrovnati nemohl, nicméně srdce a rozum měl na pravém místě, ačkoliv se mu dobrá částka ztřeštěnosti odepříti nemohla. To tedy, a trochu zevnitřní, pomíjející krásy bylo všecko, co naproti Kostrounovým lážovým tolarům na váhu dáti mohl.

Byltě učitelským pomocníkem v Pocívkově a znám po celém městečku co umělý hudebník. Kytara a zpěv

seznámily ho s dívkou v neznámosti rozkvétající. *Třetí* pak čekanec Lidušččiny přízně byl Karlův věrný druh — pan Jindřich Náhlovský — městský písař — člověk, jenž při spatření kterékoliv hezké dívky co troud oheň chytal, a protož také skoro každý večer s Karlem a kytarou po všechněch městských krásotinkách slídil. Tito dva neměli mezi sebou žádných tajemství. — Karel se mu se vším svěřil, i s tím, jak šťastně se do Kostrounova domu a — v srdce jeho sličné schovanky vkradl. Ale pan Jindřich Náhlovský nebyl tak upřímný k věrnému příteli svému. — S potlačenou závistí poslouchával popsání sladkých hodin, jenž Karlovi u Lidušky co okamžení uplynuly, o nichžto mu šťastný sok rád vypravoval. Přes celý den obmejšlel nějaký ouskok, jímž by mu sličnou dívku odlouditi mohl; ale posud se mu žádná lest zdařiti nechtěla.

Právě nyní seděl v podobných myšlénkách pohřížen s podepřenou hlavou u okna, aj tuť vrazil ohnivý Karel, jak obyčejně s hřmotem, do pokojíka. „Příteli, bratříčku!“ volal již ve dveřích na zamyšleného Náhlovského — „dnes se zaraduješ z mé důvtipnosti u odstranění překážek v lásce. Jest to sice starý, všední kousek — ale u věcech lásky nemůže žádný dobrý nápad zastárnouti. — Dnešním večerem potáhnu co šedý stín z temné hrobu brány směle a veřejně zadními vraty zrovna do Kostrounova domu. Všecko jest již umluveno. — Nejsličnější dívka podá mi u vchodu své hedbávné ruky, a uvede mne nahoru, kde k hrůze vyzáblého Kostrouna své noční burácení provozovat počnu. — Oč že se ten bázlivec ze svého pokojíka ani vykročiti neosmělí! — Pak teprv poletím bezpečně k drahé milence. Nuceným usmíváním schvaloval Náhlovský Karlův chytrý nápad; ale v duchu již přemejšlel, jak by mu tu radost zkaziti mohl.

I uzavřel rozhodujícím rázem svazek jejich šťastné lásky roztíti, a sám se, když ne jinak, násilím Liduščiny osoby zmocniti, což také ještě toho večera v skutek uvesti si předevzal. Jeho potřeštěný rozum nenechal ho dlouho na rozpacích.

Čítaltě o chrabrých rytířích z dávných věků, jak si své lubice obyčejně v hluboké noci z pevných hradů, ba i ze zatarasených věží střežícím je otcům unesli, proč by i on se nemohl o takovýto hrdinský čin pokusiti, an mu k tomu ni smělosti, ni příležitosti nechybělo? Že ale ani vlastního hradu, ani dost malého koutka nemá, kamž by pak svou kořist ukrýti mohl, na to v prvním okamžení, roznícen jsa na nejvejš touto plamennou myšlénkou, ani nepomyslil. Srdečně na oko přál svému příteli dobrého pořízení; sám však k svému nastávajícímu dobrodružství přípravy činiti počal.

4.

Černá, slavnotichá noc rozprostřela nad Pocívkovem své tajemné roucho. Již umlkly ohromné rány těžkého kladiva v obecné kovárně, jen na kostelní věži doutnala ještě dohořívající lampička ospalého ponocného. Ale psi veškerého Pocívkova vyli o závod šedými mraky zastřenému měsíci vstříc. — Tu obcházel roztoužený Náhlovský okolo Kostrounova domu. Čirá tma panovala v celém obydlí, ba i olejový střípek, jenž každé noci pokojík lakomého starce dosti spoře osvěcoval, dnes oslepl, z čehož náš rek rozumně soudil, že pan Kostroun není doma. Hle: náhoda se zdála jeho hrdinnému podniknutí napomáhati. — Zrovna se chystal u zadních vrat vysokou zeď přelezti — aj tu vrznou veřeje poboční branky —

a sličná Liduška stála v sněhobílém nočním rouchu s malou svítilnou ve dveřích. Rozníceny Náhlovský se domníval viděti svou slečnu z třináctého století. Na okamžení se mu před okouzlenýma očima co druhdy rytíři *Donu Quixottovi* slavné paměti — Kostrounův domek v starodávný rytířský hrad, a holubník ze skrovného dvorečka vysoko se pnoucí — v strážní hlídku proměnil. — I vyskočil na rychlost ze své zálohy, a uchvátiv uleknutou Lidušku v silnou náruč, pryč tmavou nocí s ní spěchal, na její ouzkostné o pomoc volání a štípání nedbaje. A v skutku také žádný z obyvatelů šírého Pocívkova nedoslechl jejího úpěnlivého lkání. Vidouc tedy, že ni křik, ni pláč, ni škrabání jejího, v takovýchto případnostech zcela necitelného únosníka za mák nespomáhá, umlkla posléz a učinila to, k čemu i větší díl našich krásotinek v podobné tísni své útočiště brává, — omdlela. Nyní to teprv šlo klopotem přes kamení a strouhy, nyní se zdála Liduška našemu reku býti peroutkou. Ale jak tak chvátá, až se mu pot s čela hojnými potůčky leje, zaslechne na blízku hřmot a cupot, podobající se třesku zbrojnému stíhajících jej nepřátel. „Ha!" vzkřikne smělec v duchu, „tebe, má drahá, osudem mi přiřknutá nevěsto, mi nemají tito draví chrti ze silného náručí vydříti. — Dříve toto srdce musí vytlouci, než mé rámě sklesne." — To zvolav pošeptmo, se svou loupeží stranou k starému hřbitovu se hnal; — ale zrádný cupot zdál se ho i sem následovati; pročež nerozmejšleje se dlouho, zaskočil do odevřené kostnice, v místě hrůzy bezpečné útočiště pro sebe i drahou dívku hledaje. Ale, o hrůzy plného vzezření! Jedním skokem byl v kostnici, a druhým venku, hrůzou zuby jektaje; neb ve prostřed zbořeniště stála mezi lebkami a hnáty po různu rozházenými, strašná velikánská

podoba, zavinutá v dlouhé umrlčí roucho, vysoko pozdviženým prstem odvážlivci vchod zakazujíc. Duté tmavé oči jiskřily naň divokým hrozením. — Ale moudrý Náhlovský nenechal to na vyplnění tohoto strašného hrození dojíti; nýbrž záhy s Vaňkem se poradiv, vzal nohy na záda a jak by mu hlava plamenem hořela, pryč přes louže a kopce utíkal. — Jistě desetkráte sebou v silném běhu o zem mrštil, ale po desetkráte se vzchopil vždy novou silou; neb ačkoliv se ještě před chvilkou v mysli ani desíti pronásledovníků nebál, předce nyní jediné zahrození vyzáblého umrlce k ztracenému rozumu mu opět dopomohlo.

5.

Nechme blázna utíkati, a obraťme se nazpět do kostnice, bychom tomu domnělému duchu lépe do očí nahlédli. I hle! odhodil lebku i umrlčí roucho, a — milující Karel klečí před bledou dívkou, kteroužto darmo z těžké mdloby vzkřísiti se snaží. — „Procitni, drahá milenko, procitni!“ — lkal úpěnlivě, tak dlouho rukama lomě, až Liduška své hasnoucí modré odevřela očko. — Kde jsem? — zvolala temně, obě oči odevříti ještě si nedůvěřujíc. „V náručí svého milence,“ odpověděl Karel, k srdci ji přivina. Karla? šeptala dívka jako ze sna. — „Karla, Karla —“ dosvědčoval jinoch hubinkou. — I chopil ji za ruku, ven z temného zbořeniště na zdravé povětří vyvesti ji chtěje; ale v tom zaslechl opět jakési rachocení na blízku. — I skočiv rychle nazpět, táhl třesoucí se Lidušku k sobě do kouta, prose ji, by se tiše zachovala. — Hřmotný cupot slyšán nyní již u vchodu napolo

zbořené kostnice — a hle, velký pytel padl chřestem Karlovi k nohoum. Liduška chtěla ouzkostí vzkřiknouti, ale Karel jí sevřel rukou třesoucí se ústa. — Dlouho stáli milující v podivení co sloupové bez pohnutí; ale když se nikdo více slyšeti nedal a vůkol všecko opět utichlo, osmělili se podivný, od neviditedlné ruky sem vhozený pytel omakati. I zacinkalo to v něm jako peníze; a zděšený Karel spěchal s ním ven, by si své nadělení při temné záři nebeských hvězdiček, jenž opět z šedých oblaků po různu vykukovati počínaly, lépe prohlídl. Aj, jak užasl, když se z jeho osudného klínu celé hejno starých stříbrných svícnů, pyksel, hodinek a nemálo památných, skoro ze všech věků nastřádaných tolárků na zem hrnulo. „Liduško, zaplesej se mnou!“ — vzkřikl radostně, — „Bůh nám požehnal. Ejhle, mocnáť jest ruka Páně!“ — I přistoupila Liduška blíže lesknoucímu se stříbru a uleknutá zvolala třesoucím se hlasem: Pán Bůh s námi! toť jest mého pěstouna celé bohatství, tu jsou zástavy, na kteréž peníze rozpůjčil, a jistě ten Černý s námi zahrává; neb jak by se to sem jinak bylo dostalo? — „Co pravíš?“ — koktal zmateně *Karel* — „to že jest bohatství tvého pěstouna? — Starého Kostrouna?“ — tázal se ještě jednou nedůvěřlivě. Ale Liduška stála na svém, a tedy stáli obadva s založenýma rukama nad stříbrem v traplivé rozpačitosti. — Posléz přetrhl Karel dlouhé mlčení otázkou: „Ale jak pro všecken svět se právě *zde* octlo?“ — To Bohu povědomo, — vzdechla dívka, — že však tyto věci nikomu jinému nenáležejí, než jemu, to vím předobře, neb jsem ho nejednou viděla se v nich přebírat. „Nu když jest jeho,“ vece Karel pokojněji, „tedy se mu vrátí; ale nemusil by míti lidské srdce, kdyby se mi za to tvou rukou neodměnil, a tebe jak se

sluší a patří nevyvěnoval. — Půjdeme rovnou cestou k němu, a vrátíme, co mu bezpochyby odcizeno bylo; především ale, Liduško, jsi mi vysvětlení dlužna, jak jsi *ty* se tady octla? — Jiného jsem chtěl v podobě ducha škádliti, a hle, čarodějná jakási moc škádlí nyní mne, za trest mé odvážlivé smělosti; pročež prosím, vytrhni mysl mou z tohoto ďábelského bludiště.“ A Liduška oddechnuvši si několikráte, vypravovala takto: Sešla jsem v umluvenou hodinu dolů k zadním vratům, očekávat tebe, a sice beze všeho strachu, proto že pan pěstoun doma nebyl, an za příčinou nějakého soudu do hlavního města odešel, mně a staré hospodyni dům k opatrování svěřiv. Ale sotva branku odevřevši, byla jsem nenadále od městského písaře uchvácena, a navzdor všemu brá-nění a křiku pryč nesena. Smyslové mne opustili, — co se dále se mnou dělo, a jak jsem se zde na hřbitově octla, není mi povědomo. —

„Písaře jsem poznal,“ odvece Karel, „ačkoliv se mi jen v skoku zakmitl. Tomu se při první příležitosti za jeho upřímné přátelství odsloužím. Bezpochyby se mé strašlivé podoby leknuv, raději *tebe* než své mladé živobytí ztratiti volil. — Jak já sem přišel, nebude ti snad divno, an víš, že jsem si šel pro potřebné přípravy k nočnímu strašení. Vzalť jsem s sebou z domova prostěradlo, abych zavinuv se v ně, hned bez překážky k vám vtáhnouti mohl. Ale jak se právě v ostatcích zpráchnivělých lebek přebírám, zaslechnu běh a šumot okolo hřbitovní zdi. — I zaobaliv se rychle do prostěradla, držím lebku nad hlavou, bych tím hrůzněji vypadal, kdyby se někdo osmělil na mne doraziti; a v skutku nebyla má prozřetedlnost marná; neb zahnavši *soka*, dala mi tebe.“ — — Umlkl a pojal Lidušku za ruku, řka: „Hle, tak tomu náhoda

chtěla, její mocnost nás spojila, a pan Kostroun, jakožto mnohem slabší strana, nebude s to, nás roztrhnouti; pročež zrovna k němu!“ —

6.

Sezbírav opět po hřbitově rozkutálené stříbro do pytle, a hodiv ho přes rameno, podal Lidušce ruku. — I kráčeli neohroženě; čím však blížeji ke Kostrounovu přicházeli domu, tím více klesala jejich zmužilost. Konečně to po dlouhém rokování neuznali za dobré, v noci povyk dělati; neb že to v tichosti s panem Kostrounem odbudou, na to nebylo ani pomyšlení.

Karel ponavrhl Lidušce, aby dnes u jeho sestry přenocovala, ráno že sám ke Kostrounovi půjde, všecko mu vyzná a stříbro vrátí, za odměnu však o její ruku žádati bude. Liduška svolila ráda; netroufala si svému, jak si lehce pomysliti mohla, na smrt rozhněvanému pěstounovi na oči předstoupiti. — Již časně ráno se ubíral Karel s pytlem k panu Kostrounovi, ale tamť bylo všecko ještě zabedněno. Nejméně desetkráte se vrátit musil, než starého lakomce doma dopadl; neb tentě bez ustání běhal od jedné radní osoby k druhé, své neštěstí jim s hořkými slzami žaluje.

A však přece nic jiného nebyl s to vyběhati, než že se popsání Liduščiny osoby rychle na všecky krajské ouřady rozeslalo. — Konečně ho předce Karel doma zastihl. — Postaviv tedy pytel do kuchyně, sám k panu Kostrounovi do pokojíka vešel. — Starý lakomec seděl jako zařezaný ve svém lenochu, divoce na vcházejícího vpadlé oči upíraje. Pak vyskočil rychle, tázaje se jinocha nevlídně: Čím mohu sloužit? — ale zkrátka! — Přichází-li

si pán pro nějakou zástavu, nedostane nic, pranic; neboť jsem oloupen, na čisto oloupen! — „To jsem se k nemalému potěšení nedávno dozvěděl,“ pravil Karel, „pročež přicházím“ — Se mi vysmát, ne? Člověče! vzkřikl zuřivě Kostroun, ruce jako křečí ke Karlovu krku vztahuje. Ale rychle opět zpamatovav se, je spustil, mírněji se tázaje: Co žádá pán? — „Přišel jsem vás potěšit,“ odvece Karel. To asi pán z těžka dovede, vzdechl si hluboce Kostroun; nebo mne nemůže nic jiného potěšit, než mé tolary, mé pěkné stříbro! — „A co kdybych i o tom věděl, kdybych vám právě k tomu dopomoci mohl?“ dí Karel usmívavě. On? Ty? — vyjel zaťatými zuby pan Kostroun. Člověče, přišel-li jsi mne škádlit, všechny hnáty ti přetluku, a se všech schodů tě shodím. — „Upokojte se,“ pravil Karel, „já vím o vašich penězích, ale dříve mi musíte za to nějakou odměnu pojistiti.“ — No, no, usmíval se pan Kostroun, o to tak zle nebude, několik dvadcetníků by vás neminulo. „Peněz nežádám,“ dí jinoch, „ale ruku vaší schovanky.“ — Té bezbožnice? — vzkřikl Kostroun. — Ne, ne, pane, to nemůže být, a sice z následujících důvodů: předně, proto že, až ji dostanu, beztoho hned do kázuice musí, — za — „O to se nechte *mne* starati, jen dříve k našemu sňatku svolte!“ — I s Pánem Bohem, já jsem se jí beztoho na věky odřekl; — ale jak jest to strany té krádeže, — těch pěkných lážových tolarů? — „Ty jsou v dobrých rukou,“ odpověděl Karel, „hned je máte vidět.“ To dořeknuv, obrátil se ze dveří, a brzy na to vevlekl osudný pytel do pokojíka, podivnou směsici starých peněz a stříbrných věcí na zem sypaje. Jako hladový vlk padl na ně pan Kostroun, pozorně tolárek po tolárku rovnaje a pozorně počítaje. A byv s počtem hotov, zavrtěl hlavou, řka: Hm, hm, to se mi nelíbí, že si pán

diškrecí *anticipando* vzal, a tak mnoho, tak mnoho! — Karlovi vstupovala spravedlivým hněvem krev do obličeje. S chutí by se byl do plesnivého lakomce dal, kdyby ho láska k jeho schovance nebyla v mezích mírnosti zadržela.

Potlačiv tedy hněv, pravil: „Pane Kostroune, ještě jednou, já nežádal jiné odměny kromě Liduščiny ruky. Z peněz jsem nepodržel nic: — nyní zde nemám nic více pohledávati.“ I obrátil se, chtě odejíti; ale pan Kostroun ho uchopil něco nezdvořile za rameno, řka: Ne, ne, *audiat*, ještě nejsme spolu hotovi. Nás musí slavný *magistrát* rozsoudit, pročež se také oba bez prodlení dostavíme. Tam se přizná, jak k této krádeži přišel, a mnoho-li si bezprávně podržel. — Takovými oklikami mne nepodskočí! — „Jsem spokojen,“ pravil Karel chladně. Pan Kostroun se vyšvihl do přičervenalého svátečního kabátu a šel s Karlem zrovna na radní dům, kde právě ouplná rada pohromadě byla. Náhlovský sedě na straně u stola, zbledl co stěna, an vstupující strany zhlídl, a slova radnímu pánu, jenž mu do péra říkal, nerozuměl. Pan Kostroun přednesl svou stížnost rozvláčitými slovy, a Karel byl co nejpřísněji vyslejchán. Jeho vyznání, jež jsem z ouředních Pocívkovských spisů vypsal, znělo takto: „Opozdiv se v nejbližší vsi, vracel jsem se v noci domů, když mi ale bylo jíti okolo starého hřbitova, zaslechnu nenadále neobyčejný cupot okolo zdi. — Zaskočiv na rychlost do kostnice, skrčím se bázlivě do koutka a zavru strachem oči. Aj tu zachřestne něco k mým nohoum. — Tiše jsem ostal ve své záloze, až se opět všecko utišilo. Pak teprv makám okolo sebe, — a hle byltě to pytel se stříbrem, který jsem však bez prodlení panu Kostrounovi, dozvěděv se, že v noci na dnešek okraden byl, svědomitě navrátil.“

To se slovo od slova napsalo, a další vyšetřování na druhý den se odložilo. Druhý den však došel řád vyslejchání na Lidušku; neb sotva se vyskytla ráno před domem, již se roznesla pověst o jejím dostižení po celém městečku, a následovně došla i k uším slavného magistrátu, jenž ji bez prodlení zajmouti kázal. Jsouc přivedena před soudce, byla především jiným tázána na svůj rod, jméno i příjmení, stáří a t. d., ale ubohá dívka nevěděla o sobě jiné zprávy dáti, než že hned za svého nejoutlejšího věku od cizích, divokých mužů rodičům odvedena byla. Píšícímu to Náhlovskému vypadlo péro z ruky. Skočiv rychle od stolku popadl zdivočile Lidušku za bílou ruku, pozoroval ji, na jedno místo oči upíraje, a pak vzkřikl plesajícím hlasem: Ty jsi to, sestřičko, drahá sestřičko! — „*Silentium!*“ kázal tlustý radní pán, jenž protokol zavádél, a Liduška trnouc postoupla nazpátek; ale Náhlovského nebylo možno od jejího krku odtrhnouti. Ty jsi to! — volal neustále — po této zamodralé malince, po tomto nepomíjejícím znamínku tě poznávám! — O jak se náš stařičký otec zaraduje, až tě tak spanile zrostlou uzří! — O, to znamínko na tvé ruce jsem si dobře v pamět vtiskl, za blažených let outlého dětinství s tebou hrávaje! O že již dobrá matinka nežije, by i ona se s námi radovati mohla! —

Všickni oněměli podivením, dalšího vysvětlení té věci očekávajíce; ale Náhlovský jal se štěbetati dále. Zítra, milá sestřinko, pojedeme k otci. — Zdali však tomu opravdu tak, jak předstíráte? přejal mu Karel řeč uštipačně. — Nejinak, odvece tento. Ať otec, ať všickni, kteří ji u nás co outlé děcko vídajíce, znali, rozsoudí, pravdu-li mluvím, čili nic. —

„Až do toho času se tedy právní jednání odloží,“ pro-

nesl vážný radní sám, který Náhlovskému pro jeho hezkou čitelnou ruku velmi nakloněn byl. Hluboce a těžce si při těchto slovech povzdechl Kostroun, ale mladí lidé odešli, radostnými překvapeni city.

7.

Liduška posaváde hrubě nevěřila v Náhlovského slova; ale když druhého dne zrána skutečně před Karlovým příbytkem lehký ruský vozík se zastavil, a Náhlovský i Karla upřímně zval, by s nimi, může-li, jel, tuť počala doufati, že by se to, co prvé za nový žert žárlivého Náhlovského měla, v radostnou pravdu proměniti mohlo. Když již do vesnice vjížděli, kteroužto Náhlovský svou otčinou býti pravil, tuť bylo předzvídající dívce, jak by již dávno ty bílé domky a přívětivé zahrádky ve snách byla viděla. Všecko se jí zdálo známé, a léta dětinství stkvěla se před její roznícenou myslí jako krásné obrazy, zakryté mlhou růžovou. Náhlovský ukazoval své sestře již zdálí prstem otcovské obydlí. Stanuvším před čistým stavením šedivý stareček přívětivě vyšel vstříc. Skokem byl Náhlovský dole, a ssadiv radostí chvějící se dívku z vozu, vedl ji k starci, řka: „Hle, otče, přibylo vám starosti do domu, neboť vám vezu dcerušku, která si pro věno přijíždí.“ Kmet se díval s jednoho na druhého a jinoch mluvil dále: „Bez všeho žertu, starý tatínku, jestiť to Liduška, kterou jsme již před dvanácti lety byli oplakali.“ Tu se zajiskřily starci oči radostí nejistou. Na rychlost sáhl po Lidušćině levičce, a poznav znamínko, pláčem k srdci ji tiskl.

Vešedše do domu, vypravovali radostí slzícímu starci, jak podivným osudem jeden druhého poznali, a dětinský

stařec nepřestával jednoho po druhém objímati. Dozvěděvše však se sousedé o Liduščině příchodu, přišli všickni ji uvítat. Všickni pozorovali znamínko na ruce, a pak všickni jednohlasně vzkřikli: „Jesti to ona!“ —

Nyní byl Karel nad míru vesel, an se nemusil starého Kostrouna o Liduščinu ruku prosit, a nyní teprv objala Liduška bratra svého upřímností nejlaskavější. Milující vyznali svou lásku starému otci, a on jim s radostí udělil svého požehnání. Nebyltě chud; neb přislíbil své dceři znamenité věno pod tou výminkou, aby svatbu u něho slavili, a pak se zde ve vesnici osadili. Liduška mileráda svolila, chtíc otci dobrotivému poslední dny živobytí jeho pečlivou šetrností osladiti, a Karel? což by ten byl své ladné nevěstě odepříti mohl? Náhlovský ponavrhl v žertu, aby též pana Kostrouna písemně na svatbu pozvali. — I učinilit, jak jim byl radil, a hle, kdož by si to byl pomyslil? on v skutku na den svatební přijel. Všickni očekávali od něho trpké výčitky a urážlivé lání, ale on byl krom obyčeje dobrotivý, řka: Přicházím vás dítky odprosit, že jsem vás tak nepředloženě nařkl. — Peníze mám všechny, ani halíře neschází. Ty, co se mi nedostávaly, měl jsem ve zvláštním truhlíčku zastrčené. Hned druhého dne jsem na ně, prošťourav celý stolek, přišel. I sháněl jsem se po vás, lidičky, ale žádného jsem se dopíditi nemohl. A co ještě víc! — Považte si — na odpoledne jsem volán na radnici, — a jak vejdu do síně, tuť mi představí radní pán, můj speciální přítel, nějakého otrhance, řka: Hle, to jest vašeho stříbra krádce, již se na všecko přiznal. Někdo prý, běže přímo za ním, ho poplašil, když se s vaším stříbrem k lesu ubíral, a on tudy polekán a ustrašen vhodil pytel do kostnice a prchl do lesa. Asi po

půl hodince prý se vrátil pro svou loupež, ale ani stébla více nenalezl. Dnes ráno ho sedláci chytili na řípě, a jsa z této krádeže vyslejchán, mým přičiněním i na onu se přiznal. — — Ale za to nařknutí jsem vám přece nějakou náhradou povinnován. — Tu máš, Liduško, na poviján: jsouť to ty, pro které jsem se s panem Karlem souditi chtěl. S těmito slovy vysypal jí as třidcet co mléko bílých tolarů do klína. Dívka zapýříc se co růže na jitře, políbila mu ruku a prosila skroušeně za odpuštění. Nu, nu, pravil pan Kostroun, — vždyť jsme zas dobří. — — He he, předce se mi to na vás, dítky, velice líbilo, že jste na mne zpomněli. Bůh vám dej štěstí! — Při stole vypravoval Karel přítomným hostům rozmarnou výmluvností celou příhodu, jak se v pravdě udála, a starý Kostroun se dal nejednou do hlasitého smíchu, zvláště, když se mladý Náhlovský přiznal, že to bez pochyby týž zloděj s chřestícím pytlem byl, jejž unášeje Lidušku, za celé hejno branných pronásledovníků měl, že však potom, když sám z kostnice na outěk se dáti musil, opět zloděje, ačkoliv bezděčně, poplašil. Všecko bylo rozveseleno a plné číše zavzněly na štěstí mladých manželů. Po svadbě odejel pan Kostroun opět k svým tolarům; ale Karel se usadil v místě, prozatím se starým tchánem hospodaře. Po třech letech zemřel učitel místa, a schopný a umělý Karel byl na jeho místo dosazen.

Světoběžná milenka.

(Vytaženo z listů mého přítele.)

Již se bylo setmělo, a mlhy vystupující z vod ukrývaly závistivě všecko na tři kroky přede mnou, když jsem sedě v širokém venkovském voze k hlavnímu městu se blížil. (Jak rád jsem tomu byl, si jedenkaždý pomyslí, dozvěděv se, že jsem dva židy a jednu ošedivělou komornou za společníky měl.) Konečně se zjevilo oku mému to město, jenž všecku mou naději, všecky mé krásné sny ve svém černě zakrytém lůnu chovalo. Hromada domů ležela jako v kotli přede mnou, a vážné vysoké věže pnuly se vzhůru co ohromní velikáni. — Mé srdce tlouklo silněji a jakási ouzkost svírala prsa má. Nejistá budoucnost vstoupila mi na mysl a myšlénky se honily v hlavě mé jako vlna vlnu na moři zbouřeném. Dychtě po útěše sáhl jsem hbitě po psaních odporoučejících do poboční kapsy; neb tato a svazeček školních vysvědčení uzavíraly všecko to štěstí, kterého jsem dle svých smělých snů v hlavním městě dosáhnouti doufal. —

Veliký harašící vůz, v němž jsem skrčený seděl, zdál se mi nyní býti kolíbavým korábem, — a přede mnou ležící město — mořem pustým, na něž jsem se pustil,

bych vynalezl ostrůvek, na kterémž bych si mohl zvroubiti krov ochranný. Pohříživ se v přemejšlení, neznamenal jsem ničehož, až se náš čtverhranný koráb před hospodou zarazil. Přívětivý, štěbetavý hospodský svítil mi sám nahoru do skrovného pokojíčka, kamž jsem si večeři přinesti kázal. I vypravoval mi s obtěžující hovorností, že u něho jako doma obstarán budu, a že mne jakožto hezkého mladého pána usadil do sousedstva šlechetného. Já si ale málo všímal jidášských řečí jeho; neboť se v mé hlavě křížily mnohem důležitější myšlénky, než jeho sousedstvo, ba než celá jeho hospoda, která beztoho na spadnutí byla. Povečeřev tedy, vrhl jsem sebou, dychtě po odpočinutí, záhy na lůžko; neboť se mi zdálo, že mi to povlovné harcování těžkého vozu po silnici nejen všecky oudy, ale i mozek v hlavě roztřáslo.

Jakkoliv ale jsem měl odpočinutí na nejvejš potřebí, nicméně předce se zdalovalo spaní ode mne. Má obrazotvornost bděla, vodíc mne v bludných krajinách mé zastřené budoucnosti. Věda tedy, že takto nemožno mi usnouti, vzchopil jsem se z postele, a zaobaliv se do pláště, vyšel jsem ven z uzounkého pokojíka a zatím na chodbě jsem se procházel.

Tu se mi kmitly okolo očí dvě osoby a: „Dobrou noc, pane sousede,“ zavznělo jako slavičím hláskem v mých zalehlých uších. — Ohlédna se na rychlost, spatřil jsem vcházeti do čísla 3 mé sousedky. Jedna byla starší, a jak jsem při záři malé svítilny, kteroužto mladší v ruce držela, z jejího obličeje souditi mohl, as v čtyrydcíti. — Ta mladá se ohlédla po mně ještě jednou, — a o, co to za spanilost v jejím prokvétajícím obličeji! — Dvě tmavé jiskry sršely na mne oheň pod hedvábným černým obočím. Květobílý noční čepeček ukrýval sice proud jejích krá-

sných kadeří, ale ouzký přiléhající oděv nezáviděl oku pozorování jejího pravidelného ztepilého zrůstu. Já stanul jako omámený, nemoha se upamatovati, že bych kdy sličnější dívky byl spatřil. To sladké „Dobrou noc“ mně znělo jako varhánky neustále v uších.

Zdálo-li se mi prvé, že nejsem s to usnouti, tedy jsem nyní patrnou toho nemožnost nahlížel; neb na místo oněch vážných rozjímání o budoucnosti vstoupil nyní obraz mé spanilé sousedky. — Všecko na světě podrobeno změně! — Jak to jediné „Dobrou noc“ na celého člověka působiti může, a zvláště na takového, který bez peněz, bez přátel ve velikém městě neví kudy kam. Tak jsme my slabí lidé! (rozumoval jsem sám s sebou) a k tomu ke všemu nebyl-li to dokonce hlas svodné *sirény?* — Nic k pravdě nepodobného! — Ale vždyť dělala tak počestné kročky vedlé starší paní, kterážto bezpochyby její máti jest. — — Nejisté myšlénky počaly mi opět bloudit mozkem, a já posléz, sám na sebe se mrze, uzavřel, podruhé se o to pokusiti, zdali bych nemohl usnouti. Vrátiv se do pokojíka, položil jsem se s tím pevným oumyslem, pro dnešek na nic více nemysliti. Již jsem počal lehce zdřímati, — a hle, nové nastalo pokušení! — Čarodějní zvukové kytary nesli se ke mně na perutech zpěvu skrz jednoduchou zeď, která mne od mé sousedky dělila. Proud anjelské harmonie se lil ze strun a luzný hlas spanilé sirény se ozýval k libozvučným akkordům. I nechal jsem spaní, a vztýčil jsem se v posteli, bych poslouchal písni, jenž se jako z luhů nadhvězdných snášela ke mně. Poslouchal jsem pilně, — a hle, — jak vyjádřím své radostné užasnutí! — slova k zpěvu byla vzata z mé vlastní písně, jenž se před dvěma teprv lety z mého psacího stolku ven do širého světa dostala. Doslechlť jsem toliko poslední

dva verše: „Zazní struny, zazní háje, zazní zvučně: Dobrou noc!“ Ale to „Dobrou noc“ opakovala ta čarodějnice tolikráte ve zpěvu, že mi z té dobré noci špatnou udělala; nebo jsem se napotom, když již dávno luzná harmonie přestala, ještě pořád ze spaní vytrhoval, znova „Dobrou noc“ slyšeti se domnívaje. — — Ráno bylo mé první zaměstknání, vytáhnouti nejlepší kabát, — a tak vyšňořený opět jsem přecházel po chodbě, bych také nějaké: Dobré jitro! uloviti mohl. I přecházel jsem do omrzení, a ničehož se nedočkaje, šel jsem do města, bych se trochu poohlédnul a myšlénky, bude-li možná, jiným předmětem zaměstknal. To se mi poněkud poštěstilo. Sotva však jsem se vrátil do hospody, již i staré obrazy se vrátily v duši mou a promeškané „Dobré jitro“ usadilo se pevně v mé pusté hlavě.

Potkav náhodou hospodského, neopominul jsem se vyptati na své sousedky. Co jsou to zač v čísle 3? ptám se, a on na to s tajemnou tváří: Milý pane, to je matka s dcerou. — I s chutí bych mu byl něco za tu odpověď strčil, přemoha však svou netrpělivost, odvrátil jsem se od něho. Spěchaje nahoru, potkal jsem na schodech ty dvě dámy.

Já je pozdravil hlubokou poklonou, — a obědvě děkovaly, starší s větší upejpavostí, mladá — jak se mi zdálo — s větší srdečností. Nyní teprv jsem mohl dobře pozorovati krásu té ztepilé dívky, kteroužto mi příznivý osud za sousedku přiřkl, a žasna nad tím, že tak vznešené *dámy*, za které jsem je dle skvostného jich oděvu měl, v tak nepatrné hospodě bytem se usadily, díval jsem se za nima, a i chůze i každé hnutí jejich prozrazovalo stav vyšší. Pročež od té doby neustále jsem toužil, s nima se seznámiti, neb od nich jsem se nejlépe mohl dozvě-

děti, co zač vlastně jsou. Mé místo bylo teď na chodbě. Přecházelť jsem celé hodiny, jakobych tam byl na stráži, tak že každý, kdo mne pozoroval, nad mým pošetilým počínáním zdržovati se musil.

Kamž by se to bylo dělo, aby to i mé sousedky nebyly zpozorovaly? — promluvila tedy starší druhého dne s jakýms potutedlným úsměchem ke mně: „Vždyť nás předce svým navštivením poctíte, jestli se zde jako my déle zdržíte; neboť od našeho souseda to můžeme vším právem žádati.“ Já odkoktal něco o smělosti — veliké cti — obtěžování, — z čehož však ze všeho předce vyrozuměti mohla, že co nejdříve s největším potěšením toho vítaného povolení použiju.

Při prvním navštivení byla řeč má plachá, vtip můj v hlavě jako zabedněn, a duch zaražen oslepující krásou dívky, nicméně jsem byl opět uctivě zván, bych přišel, kdykoliv prázdné hodiny míti budu. O toť budu mít celé dny prázdné: myslil jsem sobě, a v skutku to tak vypadlo. Přicházeje častěji, strávil jsem mnoho hodin v jejich společnosti, kteréžto po dnes mezi nejblaženější svého života počítám. Máti dívčina měla na mně zalíbení, a snad i dceruška, jen že to nedala tak zřejmě na sobě znáti, jak jsem já si toho žádal. Ona zpívala ke kytaře tak líbezně, s tak dojímavým výrazem, že jsem v němém zapomenutí sedával po jejím boku, nevěda, zdali dříve okem její krásu anebo uchem líbeznost jejího zpěvu pohltiti mám. Jednou jsem ji prosil, by zazpívala tu píseň, kterážto mi můj první nocleh tak příjemně znepokojila. Ona se na ni nepamatovala více, ale když jsem stydlivě: „Dobrou noc, — dobrou noc!“ napovídal, usmávši se šelmovsky, pěla ji s takovou jemností, s tak něžným citem, že jsem se nemohl zdržeti, bych jí svým basovým hlasem

do zpěvu nevpadl, a poslední: Dobrou noc! zvláště silně jsem nazvukoval. — S hlasitým smíchem odložila dívka kytaru, a mé líce se zalila brunátem nejtmavějším. „Co vás přivedlo k takovému smíchu, má milostná?“ tázal jsem se nesměle. „I kdož by se nesmál?“ odpověděla dívka, „tak nepatrná píseň rozníti ho na nejvyšší stupeň vytržení, a při předešlých, mnohem výtečnějších písních seděl bez smyslů, jakoby bloudil s myšlénkami na sta mil vzdálí!“ — „„Odpusťte, slečno, mé marnosti,““ vyjel jsem, „„tu píseň já sám skládal.““ „Vy?“ pravila dívka, „vždyť jsem si to hned myslila, že chovanec některé Musy jste, buď malíř, hudebník nebo básník; čekala jsem však, až se sám s svým uměním prozradíte, předzvídajíc, že to dlouho trvati nemůže! Tomu jsem mileráda, nebo básnit jsem se ještě neučila, pročež vás tímto ustanovuji za svého učitele. — Jsem zběhlá v hudbě i malířství, to jediné mi posud chybělo. Nyní však se mi naskytá příležitost nejpěknější!“ — Darmo jsem předstíral, že básnictví jest dar, který se učiti nedá, že se k uměním ani připočísti nemůže, — všecko darmo! „Pokusme se předce o to!“ byla její řeč — „já snad nebudu první, která se v básnictví vyučovat dala.“ Vol nevol musil jsem tedy to příjemné vyučování na se vzíti. — Napřed jsem já složil několik veršů, a na to mi ona musila podobně veršem odpověditi. V tom i její vtip znamenitě vynikal, ačkoliv verše hladkosti a vybroušenosti do sebe neměly. Já hleděl látku této hříčky převesti na mou toužebnou lásku, na vroucí city, které mé srdce poutaly, ale ona vyhýbajíc se chytře, vždy do jiné říše mi zajela. — Posléz jí napadlo, abychom jeden druhému končující rýmy ukládali. I dal jsem jí nejlehčí na světě rýmy: *hlásky*, — *lásky*, — *milosti*, — *žalosti*, — a těm podobné, hledě jí

příležitost dáti, by mi alespoň veršem odměnu mé toužebnosti v básnickém vyznání lásky podati mohla, ale zchytralá dívka ukládala mi naproti tomu rýmy, jak by je byla schválně z Puchmayerova Rýmovníku vybrala, totiž: *kartáče*, — *sekáče*, — *lysina*, — *bylina*, a t. d., tak že jsem se nemálo upotil, než jsem rozumnou myšlénku na tyto vzdálené tyčky nastrčil.

Při takovémto rozmarném zaměstknání rostla láska má den ode dne, ale s děsným zármutkem jsem spolu znamenal, že se ve váčku mém jakási prázdnota dostavuje. Za to vše bylo mi náhradou milostné od ní pohledění, ba i přátelské někdy stisknutí ruky. — Jakási milá důvěrnost spojila srdce naše, a já se domníval býti v Elisium. — Já mřel hladem, jsa se svou nepatrnou mohovitostí v koncích, ale láska? ta seděla ještě pevně v neohraženém srdci mém. — Musilyť mé sousedky na mně znamenati, že to v mém žaludku pustě vyhlíží; neboť mne stará zvala jednou přes druhé k obědu. — V tom však čase dostávaly zhusta navštivení od jakéhosi velkého hubeného pána, který se mi docela nelíbil; neboť zastihna mne kdysi u nich, měřil mne dlouho svým šedým pronikavým okem a dí pak ke mně hlasem studenozdvořilým: „Mladý pane, mějte líbost nás na chvíli opustiti.“ — Já se začervenal po uši, a pošoustna nohou, odešel jsem v zlosti a hněvu nad tím, že tento, dle mého zdání zcela neznámý člověk takové právo si tu béře. — I stál jsem tedy zas na svém starém stanovišti. Ten hubený host vyšel as po půl hodince a vyprovázející ho *Laura* (toť bylo jméno dívčino) stála ve dveřích, plamenně červená, tak že by od jejích lící byl mohl rozžíti. Mně se svitalo v hlavě: Ha, myslil jsem sobě, tak daleko jsi se mohl zapomenouti, že meškaje v bídné,

chatrné hospodě k vůli hezké nymfě a staré dohazovačce, starosti o své budoucí štěstí za hlavu kladeš? — Nyní mi teprv těžce na mysl naléhalo, že z tolika psaní, v kterých mne moji příznivci a V . . . ští professoři přátelům svým poroučeli, a která mé štěstí založiti měla, posud ani jedno jsem neodevzdal. I slíbil jsem svatě, vyšinouti se z víru svodného, do něhož mne strhlo dvé černých očí, hladké líce a ústa růžová, — ne, nechci svou chybu žádným hezkým jménem přikrýti, — do něhož mne strhla nehodná pléva ženského pohlaví. — Těmito zoufalými myšlénkami zápasícího mne potkal hospodský. „Příteli," pravil jsem, táhna ho stranou, důvěrně, „přítelínku, nemohl byste mi pod pečetí nejpřísnější mlčenlivosti svěřiti, co ty ženské v čísle 3 vlastně jsou?" — „Hm," odpověděl hospodský, „kdybyste mne tenkráte, jak jste se mne ponejprv na to ptal, byl nechal vymluviti, jak se sluší a patří, — byl bych vám již tenkráte svěřil, co mi o nich známo, ačkoliv to také za mnoho nestojí. Ta stará," mluvil dále temněji, „jest prý kupcová z Polska; — co však za obchod vede, nebyl jsem posaváde s to vypátrati, — bych vám ale upřímně vyznal, zdá se mi býti jen předce jaksi podezřelý." — Já se třásl po celém těle. „Dále, dál," pravil jsem nevrle a nedočkavě. — „Nu, má zpráva jest u konce. — Ony platí pořádně a hotovými, — a já musím jedno oko zamhouřiti, třeba by to s jejich kupectvím zcela čistě nevypadalo." — „Dost," zakřikl jsem ho, „já vím dost a děkuji vám. — Spočtěte mi mou pořádnost, já se co nejdříve vystěhuji." — „Dobře," pravil ousměšně hospodský, „vždyť toho není tak mnoho!" a s tím jsme se rozešli.

Sebrav psaní a vysvědčení svá, spěchal jsem ven za bránu, bych své pomatené zbouřené smysly opět do po-

řádku uvedl. Lidé se na ulicích, kudy jsem šel, zastavovali; neboť já brzy vztekle rukama nad hlavou šermoval, brzy opět pokorně hlavu věše, řeč jsem rovnal, kterou jsem toho neb onoho pána při odevzdání listu pozdraviti chtěl. Pokaždé, když jsem o jedno psaní lehčí byl, klesalo mi srdce více; neboť ti páni skoro všickni jen ramenama krčeli, jiní na budoucí čas, až by se něco nahodilo, odkazujíce, jiní opět ve všem jiném k službě mé se podvolujíce, jen právě v tom ne, čehož jsem tak snažně žádal a na nejvejš potřebí měl.

Nyní mi zbylo jediné, poslední psaní, poslední naděje, slabý proutek, na který jsem se ještě podpírati chtěl. Znělot na hraběte V..., jenž právě tenkráte pro svůj kancelář mladých schopných lidí potřeboval. To psaní tehdy obsahovalo rozhodnutí mezi životem a smrtí; nebylo tedy divu, že mi srdce jako ohromné kladivo tlouklo, an jsem po širokých schodech nahoru vstupoval. Sloužící maje mne ohlásiti, měřil mne co člověka podezřelého od paty k hlavě, a to jen proto, že jsem tak nejistě, bázlivě a pokorně mluvil. I musil jsem mu dříve prosbu svou jako hraběti samému přednesti, a pak teprv mi tu milost prokázal. — Vejdu do hraběcího pokoje a — o kdož vyjádří mé trnutí, mé leknutí! — týž hubený pán, který mne dva dni před tím u Laury vypíchl, chodí silným krokem po pokoji! — V mžiknutí jsme se obadva poznali. On se usmíval, vida mne tak bledého co hříšníka u dveří státi. „Jen blíže, mladý příteli, jen blíže, myť se již známe.“ — Já postoupl o krok dál ode dveří, a opět jsem stál jako sloup; neboť týž muž, jenž mou takřka poslední naději v rukou měl, byl mým sokem. Čeho jsem se měl od něho nadíti? — Snad mi svázal jazyk — já nevěděl, co mám říci; nebo s tím žebráckým psaním

jsem se nechtěl na žádný pád vytasiti. Beztoho, myslil jsem sobě, při takovýchto okolčnostech nepořídíš nic, a posměch a ouškiebky budou nádavkem tvým! — Ale posléz předce láska k živobytí svítězila, a já mlče mu podal psaní s připcjenými vysvědčeními. — Já ovšem mlčel, ale má líce, dvé hořících pochodní, — mé plaché zraky mluvily nahlas. Hrabě musil té řeči rozuměti; neboť po přečtení všech příloh zmírnil poněkud hlas svůj, ačkoliv mne ta ousměšná ostrota v řeči jeho pořád ještě bodala.

„Ale můj mladičký příteli, (mluvil,) řekněte mi pak především: jak přicházíte k známosti se slečnou Borešínskou?“

Borešínskou? — opětoval jsem nejistě.

„Nu s Borešínskou, aneb jestli vám to srozumitelněji zní, s tím hezkým mladým děvčetem v hospodě u *Mourka*, odkaď se i *naše* první známost počítá?“

Nejsa na tuto otázku připraven, byl jsem dlouho na rozpacích; posléz ale za dobré jsem uznal, vše věrně vypravovati, jak bezděčně jsem se do těch sítí zapletl, kteréžto na mne ta krásná dobrodružka uchystala. — On poslouchal pozorně, a mezi vypravováním ani oka se mne nespustil. Pak usmívaje se, opět pokoj přecházel, a stana u mne, ptal se: „A k jakému stavu jste se vlastně odhodlal?“ — „„Pane hrabě, odpověděl jsem, — vy jste ráčili nahlédnouti do mých vysvědčení, — vědoucímu tehdy, čemu jsem se naučil, nebude vaší hraběcí Milosti těžko, mně nějaký ouřad vykázati, který bych k vaší spokojenosti zastati mohl.““

„Že jste se věcem užitečným naučil,“ pravil hrabě, „připouštím, ale že by vás vaše lehká mysl v nějakém důležitém ouřadě daleko nepřivedla, — toho bych se také

chtěl dočkati.“ — Já si kousal pysky zatajenou zlostí a studem, ale on pokračoval dále: „Zkusím to předce s vámi! — Můj syn chce viděti německou říš a Francko, — jesti to mladý, ohnivý, divoký jinoch, který dobré sice srdce, ale také mnohou do sebe vadu má, nad kterou jeho společník, jeho přítel, — já nepravím *pěstoun*, — bdíti musí. — Nejeden broukavý mravokárný vychovatel ho již opustil; — já chci s ním novou soustavu zkusiti, dada mu mladého společníka, který jemu jako přítel raditi, jej před poklískami střežiti má. — Toho, doufám, spíše uposlechne, neboť zákaz mu bude slouti *výstrahou* a příkaz — *radou*. Zamračení soudcové mravů okážou se mu v přívětivém oděvu ženském. — — Cítíte v sobě sílu a povolání, tento nelehkýouřad na sebe vzíti?“ — Já odpověděl němou poklonou; nebo v tehdejších okoličnostech byl bych snad ouřad vrátného na sebe vzal, kdyby mi ho byl obětoval. „Zavolej hraběte Egona!“ řka k sloužícímu, opět ke mně se obrátil: „Ale jak pak to bude s láskou? — Můj syn má touž slabou stranu jako vy. — Vy naleznete po hospodách dost hezkých děvčat, která vás tak zprázdna nepustí, jako vaše luzná sousedka.“ —

V tom vrazil mladý hrabě do pokoje. — Byltě to velký, štíhlý jinoch červených tváří; ale těkavost a lehká mysl svítila mu zřejmě z černých očí. — „Co jest k službám?“ tázal se, jakoby nejvíc na spěch měl, pozdraviv mne skrovným hlavy ukloněním.

„Můj Egone,“ pravil starý hrabě, „já vyvolil pro tebe dle žádosti tvé přítele, který tě na cestách tvých provázeti bude.“ — „„Volení, můj otče — vskočil mu do řeči Egon — mělo sice mně samému zanecháno býti, ale já doufám, že můj laskavý otec žádného nehodného ne-

vyvolil.““ Po těchto slovích šel ke mně a tiskna mi hrabě ruku, pravil: „Vždyť se ještě seznáme, než se na cestu vydáme.“ — Já však byl tak ztěsněný, že jsem na ty všecky řeči obou hrabat sotva pět obstojných slov odpověditi s to byl. — Ta stará hraběcí liška pozorovala na mně, v jaké rozpačitosti se vynacházím, pročež maje outrpnost s mým stavem, dal mi s těmito slovy za vystoupenou: „Zítra budeme spolu opět mluviti; — přál bych však, abychom se v té hospodě více neviděli. — Váš malý dluh jsem zaplatil. — Dejte si své věci do mého domu přinesti a zelený pokoj v hořejším poschodí odevříti, kde s mým synem bezpečněji sousediti budete.“

Já šel, — ale hrubě rád jsem tomu nebyl. — Místo doufaného pokojného ouřadu dostalo se mi vedení nevázaného mladého ďábla. — Cestou k hospodě mi to pořád vrtalo v hlavě: jak mne hrabě může dáti svému ztřeštěnému synu za rádce, ježto mne sám nedávno na nerovných cestách nalezl! — A nebo mne chce schválně odstraniti, bych mu u sličné Polanky v cestě nebyl? — Ale z druhé strany se mi zas svítilo před očima to spěšné obstarání, ty cizí země, které jsme projeti měli, a mezi těmi zvláště rozmilé Švejcarsko, kam mne již dávno má toužebná mysl táhla, na ony nebetyčné vrchy, o jejichžto vznešené kráse jsem tak mnoho četl. V duchu jsem již hovořil s prostosličnými nevinnými Lizinkami, a srdečná kterási Mimili nahradila mi bolestnou ztrátu polské Frýny, na kteroužto mi nikdy bez jakéhosi toužebného zármutku pomysliti lze nebylo.

Vracejícímu se do hospody, vyšel mi hospodský oulisně s smeknutou čepičkou vstříc, řka: „Odpusťte, jemnost pane, jestli jsem vám povždy patřící čest nedal; ale věda, že se zde incognito zdržujete, nechtěl jsem vám v tom na pře-

31*

kážce býti, proto že jsem rozumně soudil, že takový pán také své příčiny k tomu má.“ —

„„Snad se vám nepohnulo v hlavě, starý šašku? — pravil jsem nevrle, — za koho mne máte?““ — „Inu, nehoršte se, jemnost pane, — za něco velkého předce; — vždyť jsem vám to již na milostivém čele viděl, jak jste ponejprv přes můj sprostý práh kročiti ráčil; — ale já se zdržoval až do dneška, až do nynčka, až ti premovaní sloužící pro vaše věci přišli, až váš kasír tu maličkost, kterou jste mně milostivě dlužen býti ráčil, na vaše poručení řádně zapravil.“

Já ovšem znamenal, čí sloužící se tak o mne starali; — bych se ale toho věčného švitory sprostil, vzal jsem to na sebe, a schovav bradu hloub do šátku, pravil jsem po pansku: „Nu, pane hospodský, — já mu děkuji za jeho mlčenlivost.“ — Vyňav poslední dvojku z kapsy, vtisknu mu ji do ruky, řka: „Jsou ty dámy z č. 3 doma a samotny?“ — „„Jenom milostivá slečinka,““ odpověděl hospodský, na jehožto jazyk se dnes nejhlubší zdvořilost usadila. — „Jít, jít,“ pravil jsem nevrle, „já nemiluji mnoho řečí!“ — „„Zcela dobře, jak ráčí vaše milost poroučet.““ Šoustaje poklony bez přestání, vyprovázel mne až nahoru. — Laura seděla u stolku, plačíc do bílého šátku svodné ženské slzy. Proč asi slzí? tázal jsem se sám sebe, a tu mi napadlo: snad proto, že se dříve nedozvěděla, co za velkého pána jsi, aby s tebou byla lépe zatočila. Mne pojala nevůle a mrzutost. — I posadil jsem se na druhý roh stolku, a tak jsme seděli dlouho naproti sobě, toliko trapnými myšlénkami zaměstknáni. Mně se křížilo a příčilo všecko v hlavě. Jako ze sna jsem zvolal teskným Morovským hlasem: Amalie! — Ty pláčeš? — A ona vztýčivši se v krásném hněvu, vzlíkala: A vy máte

srdce, se mi ještě vysmívati? — Já se vzpamatoval: Vy mně máte býti za to rozhněvání vděčna; nebo ten hněv vaše líce nejpěknějším karmínem odívá. — Zlý člověče, zvolala ona, chtíc z pokoje. Já ale vskočil rychle, a se slovy: Dovolte, slečinko, bych ten krásný hněv — — — — — — — — — —. — — — — — O, co to bylo za políbení! Mé rty mi chtěly shořeti! — Bylot to první a poslední políbení. — Ona počala hlasitě plakati, a já — sebe ne více mocen, vyrazil z pokoje ven. Bylot mi temno před očima, — já utíkal po schodech dolů, jakoby za mnou plamen šlehal, a teprv dole jsem na kňučení lidském pozoroval, že jsem hospodského který na stráži stál, v tom divokém kvapení se všech schodů srazil. Vjel jsem tedy spěšně oběma rukama do kapes, jsa oumyslu, že tomu chudákovi nějakou mastku na zmodřené oudy strčím, — ale bohužel! tam bylo vymeteno! — já zapomněl, že jsem mu před čtvrt hodinkou poslední dvojku daroval. Nu, myslil jsem sobě, alespoň mu musíš něco slíbiti, vždyt to opravdoví páni lépe nedělají. „Nedělat si z toho nic, — já mu po svém sloužícím něco pošlu, co oudy sílí. Zatím bejt zdráv!“ — Pryč jsem byl. — Jak se hospodský sebral, nedozvěděl jsem se více, nebot jsem spěchal rovnou cestou do hraběcího domu.

V pokoji mně vykázaném bylo již vše k mé pohodlnosti starostlivou rukou obstaráno. Přes jednu stolici visel nový krásný karbonárský plášt s modrou aksamitovou podšívkou, — dar od hraběte, — kterým jsem nepochybně svůj otřený kabát přikrýti měl. I zdálo se mi, jakoby ten plášt ke mně mluvil: *Příteli, kterak jsi sem vešel, nemaje roucha svadebního?* V tom se ohlédnu po mém starém — ale toho tu již nebylo více. Aj, tot prospěšné vyměnění, pomyslil jsem sobě, a dychtě věděti,

jak se mi to v něm asi choditi bude, vzal jsem ho na sebe. Přehodiv tedy jeden konec přes rameno, chodím po pokoji, začasté do velkého zrcadla šilhaje, tu slyším najednou za sebou hlasitý smích — a ohlédna se, spatřím — mladého hraběte.

„Což nemůžete zimou obstáti, — ptal se mne v samém smíchu, — že jste se tak těsně zaobalil?“ Tu jsem zase stál jako dítě zahanbené, nemoha na žádnou slušnou odpověď přijíti; — on mi však sám velkomyslně pomohl na nohy; neboť vtlačiv mi klobouk na hlavu, táhl mne ven, řka: „Pojďte ven, na procházku, — v pokoji vám ten plášť není nic platen.“ — Teprv když jsme již několik ulic byli prošli, sebral jsem se opět tak, že jsem byl s to, své řeči slušně spořádati. V náš hovor se v brzku vmísila důvěra, a od toho času jsem nepřicházel tak často více do podobných rozpačitostí.

On býval celé dni u mne, naše duše se spříznily oužeji, — a přátelstvo naše se den ode dne upevňovalo více. — On nebyl tak divoký, jak mi ho starý hrabě a domácí sloužící vyobrazili. Jeho oheň plál toliko pro všecko dobré a pravé. Arciť měl mnoho tvrdošijnosti do sebe; ale tu se mi zponenáhla poštěstilo umírniti. — Peníze neměly u něho ceny žádné, a následovně také žádného stání. On je takřka rozhazoval, beze vší pejchy, chlouby a marneho honosení, — skoro tak, jako malé děti kamínky rozhazují. Ostatně mladého šlechtictva nehrubě sobě všímaje, spíše s stavem městským tovaryšil a z nafoukaných hrdých slečinek toliko smích sobě tropil. — Zprvu jsem se střežil, jemu něco zrazovat, co si pevně předsevzal, ačkoliv jsem to za dobré neuznával, radě jen tenkráte vším ohněm výmluvnosti a lásky k pravdě, když se mne na mé mínění tázal. Tím jsem si ho zcela získal,

tak že již skoro nic více beze mne nečinil. Starý hrabě dával mi svou spokojenost s mým jednáním rozličnými dary na jevo, a já, — bych se krátce vyjádřil, já žil v hraběcím domě vesele a blaženě, tak že jsem nejen na sličnou Polanku, ale i na celou cestu, na kteroužto jsme se dle vyřčení starého hraběte v krátkém čase vydati měli, skoro docela zapomněl. — Nepříjemně mne tedy jednoho večera slova Egonova: „Zejtra jedeme!“ zarazila. — V největším spěchu jsem své věci ještě ten den srovnal, — a druhého dne časně ráno harcovali jsme se již v poštovním voze na silnici. Starý hrabě nám nedal mnoho naučení na cestu, ale tím více peněz, dobře věda, co jeho synu, kteréhožto tak velice miloval, nad smrt odporné bylo. — Projíždějíce bez určitého plánu německou říš kříž na kříž, nejdéle jsme se zdržovali v lázních, proto že strakatý dav lidu ze všelikých národů shluklý mladého hraběte nejvíce obveseloval. Tak u př. jsme byli již třetí týden v slovútném P—r—tu, a hraběti se o další cestě ještě ani nezdálo. Co ho zde bavilo, bylo mne tajno.

Jednoho dne na odpoledne jsme byli spolu v kafírně. Egon četl v koutě noviny, — já se díval oknem. Ticho a prázdno bylo v pokoji; neboť byl den krásný, kterého použit všecko ven na procházky spěchalo. Nebylo tedy divu, že jsem ten pěkný den mrzutě s okna pozdravoval. Tu zaharašil okolo oken krásný skvostný kočár, čtyrmi tažený broni, kteří své hrdé hlavy co jeleni vzhůru pnuli, jakoby se pyšnili tím, co vezou. V odevřeném voze seděla nejspanilejší dáma celého P—r—tu; neb navzdor zelené roušce, která její obličej zacláněla, prohlédaly zradně — veliké, a jak se mi zdálo, — povědomé vnady. S vznešeného čela vlnil se široký proud sněhobílých pštrosových

per, kterážto pojilo čtvero třpytících se kamenů. Její způsoba byla vážná, — skoro tak, jak se královny malují.

Mně to nedalo, já musil za ní. Vyskočiv z kafírny, běžel jsem za harašícím vozem, že jsem o dech přijíti mohl; ale k mému štěstí se vůz brzy zastavil. Draze premovaní myslivci skočivše ze zadu, vykládali květované schůdky kočáru na zem. — To bude kněžna H..., myslil jsem si, pohlédnuv na dům (neb jsem slýchal, že kníže toho jména zde bydlí); — ale, o jaké bylo mé užasnutí, když při sstupování s vozu roušku poodhalila, a já svou sousedku z hospody u Mourka, sličnou Polanku, nebo jak ji starý hrabě V... jmenoval, — slečnu Boreššínskou navzdor knížecímu oděvu poznal. Oči jsem mohl na ní nechati; v tom však zavzněl za mnou Egonův hlas: „Totě veselé dobrodružství! — Včera jsem viděl tu osobu v sprostém šatě, pěšky chodit, — a dnes ji patřím v knížecí slávě! — A vy jste snad také z počtu jejích ctitelů?“ tázal se se smíchem, na rameno mi klepaje. — „Jeden z nejprvnějších,“ odpověděl jsem kvapně, ani nevěda, co jsem řekl. — „Hoho! to právo vám sotva ten, co se s hořejšího okna tak milostivě usmívá, popustí.“ — Mé zraky byly v mžiknutí nahoře, — shlédnouce však knížete, — rovně tak čerstvě se opět sklopily k zemi. — Já stál omráčený, podoben sloupu mramorovému. Posléz se obrátím k hraběti, řka: „Ale jak, pro všecken svět, jste se vy zde octl? Vždyť jste musil na perutech větru přiletěti?“

„Všecko se přirozeně dálo. Běželť jsem jako vy, — ačkoliv *já* z pouhé zvědavosti, ano mne vaše kvapné vyskočení z kafírny pozorna učinilo, — vy však, jak jste se sám prořkl, ovšem z mocnější pohnútky!“ —

V tom se vrátila naše dáma opět k vozu. Její

průvodce, mladý důstojník v ruském vojenském oděvu, pomohl jí nahoru, a sedna si k ní, zabřměl vozkovi ostré: „Jeď!“ do uší, které naň tak působilo, že v okamžení byli za rohem. Já se styděl opět za vozem běžeti a Egonovi se to rovněž nezdálo za běh státi; neboť poslal za nima toliko opovrhující ousměch. Vrátili jsme se tedy do kafírny, v rozdílném ovšem rozmaru: — já mrzutý a škaredý jako mračno, — hrabě v samém smíchu a žertu. Střely jeho vtipu *mne* si dnes za cíl vyvolily, ránu beztoho zjitřenou mi neustále ještě obnovujíce, proto že jsem neměl chuti je vraceti. — — Ještě dva dny jsme pobylí v P—r—tu; ale já neměl štěstí spatřit tu osobu více, která mi tolik vrtavých červů do hlavy nasadila.

Snad bychom byli P—r—t ještě neostavili, kdyby nebyl dobrý Egon proměnu místa pro uzdravení ducha mého za prospěšnou uznal. — Čtvrtého dne nás H—n—r pojal v svůj klín. My navštěvovali divadlo, koncerty a vše, co mysl vyráželo; to vše bylo by však málo k uzdravení mému přispělo, kdybych se sám nebyl snažil, pomocí svého zdravého rozumu sprostiti se toho luzného přeludu, jenž mou mysl bavil neustále. Již se mi to počínalo dařit, když opět moc jakási čarodějná, neustále mne pronásledující, v nové mne uvedla pokušení. — Bylot to v neděli před polednem. My se dívali na vojenskou kostelní parádu. — Mladí důstojníci městské garnisony stáli zhluklí v hromadě, žertujíce s mladou dívkou, jenž kytky prodávala. Všickni si koupili po kytce, a jak se nám vidělo, jeden druhého přeplácel. Posléz přiběhla dívka s květinovým košíčkem také k nám a pohlédnouc na nás svýma důvěrnýma jasnomodrýma očinkama, pravila usmívavě: „Nechtěli byste mi, milí páni, také něco mého — pomíjitedlného zboží odkoupiti?“

„Aj, proč ne?“ — pravil hrabě — „tak hezkému děvčeti se nesmí nic odepříti.“ Těmi slovy jí vtiskl lesknoucí se dvouzlatník do ruky, řka: „Vyber mi tedy ze svého pokladu, co máš nejhezčího.“ To potutelné děvče mu dalo velikou kytku ze samých žlutých květin. — „Nechcete-li mermomocí nic zpátky vzíti, tedy dám tomuto moudrému pánu kytinku darmo.“ — V tom vytáhla ze spodu tré něžných růžových poupátek, a přivázavši k nim modropomněnek, podala mi tu krásnou kytinku s nevinným uzarděním.

Můj obličej vypadal, jakoby mi do něho byl krve nalil; neb jak jsem se jí tak dobře do pomněnkových očí podíval, poznal jsem opět — mou sousedku od Mourka, mou první milost! — Maje to za hru své roznícené obrazotvornosti, upíral jsem bystřeji na ni svých zraků, snaže se, pozbýti toho čarodějného mamu: — ale luzný obraz nechtěl živou mocí ustoupiti.

Egon jí hodil svou draze koupenou kytku zpátky do košíčku, volaje skoro hněvivě: „Podrž si svých žlutých kvítků pro sebe! — ti mají s tvou nevinností stejnou vůni.“ Já ale přitiskl své pomněnky tajně k srdci, a když jsem opět svých bázlivých zraků chtěl pozdvihnouti k děvčeti čarodějnému, byla již zmizela mezi rozstaveným vojskem.

„My musíme zas dál!“ — zvolal Egon kvapně — „a sice zcela pryč z těch zemí, kde, jak pozoruji, sám rarášek s námi zahrává;“ a dívaje se dlouho outrpně na mne, pravil opět: „Proč jsi též své kvítky nehodil té osobě na hlavu?“ — „Co mohou nevinné kvítky za to?“ — odpověděl jsem — „ty snad nemají nade mnou moci žádné?“ —

„To arci ne, — ale pryč se vším, co nás na cizí

podvod a naši vlastní pošetilost upomíná!“ Já se zastyděl před ním a — roztrhal něžné kvítky. Divno! — Bylot mi, jakobych si vlastní srdce kus po kusu roztrhával! Jedinou toliko pomněnku jsem si tajně za ňádra uschoval.

Egon stál v slově, že dál musíme; nebot druhého dne byli jsme již na pomezích . . .ska. Ztad jsme dali starému hraběti zprávu, kde dlíme, — že se radujeme z ouplného zdraví — a že nám, žel! změnky došly. V témž městě jsme chtěli čekati na odpověď a na toužebně žádané peníze. My čekali dlouho, ale ani listu potěšitedlného, ani peněz očekávaných nám nešlo. I psali jsme ještě jednou, a tu nás došla z hlavního poštovského ouřadu zpráva, že hrabě V . . . své posavadní obydlí, nevědomo kam, přeložil. — Tu jsme stáli s založenýma rukama, nevědouce sobě rady, až posléz Egon: „Musíme zpátky!“ odhodlaně zvolal; „zde nám nebude dobrodějná mana s nebe pršeti!“ — Prodavše tedy vše, co se nám zbytečné býti zdálo, nastoupili jsme se starým služebníkem *pěšky* zpáteční cestu. Darmo jsme si cestou lámali hlavy, hádajíce, kam se asi hrabě otec poděl, že ho nebylo možno vypátrati, — a proč nám dříve o svém odjezdu zprávu nedal. — Nic nám nechtělo potěšitedlného napadnouti. „Vždyt snad není v některé pevnosti zavřený?“ pravil Egon žertem, a starý sloužící myslil, hlavou vrtě, že by to nebylo tak nemožné. — Pochybnostmi trápeni zrychlili jsme kroků svých, v žádném městě se nezdržujíce. — V pěti dnech jsme byli opět zpátky v P—r—tu.

Truchlící hlasové pohřebních zvonů zvali nás do odevřeného chrámu Páně. My vstoupili do temné svatyně. — Tu zněli s vysokého choru hlasové stonající, hlubokým provázeni zvukem trub. — Proudové truchlících blaholů hnali se vespolek jako hučení větru cypřišemi na hřbi-

tově, v době půlnoční. V středu pak chrámu ležela na vysokém lešení, z válečných zbraní sestaveného, rakev černá s kruhy stříbrnými. Dvanáctero bílých anjelů drželo kolem rakve hořící, temnorudé svíce. — Vše prozrazovalo bohatství a vysoký rod zemřelého, ale nebylo tu viděti žádného, kdo by byl truchlil o ztrátu jeho. — Žádní tu nestáli příbuzní v smutku, — toliko zvědavý lid vyvaloval oči na vysoké lešení. — Ale předce! — U velkého oltáře klečela mladá dáma v dlouhém černém oděvu. Její kaštanové vlasy visely rozlučeny různo po jejím hřbetě, plynouce po ramenou dolů a přes zbožnělá ňádra se vlníce, jenž se vroucnou nadýmaly modlitbou a ouzkostným vzdycháním. Egona pohnulo to patření k slzám. On byl jediný z celého množství zde shromážděného, který cizinci v Pánu zesnulému slzu nelíčeného smutku posvětil.

„Za koho se děje tato truchlivá památka?“ ptal se člověka přístojícího.

„Jakýsi hrabě V...,“ sloula odpověd, „zemský maršál z Čech, byl zde včera slavně pohřben.“

„Hrabě V...?“ opakoval Egon, bledna a třesa se po celém těle. Řeč se mu zajíkala; — sotva že měl tolik síly ještě, bázlivě pohleděti na veliký znak, který se smutně zachvíval nade rakví povýšenou; — ale v tom se zakalil zrak jeho mdlobou, on klesl bez vlády do náručí mého. Starý náš služebník plakal hlasitě jako dítě, tak že se zvědavé množství sbíhalo k nám, ohlušujíc nás zvědavými otázkami. Mezi tím hlukem rozléhal se neustále kvílící hlas starého služebníka: „Syn jest to, — jediný syn nebožtíka hraběte!“ — a prostranným chrámem dutě ze stera zvučelo úst: „Jediný syn!“ I dámu u velkého oltáře vytrhli ti pomíšení hlasové z tiché pobožnosti. — I ona chvátala k nám, a lid jí uctivě ustupoval. Prodravši se

k nám, klesla v němé bolesti k nohoum *Egonovým*, jehožto skleslou hlavu slabostí sotva jsem mohl udržeti v náručí svém. Ani jediné slovo nevyšlo přes krásné rty její, ale tím hojnější pramen slzí lil se z jejích unylých očí po bledých lícech. —

Nyní také mne počali smyslové míjeti, — tma obklopila zraky mé; — neboť obraz mé Polanky, tentýž obraz, který mne již v trojích rozdílných podobách byl škádlil, stál opět přede mnou! — Já neměl srdce, pohleděti té černé *dámě* do obličeje napolo zastřeného, nového se mámení obávaje. K velikému štěstí nás vytrhl ouředník policie z té trapné rozpačitosti a z rukou diváků nás nestydatě obklopujících. Když jsme se všickni šťastně do nejbližší hospody dostali, poprosil jsem ouředníka, by nás na půl hodinky opustil, poněvadž *Egon* již k sobě přichází. Jak mile poodešel, bylo černé *dámě* volněji; neboť klekši před *Egona*, smáčela svěšené ruce jeho slzami vřelými, odlehčujíc tak srdci svému; a když *Egon* s podivením na ni zíral, mluvila tichým pláčem: „O nezavrhujte nešťastné dívky, kterou váš i *můj* zvěčnělý roditel vaší péči odporučil!“ — „Můj i *váš*, — pravíte, slečno?“ — tázal se s úžasem *Egon*. — „Taktě to v pravdě. — Zde čtete jeho poslední vůli, — málo slov, která s velikou těžkostí před svou smrtí napsal.“ Vyňavši z černé kabelky zapečetěný svazek papírů, podala ho hraběti, jenž žádostivě očekával těch věcí, kterých se měl dočísti. Sotva však počal čísti, již mu opět slzy zalily oči, a já mu sám vzal papíry z ruky, kterýžto obsah se nehodil pro srdce pohnuté. Bol jeho nezdál se míti mezí, a ačkoliv ani slzinky neumořil, největší zármutek prorýval útrobu jeho. Hlava mu klesala, a těšícím slovům, která jsem k němu mluvil, nechtěl rozuměti.

„Tedy sestra má jsi ty?“ zvolal několikráte po sobě, vrtě jako nevěřivě hlavou, a sličná bledá *dáma* spínajíc ruce, slzela potichmo. Nikdo z nás nepromluvil slova; jen z předního pokoje znělo kvílení věrného starce: „O ten dobrý, milý pán!“ — Ouředník slavné policie vstoupil opět do pokoje. „Odpusťte, pánové, že vedle ouřadu svého z vašich vlastních úst slyšeti žádám, s kým vlastně jednati čest mám.“ — Já přejal slovo, řka: „Zde hrabě *Egon* V..., syn v Pánu zesnulého hraběte téhož jména, — já jeho společník na cestách, jak to tito listové důstatečněji dosvědčují. — Co se rodu a stavu této *dámy* dotýče, — o tom vás ona sama nejdůkladněji zpraviti může.“

„Vím, vím. Jestiť to slečna Borešínská, dcera hraběte zemřelého.“ — „Tedy předce sestra!“ vzdechl jsem si hluboce, a citové radosti i smutku zmocnili se srdce mého. — To bylo tuze moc na jeden den, na jednu hodinu. — Hlava mi šla kolem! — Ouředník musil na nás pozorovati, jak nemilý nám v této době každý zbytečný svědek jest; neboť vrátiv nám naše průvodní listy, brzy na to odešel.

Jak byl ze dveří, prosil mne *Egon*, jsa již při síle, bych četl poslední otcovu vůli, a já četl, jak následuje:

„Synu můj nejmilejší!

Mého dlení na tomto světě jest na mále. — Ruka se mi třese, jakobych měl psáti vyznání vraždy spáchané. A předce jest to jen poklíska mé ohnivé mladosti, poklíska, kteroužto jsem dosti oželel, napraviti ji nemoha. — — Já mám mimo tebe ještě jedno dítě, — ty máš sestru. — Starostlivě jsem toho tajil před tebou, před lidmi, nikoli však před Bohem a srdcem svým; neboť jsem ji nevydal nouzi a bídě, nýbrž pečoval o ni jako o dítě své; toliko přilnouti ji k srdci svému co dceru milou, nedopřál jsem sobě.

Ve Varšavě jsem zamiloval jistou polskou šlechtičnu. — Dívka, která ti tento list dodá, — jest plod milosti naší, — jest sestra tvá. — Její matka nezasluhovala sice znamenité podpory, kterou jsem jí každý měsíc na penězích dával; neboť byla mysli lehké a dávno před tím, než se se mnou seznámila, milovala jakéhosi ruského jenerála; — ale já to činil pro dceru svou. Syn její první milosti jest prý nyní podobně v ruské službě. Plejtvajíc mými penězi, projížděla celou skoro Europu. Právem se obávaje, že dítě mé dnes neb zejtra zavede, a po spatření té dívky touže, obě jsem k sobě do P... vyzval, kde se v hospodě u Mourka usadily. Tam jsem každý jejich krok pozoroval, tam se s nima i tvůj přítel seznámil, který by té dívce lehce byl mohl nebezpečným se státi. — Ale soukromné živobytí v P... znechutilo se brzy staré Borešínské, jenž byla šumnému světu uvykla. I odjela bez mé vůle, bez mého vědomí, a já — chtěje ji trochu ztrestati, zadržel peníze, kterými jsem ji měsíčně podporoval.

Brzy na to jsem zchuravěl, a nemaje okolo sebe žádného, kdo by mne byl v mé nemoci vyrážel, jel jsem do lázní P—r—tských. Když se ale nemoc má ještě více rozmáhala, psal jsem pro vás; ale vy jste jistě listu mého neobdrželi. Štěstí pro mne, že jsem se právě zde opět shledal s dcerou svou, kterážto mi mnoho na svou matku, jenž mezi tím časem byla zemřela, žalovala. Nejvíce pak jsem trnul, slyše, že ji posléz i jakémusi knížeti za ženštinu prodati chtěla.

To dobré upřímné dítě opatrovalo mne v nemoci mé, bdějíc a modlíc se se mnou. — *Laura* jest děvče nevinné, — já ji odporučuji péči tvé.

Nic jistého jsem jí nevyhodil. Její obstarání jest tedy zcela tobě zůstaveno. —

Pečuj též o to, aby se dostala ctnému a *šlechetnému* muži za manželku, třebať by nebyl *šlechticem*, který by jí snad později rod její vyčítal. —

Mé ruce se rozpínají, by ti udělily poslední požehnání; — ale ty jsi daleko, — a já umírám."

Potom následovalo ještě dvé řádků, kteří však slzami smazáni jsouce, nebyli čítelní. — Když jsem dočetl, setřel si *Egon* velkou slzu s oka, a obejma dívku, prosebně k němu vzhlédající, zvolal: „Sestro, sestro! Věrně chci plniti vůli otcovu poslední. Celému světu tě za svou sestru vyhlásím!"

„To by bylo proti zřejmé vůli nebožtíka pana otce," — ozval jsem se. A *Egon* pohlédna na mne, jakoby mi něco na čele četl, usmál se a pravil dívce: „Ale, má milá sestřičko, jedno nám oběma předce ještě v hlavě vrtá. Tvůj vnadný obličej není nám neznámý, a skoro se mi zdá, že jsme se již nejednou a to v podivných dobrodružných okoličnostech viděli, — pročež upokoj nás doplněním nedokonalé a nespojené zprávy, kteroužto nám zůstavil otec, jsa již bez paměti a sotva pérem vládna."

„O, mně samé, odpověděla *Laura* ochotně — není všecko v mém životopisu jasno, než co vím, to i Vás nebuď tajno. — Máti má byla šlechtična polská z rodu Borešínských, ku kterému však se nikdy nehlásila.

Od hraběte, zvěčnělé paměti, dostávala měsíčně mnoho peněz, kterýchžto díl na mé vychování vynaložila. Za ostatní jsme viděli mnoho velkých měst, proto že matka má v žádném neměla dlouhého stání.

Teprv před rokem jsem poznala otce svého, jenž nás k sobě do P... pozval, ale máti má ani tam dlouho

nepobyvši, odjela se mnou do P—r—tu. Zde nás navštívil můj bratr, ruský kapitán, kterému jsem pro výborné vlastnosti jeho, ačkoliv jsem ho dříve ani okem nespatřila, v krátkém čase velmi nakloněna byla. On sám nás dlouhý čas vydržovati musil, neboť peníze z P... nešly. — Nebylo tedy divu, že máti mou to obmezené živobytí, které jsme za tou důležitou příčinou vésti musily, brzy omrzelo.

V tom čase mne viděl kníže H... na veřejné procházce, a zahořev ke mně milostí nezřízenou, nevinnosti mé osidla klásti počal, nemoha však u mne ničehož pořiditi, obrátil se chytře na matku mou, na kterou se již byl dříve dobře vyptal. — Ta byla právě v největší nouzi, ba skoro v zoufalosti — a knížecí ponavržení bylo s velkou ochotností přijato! —

Jednoho dne jala se mluviti ke mně takto: „Peníze z P... předce jednou přišly, a tvůj dobrý otec ti poslal šaty veliké ceny a kment ozdobný. — Vezmi pak ty krásné věci na sebe, bych viděla, jak krásně ti sluší.“ — Já učinila dle žádosti její, a ona pravila po chvilce: „U knížete H... jest dnes velká společnost. Ty a bratr tvůj, kapitán, jste zváni; pro tebe však pošle kníže, ze zvláštní k tobě náklonnosti, svůj vlastní vůz.“ — To mi musilo býti podezřelé, pročež jsem hned soukromně poslala k bratrovi, bych mu oznámila, jak podvodně se se mnou nakládá. Ale než jsem se jeho odpovědi dočekala, přijel vůz, do něhož mne smyslů zbavenou vevlekli. Brzy však jsem se opět spamatovala. Ctnost osvítila mysl mou, a já se cítila silnou dosti, všem odolat ouskokům svodným. Sotva vstoupivši do domu knížecího, uzřela jsem bratra svého v oděvu nejskvostnějším; — vojenští řádové se leskli jasně na prsech jeho. — Již jsem myslila, že v skutku k veliké společnosti zváni jsme; ale jak jsem

ztrnula, když bratr můj veveda mne do pokoje prázdného, k žasnoucímu knížeti promluvil jazykem franckým: „Pane, já mám čest, vám oznámit, že jsem bratr této dívky, — kapitán v ruské císařské službě. Mně přináleží právo, krátkými slovy se vás ptáti, za kterou příčinou ji k sobě zvete?“

Kníže se zarazil, nemaje hned odpověď pohotově; ale můj bratr nemeškal dále; nýbrž ukloniv se, svedl mne opět dolů k vozu, který nás na jeho rozkaz do našeho obydlí dovezl. Dlouhý čas nepromluvil slova na mne, ani na matku mou. Jediné pronikavé pohledění byla celá domluva, kteroužto *jí* učinil. Druhého dne zrána odjela jsem s ním do P—r—tu, jenž se ctnosti mé tak nebezpečným stal, ostavivši máti svou, jenž svým oukladným jednáním právo na mou dětinskou lásku ztratila. V městě H . . . mne i můj bratr opustil, byv k svému tému zpátky povolán, a já tedy zcela osiřela, jsouc bez ochrany, bez podpory. V tom truchlivém stavu se mne ujala jistá dobromyslná zahradnice, která mi radu dala, bych kytky v městě na prodej roznášela, proto že prý ode mne každý mému hezkému obličeji k vůli rád koupí.

Tam jste i vy ode mne kytky koupili. Egona bratra svého, *tak-li* vás jmenovati smím, jsem tenkráte neznala ještě, ale přítele Vašeho, který srdci mému nebyl cizí, na první pohled jsem poznala.

Když jsem si něco peněz nahospodařila, vrátila jsem se opět zpátky k matce své do P—r—tu, ale ona byla již pod zemí, a místo ní shledala jsem se s otcem svým, jenž zde lázní užíval; ale ach! krátce mi trvalo štěstí, s ním obcovati; neb po několika nedělích v mých rukou na věčnost usnul.“

Tu se zamlčela, a třpytící se slzy perlily se v jejích krásných očích.

Já přiskočil v roznětí blahém, a pojav ji za ruku, sypal jsem na ni hořící políbení, šeptaje: „*Lauro, Lauro!* nezapomněla jsi tedy na svého starého souseda od Mourka?“ Její ruka se třásla v mé; ale *Egon* vstoupil vážně mezi nás, řka: „Dnešní den dlužno posvětiti smutku; ale vězte, že po čase splním vůli otcovu, a že tě, *Lauro*, sestro má, ne *šlechtici*, nýbrž *šlechetnému* muži zasnoubím.“ V tom pohleděl na mne, jakoby řekl: „A to ty jsi!“ — A v skutku jsem se v tom domnění nezmejlil, nebo již po čtvrtletě vedl jsem uzarděnou *Lauru* k oltáři. —

Nyní sluji tajemníkem hraběte *Egona* V . . ., který se v panství po zemřelém otci svém uvázal; ale vlastně jsem jeho milým přítelem, jako kdy jindy. — Již mne obskakuje tré kadeřavých dítek, a ještě jsem toho nikdy nepykal, že jsem si tak ctnostnou *světoběžnici* za choť pojal. —

Jan z Hvězdy.

(Jan Jindřich Marek.)

Autor, jehož sebrané spisy XVIII., XX. a tento díl Národní bibliotéky v novém, rozmnoženém vydání přinášejí, přijal básnické jméno *Jan z Hvězdy* z podnětu, jejž Rudolf Wunš v 10. č. týdenníku „Slovana“ z r. 1874 zaznamenal. Marek (vypravuje Wunš, syn z Hvězdovy nejmladší sestry Terezie, mezi zprávami z doby, v niž jeho strýc na plzeňském lyceu studoval) začal se v brzce zanášeti literaturou vlasteneckou. Byv totiž některými, tehdáž ovšem ještě velmi řídce vycházejícími spisy českými na lahodnost a bohatost jazyka mateřského upozorněn, jal se čítati a co nejhorlivěji studovati starší spisy české, načež v krátkém čase začal již spisovati menší básně. Tu stávalo se často, že sedával ve škole bez patřičné součinnosti při přednáškách. A často se i stávalo, že profesor jeho Minikati zpozorovav jeho roztržitost, kárával jej slovy: „Jene, jste zase ve hvězdách?“ Důtky takové zavdaly příčinu k přezdívce, jaké se pak dostalo Markovi od spolužákův a kterou přijal potom sám za spisovatelské jméno své: Jan z Hvězdy.

Článek, z něhož toto vysvětlení čerpáno, v 8.—11. čísle jmenovaného časopisu pod nápisem „Jan Jindřich Marek. (Jan z Hvězdy.) Příspěvky životopisné“ uveřejněný, jest nejobšírnějším a nejdůležitějším zřídlem zpráv o Hvězdových osudech, tak že mi ho v tomto náčrtku vděčně bylo použiti, při čemž mi však zároveň možno bude, jej tu onde doplniti hlavně na základě příspěvků, které mi důstojný pan vikář a farář kralovický P. Zahálka a důstojný p. farář liblínský Antonín Křížek s laskavou ochotou poskytli.

Hvězda sám byl snad po celý svůj věk toho domnění, že

se narodil r. 1801. Pamětní kniha kralovická obsahuje některé zápisy psané rukou sama Marka, druhdy faráře kralovického, a v této knize stojí na str. 46. Markovou rukou vepsána zaznámka: „Kněz Jan Jindřich Marek, rodilý z Liblína (dne 4. listopadu 1801), na kněžstvo vysvěcen 14. srpna 1826.“ Leč toto domnění bylo mylné, a ustálilo se v literárních dějinách zejmena tím, že jak J. V. J. Michlův „Oupíný literaturní letopis“, tak i delší, posud pozoruhodný Markův životopis v 285. čísle J. V. Šestákových „Pražských novin“ z r. 1853 a po něm „Naučný slovník“, A. V. Šemberovy „Dějiny řeči a literatury české“, J. Jirečkova „Anthologie z literatury české“ a j. týž rok a den narození udávají. Však Wunš šťastně nalezl v knize ceremonií Markova otce Františka jiné dátum Hvězdova narození, a sice 4. listopad 1803, kteréž Markův otec sám si byl zaznamenal. Poprosil jsem tedy liblínského p. faráře A. Křížka o zjištění onoho dátum, a skutečně: dátum, na které Wunš upozornil, jest správné. Dle matriky liblínské, tedy dle pramenu nejspolehlivějšího, narodil se J. Marek v liblínském čísle pop. 47., dne 4. listopadu 1803 (tři). Liblín leží na Plzeňsku a byl před r. 1848 hlavním místem alodiálního panství.

Hvězdova matka slula Barbora a byla rozená Sejkorova z obce Lukavic. Syn její obdržel na křtu jména *Jan Nepomucký* a *Tadyáš* (ne *Jindřich*) — Tadyáš dle kmotrova jména. Z jaké pohnutky psal se Marek druhým jménem „Jindřich“, neumíme pověděti.

Marek měl pět sester: Marii, Annu, Josefu, Kateřinu a Terezii, která nám pérem svého syna Rudolfa zachovala mnohou zprávu o Hvězdovi. „Jan nikdy nepoznal radostí dětských,“ praví Wunš o době Janova mládí. Janovým neblahým osudem byla otcova přílišná přísnost a svědomitost až pedantická. Zpozoroval při synovi nevšední nadání, a proto jej ke knize a k duševní činnosti záhy připoutával tak bezohledně, že mu ani nedopřával, by s kterým jiným hochem obcoval nebo dětskými hrami se vyrážel, a matka jakkoliv k synovi nejvýš laskavá i podivuhodnou bystrostí ducha nadaná, bála se manželovy neústupné přísnosti tou měrou, že synův los jinak ulehčovati se neodvažovala leč po straně, aby muž o tom nevěděl. A tento Janův smutný los na neštěstí ještě se málem zhoršil, když chlapec, otcovým vedením byv počátečným vědomostem vyučen, svěřen byl liblínskému faráři, aby tento jej vycvičil

v náukách pro další studie potřebných. „Staříčký farář," dí Wunš, „v brzce zamiloval si Jana a po celý den zabýval se jím; vyučovalť Jana po procházkách i doma bez unavení, a tak dostal se náš mladistvý Jan od přísného otce svého k učiteli skoro ještě bedlivějšímu." Kněz tento psal se Ignác Heirovský a byl farářem v Liblíně od r. 1806 až do r. 1818. Když se průpravní učení skončilo, byl Marek dán na studie do Plzně.

I co student vynikal Hvězda nejen ušlechtilým zevnějškem, ale též tichou, jemnou, rozvážnou povahou a bystře vnímavým, soudným a tvůrčím duchem, tak že každý, kdo se s ním stýkal, srdečně si ho zamiloval. Jak upřímně Liblínští mu přáli, osvědčil nejlépe příběh, který by bez jejich zakročení dojista pro Marka velmi osudně se byl skončil. Marek, kdykoli mu to školní prázdniny dovolovaly, spěchal domů, by touhu po domově ukojil. Však jedenkráte o vánocích vydal se z Plzně na cestu po delším dešti, na cestě ho zasáhlo stržení mračen, viděl se nucena, přepraviti se kdes rozvodněným potokem, jenž ho proudem svým zachvátil, tak že Jan jenom se zoufalým namáháním vlnám uniknul, i musil dále promoklý a promrzlý oklikami se bráti, až se konečně dostal k Liblínu. Však nikde nebylo hůře než tu. Rozvodněná Mže byla zničila všecku obyčejnou možnost, dostati se přes ni. Jenom s nebezpečím života přepravilo několik odhodlaných Liblíňanů milovaného syna páně učitelova přes rozzuřené vody. Ještě v týž (Štědrý) večer ulehnul Marek, zastižen nejvýš nebezpečnou horečkou, která teprvé po delším utrpení studiím ho vrátila.

Mezi Hvězdovými studentskými druhy nalézali se i Josef Jaroslav Kalina, Jan Pravoslav Koubek a Jakub Rafael Macán; muž pak, který v těchto čilých mladících vlasteneckou mysl probudil, byl profesor Josef Vojtěch Sedláček, jenž se později stal i přítelem Markovým a jehož činnost i povahu tento životopisem r. 1836 v Musejníku vydaným přátelsky sice, však bez přijímání osoby ocenil. Vzpomínce na toto úzké přátelství zasvětil Marek znělku „† J. V. Sedláčkovi".

Jinýma očima pozorovali Marka druzí profesoři plzeňští. Kdo hledí na žáka s přísně školského stanoviska, dá jim snad za pravdu. Čilý student obíral se co nejhorlivěji písemnictvím, a rukopisy jeho prací dosti valně vzrůstaly. Tím však poněkud ztrácel čas a mysl pro školu, tak že profesoři hlasitě si stě-

žovali na ochablost jeho ve školských studiích. O tom dozvěděl se i přísný otec, načež o příštích prázdninách synově spisovatelské činnosti všemožné překážky v cestu kladl, ano posléze, kdežto matka z Janových zajímavých básní a povídek přesrdečně, až slzíc se radovala, značnou sbírku synových, k vydání připravených poetických prvotin, výsledek to kolikaletého přičinění, v zuřivém hněvu spálil. Což všecko mělo za následek, že Jan odtud s větším sebezapřením školskému učení pozor a péči věnoval. R. 1822 dokončil studia v Plzni a po té až do r. 1826 byl posluchačem bohoslovecké fakulty na universitě pražské. Však nezvolil sobě Marek stav kněžský dobrovolně, nýbrž otcovským donucením, a jak mimoděk se mu oddal, viděti z toho, že svým časem mimo vědomí otcovo chtěl ze semináře vystoupiti, ba že později dokonce se strojil prchnouti do Ameriky, jen aby ušel otcovu naň nátlaku. A teprvé, když se mu tento zámysl nezdařil, vida nezbytí, podvolil se dne 14. srp. 1826 obřadu posvěcení na kněžství u přítomnosti rodičů, sester i další přízně. Že v Markovi ještě také v pozdějších letech dosti mocně proti orthodoxnímu knězi bojoval volnomyslný laik, vysvítá z mnohých míst v „Jarohněvovi z Hrádku", v nichžto patrně straní velikému husitovi Jiřímu Poděbradskému.

Když skládal kněžské sliby, zaujímal Marek již velmi čestné místo mezi tehdejším domácím spisovatelstvem. V následujících řádcích podávám seznam prací, které náš básník v l. 1820—26 vydal.

„Čechoslavem, národním časopisem pro Čechy a Moravany atd." přineseny postupně: r. 1820 poslání „Marek Sedláčkovi z Hrubé Skály do Plzně", začínající slovy: „Příteli, tím ponejprv tě zůvi jménem", pak „Ubohý pastýř", romance, „Nadějná", sonet, „Zastaveníčko" a „Na tetku"; r. 1821 „Alexis", pastýřská idylla neb selanka, a „Svatý Václav"; r. 1823 „Jezd pro nevěstu", „Stesk", znělka, začínající slovy: „Když zpěv slýchám"; r. 1824 „Radomíra", „Má radost", jež začíná slovy: „Ó dívko, kýž již můžeš mojí slouti" a při níž podpis „Jan z Hvězdy" po prvé se objevuje, dále „Ženská hlavní ozdoba", „Pěvec" (dle Goethea), „Svatý Ivan", „Podivné shledání", „Pohádka" (hádanka), „Toužení", „Drahomíra", „Kazimír a Vanda", idylla, posléze „Slepého krále smrt"; r. 1825 „Světoběžná milenka". Mezi tím vydal M. r. 1823 svazek „Básní" a

r. 1824 první svazek „Konvalinek“, obsahující povídky: „Jiří z Doupova“, „Následkové žárlivosti“, „Obět bratrské lásky“ a „Smíření“. „Dennice aneb Novoročenka na r. 1825“, vyšlá sebráním J. Chmely a F. L. Čelakovského, má od Hvězdy „Svatbu na Slavětíně“, „Hrob milenců“ a čtyry „Pohádky“ (hádanky). První díl „Poutníka Slovanského“, sebráním Františka B. Tomsy, z r. 1826, přináší „Píseň májovou“ („Ó té krásy! — Máj se milostný“), a „Vzdechnutí“, z Göthea („Jenom kdo tužbu zná“).

Poněvadž se Markův otec zatím byl z Liblína za učitele dostal do Horního Stupna u Radnic v Rokycansku, slavil náš spisovatel kněžské prvotiny (r. 1826) v tomto novém, malé 3 hodiny jižně od Liblína ležícím domově rodičův, a téhož roku byl, jak Pamětní kniha kralovická rukou sama Hvězdy poznamenává, poslán do Kralovic, míli severně od Liblína ležících, za druhého kaplana k předchůdci svému v úřadě kralovického faráře, Jakubovi Langovi, a pobyv tu dvě léta, (1826—28), dostal se rozhodnutím knížete Klimenta Lotara z Metternichů, nejvyššího kancléře rakouského, do Plas, 3 hodiny cesty západně od Liblína vzdálených, za zámeckého kaplana při rodinné hrobce a kostele sv. Václava, kteréžto místo po čtyry léta zastávav, přišel r. 1832 za administrátora in spiritualibus et temporalibus do Kozojed (asi 1/3 míle severně od Liblína), kdež za rok farářem se stal a v této hodnosti 14 let, až do třetiny ledna 1847, úřadoval.

V tomto období 1826—1847 byl mnohostranně činný.

Přineslyť od něho „Konvalinky“ v 2. svazku r. 1828 následující povídky: „Meč pomsty“, „Růže na poušti“, „Podivné shledání“ a nový otisk „Světoběžné milenky“; „Časopis českého museum“ uveřejnil r. 1829 „Starého pěvce smrt“ a „Útěchu v nesmrtelnosti“, dále r. 1831 zpěv lyrický „Jaromír a Vršovci“, a konečně r. 1836 „Život Josefa Vojtěcha Sedláčka“. V „Jindy a Nyní, národním zábavníku pro Čechy, Moravu a Slovany v Uhrách“ vyšla r. 1833 romantická pověst „Čechové v Prusích“. „Květy české, listy zábavné pro všeliký stav“ přinesly r. 1834 „Mé žely“ a „Mysliveckou“, roku 1835 „Domácího lékaře“, který tam má heslo (z Čelakovského):

— — Píme vodičku!
Barvu voda dává krásnou,
Jako sama mysl jasnou.

R. 1839 otisknul týž list od Hvězdy „Proslov k hudební akademii, dávané v prospěch chudých v král. krajském městě Rakovníce“, dále r. 1840 „Píseň českou“, „Píseň májovou“, „Dívčino pozdravení“, „Pochod kozácký“, „Při obžinkách“, „Sedláka na billiáru“. V témž ročníku vyšly „Paběrky“, z nichž viděti, jak rád se Hvězda zabýval českými dějinami. Dle jeho míuění tamže vysloveného sloul předchůdce Jiřího Poděbradského, král Ladislav, za příčinou svého mládí *králem Holcem*, poznámka to, která čtenářům „Jarohněva z Hrádku“ na svém místě nebude nevhod. Mezi týmiž „Paběrky“ nalézá se též článeček „Přirození básníci čeští“. R. 1841 uveřejnily „Květy“ povídku „Harfenici“. „Květy, národní zábavník pro Čechy, Moravany, Slováky a Slezáky“ podaly od Hvězdy r. 1845 na kvap básněnou, názvem neopatřenou píseň na uzdravení Smetanovo.

Slavnostní spisek „Hlasy věrných Čechů k Jejich cís. král. Milostem Ferdinandovi I. a Marii Anně“, v říjnu 1835 vydaný, obsahuje na sedmém místě Markovu báseň: „Černý mrak se rozstřel nad krajinou“. R. 1836 vydal náš spisovatel v Praze „O důstojenství kněžském“, kázání, jež měl v Plzni 8. prosince 1835, v kterýž den Antonín Hlavan, infulovaný arciděkan plzeňský a t. d., v ouřad pastýřský uveden byl. — Téhož r. 1836 přinesl od něho „Časopis pro katolické duchovenstvo“ „Elegii při prvním navštívení hrobu Sedláčkova“. V září r. 1836 vyšly na oslavu 7. a 12. tohoto měsíce péčí V. M. Pešiny „Hlasy duchovenstva k Jejich cís. král. Majestátům Ferdinandovi a Marii Anně při slavnosti korunování.“ Od našeho autora je tam báseň „Aj tu vstaňte pěvci národu a vlasti“ s německým volným překladem. Jiný, o dvě léta později vydaný slavnostní spisek má titul „Hlasové duchovenstva k slavnému dosednutí na stolec arcibiskupský u sv. Víta v Praze, Jeho knížecí Milosti pána, pana Aloysia Josefa, svobodného pána Schrenka z Notzingu, arcibiskupa pražského a t. d. v den sv. Karla Boromejského, 4. listopadu 1838; věnováni od redakcí Časopisu pro katolické duchovenstvo“. I tam nalézá se báseň („Stojíť skála v divoproudném moři“) podepsaná jménem Markovým. V témže roce přinesla „Bibliotéka zábavného čtení“, vydávaná od J. B. Malého, v 11. sv. noveletku „Známosti z průjezdu“ od J. z Hvězdy. Konečně „Vlastimil, přítel osvěty a zábavy,“ uveřejnil r. 1840 „Muromskou korouhev“.

Jak poutavě a zpěvně Marek písně básniti uměl, uznali tehdejší čeští hudební skladatelé nejlépe tím, že mnohou jeho práci uvedli v hudbu. „Věnec ze zpěvů vlastenských uvitý a obětovaný dítkám vlastenským“ uveřejnil v r. 1837 „Lásku nad bohatství“, dvojzpěv od Františka J. Karasa, napotom „Společní píseň“ složenou Václavem Josefem Rosenkrancem; v r. 1838 „Lízinku“ komponovanou od Františka Drechslera a (po druhé) od Františka J. Karasa. Drechslerova komposice jest oblíbena do našich dnů. V témže ročníku vydal F. J. Karas také „Žárlivého“, „Večerní“ a „Sylvestrovou noc“, v ročníku 1839 konečně uveřejněny J. V. Chmelenským „Nemocná děva“, Fr. Janem Karasem „Růže a děvče“, Václavem Josefem Rautenkrancem „Láska a bohatství“ a „Večerní“: vesměs komposice na slova Hvězdova. Také „Věnec, sbírka českých zpěvů, nové pokračování“, přináší komponované básně Markovy: „Ranní“ F. J. Karasem, pak „Ranní a „Večerní“ Škroupem J. N. (mladším).

Do r. 1843—47 připadá desítisvazkové vydání Hvězdových „Zábavných spisův“ u Jaroslava Pospíšila, 1843—47. Svazek 1. obsahoval „Ballády, romance, pověsti a legendy“, sv. 2. „Písně a jiné drobné básně“, sv. 3—5. „Jarohněva z Hrádku“ (1843), sv. 6—7. „Mastičkáře“ (1845), sv. 8. „Známosti z průjezdu“ a „Harfenici“, sv. 9. „Drobných spisů“ sv. 1., totiž „Čechy v Prusích“, „Nocleh v Kaceřově“, „Hrob milenců“, „Volšanský zámek“, a sv. 10. „Drobných povídek“ sv. 2.: „Jiřího z Doupova“, „Radomíru“, „Čechy před Mediolánem“. Prvnímu svazku připojil skladatel věnování svých básní „Vilímu z Wurmbrandu Stuppachu, Jeho c. k. apošt. Majestátu skutečnému podkomořímu, Pánu na Liblíně, Velkém Ždíkově a t. d.“

Německé listy pražské rychle využitkovaly tohoto vydání tím, že svému čtenářstvu podaly překlady Hvězdových vypravovatelských prací. Rud. Glaserova „Ost und West“ uveřejnila „Nocleh v Kaceřově“ a „Známosti z průjezdu“, lístek „Prag“ vydal „Hrob milencův“, a „Bohemie“ vyňatek z „Jarohněva z Hrádku“, v kterém se přepadení Prahy Jiříkem Poděbradským líčí.

Do Kralovic přijel Marek dne 12. ledna 1847, byl zde hodnostami a osadníky s velikou poctou přijat i uvázal se hned v duchovní správu osady; dne 14. února 1847 byl pak

slavně instalován od infulovaného arciděkana plzeňského Antonína Hlavana, při kteréžto slavnosti měl kázaní k lidu na slovo braný vlastenec a Markův přítel dr. Frant. Jos. Smetana, profesor silozpytu a přírodopisu na filosofických školách plzeňských, jemuž na počest byl r. 1845 složil příležitostní báseň slavící jeho pozdravení se z těžké choroby.

Časopis českého Museum z r. 1846 (III. str. 379—398, IV. str. 527—534) a z r. 1847 (str. 666—675) uveřejnil kusý článek „Úvahy, literární obrazy a charaktery“ od J. K. Tyla, v kterých tento básnickou činnost Hvězdovu a zejmena výpravné jeho práce šíře posoudil. Markovi zdál se tento soud býti tak příkrým, že se následkem něho, jak mi p. Jaroslav Pospíšil na základě dopisu, jejž od našeho autora obdržel, dosvědčil, další literární činnosti vzdal. Jenom ještě r. 1851 sepsal na oslavu padesátileté památky F. J. Smetanova narození báseň, jejíž závěrečné tři sloky v „Lumíru“ téhož roku na str. 214 vyšly. Kdy Marek přeložil část „Vůdce hříšníkův“ od Ludvíka Granadského, později prof. Janem Nep. Frant. Desoldou doplněnou, neumíme pověděti.

Jaké vážnosti v okolí svém slovutný náš spisovatel požíval, o tom souditi možno z různých významných údajů. R. 1848 byl Marek, ač nepřítomen, od katechetův a učitelův v Plzni shromážděných jednohlasně zvolen za předsedu školských porad sekce plaské. Rovněž jednohlasně byl r. 1850 při volbách nového zastupitelstva obcí Dřevce, Bučku a Hodiny zvolen do výboru a v Kralovicích do výboru i za prvního radního; v r. 1852 — za Bacha — vzdal se však úřadu prvního radního a byl brzy na to jmenován čestným měšťanem kralovickým. V r. 1851 položil základ k stavbě nového křídla soudního domu, bývalé radnice, a řídil stavbu tu až do jejího dokonání v následujícím roce.

Hvězda byl muž velmi společenský. Když úřadoval ještě v Kozojedech, často docházíval do svého rodiště Liblína, kde se vyrážel s proslulými vlastimily Vilémem hrabětem z Wurmbrandu Stuppachu, pánem na Liblíně, a s básníkem Václavem Jaromírem Pickem, tehdejším vrchním panství liblínského. I jiné výlety se zálibou podnikával, ku př. na Libštein, Krašov a Kaceřov, jejž nám v „Noclehu na Kaceřově“ vylíčil. V Kralovicích nemohl si dlouho zvyknout, i bavíval se jeden čas vyučováním mladého vraníka umělým kouskům. Básnickým

pracem věnoval se, jako za studentských let, hlavně v noci. V Kralovicích utrpěl velikou ránu smrtí otce svého, jenž mu hospodářství vzorně byl vedl. Z téhož města rád si zajížďíval do Plzně, kdež se ve společnosti přátel, zejmena obou profesorů dra. Smetany a P. Karlíka, nynějšího převora v premonstrátském klášteře teplském, pak P. Záruby, nynějšího faráře dýšinského, vyrážíval. V plzeňském hostinci u Růže se tamními národovci mnohý večer zaslavil na poctu Hvězdovu.

Marek zemřel dne 3. listopadu 1853 na vodnatelnost a byl na kralovickém hřbitově nádherným způsobem pohřben. V době bohdá blízké bude mu z příspěvků vlasteneckých postaven důstojný náhrobní pomník.

Hvězdův životopisec R. Wunš chová jedinou podobiznu našeho básníka, na slonové kosti malovanou a pocházející z Markových mladých let, když na kněze byl vysvěcen. Dle této podobizny zhotovena jest fotografie k tomuto svazku připojená.

František Zákrejs.

OBSAH.

Strana

